T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

KIRŞEHİR TÜRKÜLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan:
Fatih YAĞMUR

NİĞDE - 2007

T.C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

KIRŞEHİR TÜRKÜLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Fatih YAĞMUR

Tez Danışmanı:
Yard. Doç. Dr. Namık ASLAN

2007- NİĞDE

Yard. Doç. Dr. Namık ASLAN danışmanlığında Fatih **YAĞMUR** tarafından hazırlanan **"KIRŞEHİR TÜRKÜLERİ"** adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

...../ ...../ 2007

JÜRİ :

Danışman : Yard. Doç. Dr. Namık ASLAN

Üye : .....

Üye : .....

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun .... / .... 2007 Tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.... / 2007

Doç. Dr. Selen DOĞAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Halk edebiyatımız ile gelenek ve göreneklerimiz, yüce milletimizin binlerce yıllık kültürünü bünyesinde barındıran millî bir hazinedir. Milletimizin binlerce yıllık yaşamında ilk sırayı alan millî kültürümüz, bu süreç içinde mükemmel eserler vücuda getirmiştir. Ne yazık ki, bunların çoğu zamanın aşındırmasıyla kaybolmuş; büyük kültür hazinemizden sözlü kültür içinde nesilden nesile aktarılabilen ürünlerin pek azı günümüze ulaşabilmiştir. Her geçen günün kültürümüzden bir şeyler alıp götürdüğü bu dönemde, büyük Türk kültür denizimizden birkaç damlayı kurtarmaya çalışıyoruz. Binlerce yıldır, çeşitli milletlerin fiilî ve kültürel saldırılarına karşı koymayı başarmış milletimiz, geleceğine sahip olabilmek için, yine kendi kültürel değerlerine sahip olmak zorundadır. Biz de bu bilinçle, Türk'ü Türk yapan değerleri kalıcı hale getirilmek amacıyla millî kültürümüzün saza ve söze yansımasını Kırşehir yöresinde tespite çalıştık. Çalışmamızda; geniş bir kaynak taraması yapıldıktan sonra teze başlanmış seksenden fazla eserden faydalanılmış ve dört yüz yirmi iki türküye ulaşılmıştır. Ulaşılan bu türküler bilimsel yöntemlerle tasnif edilmiştir. TRT repertuarındaki türkülere ulaşılmış, yörede yaşayan sanatçıların piyasada ki kasetleri taranmış türkülerin farklı versiyonları ve çeşitlemeleriyle karşılaşılmış yörenin müzik anlayışı hakkında bilgiler verilmiş, Kırşehir'in türkü âşıklarına ve abdallarına değinilmiş, türkülerde kullanılan kalıp ifadeler hakkında ufak bir çalışma yapılmış kısacası hedeflenen amaca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayla yöremiz adına bu alanda bizim de ufak da olsa bir katkımız olduysa bu bizim için bir onurdur.

Çalışmamız sırasında ve tezin hazırlanmasında emeği bulunan tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Namık Aslan'a, çalışmamızın düzenlenmesinde kendisinden her zaman yardım aldığım Ahi Evran Üniversitesi Türk Dili Okutmanı Mahmut Seyfeli'ye, Yard. Doç. Dr. Salahaddin Bekki'ye, kaynaklara ulaşmamda yardımlarını esirgemeyen Öğretim Görevlisi İsmail Kasap'a ve çalışmamın her kelimesinde emeği olan arkadaşım Mehmet Akif Sevincek'e, çalışmamın sonuna kadar maddî ve manevi desteğini esirgemeyen babam Mahmut Yağmur'a ve annem Fatma Yağmur'a sonsuz şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

10 Nisan 2007 Fatih YAĞMUR

ÖZET

Kırşehir türkülerinin metinlerini bir çatı altında toplayan ilmi bir çalışma bu zamana kadar gerçekleştirilmediğinden tezimizin ilk gayesi böyle bir ilmi çalışmanın yapılması yönündedir. Çalışmamızda seksen kaynak taranıp dört yüz yirmi iki metine ulaşılmıştır. Kırşehir'in ulaşabildiğimiz bütün kırık havalarını, bütün bozlaklarını ve meşhur ağıtlarını bir araya getirmenin yanında Kırşehir türkülerinin özelliklerine, şekil ve yapı incelemelerine değinilmiş, sağlam metinlere ulaşmaya gayret gösterilmiştir. Çalışmamızın başında türküler hakkında gerekli bilgiler verilmiş, türkü ve bozlak metinleri sıralanmış, gayri ihtiyari değişikliğe uğrayan türkü metinlerine, Kırşehir türkülerinin en önde gelen icracıları olan abdallara ve diğer türkü sevdalılarına değinilmiş, küçük bir türkü motifi çalışmasına yer verilerek çalışmamız tamamlanmıştır.

SUMMARY

The purpose of this study is to compose the folk songs of Kırşehir in a text that hasn't done so far. In this research 80 written source examined and 422 texts of which were reached. Not only "kırık havalar", "bozlaklar" and " ağıtlar" weren't collected but also the characteristics, the structure and shape of Kırşehir folk songs were investigated to get strong texts. At the beginning of the study, general knowledge about folk songs was given, the texts of songs and "bozlak" were stated, unintentionally changed song texts and leading "abdals" who sing a song were identifed and finally the study was completed by giving a unique song design.

KISALTMALAR

Adı geçen dergi	agd
Adı geçen eser	Age
Adı geçen makale	agm
Adı geçen tez	a.g.t.
Aktarma	Akt.
Anadolu Folkloru Dergisi	AFD
Aynı eser/yer	a.e.
Aynı yazarın sonraki bir yerde belirtilmesi	a.y.
Bakınız	bkz.
Basımevi	Bas
Basım tarihi yok	t.y.
Basım yeri yok	y.y.
Bitirme	Bit.
Bölüm(ü)	Bl.
Cilt	C.
Çeviren	Çev.
Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler	vd.
Dergi(si)	Der.
Divanü Lûgâti't-Türk	DLT
Editör/yayına hazırlayan	Ed.
Enstitü(sü)	Enst.
Eserin bütününe atıf	b.a.
Eserin kendi içinde aşağıya atıf	bkz:a
Eserin kendi içinde yukarıya atıf	bkz.yuk.
Fakülte(si)	Fak.
Hazırlayan	Haz.
Karşı görüş	k.g.
Karşılaştırınız	krş.

Kültür Bakanlığı	K.B.
Kültür ve Turizm Bakanlığı	K.T.B.
Madde	Mad.
Millî Eğitim Bakanlığı	MEB
Millî Folklor Dergisi	MFD
Millî Folklor Araştırma Dairesi	MİFAD
Sayı	S.
Sayfa/sayfalar	s./ss.
Sosyal Bilimler Enstitüsü	Sos. Bil. Enst.
Türk Dünyası Araştırmaları	TDA
Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı	TDAV
Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi	TDEA
Türk Dili ve Edebiyatı	TDE
Türk Dil Kurumu	TDK
Türk Folkloru Dergisi	TFD
Türk Folklor Araştırmaları Dergisi	TFAD
Türk Folklorundan Derlemeler Dergisi	TFD
Türk Halk Müziği ve Oyunları Dergisi	THM ve Oy.
Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü	TKAE
Türk Tarih Kurumu	TTK
ve benzeri/ve benzerleri	vb.
ve diğerleri	vd.
Yayınları / Yayınevi	Yay.
Yüksek Öğretim Kurulu	YÖK
Yurt Ansiklopedisi	Yurt Ans.

Ön Söz **IV**
Özet **V**
Summary **VI**
Kısaltmalar **VII**

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ **1**
1.1. TÜRKÜ KAVRAMI 1
1.2. TÜRKÜNÜN DÜNÜ VE BUGÜNÜ 5
1.3. TÜRKÜLERİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI 11
1.4. TÜRKÜLER ÜZERİNE YAPILAN TASNİFLER
VE DEĞERLENDİRMELER 24
1.4.1 Konuları Bakımından Türkü Tasnifleri 24
1.4.2 Yapısına Göre Türkü Tasnifleri 35
1.4.3 Söylendiği Yerlere Göre Türküler 45
1.4.3.1 İş Türküleri 45
1.4.3.2 Gurbet ve Hapishane Türküleri 45
1.4.3.3 Tören Türküleri 46
1.4.3.3.1 Ölüm Merasimlerinde Söylenen Türküler 46
1.4.3.3.2 Düğün Türküleri 46
1.4.3.3.3 Muhabbet Türküleri 47
1.4.3.3.4 İlahiler 48
1.4.3.3.5 Halk Oyunlarında Söylenen Türküler 48
1.4.3.4 Savaş, Kışla ve Kahramanlık Türküleri 49
1.4.3.5 Çoban Türküleri 49
1.4.3.6 Köy Odalarında Söylenen Hikâyeli Türküler 50
1.4.4 Ezgileri Bakımından Türküler 50
1.4.4.1 Uzun Havalar 51
1.4.4.2 Kırık Havalar 51

I. BÖLÜM

2.1. TÜRKÜNÜN KIRŞEHİR KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ 54
2.2. KIRŞEHİR TÜRKÜLERİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR 60
2.3. KIRŞEHİR TÜRKÜLERİNİN EZGİLERİ BAKIMINDAN TASNİFİ 64
2.3.1. Kırık Havalar(Mısraların Kümelenişi, Kafiyelenişi, Ölçü ve Metin) 64
2.3.1.1. İkiliklerden Kurulu Türküler 64
2.3.1.2. İkiliklerden Kurulu, Bağlantıları Mısra Sonunda Bir Dize Olan Türküler 66
2.3.1.3. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı İki Dize olan Türküler 67
2.3.1.4. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler 69
2.3.1.5. İkiliklerden Kurulu Üçer Dizeli Çift Bağlantısı Olan Türküler 70
2.3.1.6. İki Dizeden Kurulu, Bağlantısı Birinci Dizeden Sonra Üç, İkinci Dizeden Sonra Dört Dize Olan Türküler 71
2.3.1.7. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı Dört Dize(Mani) Olan Türküler 73
2.3.1.8. İkiliklerden Kurulu, Dörder Dizelik İki Bağlantısı Olan Türküler 74
2.3.1.9. Üçlüklerden Kurulu Türküler 75
2.3.1.10. Üçlüklerden Kurulu Mısra Sonlarında Bir Dize Bağlantısı Olan Türküler 77
2.3.1.11. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Bent Sonunda Bir Dize Olan Türküler 78
2.3.1.12. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantısı İki Dize Olan Türküler 80
2.3.1.13. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları Birbirinden Farklı İki Dize Olan Türküler 97
2.3.1.14. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları İki Dize Olan İlk Bağlantısı Diğer Bağlantılardan Farklı Olan Türküler 98
2.3.1.15. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler 99
2.3.1.16. Üçlüklerden Kurulu, Birinci Bağlantısı İki, İkinci Bağlantısı Üç Dize Olan Türküler 101

2.3.1.17. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Dört Dize Olan Türküler 102
2.3.1.18. Dörtlüklerden Kurulu Türküler 104
2.3.1.19. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olan Türküler 264
2.3.1.20. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Olan Türküler 265
2.3.1.21. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Arasında Bir Mısra Olan Türküler 271
2.3.1.22. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler 272
2.3.1.23. Dörtlüklerden Kurulu, Birinci Bağlantısı Bir, İkinci Bağlantısı İki Mısra Olan Türküler 275
2.3.1.24. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler 272
2.3.1.25. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler 278
2.3.1.26. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olup Ve Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler 297
2.3.1.27. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Birbirinden Farklı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler 299
2.3.1.28. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler 300
2.3.1.29. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler 309
2.3.1.30. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler 310
2.3.1.31. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler 311
2.3.1.32. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler 335
2.3.1.33. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler 336

2.3.1.34. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Birbirinden Farklı Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler 340
2.3.1.35. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dört Mısra Olan ve Birinci Bağlantısı Dörtlük Başında, İkinci Bağlantısı Dörtlük Arasında Olan Türküler 342
2.3.1.36. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Yedi Mısra Olan Türküler 343
2.3.1.37. Dörtlüklerden Kurulu, Dörtlük Sonunda Birinci Bağlantısı Üç+Dört, İkinci Bağlantısı Dörtlük Olan Türküler 344
2.3.1.38 Beşliklerden Kurulu, Bağlantısı Beşlik Sonunda Dört Mısra Olan Türküler 346

2.3.2. Bozlaklar (Mısraların Kümelenişi, Kafiyelenişi, Ölçü ve Metin) 347
2.3.2.1. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantısı İki Dize Olan Türküler 352
2.3.2.2. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları Birbirinden Farklı İki Dize Olan Türküler 368
2.3.2.3. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler 372
2.3.2.4. Dörtlüklerden Kurulu Türküler 373
2.3.2.5. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olan Türküler 503
2.3.2.6. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Olan Türküler 526
2.3.2.7. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Sonunda Olan Türküler 532
2.3.2.8. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Bir Dize Olan Türküler 542
2.3.2.9. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler 546
2.3.2.10. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler 548
2.3.2.11. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler 552
2.3.2.12. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Üç Dize Olan Türküler 553

II. BÖLÜM

3.1. KIRŞEHİR TÜRKÜLERİNDE KULLANILAN ÇEŞİTLİ UNSURLAR VE KALIP İFADELER 555
3.1.1 Sevgiliye Ait Uzuv Motifleri 555
3.1.2 Formel Sayılar 556
3.1.3 İtibari Varlıklar 556
3.1.4 Renk Motifleri 557
3.1.5 Çiçek Motifleri 557
3.1.6 Hayvan Motifleri 558
3.2. KIRŞEHİR'İN TÜRKÜ ÂŞIKLARI 559
3.2.1 Âşık Hüseyin 559
3.2.2 Âşık Hasan Nebioğlu 560
3.2.3 Şemsi Yastıman 560
3.2.4 Muharrem Ertaş 561
3.2.5 Ali Rıza Güney 563
3.2.6 Çekiç Ali 563
3.2.7 Hacı Bekir Baş 564
3.2.8 Neşet Ertaş 565
3.3. ABDALLAR 569
3.4. TAHRİP EDİLEN VE HAKSIZ SAHİPLENMELERE MARUZ KALAN KIRŞEHİR TÜRKÜLER 575
SONUÇ **602**
BİBLOGRAFYA 603
TÜRKÜ İSMİ İNDEKSİ 608
GENEL DİZİN 624
SÖZLÜK 629
ÖZGEÇMİŞ 637

1. GİRİŞ

1.1. TÜRKÜ KAVRAMI

Sözlü folklor ezgilerinin her çeşidi için en çok kullanılan terim ***türkü****'dür.*[1] *TDK'nın Türkçe Sözlüğü*nde, ***türkü*** terimi "Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume."[2] olarak tanımlanırken, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*nde, " Ezgiyle söylenen halk şiirinin her çeşidine verilen ad. Âşık şiirleri gibi düzenleyicisi bilinenler yanında, çoğunlukla, türküler düzenleyicisi bilinmeyen, halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere muhtevasında olsun, biçiminde olsun zenginleşmelere, bozulmalara, kırpılmalara uğrayabilen ve her zaman bir ezgi eşliğinde söylenen şiirlerdir." [3]

Türkçe söylenmiş şiir anlamına gelen "***Türkü***"nün "***Türkî***" sözcüğünden geldiği görüşü ittifakla kabul edilmiş bir görüştür. Yani "***Türk***" kelimesine Arapça nispet î'si ekinin getirilmesiyle vücut bulmuştur. "***Türk'e has***" anlamına gelen bu söz halk ağzında "***türkü***" şekline dönmüştür.[4]

Bu terimi ilk defa Ali Şir Nevâî, ***Mîzanü'l-Evzan'da*** kullanmış ve şöyle bir açıklama getirmiştir: "O hattinden fazla beğenilen ve ruha ferahlık veren zevk ü sefaya düşkün kimselere faydalı ve meclisleri süsleyici bir şarkı türüdür. Şöyle ki bu türü güzel söyleyen kimseleri sultanlar himaye eder, Türkîgûy lakabıyla meşhurdurlar. Bu da Remel-i Müsemmen-i Mahzûf vezniyle terkip edilir." [5]
Hece vezniyle söylenmiş türkülerin Anadolu'daki ilk örneğini ise 16.yy'da buluyoruz. Türkü şekline uygun ve türkü adını taşıyan parça 16.yy halk şairlerinden Öksüz Dede'ye aittir.[6]

---

1 Mehmet ÖZBEK, ***Folklor ve Türkülerimiz***, İstanbul 1975, s. 63.
2 ***Türkçe Sözlük,*** Ankara, TDK Yay., 2005. s. 2021.
3 ***TDEA,*** "Türkü" Mad., İstanbul, Dergâh Yay., 1998, C.8, s. 447.
4 Doğan KAYA, ***Anonim Halk Şiiri,*** Ankara 1999, s.131.
5 Ali Şîr Nevâyî, ***Mizânu'l Evzan,*** (Haz.: Kemal Eraslan), Ankara 1993, s.118.
6 Doğan KAYA, ***a.g.e.***, s. 131.

Milletimizin adını taşıyan bu türü belirgin hale getiren en önemli unsur ezgidir. Bu anlamlı ismi taşıyan ezgilere diğer Türk boyları şu isimleri vermiştir: Azeri Türkleri; ***mahnı***, Başkurtlar; ***halk yırı***, Kazaklar; ***Türkî, türik, halk eni***, Kırgızlar; ***eldik ır, türkü***, Kumuklar; ***yır***, Özbekler; ***Türkî, halk koşigi***, Tatarlar; ***halk cırı***, Türkmenler; ***halk aydımı***, Uygur Türkleri de ***nahşa, koça nahşesi*** derler. [7]

Halk edebiyatı araştırıcıları türküyü hemen hemen aynı çerçeve içerisinde küçük farklılıklarla şu şekilde yorumlamışlardır:

Mehmet Fuat Köprülü, "Türklere mahsus bir besteyle söylenen ve diğer halk şiiri türlerinden ezgisi ile ayrılan anonim halk şarkıları." [8] derken, Pertev Maili Boratav: "Türkiye'nin sözlü geleneğinde bir ezgi ile söylenen halk şiirinin her çeşidini göstermek için (aşık şiirleri dahi) en çok kullanılan ad '***türkü'*** dür". Ayriyeten "düzenleyicisi bilinmeyen halkın sözlü geleneğinde oluşup gelişen, çağdan çağa ve yerden yere içeriğinde olsun, biçiminde olsun değişikliklere (zenginleşmelere, bozulmalara, kırpılmalara) uğrayabilen ve her zaman bir ezgiyle koşulmuş olarak söylenen şiirler" türküdür diye tanımlar.[9]

Nihat Sami Banar1ı: "Koşma şeklindeki bir manzumenin her dörtlüğüne bir (beşinci) veya bir (beşinci-altıncı) mısra ilavesiyle söylenilen bir halk şiiridir".[10]

Nevzat Gözaydın, "Türk kelimesinden "Türk'e ait, Türk'e mensup, Türk'e mahsus" anlamını verecek bir biçimde türetilen bu kelime, sadece bir şiir şeklini değil, özel ezgileriyle okunan değişik metinleri de anlatmaktadır. Denilebilir ki anonim olsun olmasın, halk şiiri içinde yer alan bütün türlerde ezgi, en çok türkülerde belirleyici bir rol oynayarak ön plana çıkmak zorundadır ve zaten çıkmaktadır da." şeklinde bir tanımlama yapar. [11]

---

7 ***Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I***, Ankara 1991, s. 908-909.

8 M. Fuat KÖPRÜLÜ, ***Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar***, Ankara 1976, s.246

9 Pertev Naili BORATAV, ***100 Soruda Türk Halk Edebiyatı,*** Ankara 1982, s.150.

10 Nihat Sami BANARLI, ***Metinlerle Edebi Bilgiler,*** İstanbul 1950, s. 89.

11 Nevzat GÖZAYDIN, "***Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı III"***, Ankara 1989, s.25.

Doğan Kaya: "Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancını, karşılaştığı hadiseleri yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört mısralı bentlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle, söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere türkü denir".[12]

Şükrü Elçin, "Bu mahsullere Doğu ve Kuzey Türkleri aynı kökten gelen ***yır*** veya ***cır*** adını vermişlerdir. Batı Türkleri, Türk kelimesinden doğan ve Türklere mahsus ezgi (melodi) manasına gelen ***türkü***'yü kullanmaktadır. Bu kelimeden (türkü) icat etmek manasına gelen ***türkü yakmak*** deyimi türemiştir." derken;[13] Cahit Öztelli: "Halkın ortak malı olan bir edebiyat türüdür. Ağızdan ağza dolaşan, kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü edebiyatın en güzeli, türkülerdir. Türkü, genel edebiyat türleri içinde bir nazım türüdür. Yani, ölçülü (vezin), uyaklı (kafiye) dizelerle meydana gelir. Önceleri kişi yaratmalarıyla meydana çıkan türküler, bir süre sonra toplumun malı olur. Halk edebiyatı içinde toplumun iç âlemini yaşatan, beşikten mezara dek bütün yaşantısını kapsayan en dikkate değer sanat verisi türkülerdir." tanımını yapar.[14]

Battal Pehlivan, türkülerimiz için, "Türkü, 'Hece vezniyle yazılmış, halk ezgileriyle beslenmiş şiirlerdir' sözlükler/ansiklopediler özetle böyle yazıyor... Ama biz türkü için: Halkın ortak malı olan ölçülü, uyaklı dizelerle oluşan halk ezgileriyle beslenen en yaygın bir edebiyat (yazın) türüdür... Ağızdan ağza dolaşan, kulaktan kulağa gönülden gönüle aktarılan, kuşaklar arasındaki en sağlam bir bağ niteliğinde olan türküler/türkülerimiz sözlü edebiyatımızın en güzel ve etkili örneklerindendir"..." demektedir. [15]

Ali Öztürk ise ***Türk Anonim Edebiyatı*** adlı eserinde türkü tanımını şöyle yapmaktadır: "Anonim şiir geleceğimizde, birçok nazım şeklini, saz (çalgı) ve

---

12 Doğan KAYA, ***a.g.e.***, s. 131.

13 Şükrü ELÇİN, ***Halk Edebiyatına Giriş,*** Ankara 1986, s.195

14 Cahit ÖZTELLİ, ***Evlerinin Önü***, İstanbul 1972, s.9-10

15 Battal PEHLİVAN, ***Bahçe Biziz Gül Bizdedir,*** İstanbul 1983, s.10

teganninin karşılığı şeklinde Türkü bir kavram olarak, değişik dil ve yörelerde farklı makamlarla sergilenen anonim şiirimizi ifade eder." [16]

Mehmet Özbek, "Türkü, Türk halkının ortaklaşa yarattığı sözlü ve ezgili ürünlerdir. Türküler, insanoğlunun başına gelen olayları, bunun toplum içindeki iz ve akislerini, aşk, hasret, gurbet gibi yeryüzünün ortak duygularını, mertlik ve kahramanlık gibi milli karakteri, tarihi olayları konu alan bir kültür hazinesidir." [17] tanımını yaparken; Doğan Kaya, "Halkın ruh halini, derdini, neşesini, zevkini, dünya görüşünü, inancımı, karşılaştığı hadiseleri yansıtan; hece ölçüsüyle ve bir veya dört mısralı bentlere çoğu defa bağlantıların getirilmesiyle, söylenen; manzum ve ezgili anonim ürünlere ***türkü*** denir."[18] demektedir.

Salahaddin Bekki, Sivas türkülerini inceleyen değerli çalışmasında, türkülerimizle ilgili olarak "Diğer halk şiiri türlerinden ezgisi ile ayrılan, millî nazım ölçüsü hece ile vücuda getirilen, bentlerdeki dize sayısı iki ila dört arasında, bağlantılardaki dize sayısı genellikle bir i1a beş ve daha çok sayıda olabilen, halkın durum, fikir ve hissiyatını tüm yönleriyle işleyen Türklere mahsus anonim ürünlere türkü denir." [19] şeklinde bir tanım yapmaktadır.

Bekir Karadeniz, bu konuda, "***Türkü***" Arapça kökenli bir sözcük. Araplara, yani şarka özgü olanı şarkî, türkülere özgü olanı türkî diye tanımlamış Araplar yüzyıllar önce. Daha sonra türkî sözcüğü giderek ***türkü***, şarkî sözcüğü ise ***şarkı*** biçimine dönüşmüş. Böylelikle de Türkçe ses uyumuna uyarlanmış. Bu bir yorum kuşkusuz. [20] diyerek görüşlerini dile getirmektedir.

---

16 Ali ÖZTÜRK, ***Türk Anonim Edebiyatı,***

17 Mehmet ÖZBEK, ***Folklor ve Türkülerimiz,*** İstanbul 1975, s.63.

18 Doğan KAYA, ***a.g.e.***, s. 131.

19 Salahaddin BEKKİ, ***Baş Yastıkta Göz Yolda - Sivas Türküleri,*** İstanbul 2004, s.26-27

20 Bekir KARADENİZ, ***Kömür Gözlüm - Türküler,*** 1999, s.13

1.2. TÜRKÜNÜN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Türkünün oluşabilmesi için öncelikle şiir dediğimiz yapıca ve anlamca bütünlük arz eden bir yapının bulunması şarttır. Zaten türküde bu bütünlüğün notaya dökülmesi ezgi halinde söylenmesi yani güftelenmesi şeklinde oluşur. Bu bağlamda düşünülürse türkünün tarihini incelemek için Türk şiir tarihini incelemek gerekir.

Bu konunun üstadlarından biride elbette Fuat Köprülüdür. Fuat Köprülü ***Edebiyat Araştırmaları*** adlı kitabında Türk şiiri hakkında şu bilgileri verir. "Koşuk: Koşma, eskiden şiir, recz, kaside manalarında kullanılan bir kelimedir. Ekseriyetle her iki mısraı birbiriyle kafiyeli beyitlerle –yani bugünkü tabiriyle mesnevi şekline uyarak- ve en çok on üç hecelinin 6+7 duraklısı ile yazıldığını biliyoruz. Bu koşuklar hayatta olan hükümdarlara yahut hatunlara takdim ediliyordu. Ayrıca koşmak kelimesi hakkında; terdif etmek yani güfteye beste tertip etmek manasına geldiği için bu eski koşukların kopuzların beraberliğinde terennüm edildiği anlaşılıyor. [21]

Reşit Rahmeti Arat, Fuat Köprülü ve Namık Aslan'ın eserlerinden aldığımız bilgiler doğrultusunda Türk şiiri ve Türk şiirinin çeşitleri hakkında şu bilgilere ulaştık.

1. KOŞUK: bu gün elde mevcut, mahdut malzemeye göre nazım, manzume, manzum parça ve şiir mefhumunun ifadesi için, daha çok koşuk tabirini kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. [22]
2. KOJAN: Altay Türkçesi'nde kojon olarak geçen kelime, şarkı, türkü anlamına gelmektedir.[23]
3. KOŞMA: Mana bakımından koşuğun müteradifi olarak kabul edilebilen koşma nispeten yeni bir şekil olup, cüz'i değişiklikler ile bugünkü şivelerde yer almaktadır. Oyun havası, oyun türküsü; nazmetme ve nazım manalarına gelmektedir.[24]

---

21 Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ, ***Edebiyat Araştırmaları,*** s. 127.
22 Reşit Rahmeti ARAT, ***Eski Türk Şiiri,*** Ankara 1991, s. II.
23 Reşit Rahmeti ARAT, ***a.g.e.***
24 Reşit Rahmeti ARAT, ***a.g.e.***

4. TAKŞUT: Bu tâbirde, koşuk gibi ayrı bir neviden ziyade, umumi olarak şiir, nazım, beyit, manzume manâlarına gelmektedir.[25]
5. TAKMAK: Takşut ile aynı kökten geldiğini düşünebileceğimiz takmak tabiri bugünkü şivelerde bulmaca, atalar sözü, türkü, şaka, nükte, türkü yarışı, şaka türküsü; masal, bulmaca manalarında kullanılmaktadır.[26]
6. IR, YIR: Bu tabirin bugüne kadar muhafaza edilmiş olan her iki manası da "koşma, türkü düzmek, manzume yapılmak, şiir düzülmek" anlamına gelir.[27]
7. KÜĞ: Küğ tabiri her ne kadar günümüz Türk lehçelerinde her türlü ezgi karşılığında kullanılıyorsa da, Kaşgarlı'nın verdiği örneklerden Dede Korkut Hikâyelerinden, Uygur devrinden kalma metinlerden anlaşılacağı üzere hususi ezgilere, özellikle de ağıt ezgilerine verilen bir ad durumundadır. Kaşgarlı'nın Küğ kelimesini izah için verdiği örnekte "Bu yır ne küğ üze ol" şeklindedir. Bu ifadenin kelimelerin yerleri değiştirilmeden günümüz Türkçesindeki karşılığı kanaatimizce "Bu şiir ne ezgi üzerinedir." biçiminde olmalıdır. Yani, "Bu şiir hangi ezgide söylenmiştir. Bu şarkının ezgisi, makamı hangi formdadır, neyi anlatıyor?" denilmek istenmiştir. [28]
8. BAŞ-BAŞİK: Sogdca mani metinlerinde başa, bâbâh, bâşik, paşik şeklinde geçen kelime, ilahi manasına gelmektedir. [29]
9. ŞLOK: Sanskritçe Sloka'dan gelen bu kelime, methiye manzumesi, manzume anlamına gelmektedir.[30]

Mehmet Fuat Köprülü atalarımızın bazı törenleri hakkında şu bilgileri verir. Fakat öncesinde "şair nedir?", "vasfı nelerdir?" sorularını cevaplar.

---

25 Reşit Rahmeti ARAT, ***a.g.e.***
26 Reşit Rahmeti ARAT, ***a.g.e.***
27 Reşit Rahmeti ARAT, ***a.g.e.***
28 Namık ASLAN, "***Divânü Lûgati't-Türk'te Geçen "Küğ" Kelimesi Üzerine***", Haz.: KÖKSAL M. Fatih, BAYKOCA, Ahmet Naci, "***Diriözler Armağanı Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz"***, Ankara, 2003 s.149-154
29 Reşit Rahmeti ARAT, ***a. g. e.*** , s. XI
30 Reşit Rahmeti ARAT, ***a.g.e.***

En eski Türk şairleri –Tonguzlar'ın Şama, Mogol ve Boryatlar'ın Bo veya Buqué, Yakutlar'ın oyun (Ouîoun), Altay Türklerinin Kam, Samoidler'in Tadıbei, Finovalar'ın Tietoejoe yani bakıcı, Kırgızların Baksı-Bakşı, Oğuzlar'ın Ozan dedikleri, sâhir-şairlerdir. Sihirbazlık, rakkaslık, musikişinaslık, hekimlik gibi birçok vasıfları kendinde toplayan bu adamların halk arasında büyük bir yer ve ehemmiyetleri vardı. Muhtelif zaman ve mekânlarda bunlara verilen ehemmiyet derecesi, kıyafetleri, kullandıkları müzik aletleri, yaptıkları işlerin şekli tabiî değişiyor; fakat semadaki mabut'lara kurban sunmak, ölümün ruhunu yerin dibine göndermek, fenalıklar, hastalıklar ve ölümler gibi fena cinler tarafından gelen işleri önlemek, hastalıkları tedavi eylemek, bazı ölülerin ruhlarını semâya yollamak, hatıralarını yaşatmak gibi muhtelif vazifeler hep ona aitti. Bütün bu muhtelif işler için muhtelif âyinler vardı. [31]

Şaman yahut baksı, bu ayinlerde istiğrak haline gelerek birtakım şiirler okur ve onları kendi mûsikî aletleriyle çalan; beste ile beraber olan ve sihirli bir mahiyeti hâiz sayılan bu güfteler Türk şiirini en eski şeklini teşkil etmektedir. [32]

Süleyman Efendi, Ozan ve Ozancı kelimeleri hakkında şu malumatı veriyor: Mâni tarzında vezinsiz bir nağme ve terânedir ki Kara Han ve Oğuz Han hikayesi ve destanı söylerler. Ozancı, davul ve tef çalarak, Ozan yani mâni ve şarkı okuyan adam. (Lûgat-ı Çagatâyî ve Türkî-i Osmanî)

Eski Türklerde şiirin dini ayinler içerisinde ne kadar mühim bir yer tuttuğu herkesce malumdur. Eski Türk hayatını tedkik edecek olursak başlıca Şeylan, Sığır, Yug adları ile iç büyük ayin görüyoruz ki şiirin ve şairin bu ayinlerdeki yer ve ehemmiyeti dikkate şayandır.[33]

Mani biçimi İran rubaîleri ile gene İranlıların halk şiirlerine özgü bir biçim olan fehleviyyât'ta görülen düzeni Türk nazımına etkisi sonucunda oluşmuş olsa gerek.

---

31 Hikmet DİZDAROĞLU, Halk Şiirinde Türler "***Türk Dili Halk Edebiyatı Özel Sayısı",*** Ankara , 1968, s. 212

32 Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ, ***a.g.e.,*** s. 57-58.

33 Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ, ***a.g.e.,*** s. 72.

Kaşgarlı Mahmut'un kitabında a a b a uyak şeması gösteren metinlere rastlamıyoruz. Gene XI. yüzyılda yazılmış Kutadgubilig'in orasında burasında a a b a uyaklı, ama ölçüsü aruzun v--/v--/v- (=faûlün/ faûlün/ faûlün/faûl) kalıbında dörtlüklere rastlanır; bunlar da daha sonra yazılmış Atabet ül-Hakaayık'takilerde bizce İran'ı Türk rubâi biçiminden Türk tuyuğuna geçişte bir aşamadır; tuyug da bilindiği gibi, aruzun 11 heceyi (4+4+3) karşılayan bir kalıbı ile (-v--/-v--/-v-:fâilâtün/ fâilâtün/ fâilün) yazılır. 11 heceli a a b a düzeninde halk şiir çeşitleri, rubâi'nin tuyug'dan geçerek, hece tartısına uygulanışıyla Türkleşmesi'nin son aşamasıdır. [34]

Halk masallarında "maymuncuk motifler" değimiz (her masala uyan) şeylerin karşılığı halk türkülerinde, manilerde, hatta âşıkların şiir oluşturmalarında bir kelime ile "halk şiiri"nde, birtakım "kalıp-dize"ler vardır ki çeşitli metinlerde uygun yerlere yerleştirilebilir; sözlü şiir geleneğinin dağarcığında hazır gereçlerdir bunlar. Aşağıda vereceğimiz örnekler söz kalıplarının eskiliğin tanığı olmak bakımından ilginçtir. Birinci örnek, Kaşgarlının divanından bir dörtlüktür; bu a a a b, c c c b… uyaklı, ilk üç dizesi 4+4 , son dizesi 4+3 heceli bir türküden bir bent olsa gerek.

Etil suvı aka turur
Kaya tübi kaka turur
Balık telim baka turur
Köylüng takı küserür.

Geçen yüzyılın sonlarında, Tuna kıyılarında oluşturulan bir Osmanlı türküsü, ünlü "Osman Paşa Türküsü" de ilk iki dizesinde hemen hemen aynı şeyleri tekrarlıyor:

Tuna nehri akıp gider
Etrafını yıkıp gider [35]

Koşma biçiminin, yani dördünü dizelerinin uyağı aynı kalan bentlerden meydana gelmiş türkülerin XI. yüzyıldan tanıkları var; bunlar, Kaşgarlı Mahmut'un Divânü

[34] Besim ATALAY, ***DLT Tercümesi***, Ankara 1986, C.III, s. 131.
[35] Pertev Naili BORATAV, ***a.g.e.*** s. 180.

Lûgati't-Türk'ündeki metinlerdir. Anadolu'nun en eski anonim halk şiirlerinden (türkülerinden) bize bir şey ulaşmamış olmakla beraber, ozanların sözlü geleneğinde de Kaşgarlı'nın kitabındaki şiirler biçiminde türkülerin yaşamış olacağını kestirebiliriz. Bu günkü bilgilerimize göre Türk halk şiirinde destansı yazımdan düzenli şiir biçimlerine geçişin ilk ve en eski örneği koşma düzenidir. [36]

Osmanlı döneminde Türkü hayli ilgi görmüş bir tür olarak göze çarpar. Özellikle III. Sultan Selim ve II. Mahmut 'un türküye ve âşıklık geleneğine merakı bu dönemde türküye ve türkü geleneğine rağbeti arttırmıştır. Fuat Köprülü bu konuda şunu der "O devir hânende ve sâzendeleri tarafından toplanmış ve tertip edilmiş husûsi şarkı mecmuaları bizi bu mesele hakkında lâyıkîyle aydınlatıyor: anlaşılıyor ki en mühim mûsikî fasıllarında bile âşık tarzında eserlerle mahalli türküler kıymet bulmuş; Acem taklidi hatta Acem ağırkârlardan, nakışlardan zevk alanlar, aynı sûretle, Âşıkların divan ve koşmalarını Urfa ağzı türkülerini de zevkle dinlemişlerdir. [37]

Anadolu Âşık edebiyatı örnekleri içerisinde hece ölçüsü ile söylenmiş olan ilk türkü örneği, 16. yüzyıl âşıklarından Öksüz Dede'ye aittir:

Gül budanmış dal dal olmuş
Menekşesi yol yol olmuş
Siyah zülfün tel tel olmuş

Biz bu yerlerden gideli
Gurbet illere düşeli

Gül menekşeye karışmış
Küskün olanlar barışmış
Taze fidanlar yetişmiş

Bağlantı

36 Pertev Naili BORATAV, ***a.g.e.,*** s. 178.
37 Mehmet Fuat KÖPRÜLÜ, ***a.g.e.,*** s. 220

Öksüz Âşık der bu sözü
Hakk'a çevirmiş yüzü
Öldü zannettiler bizi

Bağlantı

Şiirin türkü adını taşıması ve yapı olarak türkü şekline uygun olması türkünün tarihi seyrini takip etmemiz açısından önemlidir. [38]

Aynı zamanda 17. yüzyıldan önce pek türkü metinlerine rastlanmamıştır. Çünkü yazıya geçirme zihniyeti yanı folklor bilinci olmadığından bu dönemin türkü icra edicileri türküleriyle beraber unutulup gitmiştir.

Saray ve çevresinde Arap ve Fars çalgıları kullanıldı. Osmanlı müziğinde ölçü, biçim ve çalgılar, -bazı benzer yanları olsa da- halk müziğinden birçok bakımdan ayrıydı. Gerçi Yeniçeri Kurumu, türkü söyleyip bağlama çalan büyük şairler/âşıklar yetiştirmiş ya da içinde barındırmıştır. Ancak Osmanlı yönetimi bumlara doğrudan karşı çıkmasa da saraya girebilen âşık sayısı yok denecek kadar azdır. [39]

Türkiye'nin ilk konservatuarı yeteneğindeki Daru'l-elhan bünyesinde verilen klasik Türk müziği ve kısmen halk müziği eğitiminde verilen Klasik Türk Müziği ve kısmen halk müziği eğitimi, 1926 tekkelerin kapatılmasına koşut olarak kesildi. Bir yıl sonra İstanbul Belediye Konservatuarı olarak yeniden açılan kurumda yalnızca Batı müziği eğitimi sürdürüldü. Uzun bir süre sonra dönemin konservatuar müdürü Hüseyin Saadettin Arel döneminde (1943–1948) Türk müziği bölümü yeniden açıldı, halk müziği ise bir dal olarak ele alınmadı resmi düzeyde. 1976'da kurulan Devlet Türk Musikîsi Konservatuarı ile ilk olarak halk müziği de bu anlamda resmiyet kazanmış oldu. Gerçi önce 1926–1929 yılları arasında, daha sonrada 1937 yılında yeniden oluşturulan ekiple 1952 yılına dek yoğun olarak yapılan derleme çalışmalıyla yaklaşık on bin ezgi toplanıp arşivlendi ve bunlardan yararlanıldı.[40]

---

38 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e,*** s. 34.
39 Bekir KARADENİZ, ***a.g.e.,*** s.17.
40 Bekir KARADENİZ, ***a.g.e.,*** s. 18.

1.3. TÜRKÜLERİN DOĞUŞU VE YAYILIŞI

Türküler mutlaka bir olayın sonucunda doğarlar. Bu bazen gerçek ya da yaşanan bir olaydır. Bazen de hasret duygusu, yurt sevgisi, doğa sevgisi, din sevgisi, mertlik, kahramanlık… gibi manevi amma maddi temeli olan duygulardır. [41]

Gerçekten başa gelmedik iş, ayağı değmedik taş olmaz. Kiminin başından bir kara sevdadır gelip geçer; kiminin başında kara gün kararıp kalır… Kimi gider gelmez Yemen'e; kiminin kanı ılgıt ılgıt akar çemene… Kimi bir söze, bir siteme alınır; kimi darağacında salım salım sallanır… Kimi muradın Bekir gibi düşer, kimi muratsızın ağına; kimi Sepetçioğlu gibi dağların dağına… Kimi Genç Osman gibi açar Bağdat'ın kapısı; kimi Köroğlu misali atılır meydana, hâsılı bu türkülerde burcu burcu insan kokar; köy köy yayla yayla, Türk insanı! [42]

Toplumumuz ilk çağlardan başlayarak tutkularıyla birlikte yürümüş, birlikte gelişmiştir. Doğumlar türkülerle muştulanmış, hasımlar türküyle yerilmiş, ölenler ağıtla uğurlanmıştır. Hepimizin ilk duyduğu ninnidir, düğünlerimiz türkülerle şenlenmiştir, sevda duyurusu türkülerle yapılmıştır. Dini törenlerimiz yanık bir sesle daha anlamlı, daha etkili olmuyor mu?[43]

Önceleri kişilerin oluşturmasıyla ortaya çıkan türküler anonimlik sürecini tamamladıktan sonra toplumun malı oldular. İlk oluşturan kişinin malı iken duygu ve düşünce yönünden halkı ilgilendirirse, o zaman ağızdan ağza dolaşmaya başlar. [44]

Bu türküyü bir topluluğun arasına yaydıktan sonra onun dilinden telinden çıktığı gibi kalmaz. Zamanla yayıldığı yerlerin hislerini, seslerini alarak halkın istediği gibi değişip gelişir. Bir türkünün çeşitli varyantları oluşumundandır. İşte bunu değiştirip

---

41 Battal PEHLİVAN, ***a.g.e.,*** s.13.
42 Eflatun Cem GÜNEY, ***Halk Türküleri,*** İstanbul 1959, s.11
43 Battal PEHLİVAN, ***a.g.e.,*** s.13.
44 Ahmet ÇAKIR, Mehmet ÖCAL, Tanju OZANOĞLU, ***Türk Halk Ezgileri III,*** Ankara 2000, (önsöz).

geliştiren şahsiyetler birbirinden etkilendiği için türküler ferdi değil mahşeri; yani bir şairin eseri değil, topluluğun yüreğinden doğmuş anonim eser sayılır. [45]

Türküler ağızdan ağza dilden dile dolaşır. Dolaşırken değişir. Kimi bir şeyler ekler, kimi bir şeyler çıkarır. Hem söz hem ezgi değişir. Değişme oranı ise hep aynı olmaz söz ve ezgide. Bazı söz, bazı ezgi daha çok değişir. Yazılı olarak saptanmayan bölümlerin türküleri sahipsizleşir. Bir kişinin türküsü olmaktan çıkar duyguda bireysel olarak paylaşılmasına karşın kime ait olduğu belirsizleşir giderek. [46]

Türküler canlı varlıklar gibidir. Doğar, az ya da çok yaşar, unutulup giderler. Ya, konu toplumu derinden ilgilendirir ya ezgisinin dokunaklı oluşu ya da sanat yapısının yüksek oluşuna bağlıdır yaşaması ama hiçbir zaman ilk çıkışlarındaki varlıklarını koruyamazlar. Durmadan az ya da çok değişikliğe uğrarlar. Bu durum yalnız sözlerinde değil ezgilerinde de görülür. Bunun nedeni zaman aşımı, kişiden kişiye geçiş sırasında yeni duygulanma ve düşünüş etkisinde kalmadır. Çok yaygın türkülere gelince, kahramanlık, efsane ve menkıbelere dayalı ya da güçlü sevi duygularını dile getiren, toplumu istek ve duygularını dalgalandıran ezgi ve sözü güçlü türkülerdir. Bunlar arasına gelenek ve kurallara sıkı sıkıya bağlı tarikat, özellikle Alevî –Bektaşî semah türkülerini de katmak gerekir. Bunlar kutsal bir emanet gibi kuşaktan kuşağa geçer.[47]

Bazı türküler halk hikâyelerinden ve saz şairlerinden halka geçer. O zaman türkünün asıl sahibinin izleri silinir, halkın malı olur. Bu yayılma hareketleri sırasında zamanla türkülerin hem sözlerinde hem de müziğinde oldukça önemli değişmeler meydana geldiğini söyleyebiliriz. Bu değişmelerle adeta tanınmayacak hale gelen türkü pek çoktur. Bu değişmeler belli bölgelerin karakterini alarak değişik rivayetlerin doğmasına sebep olur. İnsan, yer, mevki adları yerlerini yenilerine bırakır. Bu gibi türkülerde hangisini sanat yönünden söz ve müziği üstün ise o yayılır, diğeri unutulur veya dar bir çerçevede kalmaya mahkûm olur. Bütün bu yayılma ve değişmelerde

---

45 Eflatun Cem GÜNEY, ***a.g.e.,*** s. 11
46 Bekir KARADENİZ, ***a.g.e.,*** s. 13.
47 Cahit ÖZTELLİ: ***a.g.e,*** s.12

büyük rol oynayan kervanlar, askerler, yeni fetihler, göçler, gezgin halk şairleridir. Yüzyıllarca bu küçük, büyük toplulukların önce büyük merkezlere taşıdıkları türküleri, başkaları daha küçük merkezde, hatta köylere kadar götürmüşlerdir. [48]

İşte bu yayılma ve değişme yüzünden türkülerin ilk çıkış yurdunu ve zamanını, ilk yakıcılarını bulmak çok güçtür. Bu bakımdan türkülerin başlıca niteliği, belli yeri ve sahibi bulunmamasıdır. Kesin belge olmadıkça türkülerin yerini ve zamanını söylemek doğru bir davranış olamaz.[49]

Son iki yüz yılda gelişen iletişim ağı, doğal olarak ekonomik, politik ilişki biçimine de uygun olarak oluşturduğu kurallarla her şeyi birilerinin üzerine kaydetme / kaydettirme sonucu doğurdu. Bundan dolayı özellikle Batı toplumlarından başlayarak yasalarla saptanan birer sahip buldu türküler. Söz, müzik, derleme, düzenleme ölçülerinde birilerine "resmî" olarak mâl edildi.[50]

Eskiden şimdiki gibi yayma araçlarının hiçbiri olmadığı için yayılmak çok ağır fakat sürekli olmuştur. Yurdun her yerinde ticaret kervanlarıyla dolaşanlar birçok şeyleri taşıdıkları gibi türküleri de taşımışlardır. Yayılma işinde önemli bir topluluk da askerlerdir. Ayrıca yeni fetihler dolayısıyla yeni göçler yapılır, böylece geniş halk yığınları ile türkülerde göç ederlerdi. Bu nedenlerle Van'da söylenen bir türküyü Tuna boylarında da dinlemek şaşılası bir olay sayılmaz.[51]

Yüzyılımızın başlarında gramofon, şimdi ise radyo ve televizyon, ona benzer teknik vasıtalar, bu işi pek ziyade çabuklaştırıp yurdun her yerine yayıyorlar. Bu suretle değişmeler hemen hemen durmuş gibidir.
Ayriyeten türkü arşivleme çalışmaları milletimizin kültür değerlerini muhafaza edebileceği gibi modern Türk müziğinin oluşmasında önümüzü açacak, bilgi birikimlerini bize sunacaktır.[52]

---

48 Battal PEHLİVAN, ***a.g.e.,*** s.13.
49 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e,*** s.12
50 Bekir KARADENİZ, ***a.g.e.,*** s. 13.
51 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e,*** s.12
52 Battal PEHLİVAN, ***a.g.e.,*** s. 13.

Türküler yaşanılan olaylara, olayların geçtiği coğrafi bölgeye ve konulara göre değişiklikler göstermektedir. Bu değişiklikler bölgeden bölgeye, şehirden şehre, hatta ilçeden ilçeye bilgi götürmektedir. Görülen bu değişim türkülerin ritimlerinde, usullerinde, ses genişliklerinde, ezgi yapılarında, konularında ve yörelere göre değişen ağız yapılarında görülmektedir. "Tavır" dediğimiz bu farklı anlatım tarzı halk müziğimizin ne kadar zengin olduğunu göstermektedir. [53]

Az olmakla birlikte kimi türkülerin çıkış yerleri bilinir. Bu da ancak tarih olayları ile ilgili olanlarla, değiştirilmesi elden gelmeyen olaylar dayanan türkülerdir. Tarihsel türküler daha çok, zamanı bulma bakımından ipuçları verirler. Olaylı türkülerin kimilerinin yerini ve zamanını saptamak araştırıcılarca olabilir. Olay o denli konuya yapışıktır ki, değişme yapmak elden gelmez, o türkü öylece kalır. [54]

Türküler asker ocağında, düğünde, dernekte, kır eğlencelerinde, okullarda; halk sanatçıları, öğretmenler, askerler, köçekler ve çalgıcılar aracılığıyla daha geniş çevrelere yayılırlar. Geniş iskân hâdiseleri bir yörenin türkülerini başka bir yöreye taşıdıklarından türkülerin yayılmasına da sebep olur.[55]

İşte bu yayılma ve değişme yüzünden türkülerin ilk yurdunu, zamanını ve ilk oluşturucularını bulmak çok güçtür, hatta imkânsızdır. Türkülerin başlıca karakterleri de belli yeri ve sahibi bulunmayışıdır. Türküler ancak ait oldukları milletin malıdır. Hatta Karacaoğlan, Kerem, Âşık Garip, Dadaloğlu gibi ünlü halk şairlerinin türkülerinin bir kısmı bugün sahipleri belli olmayan türküler arasına karışmıştır.[56]

Bu konuda bir anekdot görüşümüzü desteklemesi bakımından oldukça ilgi çekicidir. Bu nedenle söz konusu bilgiyi Mahmut Seyfeli'nin "***Kırşehir Halk Edebiyatı Folklor ve Etnografyası "*** adlı Yüksek Lisans Tezinden aynen aktarıyorum:

---

53 Ahmet ÇAKIR, vd. **a.g.e**.,(önsöz).
54 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e,*** s.14.
55 Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** s.64.
56 Şemsi YASTIMAN, ***Türk'ten Türküler,*** İstanbul 1977, s. 4.

1976–1977 yılları arasında Kırşehir Lisesi'nde öğretmenliğim sırasında öğrencilerime folklor ve halk edebiyatı ürünleri derleme ödevleri veriyordum. Bu türkünün iki kıtasına, ilk kez bir öğrenci ödevinde rastladım. Türkü oldukça ilgimi çektiği için kaydetmiş ve metnin tamamını araştırmaya başlamıştım. O zamanki derlemelerim sırasında ilk dört kıtada aktardığım bölümü tesbit edebilmiştim. 1993 yazında ise kaynak şahıs Güler Turpçu'dan türkünün bizde mevcut olmayan kıtalarını tesbit ettik. Bunun üzerine, kaynak şahıslara yönelttiğimiz sorularla, türkünün birbirinden değişik metinleri olduğunu gördük. Bu dörtlükler birleştirilince yukarıdaki metin ortaya çıktı.

Aradan geçen 18 yıllık süre içinde türküde ilk dört kıtanın üzerine on kıta daha eklenmiş olması, oldukça ilgi çekicidir. Bu, bizim başka bir hususta daha yorum yapmamıza vesile olmuştur.

Toplumu derinden etkileyen büyük sosyal ve siyasal olayların toplum hafızasında bıraktığı izlerin destanlaştırıldığı dönemlerin günümüzdeki izleri sayabileceğimiz bir hadise ile karşı karşıyayız. Bu seferki hadise, Türk insanının ailesini sılada bırakıp gurbete gitmesidir.

Bu türkünün 18 –20 yıllık bir süre içinde gelişip, yeni dörtlükler ilavesiyle uzaması, Türk destanlarının ve anonim ürünlerinin zaman içinde nasıl geliştiklerine iyi bir örnektir.[57]

[57] Mahmut SEYFELİ, ***Kırşehir Halk Edebiyatı – Folklor ve Etnografyası,*** Erciyes Ün. Sos. Bil. Enst. Kayseri 1995,YLT

Anonim Bir Gurbet Havası

Alaman taksisi gelir susadan
Gece uzun yatamıyom tasadan
Beş guruşu bulamıyan adamlar
Elli bini gezdiriyor keseden

Eğil dağlar eğil üstüme eğil
Alamancı geliyor sevdiğim değil.
Bastım da gırıldı iğdenin dalı,
Kötüye varanın nolacak hali.

Sırtına giymiş Alaman gocuğu,
Yârimin yidiği Alaman sucuğu,
Tez gel yârim, tez gel, gurban oluyum,
Senesi geçenin olmaz çocuğu.

Bağlantı

Gelinin döşünde altını gater,
Alamana giden vurunur foter.
İlâhi Alaman çıhmaz olaydın,
Gül gibi gelinler yalınız yatar.

Bağlantı

Tek tek basar iskarpinin ucuna,
Mektup gelmez, o gidiyo gücüme,
Eğer bu hafta da mektup gelmezse,
Ben gendimi vericam sicime.

Bağlantı

Aşadan beri yağmur yağıyor,
Zerdeli dalları boyun eğiyor,

Tez gel nazlı yârim gurban olurum,
Anan baban hatırıma değiyor.

Bağlantı

Alaman dağında zeytin bitmesin
Çırpınıp dalında bülbül ötmesin
Benden selâm olsun nazlı yârime
Gâvur gızlarıyla zevke tapmasın

Bağlantı

Altında bisiklet böğründe pilak
Aman nazlı yârim bu nasıl dilek
Gaç yıl oldu alaman'a gideli
Tutuştu da yandı bu soyha yürek

Bağlantı

Görüyom görüyom bildiremedim
Cazının yüzünü güldüremedim.
Gaç yıl oldu bu gapıya geleli,
Başıma dülbendi aldıramadım.

Bağlantı

Çarşıda satılır bastırma sucuk
Allah göğsüzlere vermesin çocuk,
Kötü senin yollarını beklemem,
Ananı babanı sayıyom acık.

Bağlantı

İçeriye girdim yâri belledim,
Foturafı çiçekledim gülledim,

Yâri götürmeye münübüs gelmiş,
Ben o yâri üç gün evvel yolladım.

Bağlantı

Alaman yatağı hasır diyollar,
Yediği ekmeğe mısır diyollar,
Sana diyom sana cazı gaynana,
Oğlun Alaman'da esir diyollar.

Bağlantı

Ahırda ineği bağlıyamadım,
Gan doldu gözüme ağlıyamadım,
Ne bek datlı imiş kâfirin gızı,
Yârimi yanımda eğliyemedim.

Bağlantı

Bez torbasında yârimin unu,
Âlaman dağının gelmiyor ünü,
Bekliyom bekliyom para gelmiyor,
Belki de kâfire dönüyor dini.

Bağlantı[58]

Yurdumuzun birçok yöresinde bilinen ***Gelin Ayşe*** türküsü, Kırşehir ve yöresinde de söylenmektedir. Bu, türkünün yayılma alanını tespit etmek bakımından son derece önemlidir. Türkü ve hikâyesi şu şekildedir.

[58] Mahmut SEYFELİ, ***a.g.t.,*** s.130

GELİN AYŞE

Kaynak Kişi: Şevkiye SEYFELİ

Bir Yörük beyi, şehirli bir gelin alıyor. Güzelliği dillere destan olan Ayşe'yi oğlu Osman'a alıyor. Osman Çavuş, askerdeyken, Ayşe işlere yetişemiyor. Ne de olsa bir şehir kızıdır. Bir kabahatinden dolayı kayınbabası Gelin Ayşe'yi hem döver, hem de çok fena söver. Ayşe kaynanasına gider. "Kayınbabam beni dövdü. Döver; büyüğümdür. Amma bir de sövdü; ben bunu çekemem." diyor. O sırada Kızılırmak'tan sel geliyormuş, kendini sele atmış. Bu olay üzerine bütün Orta Anadolu'da bilinen şu meşhur türkü yakılmış:

Kara çadır eğmeyinen
Üstü zedef düğmeyinen
Adam gendin sele m'atar
Ġayın baba döğmeyinen

Aman Ayşe'm yaman Ayşe'm
Dağlar başı duman Ayşe'm

Koyun gelir yata yata
Çamurlara bata bata
Gelin Ayşe'm sele gitmiş
Ilgınları duta duta

Bağlantı

Koyun gelir ġuzuyunan
Ayağının tozuyunan
Gelin Ayşe'm sele gitti
Yanı çifte ġuzuyunan.

Bağlantı

Koyun gelir seke seke
Ġulānda da altın küpe
Ben yârimden ayrılmazdım
Ayırdılar çeke çeke.

Bağlantı

Uzat Ayşe'm ellerini
Ver ağzıma dillerini
Saat üçde bekliyorum
Ayşem senin yollarını.

Bağlantı

Eve geldim anam ağlar
Ġayın baba gelin arar
İfendisi Osman Çavuş
Uçan ġuşdan haber sorar.

Bağlantı [59]

[59] Mahmut SEYFELİ, ***a.g.t.,***s.133 (Aşağıdaki dipnotlar Mahmut Seyfeli tarafından konmuştur: Aynı türkü için bkz. Cahit ÖZTELLİ, Halk Türküleri, ***Evlerinin Önü,*** İstanbul, 1983, s.441 (Bu eserde, bizdeki ilk ve son kıtalar mevcut değildir.)
Bu türkünün bir başka metni için Bkz: Mehmet ÖZBEK, ***Folklor ve Türkülerimiz,*** Ötüken Yayınevi, İstanbul 1981, s. 311–312 (Burada ise, aynı türkünün bizdeki son kıtası mevcut değildir.)
Türkünün başvurduğumuz üçüncü kaynakta ise bizdeki ikinci ve üçüncü kıtalarından başka, bizde bulunmayan bir dörtlük daha vardır. Bu dörtlük şu şekildedir:

Ağılın önünde kavak
Kavaktan dökülür yaprak
Gelin Ayşe'm sele gitmiş
Eli kına, yüzü duvak.

Nakarat (bağlantı) mısraları aynı olan bu metin için Bkz: Eflatun Cem GÜNEY, ***Folklor ve Halk Edebiyatı,*** MEB. Devlet Kitapları, İstanbul 1971 s. 245)

Kızılırmak türküleri için de değişik yörelerde, değişik varyantlarının bulunması herkesçe bilinen bir gerçektir. Bunlardan birkaçının Kırşehir'deki varyantlarını görüşümüzü desteklemek amacıyla aşağıya aktırıyoruz:

KIZILIRMAK

Kızılırmak parça parça olaydın,
Her bir parçanı bir yerde salaydın,
Sen de benim gibi yarsız kalaydın.

Nittin Kızılırmak allı gelini
Çevresi oyalı telli gelini.

Sâmencisi gaya dibi dolaşır,
Gelinâcı guzu gibi meleşir,
Al bayrağı goncalara dolaşır.

Bağlantı

Avcı getir şu gartalı vuralım,
Dalgıç getir şu gelini bulalım,
Güvâye garalı haber salalım.

Bağlantı

Ova yolu aşdı gitti durnalar,
Suna gelin olmuş elin gınalar,
Arkada ağlasın garip analar.

Bağlantı

Gaynana dir ki gelin gelmedi,
Gayınbaba dir ki vakıt galmadı,
Cehizi geldi de damlar almadı.

Bağlantı

Köprüye gelince köprü yıkıldı,
Üç yüz atlı birden suya döküldü,
Nice yiğitlerin beli büküldü.

Bağlantı

Kırşehir Kortulu köyünde derlenen bu türkü aslında Âşık Said'e ait bir deyiştir.[60]

Bu, Âşık Said'in, Koçhisar'ın Koçarlı köyünden Kırşehir'in Köprü köyüne gelin almak için gelen gelin alayının, gelini alıp dönerlerken, Kızılırmak üzerinde kayığın devrilmesi ve gelinin boğulması üzerine, orada hazır bulunanlara söylediği bir şiirdir. Konuyla ilgisi bakımından ve karşılaştırma yapılabilmesi için bu şiiri aynen almakta yarar görmekteyiz.[61]

KIZILIRMAK

Yedi kardeş idik bindirdik ata
Sevkettik kavimli kardeşli öte
Köprü'ye varınca oldu bir hata
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Kayığa varınca kayık yıkıldı
Beş yüz sağmen birden suya döküldü
Fakir fukaranın beli büküldü
N'ettin Kızılırmak allı gelini

60 Cahit OBRUK, ***Kırşehirli Âşık Said***, Ulus Matbaası, Ankara 1983, s.159
61 Mahmut SEYFELİ, ***a.g.tez*** *s.135*

Tüfek getirin kartalı vuralım
Dalgıç getirin gelini bulalım
Biz gelinsiz köye nasıl varalım
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Sağmenler kaya dibi dolaşır
Yengeler de kuzu gibi meleşir
Güveye kara haber ulaşır
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Kaynanası der ki gelin gelmedi
Kayınbabası der gönlü olmadı
Cehizler geldi de damlar almadı
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Der Said'im orda ben olmasaydım
Ölü yüzlü gelin hiç görmeseydim
Şu yalan dünyada murat almadım
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, Orta Anadolu'nun birçok yerinde değişik biçimlerde söylenen Kızılırmak türküleri, Âşık Said'in yukarıdaki şiirinin anonimleşmiş varyantlarından ibarettir.

1.4. TÜRKÜLER ÜZERİNE YAPILAN TASNİFLER VE DEĞERLENDİRMELER

1.4.1. Konuları Bakımından Türkü Tasnifleri

Türküler gösterdikleri çeşitlilik bakımından yapı, konu ve ezgilerine göre tasnif edilebilir. "*Daha önce yapılmış tasnifler de bu çerçevededir. Ne var ki bu tasniflerde birtakım eksildikler ve isabetli olmayan tespitler vardır. Yapılan tasnifleri burada tekrar kaydederek konuyu karışık hale getirmek istemiyoruz. Çünkü bunlar azımsanmayacak derecede fazladır. Biz, önceki tasnifleri de göz önünde tutarak ve kendi tespitlerimizi de ortaya koyarak türkü tasniflerini yeniden tasnif etmek istiyoruz. En doğru tasnifin bu olduğu iddiasında değiliz ama gözden kaçan ve tespit ettiğimiz pek çok unsurun değerlendirilmesi gerekiyordu. Düşüncemiz odur ki, bundan sonraki tasnifler, pek az değişiklik gösterecek ve bizim tasnifimize birkaç ilave maddeler şeklinde olacaktır*" der Doğan Kaya. Bizde Doğan Kayanın bu görüşüne katılarak ilk olarak kendi tasnifini vermenin yanında diğer tasniflere de yer vermiş bulunmaktayız.

Doğan Kaya'nın Tasnifi

1. Tabiat Türküleri
2. Aşk Türküleri
3. Yiğitlik Türküleri ve Tarihi Olayları Konu Edinen Türküler
4. Tören Türküleri
   a. Düğün Türküleri
      aa. Kına Türküleri
      ab. Baş Övme / Duvak Türküleri
      ac. Gelin Alma Türküleri
      aç. Gelin Karşılama Türküleri
      ad. Güvey Türküleri

ae. Halk Oyunlarında Türküler (Halay, Bar, Horon, Zeybek..)

b. Ayin-i cem Türküleri

c. Sayacı Türküleri

ç. Oturak Türküleri

5. Askerlik Türküleri
6. Yiyecekler Üzerine Söylenmiş Türküler
7. Hayvanlar Üzerine Söylenmiş Türküler
8. Olay Türküleri
9. Bitki ve Çiçeklerle İlgili Türküler
10. Satıcı Türküleri
11. Ekin Türküleri
12. Ramazan Davulcusu Türküleri
13. Kişiler Üzerine Söylenmiş Türküler
14. Keder, Dert ve Hastalık Türküleri
15. Gurbet ve Hasret Türküleri
16. Meslek ve İş Türküleri
17. Eşkıya Türküleri
18. Ölüm Türküleri (Ağıtlar)
19. Ninniler ve Çocuk türküleri
20. Hapishane Türküleri
21. Mizahi Türküler
22. Yergi Türküleri
23. Öğretici ve Öğüt Verici Türküler. [62]

Pertev Naili Boratav'ın Tasnifi

Pertev Naili Boratav'ın, bu tasnifinde şu başlıklar yer alır; fakat öncesinde şunu hatırlatmak gerekir, Boratav A bölümünü konusu bakımından incelemiş, B bölümünü ise söylendiği yer bakımından incelemiştir.

---

62 Doğan KAYA, ***a.g.e.,*** s.138-139.

A Bölümünün Çeşitlemeleri

1. Lirik türküler:
   a. Ninniler
   b. Aşk türküleri
   c. Gurbet, ayrılık, askerlik, hapishane türküleri
   d. Ağıtlar
   e Çeşitli başkaca duyguluk konular üzerine türküler.
2. Taşlama, yergi ve güldürü türküleri.
3. Anlatı türküleri:
   a. Efsane konulu türküler
   b. Bölgelere ya da bireylere özgü konuları olan türküler
   c. Tarihlik konuları olan türküler.

B Bölümünün Çeşitlemeleri

4. İş türküleri,
5. Tören türküleri:
   a. Bayram
   b. Düğün
   c. Dinlik ve mezheplik törenlere dair türküler
   ç. Ağıt töreninde söylenen türküler.
6. Oyun ve dans türküleri:
   a. Çocuk oyunlarında söylenenler
   b. Büyüklerin oyunlarında söylenenler [63]

[63] Pertev Naili BORATAV, ***a.g.e.,*** s.150-151.

Hikmet Dizdaroğlu'nun Tasnifi

1. Ninniler ve çocuk türküleri
2. Doğa üzerine türküler
3. Aşk türküleri
4. Kahramanlık türküleri
5. Askerlik türküleri
6. Tören türküleri
7. İş türküleri
8. Eşkıya türküleri
9. Acıklı olaylarla ilgili türküler
10. Güldürücü türküler
11. Karşılıklı (diyaloglu) türküler
12. Oyun türküleri
13. Ölüm türküleri (ağıtlar) [64]

Cahit Öztelli'nin Tasnifi

1. Ninniler ve çocuk türküleri
2. Tabiat türküleri (Çoban türküleri),
3. Aşk türküleri,
4. Merasim / tören türküleri,
5. İş türküleri,
6. Derebeyi, eşkıya ve cinsi türküler,
7. Kahramanlık türküleri
8. Ölüm türküleri (ağıtlar),
9. Mizah türküler,
10. Karşılıklı (muhavereli) türküler,
11. Oyun türküleri.[65]

---

64 Hikmet DİZDAROĞLU, ***a.g.m.,*** s.261-274.

65 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e.,*** s.16 - Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.,*** s.97-107 - Battal PEHLİVAN, ***a.g.e.,*** s.17

Ali Rıza Yalman (Yalkın)'ın Tasnifi

1 Öğüt

2. Öğüt (Bir olay veya kahramanın hikâyelerinden bahseden övgü parçaları)

3. Ağıt

4. Yiğit

5. Yavuk (Sevgili, güzel)

6. Yağıt (Karaçor / düşman) üstüne söylenmiş türküler. [66]

Haydar Avcı'nın Tasnifi

1. Aşk, sevda türküleri

2. Gurbet, ayrılık, hasret türküleri

3. Ağıt türküleri

4. Ninni yapısı gösteren türküler

5. Mizahi türküler - güldürücü türküler

6. Eleştiri türküler ve taşlamalar

7. İş ve meslek türküleri

8. Töre ve tören türküleri (a. Düğün türküleri, b. Kına türküleri)

9. Olay türküleri

10. Tarihi türküler

11. Eşkıya ve başkaldırı türküleri

12. Askerlik türküleri

13. Evlilik türküleri

14. Karşılıklı türküler-atışma türküleri

15. Çocuk türküleri

16. Doğa türküleri

17. Hayvan türküleri

18. Öğretici ve öğüt verici türküler

19. Oyun türküleri

20. Hapishane türküleri[67]

---

66 Ali Rıza YALMAN (Yalkın), ***Cenupta Türkmen Oymakları II***, Ankara 1977, s. 234-235.

Türküleri konuları bakımından gerek yabancı gerekse yerli birçok araştırıcı tasnife tabi tutmuştur. Yabancılar da birtakım tasnif denemelerinde bulunmuştur:

Millien'in Tasnifi

1. Hikâye şarkıları (kıssalı şarkılar):
   a. Hayali ya da şairane konular
   b. Savaş ve kışla şarkıları
   c. Aile konuları, küçük serüvenler
   d. Eğlenceli ve gülünç şarkılar
2. Kasideler (yanık ve dindarca türküler):
   a. Dini konular, mucizeler
   b. Efsanevi dramatik konular
   c. Tarihi şarkılar [68]

Frayliç'in Tasnifi

1. Mevsim şarkıları
2. Kahramanlık şarkıları
3. Aşk şarkıları
4. Ölüm şarkıları
5. Doğum şarkıları
6. Evlenme şarkıları
7. Çocuk ninnileri
8. Gençlik şarkıları [69]

---

67 Ali Haydar AVCI, ***Halk Bilimi Konuları ve Araştırma Yöntemleri,*** Ankara, 1992, s.16-17.

68 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.***

69 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.***

Jerom Bujeand'ın Tasnifi

1. Ninniler
2. Çocuk türküleri
3. Tabiat ve hayvan türküleri
4. Aşk türküleri
5. Evlenme türküleri
6. Askerlik türküleri
7. Zeybek ve derebeyi türküleri
8. Cinayetler ve acıklı olaylarla ilgili türküler
9. Ölüm türküleri[70]

Mehmet Özbek'in Tasnifi

Mehmet Özbek de Cahit Öztelli gibi konu yönünden türkülerin çeşitlilik arz ettiğini, bir türkünün tek konu içerebileceğini söylemenin zor olduğunu belirterek şöyle bir tasnif çalışması yapmıştır.

1. Link türküler:

İnsani duyguların çok etkili ve coşkun bir şekilde anlatıldığı türküler bu gruba girer.

a. Aşk, sevda türküleri
b. Gurbet türküleri (ayrılık, askerlik, mahpushane)
c. Ağıtlar (ölüm, tabi afetler üzerine türküler)
d. Ninniler.

2. Satirik türküler:

Kişiyi veya toplumu kınayan, yeren türlüler bu gruptadır.

a. Güldürücü türküler (mizahi türküler)
b. Taşlamalar, ilenmeler.

[70] Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.***

C. Olay türküleri:

a. Tarihi türküler (destanlar, kahramanlık ve serhat türküleri)

b. Eşkıya türküleri (derebeyi, cinayet türküleri).

D. Tören ve mevsim türküleri:

a. Kına, düğün, esvap giydirme töreni türküleri

b. İtikat ve mezhep törenleri türküleri.

E. İş meslek türküleri:

a. Esnaf türküleri.

F. Pastoral türküler:

Çoban ve kır yaşamını anlatan, tabiat güzelliklerini konu edinen bu türküler bu gruba girer.

a. Tabiat türküleri

G. Didaktik türküler:

Dinleyene bir şeyler öğreten, ders veren türkülerdir.

H. Oyun türküleri:

a. Ritmik dans türküleri

b. Temsili oyun türküleri [71]

Battal Pehlivan'ın Tasnifi

1. Sevda türküleri
2. Doğa türküleri
3. Ağıtlar
4. Hasret türküleri

---

[71] Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** İstanbul 1975, s.85-86.

5. Meslek türküleri
6. Dini türküler
7. Mapushane türküleri
8. Askerlik türküleri
9. Tarihi türküler
10. Ninniler
11. Oyun havaları
12. Kahramanlık türküleri.[72]

Salahaddin Bekki'nin Tasnifi

1. Aşk ve sevda üzerine söylenen türküler
2. Gurbet, ayrılık, hasret türküleri
3. Ölüm türküleri (Ağıtlar)
4. Çocuk türküleri (Ninniler)
5. Güzellik ve güzeller üzerine söylenen türküler (Güzellemeler)
    a. İnsan güzellemeleri
    b. Hayvan güzellemeleri
    c. Şehriler ve toprak üzerine söylenen türküler
6. Kahramanlık türküleri
7. Tabiat türküleri
    a. Bitki ve çiçekler ile türküler
8. Güldürücü türküler
9. Öğretici ve öğüt verici türküler
10. Dini içerikli türküler
    a. İlahiler ve devriyeler
11. Kanaat, geçmişe özlem, dilek ve felsefi ağırlıklı konuları işleyen türküler[73]

---

72 Battal Pehlivan PEHLİVAN, ***a.g.e.,*** s.17.

73 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.,*** s 96-117.

Yukarıda verdiğimiz türkü tasniflerini ayrılmada hiçbir zaman kesinlik yoktur. Çoğu zaman birbiriyle karışır. Örneğin bir kahramanlık türküsü bir yandan oyun havası da olabilir. Bunun gibi tören türküleri oyun türküsü de olabilir. Bir doğa türküsü aşk türküsü niteliği de taşıyabilir. Bütün bu bilgiler ışığında Kırşehir türkülerini şu şekilde tasnif edebiliriz:

1. Lirik Türküler

a.Aşk türküleri

b.Gurbet, Ayrılık, Hasret Türküleri

c.Hapishane Türküleri

d.Dini içerikli Türküler

e.Ağıtlar

f.Ninniler

2. Epik Türküler

a. Tarih ve kahramanlık Türküleri

b. Destanî ve Efsanevi Türküler

c. Derebeyi ve eşkıya Türküleri

d. Savaş ve kışla türküleri

3. Didaktik Türküler

a.Öğüt verici ve öğretici türküler

4. Pastoral Türküler

a.Çoban türküleri

b.Doğa türküleri

b.a.Bitki türküleri

b.b.Hayvan Türküleri

5. Satirik türküler

a. Alaycı türküler

b. Tenkit türküleri

6. Tören Türküleri

a. Düğün Türküleri

a.a. Kına Türküleri

a.b. Baş Övme / Duvak Türküleri

a.c. Gelin Alma Türküleri

a.d. Gelin karşılama Türküleri

a.e. Güvey Türküleri

a.f. Halk Oyunlarında Türküler

b. Ayin-i cem Türküleri

c. Sayacı Türküleri

d. Oturak Türküleri

e. Bayram Türküleri

7. Meslek türküleri

8. Oyun türküleri

1.4.2. Yapısına Göre Türkü Tasnifleri

Yapısına göre türkü tasniflerine bakıldığında Doğan Kaya ile Selahaddin Bekki'nin tasniflerinin hayli geniş bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu sebeple Doğan Kaya'nın tasnifini ilk başta vermeyi uygun bulduk.

Doğan Kaya'nın Tasnifi

1. Bentleri Bir Mısra Olan Türküler
- a. Bağlantılar dört mısra / mani olan türküler
- b. Bağlantıları yedi mısra olan türküler

2. Bentleri İki Mısra Olan Türküler
- a. Sadece iki mısradan oluşan türküler
- b. Bağlantıları bir mısra olan türküler
- c. Bağlantıları iki mısra olan türküler
- ç. Bağlantıları üç mısra olan türküler
- d. Bağlantıları dört mısra olan türküler
- e. Bağlantıları beş mısra olan türküler
- f. Bağlantıları altı mısra olan türküler
- g. Bağlantıları yedi mısra olan türküler
- h. Bağlantıları sekiz ve daha fazla mısra olan türküler
- ı. Bağlantıları mısra sonlarında ve mısra aralarında olan türküler

3. Bentleri Üç Mısra Olan Türlüler
- a. Sadece üçlüklerden ibaret olan türküler

b. Bağlantıları bir mısra olan türküler

c. Bağlantıları 1+1 mısra olan türküler

ç. Bağlantıları iki mısra olan türküler

d. Bağlantıları üç mısra olan türküler

e. Bağlantıları dört mısra olan türküler

f. Bağlantıları beş mısra olan türküler

g. Bağlantıları altı mısra olan türküler

h. Bağlantıları fazla sayıda mısralı olan türküler

ı. İki bağlantılı türküler

i. Bağlantıları mısra aralarında olan türküler

4. Bentleri Dört Mısra Olan Türküler

a. Sadece dörtlüklerden kurulu türküler

b. Bağlantıları bir mısra olan türküler

c. Bağlantıları iki mısra olan türküler

ç. Bağlantıları üç mısra olan türküler

d. Bağlantıları dört mısra olan türküler

e. Bağlantıları beş mısra olan Türküler

f. Bağlantıları altı mısra olan türküler

g. Bağlantıları yedi mısra olan türküler

h. Bağlantıları sekiz ve daha fazla mısra olan türküler

ı. Bağlantıları mısra aralarında olan türküler

i. İki bağlantılı türküler

j. Bağlantıları mısra sonlarında olan türküler

5. Karşılıklı Türküler/Atma Türküler

a. İki mısralık bentlerden ibaret atma türküler

b. Üç mısralık bentlerden ibaret atma türküler

c. Dört mısralık bentlerden ibaret atma türküler

ç. Diyalog şeklinde atma türkülerden ibaret olan türküler[74]

---

[74] Doğan KAYA, ***a.g.e.,*** , s.137-138.

Hikmet Dizdaroğlu'nun tasnifi

1. Mani kıtalarından kurulu türküler
2. Dörtlüklerle kurulu, dördüncü dizeleri kavuştak olan türküler
3. Dörtlüklerle kurulu türküler
4. Bentleri dörtlük kavuştağı tek dize olan türküler
5. Bentleri dörtlük kavuştağı iki dize olan türküler
6. Bentleri dörtlük kavuştağı üçlük olan türküler
7. Bentleri de kavuştakları da dörtlük olan türküler
8. Üçlüklerden kurulu türküler
9. Bentleri üçlük kavuştağı tek dizeli türküler
10. Bentleri üçlük kavuştakları iki dizeli türküler
11. Bentleri de kavuştakları da üçlüklerle kurulu türküler
12. Bentleri üçlük kavuştakları dörtlük olan türküler
13. İki dizeli türküler
14. Bentleri iki kavuştakları bir dizeli olanlar
15. Bentleri de kavuştakları da iki dizeli türküler
16. Bentleri iki kavuştakları altı dizdi olanlar [75]

Nevzat Gözaydın'ın tasnifi

1. İki dizeli türküler

a. İki dizeden oluşan, bağlantıları bir dizeli türküler
b. İki dizeden kurulmuş bağlantısı da iki dize olan türküler
c. İki dizeden oluşan bağlantısı üç dize olan türküler
d. İki dizeden oluşan bağlantısı dört dize olan türküler
e. İki dizeden oluşan bağlantısı beş dize olan türküler
f. İki dizeden oluşan bağlantısı altı dize olan türküler

---

75 Hikmet DİZDAROĞLU, ***a.g.e.,*** s. 83.

2. Üçlüklerle kurulmuş olan türküler

a. Üçlüklerle kurulmuş ancak bağlantısı üçüncü dize olan türküler

b. Üçlüklerle kurulmuş bağlantısı bir dize olan türküler

c. Üçlüklerle kurulmuş bağlantısı iki dize olan türküler

d. Üçlüklerle kurulmuş bağlantısı üç dize olan türküler

e. Üçlüklerle kurulmuş bağlantısı iki+dört dize olan türküler

f. Üçlüklerle kurulmuş bağlantısı dört dize olan türküler

g. Üçlüklerle kurulmuş bağlantısı beş dize olan türküler

3. Dörtlüklerle kurulmuş olan türküler

a. Mani dörtlüklerinden kurulmuş olan türküler

b. Dörtlüklerle kurulmuş bağlantısı bir dize olan türküler

c. Dörtlüklerle kurulup bağlantısı bir (aynı) dize olan türküler

d. Dörtlüklerle kurulmuş bağlantısı iki dize olan türküler

e. Dörtlüklerle kurulmuş bağlantıları üç dize olan türküler

f. Dörtlüklerle kurulmuş bağlantıları dört dize olan türküler

g. Dörtlüklerle kurulmuş bağlantıları beş dize olanlar

h. Dörtlüklerle kurulmuş bağlantıları altı dize olan türküler

4. Altılıklarla kurulmuş olan, bağlantısı dört dize olan türküler

5. Bağlantısı başta yer alan türküler. [76]

Ek olarak maninin dört dizesinin ayrılması ve aralarına bağlantının girmesiyle oluşan bir türkü örneği vermiştir.

Mehmet Özbek'in tasnifi:

1. Bentleri mani dörtlüklerinden meydana gelen türküler.

2. Bentleri iki mısralı türküler

a. Bentleri iki mısralı, bağlantıları olmayan türküler

[76] Nevzat GÖZAYDIN, ***a.g.m.,*** s. 85-104.

b. Bentleri iki, bağlantıları bir mısralı türküler

c. Bentleri de, bağlantıları da iki mısralı türküler

d. Bentleri iki, bağlantıları üç mısralı türküler

e. Bentleri iki, bağlantıları dört mısralı türküler

f. Bentleri iki, bağlantıları beş mısralı türküler

g. Bentleri iki, bağlantıları altı mısralı türküler

3. Bentleri üç mısralı türküler

a. Bentleri üç mısralı, bağlantısı olmayan türküler

b. Bentleri üç, bağlantıları bir mısralı türküler

c. Bentleri üç, bağlantıları iki mısralı türküler

d. Bentleri de, bağlantıları da üç mısralı türküler

e. Bentleri üç, bağlantıları dört mısralı türküler

f. Benden üç, bağlantıları beş mısralı türküler

4. Bentleri dört mısralı türküler

a. Kafiye örgüsü abab, cccb vb. olanlar

b. Kafiye örgüsü xaxa, bbba vb. olanlar

c. Kafiye örgüsü aaab, cccb vb. olanlar

d. Kafiye örgüsü aaax, bbbx vb. olanlar

e. Kafiye örgüsü aaba, ccdc vb. olanlar

f. Bentleri dört, bağlantıları bir mısralı türküler

g. Bentleri dört, bağlantıları iki mısralı türküler

h. Bentleri dört bağlantıları üç mısralı türküler

ı. Bentleri ve bağlantıları dört mısralı türküler

i. Bentleri dört bağlantıları beş dizdi türküler

5. Bağlantıları her mısradan sonra tekrar edilen türküler

6. Bağlantısı başta olan türküler

7. Her bentten sonra değişik kalıpta iki ayrı bağlantısı olan türküler . [77]

Fuat Özdemir ise Ahmet Şükrü Esen'in türkü derlemeleri için yazdığı giriş niteliğindeki incelemede daha az ayrıntılı ve daha net olması bakımından türkülerini

[77] Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** s. 69- 85.

bentlerindeki değişikliklerine göre kümelendirmeyi, bağlantıları da bu kümelendirme içerisinde değerlendirmeyi uygun görmüştür:

1. Yapılarında kararlılık gösteren türküler
  a. Benden dört dizeli türküler
  b. Bentleri üç dizeden oluşan türküler
  c. Bentleri iki dizeli türküler
  ç. Mani dörtlüklerinden oluşan türküler

2. Yapılarında kararlılık bulunmayan türküler

Salahaddin Bekki'nin Tasnifi

1. Bağlantıları olmayan türküler
a. Bağlantıları olmayan ikiliklerle kurulu türküler
b. Bağlantıları olmayan üçlüklerle kurulu türküler
c. Bağlantıları olmayan mani kıtalarından kurulu türküler
d. Bağlantıları olmayan dörtlüklerle kurulu türküler
2. Bağlantıları olan türküler
a. Bağlantıları dize başlarında olan türküler
  a.a. Bağlantıları bir dize olan türküler
  a.b. Bağlantıları iki dize olan türküler
  a.c. Bağlantıları üç dize olan türküler
  a.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler
b. Bağlantıları dize sonlarında olan türküler
  b.a. Bağlantıları bir dize olan türküler
  b.b. Bağlantıları iki dize olan türküler
  b.c. Bağlantıları üç dize olan türküler
  b.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler
c. Bağlantıları dize aralarında olan türküler
  c.a. Bağlantıları bir dize olan türküler

c.b. Bağlantıları iki dize olan türküler

c.c. Bağlantıları üç dize olan türküler

c.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler

c.e. Bağlantıları beş ve daha fazla dizeden oluşan türküler

d. Bağlantıları dize aralarında ve dize sonlarında olan türküler

d.a. Bağlantıları bir dize olan türküler

d.b. Bağlantıları iki dize olan türküler

d.c. Bağlantıları üç dize olan türküler

d.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler

d.e. Bağlantıları beş ve daha fazla dizeden oluşan türküler

e. Bağlantıları bent aralarında olan türküler

e.a. Bağlantıları bir dize olan türküler

e.b. Bağlantıları iki dize olan türküler

e.c. Bağlantıları üç dize olan türküler

e.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler

e.e. Bağlantıları beş ve daha fazla dizeden oluşan türküler

f. Bağlantıları dize başlarında ve bent aralarında olan türküler

f.a. Bağlantıları bir dize olan türküler

f.b. Bağlantıları iki dize olan türküler

f.c. Bağlantıları üç dize olan türküler

f.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler

f.e. Bağlantıları beş ve daha fazla dizeden oluşan türküler

g. Bağlantıları dize sonlarında ve bent aralarında olan türküler

g.a. Bağlantıları bir dize olan türküler

g.b. Bağlantıları iki dize olan türküler

g.c. Bağlantıları üç dize olan türküler

g.d. Bağlantıları dört dize olan veya mani kıtalarından oluşan türküler

g.e. Bağlantıları beş ve daha fazla dizeden oluşan türküler

h. Yapısında kararlılık bulunmayan türküler[78]

---

[78] Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.***, s.54.

Yukarıya aldığımız bu tasniflerde şu hususlar dikkati çekmektedir: Mehmet Özbek, türküleri sınıflandırırken, bentleri esas alarak bir sınıflandırma yapmıştır. Dizdaroğlu'ndan farklı olarak bağlantısı bulunmayan bentleri dört dizeli türküleri kafiye çeşitlerine göre de sınıflandırmıştır. Ayrıca bağlantıları her dizeden sonra tekrar edilen türküler; bağlantısı başta olan türküler ve her beyitten sonra değişik kalıpta iki ayrı bağlantısı olan türküler olmak üzere üç farklı yapıya da yer vermiştir.[79]

Nevzat Gözaydın'ın tasnifinde de bentler esas alınmış bağlantılarda ki çeşitliliğe vurgu yapılarak bağlantı bölümlerinin altı dizeye kadar çıkabileceği gösterilmiştir. Özbek'in tasnifinde yer alan bağlantısı başta olan türkülere de yer veren Gözaydın, yine Dizdaroğlu ve Özbek'in tasnifinde bulunmayan Altılıklarla kurulmuş türküler ve metninin dört ditrırnin ayrılması ve aralara bağlantının girmesiyle oluşan bir türkü metni vermiştir.[80]

Fuat Özdemir'in yaptığı tasnif çalışmasının önemi ise ilk defa yapısında kararlılık bulunmayan türkülere yer vermesidir.[81]

Bütün bu bilgilerin ışığında Kırşehir türkülerini yapıları bakımından şu şekilde tasnif edebiliriz:

1. İkiliklerden Oluşan Türküler

a. İkiliklerden Kurulu, Bağlantıları Mısra Sonunda Bir Dize Olan Türküler

b. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı İki Dize olan Türküler

c. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler

d. İkiliklerden Kurulu Üçer Dizeli Çift Bağlantısı Olan Türküler

e. İki Dizeden Kurulu, Bağlantısı Birinci Dizeden Sonra Üç, İkinci Dizeden Sonra Dört Dize Olan Türküler

f. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı Dört Dize(Mani) Olan Türküler

g. İkiliklerden Kurulu, Dörder Dizelik İki Bağlantısı Olan Türküler

---

79 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.***, s.54.

80 Nevzat GÖZAYDIN, ***a.g.m.,*** s. 90.

81 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.***, s.55.

2. Üçlüklerden Kurulu Türküler

a. Üçlüklerden Kurulu Mısra Sonlarında Bir Dize Bağlantısı Olan Türküler

b. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Bent Sonunda Bir Dize Olan Türküler

c. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantısı İki Dize Olan Türküler

d. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları Birbirinden Farklı İki Dize Olan Türküler

e. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları İki Dize Olan İlk Bağlantısı Diğer Bağlantılardan Farklı Olan Türküler

f. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler

g. Üçlüklerden Kurulu, Birinci Bağlantısı İki, İkinci Bağlantısı Üç Dize Olan Türküler

h. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Dört Dize Olan Türküler

3. Dörtlüklerden Oluşan Türküler

a. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olan Türküler

b. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Olan Türküler

c. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Arasında Bir Mısra Olan Türküler

ç. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler

d. Dörtlüklerden Kurulu, Birinci Bağlantısı Bir, İkinci Bağlantısı İki Mısra Olan Türkü

e. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler

f. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

g. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

h. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Birbirinden Farklı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

ı. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler

j. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler

k. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olup Ve Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler

l. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

m. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

n. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

o. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Birbirinden Farklı Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

p. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dört Mısra Olan ve Birinci Bağlantısı Dörtlük Başında, İkinci Bağlantısı Dörtlük Arasında Olan Türküler

r. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Yedi Mısra Olan Türküler

s. Dörtlüklerden Kurulu, Dörtlük Sonunda Birinci Bağlantısı Üç+Dört, İkinci Bağlantısı Dörtlük Olan Türküler

4. Beşliklerden Kurulu, Bağlantısı Beşlik Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

1.4.3. Söylendiği Yerlere Göre Türküler

1.4.3.1 İş Türküleri

İş türküleri adından da anlaşıldığı üzere işçilerin türküleridir. Bunlar daha çok mani biçiminde basit yapılı türkülerdir. Genellikle kadınlar arasında söylenir. Halı, kilim dokuyan, gergef işleyen, pamuk çapalayan, oy yolan kadın ve kızların söyledikleri kimisi taklidi türkülerdir. Bu taklit genelde oyun taklidi niteliğindedir. Bunları söyleyenlerde aslında tam işçi sayılmazlar. Zaten Anadolu'da yeni anlamıyla tam bir işçi sınıfı yoktur. [82] Anadolu sözlü geleneğinde işçi türkülerine belirgin örnek diye gösterebileceğimiz metinler çok azdır.[83] Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen iş türkülerine örnek teşkil eder: 34, 67, 86, 87, 90, 93, 102, 107, 168, 174 176, 188, 238

1.4.3.2 Gurbet ve Hapishane Türküleri

Toplum içinde yasalara aykırı işler yapıp ceza evlerine düşen kişilerin türküleridir. Özgürlüğünü yitiren bu kişilerin acı duygularını dile getiren bu çeşit türküler çok içli ve iç sızlatıcıdır. Kendileri içerde büyük bir pişmanlık içinde kıvranırken dışarıda acı çeker sevgililer, ana, baba ve kardeşi de hasretlik yakar.

Demir parmaklıklar arkasından "ahbaplar" bakar, akşam olunca demir kapılar kapanır. Derin bir sessizlik içinde duygular dile gelir, yürekte yağ kalmaz erir. [84]

Gurbet duygusu zamana göre çeşitlilik arz etmiştir. Bu duygu ulaşım araçlarına göre şekillenmiştir. Önceden yan köye gelin olan kıza gurbete gelin oldu diye ağlayıp sızlarlarmış. Fakat bu gurbetlik duygusu belli bir zaman sonra il sınırlarını aşmış

---

82 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e.,*** s. 40.
83 Pertev Naili BORATAV, ***a.g.e.,*** s. 151.
84 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e.,*** s.623

günümüzde ise ülke sınırlarına kadar dayanmıştır. Gerek iş, gerek askerlik, gerek öğrencilik seksen dönemlerindeki sürgünler bu ayrılışların sebebidir. 1960'larda yurt dışında çalışmak için başlayan göçler günümüzde hâlâ devam etmektedir. Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen gurbet ve hapishane türkülerine örnek teşkil eder: 16, 50, 75, 84, 85, 95, 97, 105, 121, 124, 157, 178

1.4.3.3. Tören Türküleri

1.4.3.3.1. Ölüm Merasimlerinde Söylenen Türküler

Hunlardan ve Göktürklerden itibaren yuğ törenlerine bağlı olarak ananesi zamanımıza kadar gelen ağıtlar bir bakıma ölen için söylenmiş methiye demektir.[85]

Ağıtlar genellikle ölüm, yaralanma, afet gibi olaylar üzerine söylenir. Ya genç bir gelinin vakitsiz ölümü ya bir delikanlının vurulması olayı gibi toplumu içinden yaralayan acıklı olaylardır.

Bu ağıtlar genellikle ya ölenin ağzından ya yakınları olan kimselerin, örneğin karısı, nişanlısı, anası, babası ağzından söylenir. Böyle olması türkünün daha içli daha açıklı olmasını sağlar. Bazen bu işi kendine meslek edinen kadınlar vardır. Buna "ağıt yakıcı" da denir. Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen ölüm türkülerine (ağıtlarına) örnek teşkil eder: 32, 116, 129, 150, 323

1.4.3.3.2. Düğün Türküleri

Oyun türkülerinin içerikleri herhangi bir özellik göstermez. Bunların sözlerinde en çok rastlanan konu sevdadır. [86]

---

[85] Şükrü ELÇİN, ***Türkiye Türkçesinda Ağıtlar,*** Ankara 1990, s.1; BALİ, Muhan, ***Ağıtlar,*** Ankara 1997, s. 9

[86] Pertev Naili BORATAV, ***a.g.e.,*** s. 157.

Düğünlerde eğlenme ve oyun başta gelir. Bu ortamı ise, genellikle bu işi meslek edinmiş mahalli sanatçılar sağlar. Hareketli türkülerle davetliler eğlendirilirken yerine göre uzun hava ve yanık ezgili türkülerle "of" çektirilir. Kız evinde kına yakılacağı zaman geceye iştirak edenlerin duyguları doruğa ulaşır. Zira bu sırada yanık ezgiyle kına ağıdı söylenir.[87] Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen düğün türkülerine örnek teşkil eder: 18, 21, 25, 37

1.4.3.3.3. Muhabbet Türküleri

Kırşehir'de yakın tarihte yaşanmış, içinde müzik ve oyunun hakim olduğu bir eğlence alemi vardır ki buna da "muhabbet" denir. Kayabaşının uşağından otuz kırk delikanlı, bir araya gelirler eğlenirlerdi.[88]

Önce kendilerine bir Efe ve Sakî tayin ederlerdi. Efe köşede minderde oturur, muhabbete katılan diğer delikanlılar itibarına göre sağında solunda yer alırlardı. Muhabbeti Sakî idare ederdi. Muhabbete 2-3 kadın getirilir, bu kadınlar muhabbet odasında kapıya yakın bir yerde otururlardı.[89]

Sakî içki sunar bir başkası meze tutardı. Rakı, siyah bir binlikte durur. Oradan kahve fincanlarına boşaltılırdı. Fincanlar da Sakî'nin önünde duran koca bir yemek sinisini üzerine dizilir, yanlarında su kapları bulunurdu. Mezeler tavuk, leblebi, üzüm, kavun, beyaz peynir gibi şeyler olurdu. Muhabbete sofuların yatsı namazlarından sonra başlanırdı. Muhabbet gizli yapılır, devriyelerden ve bilhassa beyaz sakallılardan çok çekinilirdi.[90]

Kadınlardan sonra erkekler çift çift ve zilsiz oynarlardı, (kadın erkek karışık pek az oynanırmış, çünkü huylanırlar hadise çıkarırlarmış) eğer kadınlardan biri huysuzluk ederse kime ait ise, o efeler tarafından dışarı çağrılır terbiye verilirdi. Muhabbet

87 Doğan KAYA, ***a.g.e.,*** s. 185.
88 Cevat Hakkı TARIM, ***Kırşehir Tarihi,*** s.15-16.
89 Cevat Hakkı TARIM, ***a.g.e.,*** s.15-16.
90 Cevat Hakkı TARIM, ***a.g.e.,*** s.15-16.

sabaha doğru sona erer, arkadaşlar birbirleriyle tokalaşırlar, kadınları getirenler, ikişer muhafızla beraber alıp götürürlerdi. Bazen yolda baskın olur o zaman abalar kollara dolanır, bıçaklar çekilir ve vuruşulurdu. [91] Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen muhabbet türkülerine örnek teşkil eder: 6, 7, 17, 26, 39, 47, 49, 68, 76, 160

1.4.3.3.4. İlahiler

Dini içerikli olan bu ezgiler insana erdemi öğretmeyi hedefler yani bir nevi dini kuralları güzel bir ezgiyle insana sevdirmeyi amaçlar. Buradan şu sonuç çıkarılabilir; ilahi kurallar bile yeri geldiğinde ezgiden yani türküden faydalanma yoluna gitmiştir.

Aleviler semahlarında bağlama ve söz eşliğinde dönerler ve ilahi haz alırlar. Bunun yanında Ayin-i Cem törenlerinde Alevilerde sıkça görülen bir zikir törenidir. Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen ilahilere örnek teşkil eder: 45, 51, 57, 58, 101, 109, 143, 161, 167, 183,

1.4.3.3.5. Halk Oyunlarında Söylenen Türküler

Türkülerde olduğu gibi oyunlarda bir olay üzerine meydana gelmiştir. Bu bakımdan oyun türkülerinde hikâye etme özelliği de görülür. Halk oyunlarımızın büyük bir kısmı belli bir olay üzerine yakılmışsa da, önemli bir kısmı da Şamanizm törenlerinin Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra aldığı şekillerin bir devamıdır. Alevi semahların bu izler açıkça görülür.[92] Örneğin çok sevilen bir oyun olan ve Türk oyun kültürünün her yerine yayılmış "Çayda Çıra" oyunu geceleyin Orman Tanrısına karşı yapılan dinsel bir törendir. Bu niteliğini kaybetmiş olarak günümüze denk gelir.[93] Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen halk oyunları türkülerine örnek teşkil eder: 1, 2, 4, 9, 29, 173, 217, 231

---

91 Cevat Hakkı TARIM, ***a.g.e.,*** s.15-16.
92 Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** s.500
93 Cahit ÖZTELLİ, ***a.g.e.,*** s. 541.

1.4.3.4. Savaş, Kışla ve Kahramanlık Türküleri

Tarih boyu Asya, Avrupa ve Afrika'nın pek çok kısmında atıyla koşmadık yer bırakmayan Türk milleti zaferden zafere koşarken imkânsızlıklar yüzünden yaşanılan mağlubiyetler sırasında duygularını, heyecanlarını ve coşkularını türkülerle dile getirmişlerdir. Ordudaki asker şairlerin, şiir ve türküleriyle askeri coşturup bunları zafer için yüreklendirdiği nice türkü tespit edilmediği için maalesef günümüze kadar gelememiştir.[94]

Tabiî bu mevzuda Mehter Marşlarının önemi hiçbir zaman yadsınamaz. O heybetli müzik ve ezgi sayesinde ya savaşmadan çok toprak almışız ya da karşıdaki orduyu moralmen tamamen bitirmişiz.

Halk arasında kahramanlık konusu işleyen şiire koçaklama denir. Koçaklama, konusu savaş kahramanlık vb. olan koşma nazım şekliyle söylenen âşık edebiyatının nazım türlerindendir. Bu türkülerin en önemli özelliği coşkun ve üst perdeden söyleniyor olmalarıdır. Birçok koçaklama marş olarak ta bestelenmiştir.[95] Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen savaş, kışla, kahramanlık türkülerine örnek teşkil eder: 72, 78, 85, 94

1.4.3.5. Çoban Türküleri

Konularını yaylalar, dağlar, geyikler, çiçekler, koyunlar gibi doğanın değişik varlıklarından alan türkülerdir. Bu tür türküler belli bir olaya bağlı olabileceği gibi duyguların açıklanmasına da neden olabilir. Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen çoban türkülerine örnek teşkil eder: 55, 83, 127, 179, 189, 195

---

94 Doğan KAYA, ***a.g.e.,*** s. 181.

95 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.e.,*** s. 103.

1.4.3.6. Köy Odalarında Söylenen Hikâyeli Türküler

Uzun kış gecelerinde bir nevi masal ortamının aynısında icra edilen bu türkü söyleme geleneği köy odalarında ve mahalle kahvelerinde meydana getirilirdi. Her biri bir masala, hikâyeye konu olabilecek vakalar dile getirilirdi. Bu vakalar arasına serpiştirilmiş türkü metinleri tamamen olayla özdeşleşmiştir. Bu türküler bazen olay kahramanın ağzından bazen sevdiği kızın ağzından ve bazen de kahramanın yakınlarının ağzından dile getirilir. Bu tür türkülerde ne türkü olaydan ayrılabilir ne olay türküden. Her ikisi de tamamıyla bir bütünlük arz eder. Bu durum bütün yurdun her köşesinde bilinen Beğ Böğrek hikâyelerinde Kerem ile Aslı hikâyesinde rahatlıkla görülebilir. Numarası verilen türküler Kırşehir'de söylenen gurbet ve hapishane türkülerine örnek teşkil eder: 44, 94, 161, 167, 323, 353

1.4.4. Ezgileri Bakımından Türküler

Ezgi ile türkü sözleri birbirini tamamlayan iki öğedir. Türkünün daha kalıcı olması ezginin varlığı ile mümkündür. Ezgiye güzellik sağlayan türkü sözleri müzikte gaye değil araçtır. Melodinin daha rahat anlaşılmasına yardımcı olur. Bu bakımdan sözler ile melodi arasında bir uyumluluğun olması esastır.[96]

Türküler, melodi ile ilişkisi bakımından beş gruba ayrılır:

1. Melodik ritimle metin ritmi arasında tam bir uygunluk bulunan türküler.(melodiyi meydana getiren her sesin altına bir hece düşer.)
2. Melodik ritim ile metin ritmi arasında beraberlik bulunmayan türküler.(kelimenin bazı heceleri, melodinin birden fazla sesine dağılır.)
3. Metnin aslında olmadığı halde melodinin bünyesi icabı, bilhassa ortalara eklenen metin dışı sözler taşıyan türküler
4. Türkünün edebi formunu bozacak kadar geniş eklemeli türküler.

[96] Doğan KAYA, ***a.g.e.,*** s. 212-213.

5. Tekrarlanan kelime veya cümle parçalarında meydana gelen türküler.[97]

Türküler ezgileri bakımından uzun havalar ve kırık havalar olmak üzere iki büyük kısımda değerlendirilmiştir:

1.4.4.1. Uzun Havalar

Usûlsüz musikilere Anadolu'da umumiyetle bu isim verilir. Bu ezgiler ölçü ve ritim bakımından serbest olmakla beraber, dizisi ve dizi içindeki seyri belli kalıplara bağlıdır. Yani söyleyen kişi belirli üslup ve avaz çerçevesinde zevk ve isteğine göre nağmeyi uzatıp kısaltabilir. ***Avaz, aydost, bozlak, kerem ağzı…*** gibi isimlerle anılırlar.[98]

Uzun havalar, notaya alınmalarındaki güçlük dolayısıyla son zamanlara kadar ihmal olunuyorlardı. Fakat türkülerin en dikkate şayan numuneleri beklide yalnız onlardı. Bununla beraber tavır ve üslupları hakkında evvelden fikir edinilmeden notadan layıkıyla çalınıp söylenebilmelerine imkân bulunamazdı. Bunun içindir ki bestekârlarımızın ya bizzat Anadolu'ya tetkik seyahatleri yapmalarına veya gramofona ehemmiyet vermelerine mecburiyet vardı.[99]

1.4.4.2. Kırık Havalar

Ezgi yönünden usullü yani ölçü ve ritimleri belli olan parçalardır.

Usullüler aynı zamanda oyun havalarıdır da. Konya'da bunlara oturak diyorlar; Urfa'da ise kırık, kesik diyorlar. Anadolu'da folklor tetkikatına çıkan bir kimse bir uzun havaya rast geldi mi evvel emirde bu havanın muayyen uzun hava tipleri olan divan, bozlak, hoyrat, koşma şekillerine uyup uymadıklarına bakmalıdır. Şayet

---

97 Veysel ARSEVEN, "Halk Müziğinde Otantizm", ***TFA,*** C.Vl. s. 140.

98 Doğan KAYA, ***a.g.e.,*** s. 212-213.

99 Mahmut Ragıp GAZİMİHAL, ***Anadolu Türkülerine Musikî İstikbalimiz,*** (Haz. Metin Özarslan) İstanbul 2006, s. 274-277.

uymuyorsa muhakkak bir surette vezninden çıkarılmış usullü bir hava olduğu anlaşılır.[100]

Türkülerin müzikalitesini belirleyen unsur elbette türkünün konusudur. Hiçbir uzun hava hareketli müzik eşliğinde söylenmez. Konusu hareketlilik arz eden türkü de uzun hava müziği ile icra edilmez.

100 Mahmut Ragıp GAZİMİHAL, ***a.g.e.,*** s. 274-277.

I. BÖLÜM

2.1. TÜRKÜNÜN KIRŞEHİR KÜLTÜRÜNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Cahit Öztelli, "Türk ulusunun yüreği türkülerde çarpıyor. Ulusumuzu tanımak isteyen onun türkülerini dinlemelidir." der. Demek ki türküler kültürün ta kendisidir. Kültürü yaşatan da geçmişten geleceğe taşıyan da, hayatı anlatan da türkülerdir.

Halk müziğimizin en önemli özelliklerinden biri de yaşadığımız toplumun geçmişini, geçmişteki yaşantısını, zevkini, eğlencesini, geleneğini ve göreneğini ve insanımızın başından geçen olayları belirtmesidir. Bu açıdan türküler sosyal, kültürel ve tarihsel önem arz etmektedir. Yaşantılar sonucu yakılan bir türkü dilden dile, telden tele, ustadan çırağa, babadan oğla aktarılarak, toplumun zevk, düşünce anlayışını yine halkın kendi duygu süzgecinden geçirmesiyle meydana gelmiştir. Geçmiş ve geçmişin türküsünü geleceğe aktarmada önemli bir araç olmuştur. Halk kültürümüzün önemli yapı taşlarından birisi olan "halk türkülerimiz" bu yönüyle bir kültür yaşatıcısıdır.

Çoğunlukla aşk, tabiat, gurbet, askerlik, kahramanlık, ölüm... gibi, Türk insanının hayatının birer parçası durumundaki olayları ele alan türküler, ezgilerine göre çeşitlilik gösterir.

Kırşehir'de türkü söyleme geleneği son derece gelişmiştir. Kırşehir Türkiye'nin türkü bakımından en zengin yörelerindendir. Bu, Kırşehir insanının son derece duygulu ve yetenekli olmasından kaynaklanmaktadır. Bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla, yüzlerce türkü mevcuttur. Bunlardan birçoğu maalesef bazı araştırmacılar tarafından başka yörelere mal edilmektedir. Tüm Orta Anadolu'ya mal olmuş türkülerin yanı sıra, sadece Kırşehir'e özgü olanların da sayıları önemli bir yekün teşkil eder. Meselâ, bütün Orta Anadolu'da yaygın olarak bilinen ve söylenen türkülerden "***Bebek***" türküsü (*Elmalı'dan çıktım yayan/ Dayan hey dizlerim dayan...* mısralarıyla başlayan ünlü bebek ağıtı), "***Pınar başı burma burma", "Gelin Ayşe", "Kızılırmak", "Kara koyun", "Yüce dağda yanar bir ışık", " Su sızıyor", "Burçak tarlası", "Ben de çıktım bir geyiğin avına", "Kalktı göç eyledi Avşar illeri", "Ceylan", "İlimon ektim taşa", " Çek deveci develerini", "Kışlalar doldu bugün", "Asker yolu beklerim", "Eledim, eledim höllük eledim", " Kozanoğlu", "Ak daş diye belediğim***"...gibi daha birçok türkü Orta Anadolu'ya veya herhangi bir ilimize mal edildiği için, Kırşehirliler, bunların yanı sıra birçok öz malı türküsüne sahip çıkamamaktadır. Bunun

temelinde ise, bu türkülerin anonim olmaları ve aynı aşiret ve oymaklara mensup konargöçer Türkmenler tarafından her gittikleri yere götürülmüş olmalarındandır.

Kırşehir türkülerinin büyük bir çoğunluğu muhtelif âşık veya ozanlar tarafından söylenmiş olmasına rağmen, halk arasında ağızdan ağıza yayılırken, asıl söyleyenin adı unutulmuş ve yeni ilâvelerle türkü ilk profan hüviyetini kaybederek anonimleşmiştir.

Kırşehir'de "türkü söyleme, türkü yakma" adlarıyla ifade edilen gelenek, bugün de hâlâ bütün canlılığıyla yaşamaya devam etmektedir. Düğünlerde, kına gecelerinde, içkili eğlencelerde, harmanda, bağ veya bahçede, akla gelebilecek her yerde Kırşehirli Türkü söyler. Türkülerimizin bu derece yaygın ve çok sayıda olmasının temelinde icracılarının büyük yeteneği yatar.[101]

Yöremizde söylenen türkülerden biri olan Dadaloğlu'nun ***Ağ Gelin*** türküsünde dönemin aşk kültürünü, ***Kına Türküsü***'nde evlenme ve düğün geleneklerimizi, ***Kerpiç Kerpiç Üstüne***, ***O Şirin Sözlerine***, ***Niğde Bağları*** türkülerimizde halkın eğlence ve oyun kültürünü görürüz. Kırşehir insanı, ***Üç oğlan***'da, halay kültürünü, ***Kızılırmak*** türkülerinde ve diğer ***ağıt***larda yiten canların ölüm sancısını, ***Anavatanımsın Baba Yurdumsun*** parçasında gurbetin iç çekişlerini; ***Gitme Leylam***'da ayrılık acısını, ***Bahar Gelmiş Türlü Çiçek Açılmış*** parçasında tabiatın canlanmasını dile getirir.

Kırşehir'de türkülerini sazla çalıp söyleyen "usta"lar vardır. Bunların ekseriyeti "Abdal" adını verdiğimiz Türkmen oymak ve cemaatine mensuptur. Müziğe karşı son derece büyük yetenekleriyle, Kırşehir düğünlerinin ve eğlence hayatının vazgeçilmez unsurlarıdır. Anonim türkülerin yanı sıra usta malı türküleri de büyük bir maharetle çalıp söyleyen bu insanların, kendilerine ait çok sayıda besteleri de vardır. Hepsi de ünü yurt sınırlarını aşmış saz ve söz ustalarıdır. Bu sebeple bunları adlandırırken, Türkmen oymaklarından "Abdallar" cemaatine mensup oldukları için tabiî olarak "Abdallar" diye adlandırmanın yanı sıra, Müzikle uğraşan erkeklerinden bahsederken saz ve sözü ustaca birleştirmelerinden dolayı "Ustalar" diye de söz edilebilir. Bunlar arasında Muharrem Ertaş, Ali Çekiç (Çekiç Ali), Neşet Ertaş, Hacı

[101] Mahmut SEYFELİ, ***a.g.t.***, s130

Taşan, Aydın Çekiç ve Ayvaz Başaran ilk etapta adlarını zikredilebileceğimiz ünlü ustalarımızdandır.

Kırşehir'de bozlakların yanı sıra, hareketli ve ritmik yapılarıyla dikkati çeken ve oyun havası da sayabileceğimiz kırık havaların tamamı sözlüdür. Başka yörelerde görülen ve çeşitli adlarla ortaya çıkan, sözsüz, tamamen enstrümantal parçalara Kırşehir'de rastlanmaz.[102]

Kırşehir'de "Kerem, Bozlak, Misket, Garip, Yahyalı Kerem" ayaklarında türkü ve uzun havalar söylenir. Bağlamalarda bozuk düzen, bağlama düzeni, misket düzeni yaygındır. Tek tek ve üstten çiftlemeli tezene tavrı görülür. Kimi ezgilerde Ankara, kimilerindeyse Orta Anadolu'nun müzik tavırlarıyla benzerlikler vardır. Çubuk uzun, en sevilen türkülü oyun havalarından biridir. Bu, bir bakıma saz sanatçılarının hünerlerini gösterdikleri ezgilerdendir. "*Çubuk uzun"*u çalamayan sanatçılar saygınlık kazanamaz.[103]

Türkü duygu ile ortaya çıkar. Duygu da insana ait en büyük vasıflardandır. Bu vasıf da elbette zamana göre şekillenir, devrin haliyle hallenir. Fakat şöyle bir durumda vardır ki bazı duygular vardır ölmez. Bunlar her dönemde canlılıklarını korur. Yani adeta zamanla yarışırlar. Aşk, ölüm, hasret,…

Bu temalar çerçevesinde Kırşehir türkülerinde yöre kültürünü görmek mümkündür. Bu bağlamda Kırşehir türkülerinin genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Kırşehir türküleri genellikle hece ölçüsünün 7, 8 ve 11'li kalıplarıyla söylenen, özel ezgili halk edebiyatı verimleridir. Bentler ve onları takip eden nakaratlar (bağlama veya kavuştak adları da verilir) kendi aralarında kafiyelidir. Bentler çoğunlukla dörder mısralık kıtalardan meydana gelir. Onu takip eden

---

102 Bu konuda daha fazla bilgi için Bkz: Halil ATILGAN, ***"Bozlakların Müzik Yapısı***", Anadolu Folkloru, C.I., 6/1991, s. 380-386.
Bela BARTOK, **Küçük Asya'dan Türk Halk Musıkisi**,(Çev: Bülent Aksoy) , Pan Yayıncılık, İstanbul 1991
Nejat BİRDOĞAN: ***Notalarıyla Türkülerimiz,*** Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul 1988
Salih TURHAN, ***Anadolu Halk Türküleri ve Ezgileri,*** Kültür Bakanlığı Yay: 1498, TTK Basımevi, Ankara 1992
Salih TURHAN, ***Türk Halk Musıkisinde Çeşitli Görüşler,*** Kültür Bakanlığı Yay: 1414, TTK Basımevi, Ankara 1992

103 Mahmut SEYFELİ, ***a.g.tez 132,***

nakaratlar ise, bazen bentlerle aynı ölçü ve formda, bazen de ayrı biçimlerde olabilir. Meselâ: 11'lik hece ölçüsüyle söylenmiş bir türkü bendinin ardından, 7'li hece ölçüsüyle söylenen bir mâni tarzı nakarat (bağlama) gelebilir. Ancak bunun tersi bir durum görülmez.

Mâni tarzında 7'li veya semai tarzında 8'li hece ölçüsüyle söylenen türkülerin bağlama mısraları da aynı ölçüyle olur.[104]

2. Kırşehir türkülerini ana çizgileriyle iki kategoride toplamak mümkündür. Birincisi kırık havalar, ikincisi bozlaklar ve ağıtlardır.

Kırık havalar, belli bir ezgisi ve bestesi olan türkülerdir. Kırşehir'in kırık havalar tarzındaki kıvrak türküleri oynamaya çok elverişlidir. Oyunlara eşlik eden Kırşehir halk müziği ve türküler, düğünlerde ve genellikle akşamları düzenlenen içkili toplantılarda hayat bulur. Günümüzde pek rastlanmasa da eskiden "muhabbet" denilen içkili, yemekli, çengili, müzikli türkülü eğlenceler düzenlendiği bilinmektedir.

3. Uzun havalar ise, belli bir ölçüsü bulunmayan, ezgi ve ritm yapısı sabit olmayan melodilerle söylenen türkülerdir. Bunlar yöreye ve icracıya göre değişiklikler gösterebilen müzik eserleridir. Bu tarz uzun havalara Kırşehir'de "bozlak" adı verilir.

Bozlaklar, kelime manasıyla, "**bozlamak, ses vermek, bağırmak**" fiillerinin karşıladığı manayı veren "**bozulamak**" fiilinden türemiş bir kelimedir.[105] Bozlamak fiili, bugün Kırşehir ve çevresinde hâlâ kullanılmaktadır.

Bozlaklar Türk halk müziğinde bir tarz, bir makam olup; genellikle Orta Anadolu'ya has bir müzik türüdür. Diğer bölgelerimizde de uzun hava söyleme geleneği varsa da bunlar tam manasıyla bozlaklarla eş anlamlı değildirler. Doğu ve Güneydoğu

---

104 Mahmut SEYFELİ, ***a.g.t,*** s. 129

105 ***Divanü Lûgâti't-Türk*** , C.I, s.120; C.III, s.291. Ayrıca Bkz: İsmet Zeki EYUBOĞLU, ***Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü,*** Sosyal Yayınlar, İstanbul 1991, s.99

Anadolu bölgelerinde "**maya**", "**gurbet havası**", "**hoyrat**", "**elezber**" gibi adlar altında uzun havalar söylenmektedir. Kırşehir'de bozlaklar genellikle aşk, gurbet, hasretlik, ayrılık dile getiren acıklı konuları içerirken, savaş, bozgun, yiğitlik konulu bozlaklara da rastlanır. Bozlaklar, şiddetli sevgi içeren konuları havalandırmak için de kullanılır.

4. Ölüm, cinayet, kaza, ayrılık… gibi acıklı olaylar karşısında ***ağıt yakma*** geleneği, Kırşehir'de yaygın özelliğini devam ettirmektedir. Fakat bu müziğin diğerlerinden ayrılan noktası enstrümansız olmasıdır. Belki bu olaya müzikten çok ezgi desek daha doğru olabilir.

5. Türkü toplum içinde yaşadığına göre topluma yeni katılan her şeyin zamanla türküye girmesi; unutulan ve terk edilen her şeyin de türkülerde erimesi tabiîdir. Felaketlerin az olduğu toplumda ağıt, asayişin düzgün, haksızlığın az olduğu yerlerde eşkıya türküleri de az yakılır. Tekniğin ilerlemesi ile toplumun faydasına sunulan araçlar da türkülerde yer almaya başladı.[106] Bu bakımdan Kırşehir yöresinde de son çağın getirdiği yenilikleri, yöremizde yaşayan kişileri, (Muharrem Ertaş, Belediye Başkanı, Almanya… vb.) ele alan türküler de yakılmaya başlanmıştır.

6. Yüzölçümünü ve nüfusunu göz önünde tutarsak Kırşehir Türkiye'nin büyük ve gelişmiş illerinden biri olmasa bile; Türkiye'nin türkü fabrikasıdır. Ülkemizde, Kırşehir kadar türküsü olan başka bir il yoktur diyebiliriz. Diğer illerin türküleriyle kıyasladığımızda Kırşehir'in bu konuda çok gelişmiş bir yöre olduğunu görmek mümkündür.

7. Kırşehir türküleri hece ölçüsü yönünden sağlam bir yapı arz eder. Fakat metinlerde az da olsa hece eksiklikleri göze çarpar. Bu eksiklikleri *"aman, de, haydi de, vay, ay dost"* gibi ünlem ifadeleri doldurur. Bu ünlemler hece

106 Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** s. 66.

tamamlamada kullanıldığı gibi ezgi yönünden de türküyü tamamlar, türküye renk katar.

8. Türkülere şekil yönünden bakıldığında; Kırşehir halk türküleri genellikle dörtlüklerden oluşur.

9. Kırşehir türkülerinde bağlantının sıkça kullanılması dikkate şayandır.

10. Kırşehir türkülerinin son kıtasının iki mısrası söylenişte bazen iki defa tekrarlanır. Buna Abdallar "bitirim" diye adlandırır.

11. Kırşehir türküleri isimlerini genellikle ilk kıtanın ilk mısrasından alır.

13.Aşık ve ozanlar tarafından üretilen türkülerde değişmez bir biçim vardır. Yapı bakımından incelendiğinde sağlamlığı daha rahat görülebilmektedir.

14.Hemen her türküde -özellikle bozlaklarda- anlamlı-anlamsız ünlemler/tamlamalar mevcuttur: Ay dost, ah, vah, yar, vay, oy oy, off, aman, hey hey, leylim leylim... gibi. Bu ünlemler bazen heceyi tamamlamak bazen vurguyu belirtmede ve özellikle çoğu zamanda ezgi tamamlayıcı olarak karşımıza çıkmaktadır

15.Kırşehir türkülerinde şuan litaretürden silinmekte olan birçok kelime mevcuttur. Tezimizdeki sözlük bölümünde bu tür kelimelere yer vermiş bulunmaktayız. Dilcilerinizin dilimizi arıtma çabaları yanında türkülerden de yararlanmaları gereklidir. Türkülerde hiç bir sözlükte bulunmayan sözcüklerle karşılaşmak olağandır. Çünkü Türk halkı yaşantısının her bölümünden izler taşır. İçinden geldiği gibi söyler, sanat gösterisinden, yapmacıktan uzaktır. İstese de bunları yapamaz.

2.2. KIRŞEHİR TÜRKÜLERİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Cumhuriyet ilan edildikten sonra Daru'l Elhan'nın 1926–1932 yılları arasında düzenlediği halk müziği derleme çalışmalarından Ankara, Konya, Sivas, Kayseri, Çankırı ve Niğde'ye gidilerek çalışmalar yapılmış fakat Kırşehir üzerine herhangi bir derleme çalışması o dönemde gerçekleştirilmemiştir. Kırşehir üzerine yapılan ilk derleme çalışması 11–18 Ağustos 1945 tarihleri arasında Ankara Devlet Konservatuarının Muzaffer Sarıözen, Halil Bedii Yönetgen ve Rıza Yetişken'den oluşan derleme ekibi tarafından yapılmıştır. [107]

Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu, *Orta Anadolu Ağızları*nı araştırırken 1946 yılı yazında Kırşehir'e gelmiş; Kaman, Çiçekdağı, Mucur ve o zaman Kırşehir'e bağlı olan Avanos'un köylerinde otuza yakın türkünün yalnız sözleri derleyip yayımlamıştır.

Bu çalışmadan sonra 1960'lı ve 1970'li yıllarda Neşet Ertaş'dan alınan 30 türkü derlenmiştir. Yine aynı dönemde Kültür Bakanlığı HAGEM elemanlarına derleme çalışması yaptırmış; fakat bu çalışma henüz incelenmemiştir. [108]

Halk müziği derleme çalışmalarının hızlandığı bu dönemde Cahit Öztelli *Evlerinin Önü* adlı türkü kitabında dört adet Kırşehir türküsüne yer vermiştir.

1975 yılında Mehmet Özbek tarafından kaleme alınan *Folklor ve Türkülerimiz* adlı eserden on dört Kırşehir türküsünün metnine rastlamaktayız.

1976 yılında Milli Folklor Enstitüsü'nün kurucusu Mehmet Önder tarafından *Kırşehir Güldestesi* adlı kitap yazılmış "*Kırşehir Türkülerinden Yana*" başlıklı yazıda Kırşehir türkülerinin önemine ve söz güzelliğine dikkat çekilerek ilin türkülerinin Şemsi Yatsıman tarafından derlenerek yayınlanması önerisinde bulunulmuştur.[109]

---

107 Salih TURHAN vd, ***a.g.e.,*** s. 16

108 Sebahattin YAŞAR, Geyicekli Niyazi SAPMAZ, ***a.g.e.,*** s. 66

109 Salih TURHAN vd, ***a.g.e.,*** s. 24

Veysel Arseven *Türk Folklor Araştırmaları* dergisinde bu öneri üzerine iki Kırşehir türküsünün notalarını yayınlamıştır ki zaten o dönemde müzik öğretmenliği yaptığı için özellikle nota çalışmasını gerçekleştirmiştir. Konumuzla alakalı olmasa da aynı dergide onbeş Kırşehir masalını yayımlamıştır.

1983'den Kırşehirli araştırmacı Vahi Bulut tarafından Kırşehir Halk Ozanları üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada Kırşehir aşıklarının, ağıtçılarının, halk şairlerinin ve türkücülerinin hayatlarının anlatılmasıyla beraber belirli birkaç türküye de yer verilmiştir.

Cahit Obruk, âşıklık geleneğinin Kırşehir de son temsilcisinden biri olan Aşık Said'in hayatını ve eserlerini *Kırşehirli Âşık Said* adlı eserde kaleme almıştır. Eserde Âşık Said'in hayatı ve ulaşılabilinen bütün şiirleri yazıya geçirilmiştir.

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *Kırşehir Halk Edebiyatı – Folklor ve Etnografyası* adlı çalışma Mahmut Seyfeli tarafından yapılmıştır. Çalışmada yirmiye yakın Kırşehir türküsü bulunmakla birlikte çeşitli Kırşehir ağıtlarına da yer verilmiştir. Özellikle "Alaman Taksisi Gelir Susadan" adlı türküyü unutulmaktan kurtarıp eserine almıştır.

1995 yılında Nazan Kırımhan tarafından doktora tezi olarak hazırlanan "*XlX. Yaşamış Kırşehirli Âşıklar ve Âşık Said*" adlı tezde Kırşehirli âşıklar üzerinde durulmuş ve Aşık Said'in hemen hemen bütün şiirleri esere alınmıştır. Bu doktora tezi Vahit Bulut'un ve Cahit Obruk'un değindiği konularla eş değer olma özelliğini göstermektedir.

1996 yılında Selçuk Üniversitesinde Koray Öcalan tarafından çalışılan "*Mucur ve Köyleri Halk Edebiyatı Üzerine Bir Araştırma*" adlı yüksek lisans tezinde de on beşe yakın Mucur türküsü bulunmaktadır.

1997 yılında Vicdan Özbay tarafından Gazi Üniversitesinde yüksek lisans tezi olarak hazırlanan "Bozlaklar" adlı çalışmanın parçalarının çoğu Kırşehir *bozlaklar*ından alınarak vücuda getirilmiştir.

2000 yılında Bayram Bilge Tokel bu zamana kadar ele alınmayan ve detayıyla işlenmeyen bir şahsiyeti ele almıştır. Kırşehir bir tarafı bütün Türkiye tarafından tanınan Türkiyenin en önemli türkü ustalarından Neşet Ertaş'ın hayatını detayıyla ele alıp işlemiştir. Kitabın ismine de "Neşet Ertaş Kitabı" demiştir. Akçağ yayınlarından çıkan bu kitapta Neşet Ertaş'ın hayatının yanında Neşet Ertaşla özdeşleşen ve Neşet Ertaş'ın bizzat vücuda getirdiği türküler bulunmaktadır.

2000 yılında Salih Turhan, Mehmet Kara, Nail Tan ve Abdullah Gündüz tarafından *Kırşehir Halk Müziği* adlı eser yayımlanmış eserde 250 adet Kırşehir türküsüne ve bozlağına yer verilmiştir.

2001 yılında Öner Özcan "Neşet Ertaş" isimli bir kitap çıkarmış Bayram Bilge Tokel'in elinden bayrağı alarak daha farklı bir eser meydana getirmiştir ve Neşet Ertaş'ın bütün türkülerine eserde yer vermiştir. Hayatı hakkında farklı noktalara değinmiştir.

2001 yılında Adnan Yılmaz tarafından "Küçük Asya'nın Kır-Şehri" adlı eserin son bölümünde 15'e yakın Kırşehir türküsü verilmiş ve abdalların yaşantıları ve geçmişleri hakkında geniş bir bilgi verilmiştir.

2002 yılında Sebahattin Yaşar tarafından Gazi Üniversitesinde yüksek lisans tezi olarak çalışılan "*Kırşehir Türkülerinin Hikâyeleri*" Kırşehir türküleri adına alanında çalışılmış ilk yüksek lisans tezi olarak bilinmektedir. Tezde Kırşehir türkülerinin özellikle de ağıtlarının hikâyeleri metinleriyle birlikte verilmiştir. Çalışma yöredeki bilinmeyen ağıtların ortaya çıkarılması ve yazıya geçirilmesi bakımından büyük önem arz etmektedir. Fakat çalışmanın gayesi Kırşehir türkülerinin bütün metinlerini ortaya koymak değildir.

2003 yılında Baki Yaşa Altınok'un *Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağıtları* adlı eseri Sebahattin Yaşar'ın açtığı çığırda devam eden önemli bir çalışmadır.

Kırşehir Konsepti Yayınlarının ilki olan *Kırşehir ve Geycekli Niyazi Sapmaz* adlı eser 2003 yılında Sebahattin Yaşar tarafından kaleme alınmıştır. Eserde Niyazi Sapmaz'ın hayatı geniş bir biçimde ele alınıp Niyazi Sapmaz'ın şiirleri verilmiştir. Niyazi Sapmaz'ın notaya geçen altı parçasını da notalı halde kitabın en arkasında vermiştir.

Yine aynı yılda Hasibe Yamaner Yamak tarafından 9 Eylül Üniversitesinde yüksek lisans tezi olarak çalışılan *Neşet Ertaş'ın Hayatı ve Eserleri* adlı tezde Neşet Ertaş'ın kaset isimleri ve numaraları verilerek bütün parçaları sıralanmıştır. Tez iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde Neşet Ertaşla görüşülmediği halde Bayram Bilge Tokel, Öner Özcan ve çeşitli kaynaklardan alınan bilgilerle Neşet Ertaş'ın hayatı ele alınmıştır. İkinci bölümde de Neşet Ertaş'ın eserleri verilmiştir. İlmi çalışma olması açısından büyük bir değer arz etmektedir.

Türkü çalışmalarıyla ve müzikal çalışmalarla son dönemlerde ismi sıkça duyulan Halil Atılgan, "Türkülerin İsyanı" adlı kitapla çok farklı bir mevzuya değinmiştir. 2003 yılında yayınlanan bu kitapta haksız sahiplenmeler, metinlerdeki bozulmalar kaynaklarla tespit edilerek incelemiştir. Bu eser içerisinde yaklaşık on beş Kırşehir türküsünü de ele alıp incelemiştir.

2003 yılında Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi lisans tezi olarak çalıştığım "*Kırşehir İli Mucur İlçesi Karaarkaç Köyü Derleme Çalışması*" adlı tezde yirmi tane Kırşehir türküsü ve ağıtı tespit edip çalışmama aldım.

Ve son olarak Kırşehir türkülerinin hepsini bir çatı altında toplamayı amaçlayan *Kırşehir Türküleri* adlı eserde tarafımızca çalışılıp dört yüz yirmi beş türkü metnine ulaşılmıştır.

2.3 KIRŞEHİR TÜRKÜLERİNİN EZGİLERİ BAKIMINDAN TASNİFİ

2.3.1. KIRIK HAVALAR (Mısraların Kümelenişi, Kafiyeleniş, Ölçü ve Metin)

2.3.1.1. İkiliklerden Kurulu Türküler

1. KEKİLLERİN NEŞTE NEŞTE

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: PLÂKTAN YAZILDI

Kafiye Şeması: aa bb cc
Hece Ölçüsü:8

Kekillerin neşte neşte
Aklımı aldın bir bakışta

Ali'lerin Ali sensin
Üç oğlanın biri sensin

Beyaz fesli esmer oğlan
Sensin benim aklım alan[110]

Çekiç Ali tarafından söylenen bu parçanın farklı versiyonu aşağıda verilmiştir.

[110] TRT Repertuarı

2. ÜÇ OĞLAN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ

Kafiye Şeması: aa bb cd
Hece Ölçüsü: 8

Alilerin Alisisin *yar yar*
Üç oğlanın biri sensin

Bıyıkların burma burma
Oğlan sen karşımda durma

Beyaz fesin esmer oğlan
Aklımı başımdan aldı.[111]

111 ***Kırşehir Yıllığı*** 1998, Kırşehir 1998 s.38

2.3.1.2. İkiliklerden Kurulu, Bağlantıları Mısra Sonunda Bir Dize Olan Türküler

3. ÇUBUK UZUN BAĞLAMA (Oyun Havası)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Banttan Yazıldı

Kafiye Şeması: a*n*a*n bnbn cncn*
Hece Ölçüsü: 7

Çubuk uzun bağlama *gülüm bir danem aman aman gaşı keman*
Ben gidiyom ağlama *aman amanın aslanım aman*

Çubuk uzun bel verir *aman bir danem aman aman gaşı keman*
Bu güzellik elverir *bir danem aman amanın gaydalım aman*

Çubuk uzun tütün az *bir danem aman aman gaşı keman*
Geçti bahar kaldı yaz *gaydalım aman amanın bir danem aman*[112]

112 TRT Repertuarı

2.3.1.3. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı İki Dize olan Türküler

4. HALİME'NİN ÂŞIKLARI

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aa nn bb nn cc
Hece Ölçüsü: 8

Halime'nin âşıkları
Vur zilleri çal kaşıkları

Aman Halime'm yandan
Severim seni candan

Fasulye kaynamaz oldu
Halime oynamaz oldu

Bağlantı

İki tabak bir de kaşık
İşlerimiz hep dolaşık

Bağlantı[113]

113 Salih TURHAN vd., ***Kırşehir Halk Müziği***, Ankara, Kırşehir Valiliği Yayınları No:11, 2000, 195

5. KETEN KÖYNEK FİLFİLİ (Keneler)

Yöresi: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak: Bulduk DUVAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Olgun GÖNÜL

Kafiye Şeması: aa nn bb nn cc
Hece Ölçüsü: 7

Keten köynek kıvırcık
Suya indi sığırcık

Keten köynek fil yaka
Öldüm yar baka baka

Ketenim var bezim var
Ağlen güzel sözüm var

Bağlantı[114]

[114] Salih TURHAN, ***a.g.e.,*** s.230

2.3.1.4. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler

6. ATI OLAN EL ATINA BİNER Mİ

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: aa nnn bb nnn
Hece Ölçüsü: 11

Atı olan el atına biner mi *aman*
Seven gönül sevdiğinden döner mi *aman*

Aman aman perişanım aman
Küstü isen barışalım aman
Tatlı tatlı konuşalım aman

Yeğin olur kara kışın oyunu *aman*
Yavru şahin kimseye vermez avını *aman*

Bağlantı

NOT: Bu eserin İçel repertuarında, "Kurban Olam Seni Doğuran Anaya" adlı yakın çeşitlemesi vardır.[115]

115 Salih TURHAN, ***a.g.e.,*** s.75

2.3.1.5. İkiliklerden Kurulu Üçer Dizeli Çift Bağlantısı Olan Türküler

7. HALİME KIZ ÇAY AŞAĞI GİDİYOR

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Ercan EROL

Kafiye Şeması: aa nnn nnn bb
Hece Ölçüsü: 11

Halime kız çay aşağı gidiyor
Kaşıynan gözü gel gel ediyor

Haydı haydıyı da ediyor
Kardaşları yanısıra gidiyor
Usul boylarına kurban olayım

Haydı haydı iyi da olayım
Sallan gel de boylarına bakayım
Gerdanına liraları takayım

Halime'nin çayda buldum izini
Aldım yaşmağını öptüm yüzünü

Bağlantı[116]

[116] Salih TURHAN, ***a.g.e.,*** s.193

2.3.1.6. İki Dizeden Kurulu, Bağlantısı Birinci Dizeden Sonra Üç, İkinci Dizeden Sonra Dört Dize Olan Türküler

8. YÜRÜ GÜZEL YÜRÜ SAÇIN SÜRÜNSÜN

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Şemsi YASTIMAN
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ
Notalayan: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: annn annxn bnnn bnnxn
Hece Ölçüsü: 11

Yürü güzel yürü *de* saçın sürünsün
Eşim amman amman
Sebeb amman amman
Gel gel aman

Aç beyaz gerdanı *da* sinen görünsün *aman aman*
Aman olsun
Badeler de dolsun
Bize düşman olan
Allah'dan bulsun

Yürü güzel yürü *de* yolundan kalma
Eşim amman amman
Sebeb amman amman
Gel gel aman

Her yüze güleni *de* dost olur sanma *aman aman*

Aman olsun

Badeler de dolsun

Bize düşman olan

Allah'dan bulsun[117]

[117] Salih TURHAN, ***a.g.e.,*** s.324

2.3.1.7. İkiliklerden Kurulu Bağlantısı Dört Dize(Mani) Olan Türküler

9. ÇEK DEVECİ DEVELERİ ENGİNE (Oyun Havası – Çeşitleme)

Yöresi: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak: Bulduk ve Kıymet DUVAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Olgun GÖNÜL

Kafiye Şeması: aa nnxn bb nnxn cc nnxn
Hece Ölçüsü: 11

Çek deveci develeri yokuşa
Çifte benler birbiriyle tokuşa

Gidiyom gidemiyom
Yolu tükedemiyom
O da dayımın oğlu
Atıp da gidemiyom

Devem yüksek atamadım urganı
Üşüdükçe çek başına yorganı

Bağlantı[118]

[118] Salih TURHAN, ***a.g.e.,*** s.131

2.3.1.9. İkiliklerden Kurulu, Dörder Dizelik İki Bağlantısı Olan Türküler

10. KAYALAR BUZ BAĞLAMIŞ

Yöre: KIRŞEHİR / Kaman / Yenice Köyü
Kaynak Kişi: Râci ALKIR
Derleyen: Erkan SÜRMEN

Kafiye Şeması: aa nnxn nnxn bb nnxn
Hece Ölçüsü: 7

Kayalar buz bağlamış *hızmalım aman*
Avcılar iz bağlamış

Yeri gül boylum yeri
El getti kalma geri
Yârdan bana gan teri
Şerbet et de ver beri

Kendisi hokkalı yârim
Şalvar dökmeli yârim
Nişanlıya varırken
Şöyle sekmeli yârim

Kayalar merdin merdin *hızmalım aman*
Kim bilir kimin derdin

Bağlantı1

Bağlantı 2[119]

[119] TRT Repertuarı

2.3.1.10. Üçlüklerden Kurulu Türküler

11. GELDİM EKECİK DAĞI SANA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: TRT ANKARA RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaa bbb ccc
Hece Ölçüsü:8

Geldim Ekecik dağı sana
Has bahçene *oy* bülbül kona
Kaybettim yâr ord'mola

Güvel kuşun *oy* boynun büker
Kızılırmak *oy* canlar yakar
Hak arzular *oy* güller açar

Acem güzeli sende yaylar
İki gözünden kanlar akar
Âşığımda *oy* dertli söyler
(Seyfullah'ım *oy* kara bağlar)[120]

[120] TRT Repertuarı

12. VİRAN DAĞLAR VİRAN DAĞLAR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa bcb ded
Hece Ölçüsü: 8

Kış eylemiş viran dağı
Bozulmuş gönlümün bağı
Benim gönlüm viran dağı

Benim gönlüm niye ağlar
Ayrılalı hayli oldu
Bu hasret bağrımı dağlar

Goyakları sulu dağlar
Yar aşkına kul olanın
En son halı bu mu dağlar[121]

[121] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.141

2.3.1.11. Üçlüklerden Kurulu Mısra Sonlarında Bir Dize Bağlantısı Olan Türküler

13. ŞU ZELVE'NİN UFAK TEFEK TAŞLARI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: TRT ANKARA RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: *ananan nbnbnb cncncn*
Hece Ölçüsü: 11

Şu Zelve'nin ufak tefek taşları	*anam anam taşları aman*
Akıttım gözümden kanlı yaşları	*anam anam taşları aman*
Sevdiğimin on üç on dört yaşları	*anam anam taşları aman*
Şu Zelve'yi gece geçtim görmedim	*anam anam taşları aman*
Karlı buzlu sularına doymadım	*anam anam taşları aman*
Cahil idim kıymetini bilmedim	*anam anam taşları aman*[122]

[122] TRT Repertuarı

2.3.1.12. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Bent Sonunda Bir Dize Olan Türküler

14. BENİM GÜLÜM BENİM NAZLIM

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaa n bbb n
Hece Ölçüsü: 8

Aşkın ile boynum büktüm
Nice gözyaşları döktüm
Bunca hasretini çektim

Gel gel gel gel.....

Garibim bilen olmadı
Yüzüme gülen olmadı
Sabır tükendi kalmadı

Bağlantı[123]

[123] Salih TURHAN vd., **a.g.e.**

15. EVİMİZİN ÖNÜ ÇAYIR

Yöresi: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak: Havva CANATAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Abdullah GÜNDÜZ

Kafiye Şeması: aaa n bbb n
Hece Ölçüsü: 8

Evimizin önü fındık
Fındığın dalına konduk
Sanki biz de gelin m'olduk

Nen aslan karam nen

Evimizin önü iğde
İğdenin dalları yerde
Bir yar sevdim gurbet elde

Bağlantı[124]

[124] Salih TURHAN vd., **a.g.e.,** s.160

2.3.1.13. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantısı İki Dize Olan Türküler

16. MAPUSHANELERE ATTIM POSTUMU (Mapushane Türküsü)

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Bayram Bilge TOKEL

Kafiye Şeması: aaa nn
Hece Ölçüsü: 11

Mapushane önünde derin kuyu
Kuyudan alırlar mahkûmlar suyu
Ne gelen giden var bütün gün uyu

Yandım mapushane senin elinden
Kurtulaydım gardiyanın dilinden

NOT: Bu eserin Kırıkkale ve Aksaray repertuarında "Yaylalar içinde Erzurum Yayla" sözleriyle okunan ve ezgi benzerlikleri olan iki çeşitlemesi mevcuttur.[125]

[125] Salih TURHAN vd., **a.g.e.,** s.247

17. DERTLİ YOLDAŞ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc…
Hece Ölçüsü: 11

Ey garip gönüllüm dertli yoldaşım
Neden belli değil baharım kışım
Var mıdır sormazlar ekmeğim aşım

Zengin isen ya bey derler ya paşa
Fukara isen ya aptal derler ya çingen haşa

Kim onun halini sormaz demezler
Cahilin gözünde hormuş demezler
Gariplere kim iş vermiş demezler

Bağlantı

Sen de bir insansın insanlar gibi
Haksız kazanç ile sürmedin demi
İnsanlığın kuralları böyle mi

Bağlantı

O hakkı tanımaz kul kandıranlar
İnsanlığın ne olduğunu ne anlar
İnsanlık varlıkla olur sananla

Bağlantı

Boş durmak günahtır, çalışmak sevap
Çalış ne duruyon sende bir şey yap
Çoğalır yoldaşın gör nice ahbap

Bağlantı

Garibim engin ol uyma cahile
Şeytanın kazancı nafile hile
Sana ad takarlar üzülme bile

Bağlantı[126]

[126] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.70

18. KINA TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR – Kaman

Kaynak Kişi: Yakup ALTIN

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn ddd

Hece Ölçüsü: 8

Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı

Kız kınan kutlu olsun
Orada dirliğin tatlı olsun
(Yariyin ağzı tatlı olsun)

Elimi attım astara
Elimi kesti testere
Mevlam şirinlik göstere

Bağlantı

Kurdular ocak taşını
Çattılar düğün aşını
Çağırın gelsin gardaşını

Bağlantı

Hani bunun anası
Elinde mumlar yanası
Çağırın gelsin babası

Bağlantı[127]

[127] Yakup ALTIN, ***Yeşil Kaman***, Ankara, Kaman Belediyesi, 1996, s.144

19. SALLAN BOYUNA BAKAYIM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 8

Sallan boyuna bakayım
Elmas küpeler takayım
Eğil gerdanından öpeyim

Bir o yandan beş bu yandan
Bir de gönül yaylasından

Haydan olur huydan olur
Arap atı taydan olur
Bu güzellik soydan olur

Öldüm yalvarı yalvarı
Topuktan bağla şalvarı[128]

[128] Öner ÖZCAN, ***a.g.e.,*** s.263

20. DOĞAR YAZ AYLARI (Oyun Havası)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb
Hece Ölçüsü: 11

Doğar yaz ayları *da* çiçekler açar
Eller yaylasına sürüylen göçer
Acep bizim yavruları kim seçer

Ağlama anacığım ağlama bu imiş kader
Takdir böyle imiş zalım oy başaca gider

Yarın bayram gelir *de* âlem dirilir
Cümle âlem yavrusuna sarılır
Yetim olanların *da* boynu bükülür

Bağlantı[129]

[129] Adnan YILMAZ, ***Küçük Asya'nın Kır-Şehri,*** Ankara, Takav Matbaası, 2001, s.253

21. KİBAR KIZIN SAÇLARI SALLANIYOR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Kibar kızın saçları sallanıyor
Şeker yemiş dudakları ballanıyor
Kibar kızın kibarlığı dilleniyor

Geliver geliver geliver
Kibar yârim geliver

O bahçadan o bahçaya yol gider
Kibar kıza deste deste gül gider
Kibar kızı ben severim el ni'der

Bağlantı[130]

130 TRT Repertuarı

22. KARADIR BU BAHTIM KARA (Kendim Ettim Kendim Buldum)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: M. Ali GÜRSOY

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 8

Karadır bu bahtım kara
Sözüm kâr etmiyor yara
Yaktı yüreğimi nara

Kendim ettim kendim buldum
Gül gibi sarardım soldum

Bilmez yar gönlümü bilmez
Akan gözyaşımı silmez
Bir kere yüzüme gülmez

Bağlantı[131]

[131] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.216

23. GÖNÜL YÂRİN BULMAYINCA

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mustafa KÖMÜRCÜ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 8

Gözyaşlarım seller gibi
Yandı bağrım çöller gibi
Susuz kalmış güller gibi

Solamam solamam
Ben o yarsız alamam

Yâr gönlümden bilmeyince
Garip yüzüm gülmeyince
Yar canımı almayınca

Ölemem ölemem
Ben o yarsız alamam[132]

[132] Salih TURHAN vd., **a.g.e.,** s.183

24. GOVA GOVA İNDİRDİLER YAZIYA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT ANKARA RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 8

Gova gova indirdiler yazıya
Tut ettiler algın ala tazıya
İş başa düşünce bakmaz guzuya

Gaç guzulu ceylan gaç avcı geldi
Avcılar elinden gaç guzun galdı

Zalım avcı düşmüş gelir izine
Al kanlar ağıtmış iki dizine
Mor sinekler gonmuş ahu gözüne

Bağlantı

Gova gova indirdiler dağlardan
Mor sümbüllü bahçalardan bağlardan
Kerem der ki şu geçtiğim yollardan

Bağlantı[133]

133 TRT Repertuarı

25. MUTLU OLSUN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 8

Cennette yuvanı kurdun
Yeni yuvan kutlu olsun
Yeni dünyanı da gördün

Yeni yuvan kutlu olsun
Ömür boyu mutlu olsun

Sen verdin kızı oğulu
Yürekleri sevgi dolu
Gönlümüzün mahsun gülü

Bağlantı

Ben suçlarımı biliyom
Hem ağlıyom hem gülüyom
Sana mutluluk diliyom

Bağlantı[134]

[134] Hasibe Yamaner YAMAK, **a.g.t.,** s.142

26. DANE DANE BENLERİ VAR YÜZÜNDE

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ – Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 11

Dane dane benleri var yüzünde
Can alıcı bakışları gözünde
Binbir dat var edasında nazında

Dünyada yârdan datlı var m'ola
Sallanı sallanı gelen yâr m'ola

Küpeleri ağır düşer kulaktan
Zülüfleri tel tel etmiş yanaktan
Ağzı şeker bal akıyor dudaktan

Bağlantı

Ağır barhanası vardır elinde
Datlı kelam gelir yârin dilinden
Kemer olsam sevdiğimin belinde

Bağlantı[135]

135 TRT Repertuarı

27. GAR MI YAĞMIŞ YÜCE DAĞLAR BAŞINA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb
Hece Ölçüsü: 11

Gar mı yağmış yüce dağlar başına
Merhamet eylemez gözlerimin yaşı
Daha deymemiştim on beş yaşına

Vurdu felek gırdı gollarımı dalımdan
Nerelere gidem arz edeyim halımdan

Şu dünyanın vefasını görmedim
Geçti cahil ömrüm bir murada ermedim
Eller gibi dem-i devran sürmedim

Bağlantı[136]

136 TRT Repertuarı

28. EVLERİNİN ÖNÜ BULGUR SOKUSU

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: İsmet AKYOL
Notalayan: İsmet AKYOL

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 11

Evlerinin önü bulgur sokusu
Karşı yerden geliyor *da* yârin kokusu
Giyinmiş kuşanmış hasların hası

Ceylan gözlerine canım hayran olduğum
El gözlerine canım kurban olduğum

Sürmeler çekinmiş elâ gözüne
Sırma belikleri *anam* inmiş beline
Ağladım ağladım bakmaz yüzüme

Bağlantı

Seher yeli esip durmaz coşuyor
Çifte yanağında *anam* güller açıyor
İreyhan olmuş da koku saçıyor

Bağlantı[137]

[137] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.161

29. O ŞİRİN SÖZLERİNE (Çeşitleme – Oyun Havası)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Savaş DEMİRAL

Kafiye Şeması: aaab nnn cccb nnn
Hece Ölçüsü: 7

O şirin sözlerine
Hayranım gözlerine
Bakma el sözlerine
Gel yanıma gel gel gel

Aman eller görmesin
Sakın eller duymasın
Aman eller bilmesin

Ben bilmem onu beşi
Sensin gönlümün eşi
Garip gönlümün güneşi
Gel yanıma gel gel gel

Bağlantı[138]

[138] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.261

30. HASAN OĞLAN TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Pakize KÖKSAL

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 11

Hasan oğlan tuvaleti daramış
Daramış da beni niye aramış
Askerlik *de* kötü Hasan'a yaramış

Hasan gebere de öleydin
Sen öleydin ellere galaydım

Ağ odaya yatak ettim gül gibi
Geldi yattı köpek Hasan çul gibi
Öpme bilmez, sevme bilmez el gibi

Bağlantı

Hasan'ın dalında süpürge biter
Akif'in dalında bülbüller öter
Yeter Hasan yeter ettiğin yeter
(Bu ayrılık bana ölümden beter)[139]

[139] Sebahattin YAŞAR, ***"Kırşehir Türkülerinin Hikayeleri",*** Ankara 2002, Yayımlanmamış YLT s.84

31. MUCUR TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR / Mucur
Kaynak Kişi: Hüsamettin GÜNEY
Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 8

Bir ok attım vızıladı
Yarelerim sızıladı
Gökte ceylan kuzuladı *Gel gel aman aman gel gel*

Delindi delindi
Dertli sinem delindi

Bir ok attım herge düştü
Yarelerim de kavuştu
Benim gönlüm sana düştü *Gel gel aman aman gel gel*

Bağlantı[140]

Not: Aynı türkü repertuarda "Bir ok attım vızıladı" ismiyle mevcuttur.

[140] Koray ÖCALAN, ***"Mucur ve Köyleri Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerine Bir Araştırma",*** Konya 1996, Yayımlanmamış YLT, s.341

2.3.1.14. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları Birbirinden Farklı İki Dize Olan Türküler

32. MEZAR ARASI

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Muharrem Ertaş

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 11

Mezar arasında harman olur mu
Gama yarasına derman olur mu
Gamayı vuranda iman olur mu

Vurma zalım gıyma cana amansız olma
Unutma hakkı vicdanı imansız olma

Mezar arasında ağıt havası
Yavrusunu yitirmiş ağlar anası
Yarın mahşer günü hakkın davası

Kurulur vicdanda bunu bilesin
Yükler hak sırtına zulüm çilesin

Mezar arasına kanlı gelir mi
Kurşun yarasına derman olur mu
Yürü zalım dünya sana kalır mı

Kazım'ım aslanım yerde yatıyor
Kaytan bıyıkları kana batıyor[141]

[141] Öner ÖZCAN, ***a.g.e.,*** s.275

2.3.1.15. Üçlüklerden Kurulu, Bağlantıları İki Dize Olan İlk Bağlantısı Diğer Bağlantılardan Farklı Olan Türküler

33. ZAMANA UYMASINI BİL

Yöre: KIRŞEHİR

Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aba nn ccc nn ddd nn eee nn
Hece Ölçüsü: 11

Zaman sana uymaz boşa çalışma
Gel kardeş zamana uymasını bil
El aklıyla da sen boşa dolaşma

Akılı kendinden almasını bil
Birazda kendine gelmesini bil

Her yürüyen ileriye gidiyor
Bilmem okudun mu ilim ne diyor
Dedesini torunları veriyor

Gel kardeş zamana uymasını bil
Çocuğun yüzüne gülmesini bil

Tatlı konuş dinlesinler sözünü
Gül ki, gören seyir etsin yüzünü
Zaten hak biliyor senin özünü

Bağlantı

Cehalet şu bana neler eyledi
Boş vere bağladı, boşa eğledi
Garip bu sözleri sana söyledi[142]

142 Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.55

2.3.1.16. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler

34. EVLERİN ÖNÜ MARUL

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaa nnn bbb nnn
Hece Ölçüsü: 8

Evlerinin önü marul
Sular akar harıl harıl
İnce belden sıkı sarıl

Yanıyorum yanıyorum hele
Mâil oldum gonca güle
Acem şalı ince bele

Evlerinin uğru kuyu
Kuyudan alırlar suyu
Güzelin pek tatlı huyu

Bağlantı[143]

NOT: 15 numaralı türkünün çeşitlemesidir.

143 TRT Repertuarı

35. KIZ PINAR BAŞINDA YATMIŞ UYUMUŞ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: : aaa nnn bbb nnn
Hece Ölçüsü: 11

Kız pınar başında yatmış uyumuş
Ahu gözlerini uyku bürümüş
Evvel küçük idi şimdi büyümüş

Yörü yörü usul usul yörü yörü
Yörü yörü kibar kibar yörü yörü
Yörü yörü güzel güzel yörü yörü

Uykudan uyanmış mahmur bakıyor
Sevda kitabını yeni okuyor
Sevdanın ataşı yürek yakıyor

Bağlantı

NOT: Bu türkünün Niğde ve Kayseri repertuarında çeşitlemeleri vardır.[144]

144 Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.231

2.3.1.17. Üçlüklerden Kurulu, Birinci Bağlantısı İki, İkinci Bağlantısı Üç Dize Olan Türküler

36. ÇARŞIDA BAL VAR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ayşe DUMAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Olgun GÖNÜL

Kafiye Şeması: aaa nn nnn bbb nn nnn
Hece Ölçüsü: 5

Giydiğim atlas
İğneler batmaz
Aklımdan çıkmaz

İzmir kızları
Yaktın bizleri

Anadan yok güzellik
İlaçtandır yüzleri
Fincan gibi gözleri

Çarşıda kına
Okkası ona
Sevdiğim suna

Bağlantı 1

Bağlantı 2[145]

[145] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.130

2.3.1.18. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Dört Dize Olan Türküler

37. ANAM KİRMENİNİ ALSIN ELİNE

Yöre: KIRŞEHİR / Mucur / Karacalı Köyü
Kaynak Kişi: H: CANATAN – A. DUYAN – A. GÜNDÜZ
Derleyen: TRT ANTALYA RADYOSU MÜZİK MD.

Kafiye Şeması: : aaa nnnn bbb nnnn ccc nnnn ddd nnnn
Hece Ölçüsü:11

Anam *da* kirmenini alsın eline
Çıksın baksın gurbet elin yoluna
Gız gelin gördükçe bağrı deline

Eyvah eyvah ben anamdan ayrıldım
Eşim gızlar ben sılaya doymadım
Çık yukarı bağlasınlar başını
İn aşağı sil gözünün yaşını

Anam kır atımı çaya bağlasın
Atım da kişnesin anam ağlasın
Anamın kızı var beni neylesin

Bağlantı

İnciynen mercan dizem dişine
İndin gittin gurbet elin içine
Allah yazdı gız anayın suçu ne

Bağlantı

Yengem geldi çayırlığa düzendi
Yeşil kınam altın taşta özendi
Kınayı görünce benzim bozardı[146]

146 TRT Repertuarı

2.3.1.19. Dörtlüklerden Kurulu Türküler

38. DAVAR SÜRDÜM HOZANA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık İsmail DEMİR
Derleyen: MİFAD
Notalayan: Mehmet ÖCAL

Kafiye Şeması: aaxa
Hece Ölçüsü: 7

Elmanın alıçları
Elma verir uçları
Ben Fatma'yı bilirim
Kalem olur kaşları
(Çatık olur kaşları)[147]

[147] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.150

39. GEL YANIMA

Yöre: KIRŞEHİR
Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 7

Edalıca nazlıca
Meh sazlıca sözlüce
Yar gizlice gizlice
Gel yanıma gel gel

Akşam aşıp gidiyor
Fikrim şaşıp gidiyor
Ömür geçip gidiyo
Gel yanıma gel gel

Aman eller duymadan
Sakın eller duymadan
Zalım anan görmeden
Gel yanıma gel gel

Bu oyun sevgiliye çağrı niteliğindedir. Karma oynanır ve ritmiktir.[148]

148 ***Kırşehir Yıllığı*** 1998, ***a.g.e.,***

40. GÖNÜL DAĞI YAĞMUR BORAN OLUNCA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Banttan Yazıldı

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Gönül dağı yağmur boran olunca
Akar can özümde sel gizli gizli
Bir tenhada can cananı bulunca
Sinamı yaralar dil gizli gizli

Dost elinden gel olmazsa varılmaz
Rızasız bahçenin gülü derilmez
Kalpten kalbe bir yol vardır görülmez
Gönülden gönüle gider yol gizli gizli

Seher vakti Garip bülbül öterken
Kirpiklerin oku *yâr yâr* cana batarken
Cümle âlem uykusunda yatarken
Kimseler görmeden gel gizli gizli[149]

[149] TRT Repertuarı

41. AÇMA ZÜLÜFLERİN YELLERE KARŞI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Açma zülüflerin yellere karşı
Senin zülfün benim telim değil mi
Bülbül feryât eder güllere karşı
O yâr benim gülüm gülüm değil mi

Sallama saçların *yâr yâr* sende bulunsun
Ezrail misali *yâr yâr* canım alırsın
Etme bu cefayı *yâr yâr* kanlım olursun
Bu kul senin kulun kulun değil mi[150]

[150] TRT Repertuarı

42. AHU GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Ahu gözlerini sevdiğim dilber
Sana bir sözüm var diyemiyorum
Bilmem deli miyim mecnun gezerim
Sırrımı ellere veremiyorum
(Derdimi ellere diyemiyorum)

Helal olsun al yanaktan aldığım
El uzadıp gonca gülün verdiğim
İnce belini datlı dilini sevdiğim
Gırılsın gollarım saramıyorum

Al yanaktan aldıcağım azıktır
Darama zülfünü gönlüm bozuktur
Öksürür garibim bana yazıktır
Destursuz yanına varamıyorum[151]

[151] TRT Repertuarı

43. ÇIRPINIP DA ŞAMOVAYA ÇIKINCA (Acem Kızı)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Osman ÖZDENKÇİ

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Çırpınıp da Şamova'ya çıkınca
Eğlen Şamova'da bal acem kızı
Uğrun uğrun taş altından bakınca
Can telef ediyor gül acem kızı

Seni seven oğlan neylesin malı
Yumdukça gözünden döker mercanı
Burun fındık ağzı kahve fincanı
Şeker mi şerbet mi bal acem kızı[152]

[152] TRT Repertuarı

44. AMAN DÜNYA NE DAR İMİŞ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Yıldıray ÇINAR

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 8

Aman dünya ne dar imiş
Dert çekmesi ne zor imiş
İçerimde yare varmış
Dermanını arar oldum

Dertli dertli gezer oldum
Ben derdimi yazar oldum
Bu derdi ben çeke çeke
Hem canımdan bezer oldum

Alnımda kara yazılar
Yürekte yara sızılar
Yetim kalan can kuzular
Dermanını arar oldum[153]

[153] TRT Repertuarı

45. KANDİLDEN NUR İKEN SEVMİŞİM SENİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Aydın ÇEKİÇ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Kandilden nur iken sevmişem seni
Güzel pirim sultan pirim şah pirim
Her güzelde güzel görmüşüm seni
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

Allah deyip coşan pirler erenler
Hakkın didarını aynan görenler
Hak yoluna canlarını verenler
Güzel pirim sultan pirim şah pirim[154]

[154] TRT Repertuarı

46. KARANFİL SUYU NEYLER

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ümit Musa AKÇAY – F. KALAYLI – S. SAATÇI
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa-bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Karanfil suyu neyler
Güzel kokuyu neyler
İki baş bir yastıkta
O göz uykuyu neyler

Karanfilim susuzum
Kaç gündür uykusuzum
Varsam yârin yanına
Dilim durmaz huysuzum[155]

[155] TRT Repertuarı

47. KÜSTÜRDÜM GÖNÜLÜ GÜLDÜREMEDİM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Küstürdüm gönülü güldüremedim
Baharım güz oldu yazım kış oldu
Gönüle yarene bulduramadım
Baharım güz oldu yazım kış oldu

Şu fani dünyada murat alamadan
Eller gibi şad olup da gülmeden
Ellerin bağında gülü solmadan
Baharım güz oldu yazım kış oldu[156]

[156] TRT Repertuarı

48. ŞU GARİP HALİMDEN BİLEN İŞVELİ NAZLIM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: - -(13)

Şu garip halimden bilen işveli nazlım
Göynüm hep seni arıyor neredesin sen
Tatlı dillim güler yüzlüm ey ceylan gözlüm
Göynüm hep seni arıyor neredesin sen

Ben ağlarsam ağlayıp gülersem gülen
Bütün dertlerim anlayıp göynümü bilen
Sanki kalbimi bilerek yüzüme gülen
Göynüm hep seni arıyor neredesin sen

Sinemde gizli yaramı kimse bilmiyor
Hiçbir tabip yarama merhem olmuyor
Boynu bükük bir Garibim yüzüm gülmüyor
Göynüm hep seni arıyor neredesin sen[157]

[157] TRT Repertuarı

49. AL ALMA BOYANIR MI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Al alma boyanır mı
Sevsem yâr uyanır mı
Sen orada ben burda
Buna can dayanır mı

Al almam dalda kaldı
Gözlerim yolda kaldı
Erdi eller muradına
Bizimki dilde kaldı[158]

[158] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.52

50. ANAVATANIMSIN BABA YURDUMSUN (Şirin Kırşehir – Methiye)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Ana vatanımsın baba yurdumsun
Ozanlar diyarı şirin Kırşehir
Uzak kaldım gurbet elde derdimsin
Hasretin bağrımda derin Kırşehir

Kimi engin kimi yüksek evlerinen
Kimi fakir kimi zengin beylerinen
Kazaların nahiyelerin köylerinen
Göynümün içinde yerin Kırşehir

Feleğin yazdığı kara yazıyınan
Çok yörüdüm bağrımdaki sızıyınan
Kara kaşlarıynan kara gözüyünen
Âşık ettin beni birin Kırşehir
(Yaktı bu bağrımı birin Kırşehir)

Garibim engince gönüller alan
Aşkı feryadıynan sazını çalan
Ozanlar içinde pîrimiz olan
Muharrem ustadır erin Kırşehir[159]

[159] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.66

51. AŞKIN BENİ DEL'EYLEDİ (Yâr Beni Beni)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: M. Ali GÜRSOY

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb bbbb
Hece Ölçüsü: 8

Aşkın beni del'eyledi
Yaktı yaktı kül eyledi
El âleme kul eyledi
Yâr beni beni beni

Mecnun'um sahra içinde
Yunus'um derya içinde
Eyüb'üm yara içinde
Sar beni beni beni

Aslı isen Kerem'i bul
Derde derman vereni bul
Garip gibi viranı bul
Sor beni beni beni

Gör beni beni beni
Yâr beni beni beni
Sar beni beni beni
Sor beni beni beni[160]

[160] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.72

52. AYRILIĞIN ACISINI AZ MI ÇEKTİM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Ayrılığın acısını
Az mı çektim az mı çektim
İçten içe sızısını
Az mı çektim az mı çektim *yar*

Çaldılar şu seni benden
Ayırdılar bizi neden
Bile bile zulmedenden
Az mı çektim az mı çektim *yar*

Dünya denen dar bir canda
Mahkûm oldum ben bir anda
Sensiz olan bu zindanda
Az mı çektim az mı çektim *yar*

Sakınırdım esen yelden
Ağır zulüm büktü belden
Sensiz olan gurbet elden
Az mı çektim az mı çektim *yar*[161]

[161] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.80

53. BAĞINDA GÜLÜN VAR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: Gürbüz SAPMAZ
Notalayan: Gürbüz SAPMAZ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Bağında gülün de var
Al yanakta benin var
Eğil bir yol öpeyim
Dudağında balın var

Pınarda destin var
Ağ topukta püskül var
Çok nazlısın oy gelin
Acem şalda belin var

Ak konaktan geliyor
Fistanını sürüyor
Fidan boylu oy gelin
Çok canları eziyor[162]

[162] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.88

54. BAĞIŞLA SEVDİĞİM HAKKI SEVERSEN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Altan DEMİREL

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Bağışla sevdiğim Hakk'ı seversen
Ağlatma garibi eller içinde
Hep bizi söyleşir bu halk-ı âlem
Beni destan ettin diller içinde

Hasretin sinemde yaralar açtı
Kaybettim aklımı fikrim dolaştı
Aktı gözüm yaşı sele karıştı
Dost eline gider seller içinde

Yıllar yılı çektim bu zalım derdi
Yandı Kerem gibi gönlümün yurdu
Güller dost bağında nideyim gülü
Soldu benim gülüm güller içinde

Bu Garip başımı sevdaya saldım
Senin hasretinle sarardım soldum
Şaşırdım yolumu perişan oldum
Bir Mecnun'a döndüm çöller içinde[163]

[163] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.90

55. BAHAR GELMİŞ TÜRLÜ ÇİÇEK AÇILMIŞ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Altan DEMİREL

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Bahar gelmiş türlü çiçek açılmış
Baharda gül gül baharda ne güzel
Açılmış goncalar güller saçılmış
Baharda gül gül baharda ne güzel

Güller sinesini açmış yellere
Güneş vurmuş reyhan vermiş güllere
Bülbül gül aşkına düşmüş dillere
Baharda gül gül baharda ne güzel[164]

[164] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.92

56. BİLMEM NEDEN BÖYLE SOLDUN (Çeşitleme)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Bilmem neden böyle soldun
Niye düştün zâra bülbül
Yoksa yârdan mı ayrıldın
Belli bahtın kara bülbül

Böyle garip garip ötme
Beni deli Mecnun etme
Yeter gayri feryat etme
Dur yüreğim yara bülbül

Ne kadar perişan halım
Bahçede mi soldu gülün
Gel seninle arayalım
Derdimize çare bülbül[165]

NOT: Yörede icra edilen ”Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber” adlı türkünün çeşitlemesidir.

[165] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.105

57. BİR ANADAN DÜNYAYA GELEN YOLCU

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Bir anadan dünyaya gelen yolcu
Görüp de dünyaya gönül verdin mi
Kimi böyü kimi böcek kimi kurdu
Merak edip hiç birini sordun mu

İnsan ölür amma uruhu ölmez
Bunca mahlûkat var hiç biri gülmez
Cehennem azabı zordur çekilmez
Azap çeken hayvanları gördün mü

İnsandan doğanlar insan olurlar
Hayvandan doğanlar hayvan olurlar
Hepisi de bu dünyaya gelirler
Ana haktır sen bu sırra erdin mi

Vâden tekmil olup ömrün dolmadan
Emanetçi emanetin almadan
Ömrünün bağının gülü solmadan
Varıp bir canına ikrar verdin mi

Garip bülbül gibi feryat ederiz
Cehalet elinden küskün kederiz
Hep yolcuyuz böyle gelip gideriz
Dünya senin vatanın mı yurdun mu[166]

NOT: Aynı yörede icra edilen "Ben Bu Yıl Yârimden Ayrı Düşeli" adlı türkünün benzeridir.

[166] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.109

58. DERDE DÜŞTÜM DERMANINI ARARIM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Tuğrul ŞAN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Derde düştüm, dermanını ararım
Derdimin dermanı, yâr imiş meğer
Yarı arar iken, yârden ıradım
Yarden ayrı kalmak zor imiş meğer

Turab olup yâre varayım dedim
Ayağına yüzüm süreyim dedim
O yârin sırrına ereyim dedim
Arifler keşfeder sırrımış meğer

Coşkun sel gibiydim yoruldum gayri
Çok bulanık aktım duruldum gayri
Nice güzel gördüm hep ayrı ayrı
Hakikatte gönül bir imiş meğer[167]

[167] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.153

59. DİNLE SANA BİR SÖZÜM VAR (Deyiş)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Dinle sana bir sözüm var
Kimseyi hor görme kardaş
Kim nasıldır Allah bilir
Kötüleyip yerme kardaş

Tek hâkimdir ulu Kani
Bir yaratmış seni beni
Veren alır tatlı canı
Ötesini sorma kardaş

Gönül bilmeyenler çoktur
Bilmeyende gönül yoktur
Bilmiş ol ki gönül haktır
Sakın ol ha kırma kardaş

Hakk'dır canların yapısı
Kimsede yoktur tapusu
Son durak gönül kapısı
Kırdıysan varma kardaş[168]

[168] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.155

NOT: Öner Özcan'ın "Neşet Ertaş'ın Yaşamı ve Türküleri" adlı eserinde aynı sıralamadan sonra aşağıdaki iki kıta tespit edildi.

Kerameti sende bilip
Bilmeden günahkâr olup
İnsan doğup hayvan ölüp
Cehenneme girme gardaş

Bak hayvanların halına
Gitmiş cehalet yoluna
Kaderin Garip kuluna
Başka isim verme gardaş

60. GECE GÜNDÜZ BAHARINDA YAZINDA

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Seviştiğim anda mutlu olurum
Sevgisiz imanı nasıl bulurum
Ben böyle inandım böyle bilirim
Sevişmek ibadettir sevgi imandır

Sevgi için benim arif olduğum
Doğrudur sevgiden iman bulduğum
Benim inandığım benim bildiğim
Sevişmek ibadettir sevgi imandır[169]

[169] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.172

61. GÜZELE BAKMASI SEVAPTIR DERLER

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Güzellere bakması sevap derler
Güzellere güzel bakmak güzeldir
Güzel yar sevenler cennetlik olur
Güzelinen sohbet etmek güzeldir

Güzelin gün doğar güzel kaşında
Güzelin inci var güzel döşünde
Güzel ile güzel sofra başında
Güzel ile lokma yemek güzeldir

Güzellere bakan gözler ağrımaz
Güzel seven ölür amma çürümez
Ah şu gönlüm güzellerden farımaz
Güzelleri candan sevmek güzeldir[170]

[170] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.190

62. HAKKIN VAR ETTİĞİ CANSIZ RUHUM BEN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb fffb
Hece Ölçüsü: 11

Hakk'ın var ettiği cansız ruhum ben
Hakk'ın emri ile girdim bir cana
O an hissettirdi canı cânanı
Beni rahminde yoğuran ana

Rahminden ben anama uyarak
Onun duyduğunu ben de duyarak
Birer birer günlerimi sayarak
Getirdi dünyaya doğuran ana

Bir ruh iken girdim bir can içine
Karıştım o an her can içine
İncittim bir canı dedi suçum ne
O anda şu bana bağıran ana

Aslı toprak bütün canlar hak dedi
Canlar aynı candır ruhlar çok dedi
Suçlu ruhdur canın suçu yok dedi
Şu beni yanına çağıran ana[171]

[171] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.191

63. HASRET DÜŞTÜ GÖNLÜME

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: aaxa bbxb… (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Hasret düştü gönlüme
Gönülden yaralıyım
Tabipler derman vermez
Bir bahtı karalıyım

Gönül bilenim nerde
Gönül alanım nerde
Bu devasız derdime
Derman olanım nerde

Gönül derdi yâr derdi
Hasret yaman zor derdi
Onu çekmeyen bilmez
Çekenlere sor derdi

Garibim gönül arar
Gönül bilene sorar
Bu gönül yarasını
Gönülü bilen sarar[172]

[172] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.198

64. İNSANLAR KENDİNİ BİLEBİLSEYDİ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: aaab
Hece Ölçüsü: 11

Hayvanlar yabanlar sürüsüyünen
Geçinemez biri birisiyinen
İnsanlar cennetin hevesiyinen
Sevişseydi Hak yabana salmazdı[173]

[173] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.208

65. İSTERDİM Kİ BU DÜNYADA HİÇ KİMSE CAHİL KALMASIN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb…
Hece Ölçüsü: 8

İsterim ki bu dünyada
Hiç kimse cahil kalmasın
Okusun ilmin kitabını
Cahilden akıl almasın

Kendi kendin yetenlere
İlim tahsil edenlere
İlme doğru gidenlere
Cehalet mani olmasın

İlm edenler nurlaşıyor
İlm etmeyen körleşiyor
İlmle dünya birleşiyor
Söyle ki neden olmasın

Can yakmadan atom gücü
Birleşsinler tüm bilinci
Dilerim olsun sahici
Dünyada silah kalmasın

İnsan hakları hak olsun
Bu hakkı bilen çok olsun
Bütün silahlar yok olsun
Cehalet can dağlamasın

Dünya cennettir insana
Eşit olsun sana bana
Kıyılmasın hiçbir cana
Anaları ağlamasın[174]

NOT: Öner Özcan'ın "Neşet Ertaş'ın Yaşamı ve Bütün Türküleri" adlı eserinde aynı sıralamadan sonra şu üç kıta tespit edildi.

Bütün dünya Allah diyor
Onun nimetini yiyor
İnsan kispetini giyiyor
Ayrılık güden olmasın

Kendin bilen bunu anlar
Çünkü haktır bütün canlar
Yardımlaşsın tüm insanlar
Dünyada fakir kalmasın

Bir garibim budur derdim
Tüm dünyayı ben de gördüm
İsterim ki benim yurdum
Dünyadan geri kalmasın

[174] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.209

66. NASIL VASVETMEYİM SEVGİLİM SENİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mustafa KÖMÜRCÜ

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Nasıl vasfetmeyim sevdiğim seni
Cemalin görünce güller açılır
Ahraz dile gelir görünce seni
Çalar âşıkların teller açılır

Gözleri gönlüme akıyor benim
Kızınca canımı yakıyor benim
Şu Garip halime bakıyor benim
Acırsa sevdiğim kollar açılır[175]

[175] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.253

67. ÖRDEK GÖLLERDE OLUR

Yöre: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak Kişi: Ayşe GÜNDÜZ
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Abdullah GÜNDÜZ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Ördek göllerde olur *gelin*
Şahin çöllerde olur *oğlan*
Yari çirkin olanın *gelin*
Gözü ellerde olur *oğlan*

Ördeksen göle gel *gelin*
Şahin isen çöle gel *oğlan*
Hakikatli yar isen *gelin*
El ettiğim yere gel *oğlan*[176]

[176] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.267

68. N'OLUR GELİN N'OLUR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Yücel PAŞMAKÇI

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

N'olur gelin n'olur
Öpmeyinen adam mı ölür
(Sarmayınca sabah mı olur)
Yâri gözel olanın
Gözüne uyku mu gelir

Geline bak geline
Gına yakmış geline
Gelin gurban oluyum
Saçıyın tellerine

Gül koymuş gül tasına
Havlunun ortasına
Gelin gurban oluyum
Gaşıyın garasına[177]

[177] TRT Repertuatı

69. PERİŞAN HALLERİM AŞKIN ELİNDEN (Gitme)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Âşık Kul Ahmet
Müzik: Âşık Kul Ahmet
Notalayan: Bayram B. TOKEL

Kafiye Şeması: abcb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Perişan hallerim aşkın elinden
Gel buna bir çare bulmadan gitme
Azdı yaralarım derman bulmuyor
Ne olur yaramı sarmadan gitme

Neden gönül neden sensiz olmuyor
Çaresiz dertlerim derman bulmuyor
Azdı yaralarım iyi olmuyor
Şu garip halimi görmeden gitme

NOT: Âşık Kul Ahmet'in oğlu Mehmet Kartalkanat'ın beyanına göre bu eser, babasına ait olup; birçok sanatçı tarafından plak ve kasete okunmuştur. Ancak Kırşehirli sanatçı Neşet Ertaş'ın icrası ile hafızalarda yer ettiğinden dolayı, bu kitaba alınması uygun görülmüştür.[178]

[178] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.273

70. SEVDAYI ÇEKİP DE GÖNÜLÜ BİLEN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cacb
Hece Ölçüsü: 11

Sevdayı çekip de gönülü bilen
Gönülsüzün kollarında yatmasın
Neye yarar sevdadan uzak olan
Yaşayan ölüdür Allah etmesin

Keremden Mecnun'dan Kamber'den beri
Sevda çeken bilir gönülü, yari
Kapını çalmadan ölüm haberi
Sev seveni gözün açık gitmesin

NOT: Orta Anadolu'da yaygın olarak icra edilen "Bastım da Kırıldı İğdenin Dalı (Diller)" adlı türkünün çeşitlemesidir.[179]

[179] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.289

71. ON BEŞİNDE SEVDA DÜŞER

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

On beşinde sevda düşer başına
On altıda yadlar girer düşüne
On yedide gezer kendi başına
Çok sallanma zülüflerin tel olur

On sekizde gayet yüksekten uçar
On dokuzda gözlerinden kan saçar
Yirmisinde sevdiğinden vazgeçer
En sonunda bir zalıma kul olur[180]

[180] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.265

72. YİĞİT TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb fffb
Hece Ölçüsü: 8

Galk gidelim Bergama'ya
Oturup durana sohbet yaramaz
Yiğidin bir başı gezginci gerek
Çok gezmeyince adam olmaz

Ben yiğidi bilirim gurt gibi bakar
Hasmını görünce ayağa galkar
Çeker martinini meydana çıkar
Arkadaş başında uygun olmalı

Aslı fakir olanın yası çekilmez
Hozan tarlalara sümbül ekilmez
Aslı yabancıynan yola gidilmez
İçinde sıdgınan yanan olmalı

Yiğidim der ki o bazı kötü
İyi olmaz yiğidin densizi satı
Gayet düzgün ister silahı atı
Arkadaş başında uygun olmalı[181]

[181] Mehmet ÖZBEK, ***Folklör ve Türkülerimiz,*** İstanbul, Ötüken Yay., 1975, syf 362

73. VATANIM MEMLEKETİM BU MUTLU GÜNDE

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Vatanım memleketim bu mutlu günde
Büyüğüne küçüğüne saygı duyarım
Ayrım yapmayana kendi gönlünde
İnsanlık adına sevgi duyarım

Cehaletin kökün söktüğü için
Yarına insanlık ektiği için
Ozan anıtını diktiği için
Kırşehir iline övgü duyarım[182]

[182] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.306

74. YANDI BAĞRIM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Yandı bağrım yandı aşkın elinden
Bir de sen yakıpta gönderme beni
Ben Mecnun olmuşum sevda çölünde
Yeniden Mecnun'a dönderme beni

İnsan olan insan sever insanı
Bizden evvel gelip gidenler hani
Aşkına düşürüp Mecnun misali
Bir kuru hayale yeldirme beni

Sevda çöllerinde ben Mecnun oldum
Şu Garip gönlümün yârisin bildim
Bir başka seversen işte ben öldüm
Ne olur ölmeden öldürme beni[183]

[183] Bekir KARADENİZ, ***Kömür Gözlüm Türküler,*** Özgür Yay., 1999, s.64

75. YÂRE GİDEM YÂRE GİDEM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Adil ÇELEBİ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb… (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 8

Yâre gidem yâre gidem
Yareliyim nere gidem
Bu derdimin dermanın
Almaya ben yâre gidem

Saçlarını ben öreyim
Buna dayanmaz yüreğim
Seni vermem Azrail'e
Ben öleyim ben öleyim

Yar elinden yar elinden
Yareliyim yar elinden
Dermansız bir derde düştüm
Dermanı var yar elinden[184]

[184] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.312

76. YAZIMI KIŞA ÇEVİRDİN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz – Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet ÖZBEK

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Neşet Ertaş'ın icra ettiği güfte:

Yazımı kışa çevirdin
Karlar yağdı başa Leylâ'm
Viran oldu evim yurdum
Ne söylesem boşa Leylâ'm

Her an gözümde perdesin
Nere baksam sen ordasın
Mevlam ayrılık vermesin
Gökte uçan kuşa Leylâ'm

Yardan ayrı kalmak ölüm
Söyle ne olacak halim
Böyle keder böyle zulüm
Gelir Garip başa Leylâ'm

İzzet Altınmeşe'nin icra ettiği güfte:

Yazımı kışa çevirdin
Bak gözümde yaşa Leylâ'm
Mevlam ayrılık vermesin
Gökte uçan kuşa Leylâ'm

Aşkınla yaktın sinemi
Aldın gittin benden beni
Viran eyledin hânemi
Vurdun taştan taşa Leylâ'm

NOT: Bu eserin künye kısmı, İzzet ALTINMEŞE ile Neşet ERTAŞ'ın ihtilaflı olmaları sebebiyle, boş bırakılmıştır. Ancak, kitapta yer alan eserin notası, Neşet Ertaş'ın icrası esas alınarak Mehmet Özbek tarafından yazılmıştır.[185]

[185] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.315

77. YÜRÜ DURMA YÜRÜ YOLUNDAN OLMA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Yürü durma yürü yolundan olma
Eylenip bir yerde kalmayan dünya
Zaten ben garibim anadan doğma
Garibin gönlünü bilmeyen dünya

Yad ellere güller verdin gül verdin
Şirin sohbet tatlı tatlı dil verdin
Benim yüreğime doldu bu derdim
Birazına ortak olmayan dünya

Dünyanın kahrını çektirdin bana
Nicesine boyun büktürdün bana
Ağlattın gözyaşı döktürdün bana
Bir kere gönlümü almayan dünya

Aşk kazanı yüreğimde kaynasın
Kalksın seyreylesin gönül aynasın
Gayri bundan sonra gülsün oynasın
Neyleyim şu benim olmayan dünya[186]

[186] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.321

78. SEBEB TÜRKÜSÜ

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Abbas POYRAZ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Sebebin evinde bayguşlar ötsün
Mezeriyin üstünde çimenler bitsin
Künde yedi defa ısıtma dutsan
Daha derdin az derim hey sebep

Pare pare olsun yüreğin başı
Kör olsun akmasın gözüyün yaşı
O gün sıkı olsun herkesin işi
Cenaze namazını gılan olmasın

Dilerim gaderin geleydi gara
İçerin gan dola ciğerin yara
Hoca da bulunmaya kefinin sara
Musalla daşına goyan olmasın

Mezere söyleyin mezer almasın
Yılanlar, çayanlar gözünü oysun
Münkür menekirler cezanı versin
Daha derdin az derim hey sebep

Ayıplaman benim gibi deliye
Geçti taburumuz Urumeli'ye
Ölmezsem gelirim ben de seniye
Çok acıdım da ne gelir elden

Güzel senden de havasımı almadım
Ah çektim de gurbet elde gülmedim
Valla da ne olduğunu bilmedim
Senin üçün ah çekerim ne fayda

Bindim gırata da gezdim bostanı
Aldım galemi de yazdım destanı
Bütün hep verseler Afganistan'ı
İstemem dünyanın malını sensiz[187]

[187] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.284

79. AŞAĞIDAN KALKTI BİR AĞCA GEYİK

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Seyfullah Fuzuli DEĞİRMENCİ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Nasıl vasfedeyim ey güzel seni
Cemalin görenler terk eder canı
Sarı çiçek mor menevşe zamanı
Kalktı yaylasına göçtü bir gelin

Taramış gerdana dökmüş saçını
Yaktı viran etti gönlüm içini
Er kuşluk zamanı çekmiş göçünü
Yayla sana sökün etti bir gelin

Dağlardan tezikmiş bir akça geyik
Kırıktır kollarım, tutmuyor seyik
Mah cemalin görünce titrer kayık
Cemalin perdesin açtı bir gelin

Siyah perçemini kırkmış kabadan
Ayrı düşmüş hem anadan babadan
Bir ceren tezikmiş Büyükoba'dan
Cihana ateşin saçtı bir gelin

Kızılırmak selâmına durdu mu
Doğrulup da mâh cemalin gördü mü
Kanlı zalim yâre bir yol verdin mi
Kuruyasın senden geçti bir gelin

Şu hocanın her işlerin bitirin
Görün hizmetini keyfin yetirin
Şu gelini Bakacığa götürün
Koçhisar üstüne aştı bir gelin

Said'im erişti bahar çağına
Kâhmalar yakışır usul boyuna
Arzu edip gider Kulu köyüne
Vardı sılasına düştü bir gelin[188]

[188] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.134

80. TOR ŞAHİN MİSALİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Seyfullah Fuzulî DEĞİRMENCİ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Tor şahin misali ağdirip bakma
Artar bülbül gibi zarı gözlerin
Cemalin şavkına cihanı yakma
Yaktı bu cihanı nara gözlerin

Kaşların katlime ferman yazdırır
Âşıkları diyar diyar gezdirir
Lokman hekim gelse yaram azdırır
Nedir bu derdime çare gözlerin

Dökülmüş yine tel gibi saçlar
Kirpikler sineme tığ gibi işler
Mah cemal üstünde o keman kaşlar
Yakıyor canımı kara gözlerin

Cemalin görenler hep Mecnun gider
Seni seven yiğit dünyayı nider
Azrail misali han harap eder
Kasd'eyler canıma kara gözlerin

Pek densiz sallanma sen de bulursun
Dünya baki değil bir gün ölürsün
Etme bu cefayı kanlım olursun
Deli etti beni kara gözlerin

Saidim düşmüşüm ah ile zare
Beni Mecnun eden bu gözü kare
Aradım derdime bulunmaz çare
Anca bu derdime çare gözlerin[189]

[189] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.142

81. CEKETLİ MEDİNE

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişiler: Sait BALTACI - Behiye ŞAHİN - Mahmure ŞAHİN

Kafiye Şeması: abab cccb ddde
Hece Ölçüsü: 11

Mâh-i güneş gibi doğdun karşımda
Ne fayda bir gelip geçtikten keri
Güzelliğin soyka kalsın başında
Ben ölüp sen ellere kaldıktan keri

Gördüm de Kaman'da suyun yolunda
Arzumanım kaldı gonca gülünde
Çok güzeller gördüm Kaman ilinde
Medinem de şurdan bir geldi geçti

Yavaş yürür eda ile salınır
Siyah saçları mah yüzüne bürünür
Belki sana bir emsal bulunur
Çin ilinde Gürcistan'da Yemen'de[190]

[190] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.145

82. ŞU YALAN DÜNYADAN OSANDIM DOYDUM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Rasim BAYSAL
Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Şu fani dünyadan osandım doydum
Elveda eyledim gayri cihana
Aldanıp şeytana nefsime uydum
Şimdi eyvah çekip düştüm pişmana

Hep seni zikreder dallar ağaçlar
Akar ulu çaylar, semada guşlar
Gul günah işler Rabbim bağışlar
Rahimsin, rahmansın bakma noksana

Gece gündüz gözüm doludur yaşla
Döverim sinemi daima daşla
Yarabbi bizi habibine bağışla
Gulun muhtaç senden olan ihsana

Affından ümidimi kesmem inşallah
Mücrimim, günahım katidir yallah
Buyurdun: "lâ tekne tü min rahmetullah"
Atsan da eyvallah nar-ı suzana[191]

[191] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.148

83. DEVEREK DAĞI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Seyfullah Fuzuli Değirmenci
Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Nice görsem seni Derevek dağı
Ciğerimde bir incecik sızı var
Aşk ile geçirdim ömrümün çağı
Eteğinde bir yavrunun izi var

Ala gözün süzüp sana baktı mı
Çiğdeminden yâr göksüne taktı mı
Koyağına seyrangâhe çıktı mı
İnce iskarpinden sızan tozu var

Söyle bana o Leyla'yı gördüysen
Yavru ile sohbet edip durduysan
Halin sorup esrarına erdiysen
Taşlarında bir okunmaz yazı var

Tor şahin misali el gözlüdür
Dertliyi avutur şirin sözlüdür
Tenasüp endamlı esmer yüzlüdür
Bir bakışda can yakıcı gözü var

Üzerinde keklik gibi kaydı mı
Güvel kuşu gibi boynun eğdi mi
Sarı saçı boz meşene değdi mi
Bana karşı bir çekilmez nazı var

Seyfullahım der ki, gel insaf eyle
Derdi hicranınla gezerim böyle
Sunam nerde, dağlar bir de sen söyle
Çoğu gitti bu ömrümün azı var[192]

[192] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.160

84. DÜŞMÜŞ ALMANA YOLU ZEYNEB'İN

Yöre: Kırşehir Merkez-Toklumen Kasabası
Kaynak kişi: Zeynep AYBEK

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Şad olup gülmüyor kalbi yaslıdır
Garlı dağlar gibi başı pusludur
EI gözler nemli kirpik ıslıdır
Düşmüş Alman'a yolu Zeyneb'in

Emsali yok da elden aşiretten
Destan olup söyleniyon dillerden
Garip bülbül gibi ıssız çöllerden
Solmuş bahçesinde gülü Zeyneb'in[193]

[193] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.163

85. GELE GELE GELDİK BU KARA TAŞA (Çeşitleme)

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: M. Ali GÜRSOY

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

(Gele gele geldik bu kara taşa)
Bakılmaz mı gözden dökülen yaşa
Gör ki neler gelmiş bu garip başa
Bizi hasret etti kavim kardeşe
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm aman oy

Nice sultanları tahttan indirir
Nicesinin gül benzini soldurur
Niceleri dönmez yola gönderir
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm aman oy

Karac'oğlan der ki konduk göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm aman oy

NOT: Bu eserin, söz ve ezgi itibariyle çok yakın çeşitlemesi, Şanlıurfa repertuarında da mevcuttur.[194]

[194] Salih TURHAN vd., **a.g.e.,** s.135

86. ÇİT SÜRERDE ŞU GOYAĞIN DÜZÜNDE

Yöre: Kaman
Kaynak Kişi: Âşık Dursun

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Çit sürer de şu goyağın düzünde
Sıra sıra benler bitmiş yüzünde
Gönlü galmış emmisinin gızında
Haydi, oğlan evimize gidelim

Ellerin davarı suya akışır
Osman'ın dayan yola bakışır
Emmiyin gızı da kime yakışır
Haydi, oğlan evimize gidelim

Kuşandım teçhizatımı tüfek elimde
Hapishanelerde nöbet yerinde
Şehit oldum anam İzmit elinde
Kanlı elbisemi soyan ağladı

Vuruldum göğsümden boyandım kana
Karalı haberim duymasın ana
Çocukların emaneti nazlı yar sana
Kanlı tabutuma koyan ağladı

Kurşunu yedim de tezkerem doldu
Şerefli bayrağım göğsüme kondu
Su diye bağırdım, ciğerim yandı
Kanlı gömleğimi silen ağladı

Vilyetim Kırşehir, kazam Kaman
Zalım azrail vermedi aman
O Hamit köyüne vardığım zaman
Götürüp mezara koyan ağladı

Der Âşık Dursun, bu imiş kader
Künyesi geldi de duyuldu haber
Takdir böyle imiş ne yapsın peder
Şehit namazını kılan ağladı.[195]

[195] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.233-234

87. NORMAK MOTOR

Yöre: Kırşehir merkez, Yağmurlu Büyükoba Köyü
Kaynak Kişi: Abidin ERTEM, Ekrem ÇELEBİ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Otuz beşlik Normak, volvo da pulluk
Nazmi'den alınca, dediler bulduk
Karı yok Normak'ın elinde kaldık
Bulgur pilavına hasret eyledin Normak

Dörde daktım Sekili'yi dolandım
Delice'de devrilince bulandım
Üç buçuk ay Yerköy'ünde eğlendim
Ustalarla müşerref eyledin Normak

Enişe aşşaa boynun aayo
Üç barmak yokuş gelse geri çööyo
Gaza bassam hatirine daayo
Ben senin gahrini çekemem Normak

Ektiğin tarlada ekin saz olur
Sürdüğün toprakda goyun yoz olur
Mazot filitrene baksam on iki telli saz olur
Biraz da bizim havayı çalalım Normak

Şaşırdım da Normak gendim şaşırdım
Ağlemesini bilmedim seni gaçırdım
Akşam namazı samanlığa düşürdüm
Bu gadar mı acıktın vay zalım Normak

Havala da deli gönül hayata
Buğday galdırmadım goysam çuvala
Ocacığın batsın Memmet Gavala
Normağı ettin benim başıma bela

Su altına diktim taze bağım var
Hanım yok otelim yok, Çiçekdağım var
Yerköy'ünde foter şapkalı Nazmi Beyim var
Onu da iflas ettirdin Normak

Normak motur, tedbilimi şaşıran
Hergün hergün Yerköy'üne düşüren
Gam çekip gamlanma bay sarı Normak
Gırtıllardan Samıdın Haydar, o da perişan

Ferit söyler Normaklara destanı
Haftada tazeliyom senin ustanı
Sen giydin al basmadan fistanı
Bizim yavruları cılbak bıraktın Normak[196]

[196] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.245-246

88. OLMAZ MIYDI

Yöre: Mucur-Pınarkaya
Kaynak Kişiler: Mustafa Turan GÜNGÖR - (Derleme esnasında Ekrem ÇELEBİ de hazır bulundu.)

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Gözlerimdeki yaşları
Silip gitsen olmaz mıydı
Biraz olsun kıymetimi
Bilip gitsen olmaz mıydı

Tüm mutluluk senle kalsın
Dostlar sana selam salsın
Hatırımı bir kez olsun
Sorup gitsen olmaz mıydı

Nankör çıktın haline vay
Ne dedinse, dedim hay hay
Mutluluktan bana da pay
Verip gitsen olmaz mıydı

Şiirler yazdım adına
Doyamadım kitabına
Benim ile muradına
Erip gitsen olmaz mıydı[197]

[197] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.249

89. FİGAN ETME GARİP BÜLBÜL

Yöre: Mucur-Yeniköy
Kaynak kişi: Mustafa Turan Güngör

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Figan etme garip bülbül
Ben de böyle çok ağladım
Ne olursun ağlama gül
Ben de böyle çok ağladım

Terk eyledi tüm sevenler
Bilmem şimdi neredeler
Bana yalnızlık verdiler
Ben de mutlu olamadım

Sevdiğime haber götür
Gelirken bir cevap getir
Gel şöyle yanıma otur
Dert ortağı bulamadım[198]

[198] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.249-250

90. EMMOĞLU

Yöre: KIRŞEHİR/ Karaarkaç Köyü
Kaynak Kişi: Filice YAĞMUR

Kafiye Şeması: aaab cccd eeeb fffd
Hece Ölçüsü: 8

Evlerinin önü gaya
Gayadan bahılır aya
Tavla vur doğru taya
Bin gidelim emmim oğlu

Doğru tayın malı yohtur
Arkasında yükü çohtur
Ağzında yimi yohtur
Gel gidelim emmim gızı

Altınımı nal iyledim
Ağzımı yim iyledim
Peştemalımı çul iyledim
Bin gidelim emmim oğlu

Evlerinin önü guyu
Guyudan da içerler suyu
Emim oğlu eşek soyu
Bin gidelim Kürdün oğlu[199]

[199] Fatih YAĞMUR, ***a.g.e.***

91. ÖLDÜ DEDİLER

Yöre: Mucur-Yeniköy
Kaynak Kişi: Mustafa Turan Güngör

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Çıktım yükseklere seyran eyledim
Ben seni nedense görmedim anam
Birkaçına sordum, öldü dediler
Bir gün hizmetine ermedi anam

Sen gideli viran oldu evimiz
Aniden gayboldu bak her şeyimiz
Gelip gitmez artık emmi dayımız
Neden olduğunu sormadım anam

Hani ya söylerdin, dostun yok deyi
Kafama takmazdım ben hiçbir şeyi
Böyle düşünmemiz halleder neyi
Bu işe kafamı yormadım anam[200]

[200] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.253

92. BEKİR SAĞLAM'IN TÜRKÜSÜ

Yöre: Çiçekdağ-Küçük Teflek köyü
Kaynak Kişi: Rıfat KÖROĞLU

Kafiye Şeması: aaxa bbxb… (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 11

Gine beni *de* Erzurum'a atdılar
Düşmanlarım sere serpe yatdılar
Bekir Sağlam da gaçar diyerek
İki erle bir onbaşı gattılar

Gine gettim *de* elli altıncı alaya
Dadaşlar da meraklıymış halaya
Bir yüzbaşım var da, düver de söver
Yeni düştük arkadaşlar belaya

Yaylalar içinde Erzurum yayla
Benim durağım da İzmir'le Gonya
Düşmanlarım da sere serpe otursun
Dolanır şimdiyece gelirse künya

Vardım baktım da bir gapının yarığı
Tam dördümüş de o gadının gırığı
Zorumla gapıyı da girdim gurtuldum
Dördünün elinde de satır sırığı[201]

[201] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,***

93. GELİN CAFİYE

Yöre: KIRŞEHİR Mucur ilçesi Pınarkaya (Kabaca) köyü
Kaynak Kişi: Mahmut Köksal,

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 11

Bulgurun başında eyledim işmar
Sarılar'a vardığıma oldum pişman
Sana diyom satıla gelin Cafiye
Vurdum dayını da çoğaldı düşman

Sapa atsam ben dayını vurmazdım
On günlük avımı ele vermezdim
Sana diyom sarı amıcam oğlu
Talihim olsaydı böyle yanmazdım

Köşektaş'tan çıktım sağdır selâmet
Sarılar'a varmadan koptu kıyamet
Kalk Cafiyem seninle gidelim
Kanlıdan adama olur mu imdat

Rağbetim de Topaklı'nın elinde
Daha durmak olmaz Çomruk belinde
Bir gider de beş ardıma bakarım
Daha gönlüm o dayalı gelinde

Köşektaş'tan çıktım silah dalımda
Mevlâ'ya çok şükür avım yanımda
Kalk Cafiyem senin ile gidelim
Biraz eğlenelim ağa kolunda

Yenice bağlarından indim aşağa
Süremedim mavzerime fişağa
Sana diyom safla gelin Cafiyem
Galleş olur Sarılar'ın uşağa

Santar'a yardım eğlemek olmaz
Zalım Altıpınar misafir atmaz
Gelin Cafiyem ellere gideli
Hökümet beyleri de "aman" bilmez

Yüksel durnam yüksel seni görmezler
Darayıp saçını belik örmezler
Sen güççüksün ben çekerim nazını
Bek gorkuyom seni bana vermezler

Aşşağıdan yorgun yorgun gelirim
Yüreğime su dokandı ölürüm
Elbet bu devran böyle sürmez
Hesabı kitabı ben de görürüm

Olmuş olan, belli başımız
Daha on beş idi bizim yaşımız
Gelin ifadeye cebri deyince
Gayri bir Allah'a galdı işimiz

Bir gardaşım olsaydı adı Mustafa
Güççükden beri de çekdim cefa
Sana diyom sana gelin Cafiyem
Deli reis hiç gelmiyo insafa

Avanos da Gırşeer'ine aralı
N'ola gardaş ben olaydım yaralı
Hapis damlarında günüm geçmiyor
Berber Osman yâri elimden alalı

Kan ırmağı deller geldik buraya
Gayri aklım kesti varmam sılaya
Eniştem Mehmet'e emanet attım
Dayım sen sahip ol anam garıya

Köşektaş altında çifte pınarlar
İçerler suyunu bizi anarlar
Inanma Cafiyem yalandır yalan
Hapise gireni öldü sanırlar[202]

[202] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.355-356

94. SEKSEN BİN EVİNEN İSKÂN OLUNCA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Enver GÜVELOĞLU

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Seksen bin evinen iskân olunca
Yalan dünya benim derdi Beydilli
Kadıoğlu Yusuf Paşa gelince
Nice kara günler gördü Beydilli

Beydilli de binemedi atına
Kara haber gitti şimdi hatuna
Aslını sorarsan bir galiyen tütüne
Davut, Mamalıyı vurdu Beydilli

Beydilliyi dersen Irak'ta yurdu
Nice vezirler de zarbını gördü
Hasan Paşaoğlu çölün bozkurdu
Kuşanıp meydana girdi Beydilli

Abdurrahman der ki, buna varılmaz
Cerit, 'Beydilli'dir sual sorulmaz
'Alî-Osmanoğlu'dur karşı durulmaz
Bu yolda nice can verdi Beydilli[203]

[203] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.429-430

95. GARİPLER

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Gine boranlı dağlar
Bozulmuş viran bağlar
Orda bir garip ölse
Garip olanlar ağlar

Kalmış gurbet elinde
Acı türkü dilinde
Garip olmayan bilmez
Gariplerin halinden

Garibin yüzü gülmez
Derdini kimse bilmez
Bir kenarda kalsa da
Hal ini soran olmaz

Bizde dünyaya geldik
Ne ağladık ne güldük
İnsan geldik dünyaya
Sonunda Garip olduk[204]

[204] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.59

96. VUR SİNEME GÜZEL

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Dünyaya geleli yüzüm gülmedi
Gel de şu yüzümü güldür ey güzel
Nice güzel gördüm gönlüm dolmadı
Gel de şu gönlümü doldur ey güzel

Bilmiyon mu gözlerinin bakını
Niye uzak eden bana yakını
Vur sineme yar aşkının okunu
Bezdim bu canımdan öldür ey güzel

Bülbül gibi hasret ettin gülüne
Neden attın beni gurbet eline
Bağla yar canımı zülfün teline
Garibin kapma kuldur ey güzel[205]

[205] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.60

97. ŞİRİN KIRŞEHİR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Ana vatanımsın baba yurdumsun
Ozanlar diyarı Şirin Kırşehir
Uzak kaldım gurbet elde derdimsin
Hasretin bağrımda derin Kırşehir

Kimi engin kimi yüksek evlerininen
Kimi fakir kimi zengin beylerininen
Kazaların nahiyelerin köylerininen
Gönlümün içinde verin Kırşehir

Feleğin yazdığı kara yazıynan
Çok yürüdüm bağrımda sızıynan
Kara kaşlarınan kara gözüynen
Âşık etti beni birin Kırşehir

Garibim engince gönüller alan
Aşk- ı feryat ile sazını çalan
Ozanlar içinde pirimiz olan
Muharrem Usta'dır erin Kırşehir[206]

[206] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.62

98. ALLAH ETMESİN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Sevdayı çekip de gönülü bilen
Gönülsüzün kollarında yatmasın
Neye yarar sevdadan uzak olan
Yaşayan ölüdür Allah etmesin

Kerem' den Mecnun'dan Kamber' den beri
Sevda çeken bilir gönüllü yarı
Kapını çalmadan ölüm haberi
Sev seveni gözün açık gitmesin

Aşk irade gönüller sultan olsun
Gönül aradığın günlünce bulsun
İsterim ki herkes muradın alsın
Zalim felek buna mani olmasın

Garibim gönülsüz yâre varılmaz
Gönülsüz gövdeye kollar sarılmaz
Ömür biten buna karşı konulmaz
Ömür bitsin bu sevdalar bitmesin[207]

[207] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.63

99. BİLEBİLSEYDİ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaaa bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

İnsanlar kendini bilebilseydi
Dünyada haksızlık, kavga olmazdı
İnsan doğan yine insan ölseydi
Belki de dünyada hayvan kalmazdı

Hayvanlar yabanda sürüsüynen
Geçinmez hiçbiri birisiynen
İnsan cennetinin hurisiyinen
Sevişseydi hak yabana salmazdı

Tüm canların hak olduğunu bilmese
Hakkın aşkı yüreğine dolmasa
O güzel cemale âşık olmasa
Kul garibim bu sazını çalmazdı[208]

[208] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.63

100. CENNETTE İNSAN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Gözleri kör değil kulak sağır
Bütün kâinatı bilmekte insan
Hayvan cehennemde cezası ağır
Huriler içinde cennette insan

Cennettir bu dünya insan olana
Cehennem de burda hayvan olana
Gönül haktır kıymetini bilene
Onu saygı ile almakta insan.

Temizlenmiş ruhu ak olmuş iken
Allahın katında pak olmuş iken
Ruhu can ile can hak olmuş iken
Neden başkasına minnetle insan

Şüphesiz Allah' ın gökler ve yerler
Garibim bilmiyor sağır ve körler
Arayan mevlasın bulurmuş derler
Arayıp kendini bulmakta insan[209]

[209] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.65

101. NE SEVİNCİN ÖMRÜ VARMIŞ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Kamil BOZDAĞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Ne sevincin ömrü varmış
Ne gün gören çok yaşarmış
Meğer hayat bir masalmış
Zevk-i sefa yalan imiş

Kaçan fırsat elde kuşmuş
Her şey fani bayat boşmuş
Mecnun, Kerem boşa coşmuş
Yalan dünya yalan imiş

Hani Harun malı nitmiş
Hani Lokman canı nitmiş
Hani Cengiz şanı nitmiş
Yalan dünya yalan imiş[210]

[210] H.Vahit BULUT, ***Kırşehir Halk Ozanları,*** Ankara, Filiz Yay., 1983, s.126

102. DOĞAN AYIN IŞIĞI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Hüseyin KARAHAN
Derleme Yeri: Kargın Yenice

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc… (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Doğan ayın ışığı
Elinde bal kaşığı
Yine nerden geliyon *da*
Mahlenin yakışığı

Oy nerdesin nerdesin
Kaldır camın perdesin
Sana diyeceğim çok ama
Pek kalabalık yerdesin

Karşıdan gelenlere
Kaz koydum fenerlere
Anne ben kaçacağım
Askerden gelenlere

Aman aman kara kız
Zülüfleri tara kız
Eller yârini bulmuş
Bul yârini ara kız

Ay akşamdan ışıktır
Yüküm şimşir kaşıktır
Komşu kızını zapt eyle
Bizim oğlan âşıktır[211]

[211] Mehmet BAHAT, ***Kaman Folkloru,*** Ankara 1972-1973

103. ZEBO

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi:

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Gara tren bacası
İçinde olur hocası
Aldatmayın Zebomu
Hapis olmuş gocası

Zebom oy benim oy
Bin paytona gidelim
Cihanbey'e varınca
Şerefli düğün edelim[212]

[212] Mehmet BAHAT, ***a.g.e.***

104. BİR NAZAR EYLEDİM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Bir nazar eyledim hoş cemaline
Yaktın bu bağrımı nara sevdiğim
Kemiğim tarak ak zülfün teline
Aklına getirip tara sevdiğim

Dostun bahçesine girilmeyince
Açılmış goncalar derilmeyince
Yar eliyle yaram sarılmayınca
Azar bu sinemde yara sevdiğim

Öz gönülden yüzüme gülmezsen
Eller gibi sen halimden bilmezsen
Çaresiz derdime derman olmazsan
Bulunmaz derdime çare sevdiğim

Yandı bağrım yandı yar deyi deyi
Gönül var istiyor yaram sar deyi
Şurada bir Garip yârim var deyi
Hatırdan çıkarma ara sevdiğim[213]

[213] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.66

105. AYRILIK

Kırşehir, Karahıdır Köyünde Halime adlı zengin bir kadının yardımıyla Sarı Haliloğlu'nun köyüne giden Karacaoğlan, bağ evinde kendisini bekleyen sevdiği Elif ile gizlice görüşüp hasret gidermiş, ayrılık saati gelip çattığında şu türküyü söylemiştir.

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Seyyah olup gezdim gurbet elleri
Kâr etti bağrıma yeter ayrılık
Söyleyeyim başa gelen halleri
Çok çektim ölümden beter ayrılık

Bu aşkın ateşi sönmüyor serde
Ah çeker ağlarım gezdiğim yerde
Yar burda kalmıştır ben gurbet elde
Beni dağdan dağa atan ayrılık

Gezerim ben daim diyarı gurbet
Aşığım başımdan gitmiyor bu dert
Dost ile bir saat ettim muhabbet
Sevdiğim gözümde tüter ayrılık

Karacaoğlan der ki: vakit gelince
Ötüşür bülbüller hasret gülünce
Ben orda, yar burda mahzun kalınca
İster ölüm olsun ister ayrılık

Elif'ten ayrıldıktan sonra Kırşehir'e gelen Karacaoğlan, Kırşehir halkından sözü

geçen bazı kişileri Çiçekdağı'ndaki Elif'in babası Sarı Haliloğlu'na ricacı göndermiştir. Fakat bir netice alamamıştır. Elif'e kavuşamamanın üzüntüsü içinde sazını omuzlayan Karacaoğlan, çaresiz tekrar Torosların yolunu tutar. Karacaoğlan'ın giderken söylediği aşağıdaki şu türkü bölge halkının belleğinden hâlâ silinmemiştir. Bu türküyü birçok sanatçı kasete okumuştur.[214]

Gül yüzlü yârimden ayrı düşeli
Her günüm bir yıla döndü gidiyor
Yine zindan oldu dünya başıma
Sinem ataşlara yandı gidiyor

Hayal mayal oldu şu bizim iller
Dostun bahçesinde açıldı güller
Her seher her sabah öter bülbüller
Aşkı bu serime koydu gidiyor

Aktı gözüm yaşı oldu revane
Bir ateş koyuldu şimdi cihana
Bir selam söyleyin bari canana
Hâlim bir Mevlâ'ya kaldı gidiyor

Karacaoğlan der ki: durmam bu yerde
Sarı Haliloğlu düşürdü derde
Güzeller diyarı şu Kırşehir'de
Gözümden kanlı yaşlar aktı gidiyor[215]

---

214 Prof. Dr. Mehmet ERÖZ, ***Yörükler***, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., 1991, s.92

215 ***Pehlivanlı Oymağı Osmanlıca Cönk*** (Baki Yaşar ALTINOK'un bulduğu bir cönktür)

106. ÖKSÜZ ALİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık Said

Kafiye Şeması: abbb cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Ağzına da bakın tavus kuşudur
Şahin gerek pençe vursun yederek
Kınalı keklik cana kastederek
Şu sallanıp gelen güzel civelek

Yaylanın bekçisi Mecnun ben oldum
Gark oldu gemim ummana daldım
Söylen sevdiğime işte ben geldim
Ağlamasın kına yakmasın gülerek

Usuldur boyuda adı Keziban
Aşkıyla tutuştum yandım el aman
Gülüşüne değmez şu kocaman cihan
Öğünmüşte yaratmış Mevlam bilerek

Öksüz Ali'm hata yoktur sözümde
Çifte benler sıçraşıyor yüzünde
Kırşehir ilinde Mucur özünde
Aklın alan bir gözleri gövelek

NOT: Bu parçayı ünlü müzisyen Ruhi Su plağa okumuştur[216]

[216] Muzaffer ERGÜN, ***Toklumenli Âşık Said***, Kırşehir, Kırşehir Basımevi, 1938, s.35

107. HAVAM'IN ETEKLERİ

Yöresi: KIRŞEHİR – Mucur
Kaynak Kişi: Ayşe GÜNDÜZ
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Abdullah GÜNDÜZ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Bulguru kaynatırlar
Sokuda yaylatırlar
Muhtarın odasında
Kız gelin oynatırlar

El aldı da el aldı
Dükkânları sel aldı
Pek küçükten yar sevdim
Onu da eller aldı[217]

[217] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.200

108. EVVELDEN DUTMADIN NEŞET SÖZÜMÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ, Naile TAŞAN
Söz- Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Evvelden dutmadın Neşet sözümü
Öksüz goydun yavruları guzunu
Alma dedim, göçebenin gızını
Son pişmanlık fayda etmez evIadım
(Almasaydın Bolulların gızını
Son pişmanlık fayda etmez evladım)

Sen "Neşet'im" diyorsun, o da "ben Leyla"
Sebep oldu annesi, ayırdı böyle
Bir ben söyleyim Neşet'im bir de sen söyle
Atasözü muteberdir evlâdım

Tükettin ömrümü goymadın özümü
Atasözü dutmıyan düver dizini
Leyla çıkmış gonsere, dakmış pozunu
O da bize bir namusdur evladım

Temiz uruhlu, saf kalplisin, şöhretsin
Hakkın vardır evlenmiye evladım
Mevlam sebep olanları gahretsin
Aslı belli dağal, alma dedim evladım
(Mevlam sana yapanları gahretsin
Aslı belli dağal, alma dedim, evladım)

Dokansalar nazik tene kir gelir
Bizden önce, ceddimize ar gelir
Köle olmak şanımıza zor gelir
Aslı belli dağal, alma dedim, evladım

Küsmedim Neşet'im gahrettim sana
Baban dağal miydim, sormadın bana
Olan olmuş yavrum, ne deyim sana
Sen aklını yitirmişsin evladım[218]

[218] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.262-263

109. NERDE NE ARIYORSUN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Nerede ne arıyon divane gönlüm
Dinle bir kendini anlamak için
Sen bir ruhsun kalbin ruhuna bağlı
İrade elinde yönlenmek için

Tanıyabildin mi sendeki seni
Bütün vücudunu bu nazik teni
Allah şahit etmiş ruha bedeni
Kimseyi kimseden sormamak için

Sana akıl fikir bir mantık vermiş
Senin gözün ile dünyayı görmüş
Allah sevenlerin gönlüne girmiş
Kulundan uzakta durmamak için

Sevip sevilmesi gayet tatlıdır
Garibim sevgiler farklı farklıdır
O, hak hukuğumuzla irtibatlıdır
Sır etmiş kendini bilmemek için[219]

[219] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.69

110. GEL SEVELİM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb...
Hece Ölçüsü: 11

Gel sevelim sevileni seveni
Sevgisiz suratlar gülmüyor canım
Nice gördüm dizlerini döveni
Giden ömür geri gelmiyor canım

Özü gülmeyenin yüzü güler mi
Sevgisiz muhabbet hakka değer mi
Seven insan kaşlarını eğer mi
Zorunan güzellik olmuyor canım

Sevgi haktır, seven alır bu hakkı
İçi güler dıştan görünür farkı
Sevmeyene akmaz sevginin arkı
Boş laf1a oluklar dolmuyor canım

Bir zaman âşıkken sende sevmiştin
O anda dünyayı nasıl görmüştün
Sanki cennetin bağına girmiştin
Çokları bu hakkı bilmiyor canım

Aşkın ateşine yandım alıştım
Bu ateş içinde aşkla tanıştım
Doğru mu yanlış mı deyin danıştım
Sevgisiz hakka kul olmuyor canım

Sevenin içinde yanar ışıklar
Kaybolur karanlık tüm dolaşıklar
Garibim sevenler bunca âşıklar
Boş havale boşa yelmiyor canım[220]

[220] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.72

111. YOLCU

Yöre: KIRŞEHİR

Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb fffb
Hece Ölçüsü: 11

Bir anadan dünyaya gelen yolcu
Görünce dünyaya gönül verdin mi
Kimi büyü kimi böcek kimi kurt
Merak edip hiç birini sordun mu

İnsan ölür ama uruhu ölmez
Bunca mahlûkat var hiç biri gülmez
Cehennem azabı zordur çekilmez
Azap çeken hayvanları gördün mü

İnsandan doğanlar insan olurlar
Hayvandan doğanlar hayvan olurlar
Hepsi de bu dünyaya gelirler
Ana haktır sen bu sırra erdin mi

Vade tekmil olup ömrüm dolmadan
Emanetçi emanetin almadan
Ömrünün bağının gölü solmadan
Varıp bir canana ikrar verdin mi

Garip bülbül gibi feryad ederiz
Cehalet elinde küsmü kederiz
Hep yolcuyuz böyle gelir gideriz
Dünya senin vatanın mı yurdun mu[221]

[221] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.75

112. NİYE ÇATTİN KAŞLARINI

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Niye çattın kaşlarını
Bilmiyom yar suçlarımı
Ölürsem ben saçlarını
Yolma gayri olma leyli

Ben yandım aşkın narına
Meyletmem dünya malına
Ölürsem ben mezarıma
Gelme gayri gelme leyli

Bir garibim düştüm dile
Gerçeklerde olmaz hile
Verip zalımlar eline
Alma beni alma leyli[222]

[222] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.78

113. ARİFE TARİF

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abbb cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Arife tarif ne hacet
Hak meydanda gördü isen
O sendedir sen ondasın
Eğer bilebildi isen

Arif olan bunu sezer
Derununda gevher ezer
Daima senin ile gezer
Can gözüyle gördü isen

Arif olan bunu bilir
Derunundan gevher alır
Daha geride ne kalır
Dosta gönül verdi isen

Arife bir kelam ettin
Gevherleri talan ettin
Sen de arif olup gittin
Eğer Garip oldu isen[223]

[223] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.79

114. YÂRİMİN KAŞLARI

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

O yarin kaşları kara değil mi
Sinemde açılan yara değil mi
O yar bu derdime çare değil mi
İstemem çareyi yar olmayınca

Anadan babadan öksüz kalmaya
Gönül razı değil varsız olmaya
Azrail gelse canım almaya
Verememem canım var gelmeyince

Çok zamandır haber gelmiyor yarden
Gönül hali dei1 efkârdan gamdan
Pare pare olsam geçemem yarden
Geçilir mi yarden hiç ölmeyince[224]

[224] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.81

115. YİNE BİR HAL OLDU

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Yine bir hal oldu garip günlüme
Bu dünya başıma dar oldu gitti
Attı kısmet bizi gurbet ellere
Her günüm her anım zar oldu gitti

Yüreğime ateş düştü yanarım
Mecnun gibi Leyla diye ağlarım
İlkbaharda viran oldu bağlarını
Goncanın etrafı bar oldu gitti

Yandı ciğer yandı bir su veren yok
Azgın yaralara merhem süren yok
Bir garibim şu halimden bilen yok
Yandı Garip bağrım nar oldu gitti[225]

[225] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.83

116. DELİ BORAN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Uzak yoldan geldim hasretim için
Hani nerde baban Muharrem nerde
Yaralı bülbülüm ses vermez niçin
Yüreği yanığım o Kerem nerde

O garip gönüllüm dertli bakışlım
Feleğin elinde sinesi taşlım
Yüreği yaralım gözleri yaşlım
Gönül evi yıkık viranın nerde

Fet olurdu feryadını dinleyen
Feryadı içinde derdini anlayan
Kuşlar gibi viranede inleyen
Ecinnice deli Boran'ım nerde

Okula gidemedim, bu dert benimdi
Hemi benim derdim hem babamındı
Hemi babam hemi öğretmenimdi
Garibim dersimi verenim nerde[226]

[226] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.91

117. YARDAN AYRI DÜŞELİ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaaa baba
Hece Ölçüsü: 11

Yardan ayrılı geçmiyor günler
Hasta garip gönlüm, durmadan inler
Yardan ayrılı geçmiyor günler
Hasta garip gönlüm durmadan inler

Dertlinin çaresini, Mecnun'un Leyla'sını
Garibin yarasını sarmıyor eller
Dertlinin çaresini, Mecnun'un Leyla'sını
Garibin yarasını sarmıyor eller[227]

[227] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.92

118. NEDİR BU SEVDA NEDİR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Nedir bu başımda bu sevda nedir
Yandım ataşına ben kaç senedir
Anladım derdime derman sendedir
Derdimin dermanın ver de öyle git

Gönül Mecnun olmuş çölde geziyor
Kader kalem olmuş kara yazıyor
Gün geçtikçe yaralarım azıyor
Mevla'yı seversen sarda öyle git

Bülbül gibi arzum kaldı güllerde
Gezdim Mecnun gibi nice çöllerde
Bir garibim kaldım gurbet ellerde
Perişan halimi görde öyle git[228]

[228] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.93

119. TELLİ TURNAM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Yine telli turnam yarelenmişsin
Bilmiyorum yaren nerende turnam
Yoksa sende bahtı karalı mısın
Bilmiyorum yaren nerende turnam

Aşamazsın bizim dağlar meşeli
İçi çeşit çeşit gül menekşeli
Hayli oldu yardan ayrı döşeli
Bugün efkârlıyım burada turnam

Gel bende derdimi sana söyleyeyim
Azgın ise yaren melhem eyleyim
Aşığım garibim bende böyleyim
Bilmem durağınız nerede turnam[229]

[229] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.94

120. KALKTI KISMETİMİZ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Kalktı kısmet bu ellerden gidelim
Sizlere bırakalım ellerinizi
Eşe dosta gayri veda edelim
Belki bekler vardır yollarımızı

O yârin hayali karşımdan gitmez
Virane bahçede bülbüller ötmez
Azgındır yareler, melhem kâr etmez
Kime arz edeyim hallerimizi

Göz göze gelecek gözler çok amma
Yüreği yakacak közler çok amma
Feleğe diyecek sözler çok amma
Büker bu gariplik bellerimizi[230]

[230] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.95

121. GURBET GEL

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aabb aacc
Hece Ölçüsü: 11

Gurbet elin gariplerdir yolcusu
Dolar yüreğine hasret sancısı
Aman beyler garip olan gülemez
Gariplik derdini çekmiyen bilmez

Gurbet elin çekilmiyor çilesi
Zalim felek etti beni kölesi
Aman beyler gurbet elde yorgunum
Yorgun değilim feleğe kırgınım[231]

[231] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.95

122. YALAN DÜNYA

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Hep sen mi ağladın, hep sen mi yandın
Ben de gülemedim yalan dünyada
Sen beni görünce mutlu mu sandın
Ömrümü boş yere çalan dünyada

Sen ağladın canım ben ise yandım
Dünyayı gönlümce olacak sandım
Boş yere aldandım boşuna kandım
İrengi gözümde solan dünyada

Bilirim sevdiğim kusurun yoktu
Sana karşı benim gayeten çoktu
Felek bulut oldu üstüme yağdı
Yaşları gözüme dolan dünyada

Ne yemek ne içmek ne tadım kaldı
Garip bülbül gibi feryadım kaldı
Alamadım eyvah muradım kaldı
Ben gidip ellere kalan dünyada[232]

[232] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.102

123. SEVDİĞİM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Aldın aklım bir bakışta
Yaktın yüreğim ataşta
Al hançeri sinem işte
Acımazsan vur sevdiğim

Bir görüşte sevdim seni
Ettin deli Mecnun beni
Görüyüm o gül sineni
İnsaf eyle dur sevdiğim

Sevdiğim başımın tacı
Merhamet et bana acı
Sendedir derdim ilacı
Himmet eyle ver sevdiğim[233]

[233] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.143

124. YARIN AŞKIYINAN GURBET ELLERDE

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Yârin aşkıyınan gurbet ellerde
Gözlerimden akan yaşa ne deyim
Devrildi arabam kaldım yollarda
Şu başıma gelen işe ne deyim

0 yârin hayali karşımdan gitmez
Virane yerlerde bülbüller ötmez
Gün doğup gönlümün karın eritmez
Gönlümün dağındaki kışa ne deyim

Bağlandı yollarım gurbet elinde
Uzak kaldım vatanımdan elimden
Her ne bulsa kader alır elinde
Garibin emeği boşa ne deyim[234]

[234] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,***

125. SAYGI DUYARIM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Vatanım memleketim mutlu günde
Büyüğüne küçüğüne saygı duyarım
Ayrım yapmayana kendi gönlümde
İnsanlık adına sevgi duyarım

Cehaletin kökün söktüğü için
Yerine insanlık ektiği için
Ozan anıtını diktiği için
Kırşehir iline övgü duyarım

Süren olur cehaletin atını
Kim çevirir cahilin guvatını
Belki bir gün babamın anıtını
Sarsan olur diye kaygı duyarım

Ozanlar babası Muharrem Ertaş
Nice ozanlara olmuştur nakkaş
İnsan olanların hepisi kardeş
Bir garibim böyle duygu duyarım[235]

[235] Adnan YILMAZ, ***a.g.e.,*** s.277

126. KIZILIRMAK

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Kızılırmak can incitme sen bugün
Mübarek günlerde sel bayram eder
Kitabın kavlince dağlar al geymiş
Karışmış çiçekler çöl bayram eder

Bülbül ile saka hep uçan kuşlar
Gece bu aylarda figana başlar
Eser yel eğilir dallar ağaçlar
Mübarek günlerde dal bayram eder

Yavru şahin bir kekliği salaklar
Bugünlerde kabul olur dilekler
Cennette huriler gökte melekler
Mahlûkat sevinir kul bayram eder[236]

[236] Battal PEHLİVAN, ***Bahçe Biziz Gül Bizdedir,*** İstanbul 1983, s.129

127. KIRŞEHİR TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Çıktım yükseğine, seyran eyledim
Al yeşil, bahçeli Kaman görünür
Firkat geldi ah eyledim, ağladım
Kılıçözü, çayır çimen görünür

Biter Kırşehir'in gülleri biter
Çırpınır dalında bülbüller öter
Çok olur güzelleri hep yeni yeter
Kaşının üstünde keman görünür

Gün be gün artırdım ah ile zarı
Elimden aldırdım gül yüzlü yâri
Arzum sende kaldı, koca Kayseri
Erciyes başında duman görünür

Saidim her zaman çekersin keder
Gurbetlik daim benimle gider
Bu aşkın elinden çektiğim yeter
Sevdiğim yollar, yaman görünür[237]

[237] İlyas SÜRMELİ, ***İlimiz Kırşehir,*** Kırşehir, Filiz Yay. No:5, 1971, s.59

128. İŞTE GELDİM İŞTE GİTTİM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

İşte geldim işte gittim
Yaz çiçeği gibi bittim
Yalan dünyada ne tuttum
Günüm geldi geçti gitti

El ettiler garibime
Sığındık gani kerime
Toprak attılar serime
Gözüm yaşı taştı gitti

Gözlerimi açamadım
Hayalini seçemedim
Geçitlerden geçemedim
Dalga boydan aştı gitti

Sorgucu melekler geldiler
Solumda defter verdiler
Komşu hakkını sordular
Tebdilciğim şaştı gitti[238]

[238] ***Kırşehir Dergisi***, Kırşehir, 1984 s.26

129. BUGÜN BANA BİR HAL OLDU (Vay Vay Dünya)

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Hüseyin YÜKRÜK

Kafiye Şeması: aaxa bcbd eeee ffgf
Hece Ölçüsü: 8

Büyümüş gelinlik olmuş
Hasretinden rengi solmuş
Gizli dertten hastalanmış
Bir de duydum Meno'm ölmüş

Sevdiydik birbirimiz
Açamadık sırrımızı
Babalar halden anlamaz
Duysa öldürürdü bizi

Gözyaşı geldi dediler
Ölürken güldü dediler
Haberi geldi dediler
Menoşum öldü dediler

Âşık olmak suç muy*u*du
Öksüzü sevmek güç müy*ü*dü
Biz de murada erseydik
Garip olmak suç muy*u*du[239]

[239] Salih TURHAN vd., **a.g.e.**

130. GÖNLÜMÜN SÜRURU

Yöre: KIRŞEHİR
Söz - Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb aa
Hece Ölçüsü: 11

Gönlümün sürüru canımın canı
Al getir derdini bana gül olur
Yeter ki affeyle bağışla beni
Zehir versen şu gönlümce bal olur

Aşkınan bakmadım gül yüzlüm sana
Ne cezalar versen az olur bana
Bütün sevgilerin gönül sultana
Gönülden gönüle gizli yol olur

Kul Garib'i kabul eyle kapına
Köle olsun toprağına tapuna[240]

[240] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t,*** s.118

131. GEL BANA GÜLE GÜLE

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Sinem yaralı yârim *de*
Derdim sıralı yârim
Mecnun oldum gezerim *de*
Seni göreli yârim

Acı diyemem yârim *de*
Sana kıyamam yârim
Doyulmayan tadın var *da*
Sana doyamam yârim[241]

NOT: Öner Özcan'ın "Neşet Ertaş'ın Yaşamı ve Türküleri" adlı eserinde 2. ve 3. kıtalar aynı, 1. ve 4. kıtalar şu şekildedir.

Gel bana güle güle
Ölürüm vermem ele
Veririm ben canımı
Önünde bile bile

Sinem yaralı yârim
Derdim sıralı yârim
Mecnun oldum gezerim
Seni göreli yârim

[241] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.173

132. NE GÜZEL YARATMIŞ SENİ YARADAN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Ne güzel yaratmış *yâr yâr* seni yaradan
İstemem esmesin *yâr yâr* yeller incidir
Güzelsin sevdiğim *yâr yâr* gülden goncadan
Uzanmasın sana *yâr yâr* eller incidir

Kirpiklerin oktur *yâr yâr* kaşın yay gibi
Gözlerin aklımı *yâr yâr* etti zay gibi
Cemalin güneşe benzer *yâr yâr* yüzün ay gibi
Değmesin zülüfler *yâr yâr* teller incidir

Bir garibim düştüm *yâr yâr* gurbet ellere
Âşığım ben *yâr yâr* sinende ki güllere
Korkarım adını *yâr yâr* demem ellere
Düşersin dillere *yâr yâr* diller incidir [242]

[242] TRT Repertuarı

133. YEŞİL YAPRAK ARASINDA KIRMIZI GÜL GONCASI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişiler: Emmi FAYDACI – Osman DİNÇ – Ahmet AKVAS
Derleyen: ANKARA DEVLET KONSERVATUVARI

Kafiye Şeması: aaaa ccca
Hece Ölçüsü: 15

Yeşil yaprak arasında kırmızı gül goncası *aman*
Nerelere gitti gelmez gönlümün eğlencesi *aman*
Geç güzel karşımda durma yakar ateşin beni *aman*
Er olan meydana çıksın kim sarar güzel seni *aman*

Yüce yüce dağ başında aramaktan gelirim *aman*
Yitirdim nazlı yârimi ağlamaktan gelirim *aman*
İflâh olmam ben bu dertten çeke çeke ölürüm *aman*
Er olan meydana çıksın kim sarar güzel seni *aman*[243]

[243] TRT Repertuarı

134. ZÜLÜF DÖKÜLMÜŞ YÜZE

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Zülüf dökülmüş yüze *aman*
Kaş yakışmış göze *aman aman*
Usandım bu canımdan *aman aman*
Derd ile geze geze

Bu ellerde gez gayrı *aman*
Kâtip ol da yaz gayri *aman aman*
Bir kazma al bir kürek *aman aman*
Mezarımı kaz gayri

Gün doğdu aşdı böyle *aman*
Gönüldür coştu böyle *aman aman*
Sen orada ben burada *aman aman*
Ömrümüz geçti böyle[244]

[244] TRT Repertuarı

135. BU AYRILIK SANA DA MI KÂR ETTİ (Ağla Sazım)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Hüseyin CAN
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Bu ayrılık sana da mı kâr etti
Ağla sazım ağlanacak zamandır *vay vay*
Bu hasretlik her günümü zar etti
Ağla sazım ağlanacak zamandır *vay vay*

Zalım felek çilesine doyurdu
Terk ettirdi bana sılayı yurdu *vay vay*
Çetindir çekilmez ayrılık derdi
Ağla sazım ağlanacak zamandır *vay vay*[245]

NOT: Bu eser, Yozgat repertuarında yer alan "Çamlığın Başında Tüter Bir Tütün" adlı türkü ile ezgi ve makam yönünden benzerlik arz etmektedir.

[245] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.118

136. BUNCA ERLER EVLİYALAR (Türkü Sever Türkü Söyler)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Bunca erler evliyalar
Türkü sever Türkü söyler
Görür gözlü enbiyalar
Türkü sever Türkü söyler *Türküm diye*

Aydın gerçekler sözleri
Gerçeğin gitmez izleri
Çalar garibin sazları
Türkü sever türkü söyler *Türküm diye*

Türkü söyler dillerimiz
Ne güzeldir ellerimiz
Bağlamada tellerimiz
Türkü sever türkü söyler *Türküm diye*[246]

[246] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.124

137. HARMAN YERİ ÜÇ EVLEK

Yöre: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak Kişi: Bulduk DUVAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Olgun GÖNÜL

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 8

Sap kağnısı gidiyor *da*
Sapı saman ediyor
Sevdiğimin öküzü *de*
Ho demeden gidiyor

Harman yeri sürmüşler *de*
Yerine gül sermişler
Gözün aydın sevdiğim *de*
Seni bana vermişler[247]

[247] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.197

138. BENİ ELLER GİBİ GÖRME

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mustafa KÖMÜRCÜ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Beni eller gibi görme
Sen benimsin ben seninim
Gel seni benden ayırma
Sen benimsin ben seninim yar

Senin kalbin benim kalbim
Sana malûmdur her hâlim
Kaçma benden nazlı gülüm
Sen benimsin ben seninim yar

Kalbimi kalbinden duyan
Halim değil midir oyan
Garibi bu hala koyan
Sen benimsin ben seninim yar

Kalpten kalbe bir yol vardır
Göz ile görünmez sırdır
İkimizin kalbi birdir
Sen benimsin ben seninim yar[248]

NOT: Son kıtayı çalışmam sırasında daha önceden bildiğim için kendim ekledim.

[248] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.102

139. YANDIM ATEŞİNE YANDIM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa n bbb n ccc
Hece Ölçüsü: 8

Gezdim gurbet eli gezdim
Kalem alıp derdimi yazdım
Bıktım bu canımdan bezdim
O sandım yar o sandım yar

Yandım ateşine yandım
Onu benim yârim sandım
Beyhudelere inandım
O sandım yar o sandım yar[249]

Salih Turhan'da bulunmayan aşağıdaki kıtayı Hasibe Yamaner Yamak'ın eserinden aldık

Bilmem ne hal oldu bana
Ağlıyorum yana yana
Nasıl da inandım ona
O sandım yar o sandım yar

[249] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.104

140. BİR ÇİFT GÜZEL GÖRDÜM YOLDA YOLAKTA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: Gürbüz SAPMAZ
Notalayan: Gürbüz SAPMAZ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Bir çift güzel gördüm yolda yolakta
Altın küpe şan veriyor kulakta
Yeryüzünde insan gökte melekte
Acep sevdiğimin eşi varm'ola

Elâ göze sürme çekme söz olur
Ateş düştü ciğerime köz olur
Şahin pençesine düşme zor olur
Acep sevdiğimin eşi varm'ola

Menevşe sümbül de boynunu büker
Garip olanlar da derdini döker
Zülüflerin dökmüş alemi yakar
Acep sevdiğimin eşi varm'ola

Bir elinde kirkit hali dokuyor
Sürmeli gözler de Kur'an okuyor
Cemlin şavkında güller açıyor
Acep sevdiğimin eşi varm'ola[250]

NOT: Repertuarda Nevşehir Hacıbektaş türküsü olarak görünüyor.

[250] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.111

141. BU DÜNYADA MURADINA ERMEYEN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Altan DEMİREL

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Yârin aşkıyınan bağrı kavrulan
Genç ömrü harman olup da savrulan
Sevip sevip sevdiğinden ayrılan
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar

Gurbet elde garip olan Garibim
Derdin deryasına dalan Garibim
Sevdiğinden ayrı kalan Garibim
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar[251]

[251] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.120

142. DOKTOR MEHMET ALİ ALTIN (Methiye)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Neşet ERTAŞ
Müzik: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı Akın

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Çarığnan köyünden gelen
Tıp okuyup doktor olan
Hastanın halından bilen
Doktor Mehmet Ali Altın

İnsanlık kaynıyor kanı
Hizmet vermektir her anı
Kardeş bilen tüm insanı
Doktor Mehmet Ali Altın

İnsanlıktır O'nun yolu
Yüreği insanlık dolu
Kırşehir'in altın oğlu
Doktor Mehmet Ali Altın

NOT: Bir konser programında aniden rahatsızlanıp felç geçiren sanatçı Neşet Ertaş'ı tedavi edip eski sağlığına kavuşmasına vesile olan Dr. Mehmet Ali Altına ithafen, Neşet Ertaş tarafından bestelenmiştir.[252]

[252] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.158

143. GÖRDÜM GÜVERCİN DONUNDA OTURUR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Gördüm güvercin donunda oturur
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı
Kesesini Horasan'dan getirir
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı

Bahreyledi ummanına daldırdı
Dağı taşı tırnağıyla kaldırdı
Oniki öküzü bir kazana doldurdu
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı

Hatai'yim kork Allah'ın işinden
Uğradım geçtim delikli taşından
Tas almış eline ser çeşmenin başından
Gördüm seyreyledim Hacı Bektaş'ı[253]

[253] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.185

144. HER GÜN AKŞAM BULGUR PİLAVI

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Hüseyin ÇIRAKMAN
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Her gün sabah akşam bulgur pilavı
Yemesem olmuyor yesem olmuyor
Can boğazdan gelir de atasözü
Demesem olmuyor desem olmuyor

Boğazımdan aşmaz ekmeğim yavan
İnek süt vermiyor katığım soğan
Acep nasıl yaşar bizlerden doğan
Gülmesem olmuyor gülsem olmuyor

Baklava böreğim evdeki turşu
En büyük dayanak bizlere karşı
Pırıl pırıl olmuş şehirde çarşı
Giymesem olmuyor giysem olmuyor

İneği koyunu tavuğu sattık
Anca zor güç ele borcu kapattık
Sefil Çırakman'ım hast'olup yattık
Ölmesem olmuyor ölsem olmuyor[254]

[254] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.203

145. MÜHÜR GÖZLÜM SENİ ELDEN SAKINIRIM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Ali İzzet ÖZKAN
Müzik: Ali İzzet ÖZKAN
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Mühür gözlüm seni elden
Sakınırım kıskanırım
Yağan kardan esen yelden
Sakınırım kıskanırım

Havadaki turnalardan
Su içtiğin kurnalardan
Giyindiğin urbalardan
Sakınırım kıskanırım

Al'İzzet'im yoncalardan
Elindeki goncalardan
Yerdeki karıncalardan
Sakınırım kıskanırım

NOT: Bu eser, esasen Sivas'lı Ali İzzet Özkan'a aittir. Ancak sanatçı Neşet Ertaş'ın icrasıyla yaygınlık kazanmıştır. Aynı zamanda ezgi motifleri itibariyle Kırşehir'e yakın olduğundan dolayı, bu kitaba alınmıştır.[255]

[255] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.251

146. ÖZ GÖNÜLDEN YÜZE GÜLEN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 8

Olmalı işveli nazlı
Hoş bakışlı ceylan gözlü
Tatlı huylu güler yüzlü
Bulunur mu bulunur mu

Garibim yoktur zararım
Tükendi sabr-ı kararım
Her yerde onu ararım
Bulunur mu bulunur mu

NOT: Bu türkünün ezgisi, Âşık Mahzûnî'nin "Kula Kulluk Yakışır mı" adlı eseri ile ayniyetlik arz etmektedir.[256]

[256] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.268

147. SAKIN OL HA İNSANOĞLU İNCİTME CANI CANANI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Altan DEMİREL

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Sakın ol ha insanoğlu
İncitme canı incitme
Her can bir kalp Hakka bağlı
İncitme canı incitme

Yaradın mı bir tek telin
Güneş gözün mah cemalin
Çekemem onun vebalin
İncitme canı incitme

Bir gün olup öleceksin
Ettiğinden bulacaksın
Tekrar geri geleceksin
İncitme canı incitme

Suçun sorumlusu ruhtur
Vücudun günah; yoktur
Şüphesiz ki her can haktır
İncitme canı incitme

Bir gün olup öleceksen
Eğer geri geleceksen
Tekrar insan olacaksan
İncitme canı incitme

Garip canın yakma nara
Cehennemde düşen dara
Bak ibret al hayvanlara
İncitme canı incitme[257]

[257] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.275

148. ŞU BENİM GARİP GÖNLÜMÜ BİLECEK

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Şu benim garip gönlü mü bilecek
Bir dost arıyorum garip gönlüme
Benimle ağlayıp benle gülecek
Bir dost arıyorum Garip gönlüme

Dünya bomboş olmuş her taraf ıssız
Her nereye baksam gönül ışıksız
Bir anasız kuzu kalmışım öksüz
Bir dost arıyorum Garip gönlüme[258]

[258] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.293

149. ZAMAN SANA UYMAZ BOŞA ÇALIŞMA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Zaman sana uymaz boşa çalışma
Gel gardaş zamana uymasını bil
El aklıyla gezip boşa dolaşma
Gel gardaş zamana uymasını bil

Her yürüyen ileriye gidiyor
Bilmem okudun mu ilim ne diyor
Dedesini torunları yediyor
Gel gardaş zamana uymasın bil

Tatlı konuş dinlesinler sözünü
Gül ki gören seyretsinler yüzünü
Zaten hak biliyor senin özünü
Gel gardaş zamana uymasını bil

Cehalet şu bana neler eyledi
Boş yere bağladı boşa eyledi
Garip bu sözleri sana söyledi
Gel gardaş zamana uymasını bil

NOT; Sivas repertuarında yer alan "Ne Sevdiğin Belli Ne Sevmediğin" adlı eserle benzerlik arz etmektedir.[259]

[259] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.328

150. N'ETTİN KIZILIRMAK ALLI GELİNİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Seyfullah Fuzulî DEĞİRMENCİ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Yedi gardaştık bindirdik al ata
Sevk eyledik, kavim gardaşlı öte
Köprüye varınca oldu bir hata
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Kayığa varınca kayık yıkıldı
Beş yüz sağmen birden suya döküldü
Fakir fukaranın beli büküldü
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Tüfek getirin kartalı vuralım
Dalgıç getirin gelini bulalım
Biz gelinsiz köye nasıl varalım
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Sağmenler de kaya gibi dolaşır
Yengeler de kuzu gibi meleşir
Güveye karalı haber ulaşır
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Kaynanası der ki gelin gelmedi
Kayınbabası der, gönlü olmadı
Ceh izler geldi de damlar almadı
N'ettin Kızılırmak allı gelini

Der Said'im orda ben olmasaydım
Ölü yüzlü gelin hiç görmeseydim
Şu yalan dünyada murat almasaydım
N'ettin Kızılırmak allı gelini[260]

[260] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.137

151. SEMAH

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Ey erenler hak aşkına
Kalkın semaha dönelim
Gönüldeki dost aşkına
Kalkın semaha dönelim

Dargınlık gitsin aradan
Hoşgörsün bizi yaradan
Üçer beşer bir sıradan
Kalkın semaha dönelim

O, yokları var edene
Gerçek halin sır edene
Şükredelim yaradana
Kalkın semaha dönelim

Garibim döndüm şaşkına
Hak yardım etsin düşküne
Gönüldeki dost aşkına
Kalkın semaha dönelim[261]

[261] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.68

NOT: Sebahattin Yaşar'ın tezinden aşağıdaki iki farklı dörtlük tespit edilmiştir.

Hak lokmasın yiye yiye
Biz bu ceme geldik niye
Allah Allah diye diye
Galkın semaha dönelim

Âşık olan çalsın sazı
Aysın cümlemizin özü
Hak affetsin cümlemizi
Galkın semaha dönelim

152. ŞU GARİP GÖNLÜM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Öz gönülden yüze gülen
Bulunur mu bulunur mu
Şu garip gönlümü bilen
Bulunur mu bulunur mu

Olmalı cilveli nazlı
Hoş bakışlı ceylan gözlü
Tatlı dilli güler yüzlü
Bulunur mu bulunur mu

Bilerek gönlümü alan
Gönlümü gönülden bilen
Gönlümün sahibi olan
Bulunur mu bulunur mu

Garibim yoktur zararım
Tükendi sabrım ararım
Her yerde onu ararım
Bulunur mu bulunur mu[262]

[262] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.81

153. GİTME LEYLAM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Gitme Leylam gitme yolumuz uzak
Yolumuza kurarlar tuzak
Derdimizi Leylam romana yazak
Biliyom Leylam sonu ayrılık

Gel gidelim Leylam bizi görmezler
Ay karanlık izimizi sürmezler
Baban zengin seni bana vermezler
Biliyordum Leylam sonu ayrılık[263]

[263] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.83

154. BUGÜN BAYRAM GÜNÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb dddb eeeb fffb
Hece Ölçüsü: 8

Ne olur sevdiğim bayram
Ayında gel ayında gel
Çıkar kefeni gömleği
Soyunda gel soyunda gel

Hayranım sevdiğim sana
Gel göreyim kana kana
Aşkım ile yana yana
Göğünde gel göğünde gel

Seherde seyran günüdür
Hem dem-ı devran günüdür
Yar bugün bayram günüdür
Sevinde gel sevinde gel

Aşkın kalbimde var deyi
Yanar yüreğim nar deyi
Bir Garip yârim var deyi
Övünde gel övünde gel[264]

[264] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.84

155. NE YAŞAMİŞ NE YAŞIYOR NE YAŞAR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab aaab aaab...
Hece Ölçüsü: 11

Bu dünyada muradına eremeyen
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar
Sevdiğini sinesine sarmayan
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar

Arayıp da öz yârini bulmayan
Yârin bulup yârin gönlün bilmeyen
İki vücut bir tek gönül olmayan
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar

Yârin aşkı ile bağrı kavrulan
Genç ömrü harman olup savrulan
Sevip sevip sevdiğinden ayrılan
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar

Gurbet elde garip olan Garibim
Derdin der asma dalan Garibim
Sevdiğinden ayrı kalan Garibim
Ne yaşamış ne yaşıyor ne yaşar[265]

[265] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.87

156. EVVELİM SEN OLDUN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaabb cccbb dddbb
Hece Ölçüsü: 11

Cahildim dünyanın rengine kandım
Hayale aldandım boşuna yandım
Seni ilelebet benimsin sandım
Ölürüm sevdiğim zehirim sensin
Evvelim sen oldun ahirim sensin

Sözüm yok şu benden kırıldığına
Gidip başka dala sarıldığına
Gönlüm inanmıyor ayrıldığına
Gözyaşım sen oldun kahırım sensin
Evvelim sen oldun ahirim sensin

Garibim can yakıp gönül kırmadım
Senden ayrı ben bir mekân kurmadım
Daha bir gönüle ikrar vermedim
Batınım sen oldun zahirim sensin
Evvelim sen oldun ahirim sensin[266]

[266] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.88

157. HAPİSHANE TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Aşamadım şu dağların karından
Yatamadım sevdiğimin zarından
Kesseler kellemi geçmem yârimden
Divane gönlümü eylesin zindan

Arap at oynattım ovada, dağda
Ciğerim kavurdum tavada, yağda
Heç gün görmedim yalan dünyada
Divane gönlümü eğlesin zindan

Güz gelir de goyağını kar basar
Lalenin sümbülün kokusunu keser
Adam sevdiğine böyle mi küser
Divane gönlümü eğlesin zindan

Erisin dağların karı erisin
Sular ensin ovaları bürüsün
İlahi sebebim, ömrüm çürüsün
Divane gönlümü eğlesin zindan

Hapishaneye ne attım posdu mu
Yeni bildim düşmanımı dosdu mu
Yoğusa nazlı yâr bana küsdü mü
Divane gönlümü eğlesin zindan[267]

[267] Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** s.317

158. YARDAN BİR HABER (Turnalar)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Gurbet elde yollarımız bağlandı
Turnalar ne haber vardan ne haber
Hasretiyle garip bağrım dağlandı
Turnalar ne haber yardan ne haber

Yüce dağlar başı boran mı kar mı
Yardan ayrılması size de zor mu
Turnalar o yardan bir haber var mı
Turnalar ne haber yardan ne haber

Yar zülfünü tel tel edip düzdü mü
Yar sılada ellerinen gezdi mi
Garip sırlarını size çözdü mü
Turnalar ne haber yardan ne haber[268]

[268] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.94

159. KAŞLARI KARA KARA DA

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 7

Kaşların kara kara *da*
Amanın Leyla Leyla
Gözlerin derde çara
Eyle yârim eyle

Senin için yanarım *da*
Amanın Leyla Leyla
Kerem misali nara
Böyle yârim böyle

Sevda gitmiyor serde
Amanın Leyla Leyla
Düşürdün beni derde
Böyle yârim böyle

Zülüflerin dökülmüş *de*
Amanın Leyla Leyla
Al yanağına perde
Eyle yârim eyle

Garibim böyle yârim *de*
Amanın Leyla Leyla
Merhamet eyle yârim
Eyle yârim eyle

Suçum nedir bilmiyom *da*
Amanın Leyla Leyla
Neyise söyle yârim
Söyle yârim söyle[269]

[269] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.134

160. ALMANYA TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Alman'a gideni *de* gelmez diyorlar
Akar gözyaşlarım dinmez diyorlar
Evlenir oğlan da dönmez diyorlar
Gitti benim kara gözlüm gelmedi

Uçağa bindi de mendil salladı
Annesine selamını yolladı
Gelirim didi de teselli iyledi
Gitti benim kara gözlüm gelmedi

Soğuk olur Alman'ın havası
Issız olur Gariplerin yuvası
Nazını çekecek var mı annesi
Gitti benim kara gözlüm gelmedi[270]

[270] Koray ÖCALAN, **a.g.e.,** s.345

161. HEY ALLAH'IM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Hey Allah'ım sen var iken
Ya ben kime yalvarayım
Senin ismin gaffar iken
Ya ben kime yalvarayım

Od alem parlayınca
Baştan beyin kaynayınca
Senden imdat olmayınca
Ya ben kime yalvarayım

Altımızda taşlar batar
Üstümüzde otlar biter
Yılan, çiyan mekân tutar
Ya ben kime yalvarayım[271]

[271] Mansur KAYNAK, ***Muharrem Ertaş Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler,*** Ankara 1989, THM Yay., No:3, s.10

162. SAZIMIN TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aabb ccbb ddbb
Hece Ölçüsü: 14

Bağlamamın sesine, yirmi üç perdesine
Öyle coşturur beni, sevgilimin hevesine
Çalanı hem coşturur, hem güldürür bağlamam
Sevgilimden ayrılsam da, sazım vardır ağlamam

Yalnızken arkadaştır, bunu çalmakta iştir
Sevdasına tutulmazsan, öğrenmek gayet güçtür
Çalanı hem coşturur hem, güldürür bağlamam
Sevgilimden ayrılsam da, sazım vardır ağlamam

Saz benim arkadaşım, her zamanki yoldaşım
Yanık yanık çalarım da odur ekmeğim aşım
Çalanı hem coşturur, hem güldürür bağlamam
Sevgilimden ayrılsam da, sazım vardır ağlamam[272]

[272] Ali Rıza GÜNEY, ***Mucur Tarihçesi,*** Ankara, Ocak Yay., 1997

163. SEN BENİMSİN BEN SENİN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 8

Beni eller gibi görme
Sen benimsin, ben senin
Gel beni senden ayırma
Sen benimsin, ben senin

Senin kalbin, benim kalbim
Sana mağlumdur her halim
Kaçma benden nazlı gülüm
Sen benimsin, ben senin

Kalpten kalbe bir yol vardır
Göz ile görünmez sırdır
İkimizin kalbi birdir
Sen benimsin, ben senin

Kalbimi kalbimden duyan
Halim değil midir ayan
Garibi bu hala koyan
Sen benimsin, ben senin[273]

[273] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,***

164. AĞLA SAZIM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Bu ayrılık sana da mı kar etti
Ağla sazım ağlanacak zamandır
Bu hasretlik her günümü zar etti
Ağla sazım ağlanacak zamandır

Zalım felek çilesine doyurdu
Terkettirdi bana sılavı yurdu
Çetindir çekilmez ayrılık derdi
Ağla sazım ağlanacak zamandır

Soldu gönlümdeki al yeşil bağlar
Hasret ateş olmuş yüreğim dağlar
Her nerde gördüysem Garipler ağlar
Ağla sazım ağlanacak zamandır[274]

[274] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.61

165. KURBAN OLAM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab aaab aaab
Hece Ölçüsü: 11

Gönlü bizden olanların aşkına
Kurban olam kurban olam ben olam
El uzatan perişana düşküne
Kurban olam kurban olam ben olam

Muhabbetin deryasına dalana
İnip derinine gevher bulana
Hergün muhabbetten nasip alana
Kurban olam kurban olam ben olam

Hak yolunda seri başını verene
Canım feda olsun hakkı bilene
Garibim derdime derman olana
Kurban olam kurban olam ben olam[275]

[275] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.61

166. HELAL ET HAKKINI

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Belki bundan sonra göremem seni
Helal et hakkını n'olur helal et
Bilmedim kadrini bağışla beni
Helal et hakkını canım helal et

O ahiret günü bir gün gelecek
Hâkimler hâkimi Allah olacak
Haklı olan orda hakkın alacak
Helal et hakkını n'olur helal et

Bende bir garibim gözümde yaşlar
Cahildim başıma geldi bu işler
Kul kusur işler sultan bağışlar
Helal et hakkını canım helal et

Gidiyor bu Garip eğlenemez ki
Gerçek güneş gibi söylenemez ki
Anaların hakkı ödenemez ki
Helal et hakkını n'olur helal et[276]

[276] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.67

167. KARACAKURT AŞİRETİ'NİN GÖÇ TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Karacaoğlan
Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb...
Hece Ölçüsü: 11

Hama'dan ulanır Rakka'nın yolu
Aşar gelir yaylasından bir güzel
Halep diyarından geçin beş deli
Aşar gelir yaylasından bir güzel

Güz geldi aşiret göçmeye başlar
Karayurt Türkmeni Urum'da kışlar
Lahuri fes giyer simi zer saçlar
Aşar gelir yaylasından bir güzel

Yedeğinde bir Puhur'u çekerek
Sayasının topuğuna basarak
Sevdiğine ela gözü kısarak
Aşar gelir yaylasından bir güzel

Çukurova bayramlığın bağlamış
Balıklı'dan kekilini yağlamış
Sevdiğinden ayrı düşmüş ağlamış
Aşar gelir yaylasından bir güzel

Boğum boğum ellerinin kınası
Bir çift turunç göğsündeki memesi
Mor belikler topuğuna değesi
Aşar gelir yaylasından bir güzel

Nafak Pınar'ından Antep'in eli
Maraş'tan, Toros'tan Kemnun beli
Varıp konacağım Malya'nın çölü
Aşar gelir yaylasından bir güzel

Seher vakti develeri çan öter
Kafile başlar yüğrük at kovar
Uzun yayla diye durmadan öğer
Sakın, size nazar değer yolarda

Şahini kolunda beyler ok atar
Göçten ayrılması ne kadar beter
Türkmen kızı elde akmaya yeder
Ufuklar seraba benzer yollarda

İnficar vaktinde kuşlar dillenir
Herkes devesini sarar yollanır
Bâd-ı sabah zülfünde tellenir
Genç gelinler kirmen büker yollarda

Sabah olur güneş doğar dağlara
Aşiret düşmüş gider tozlu yollara
Bin çan sesi çöker o ovalara
Şahin destanını yazar yollarda

NOT: Karacaoğlan Toroslardan Erciyes ve Hasan Dağı eteklerine iki koldan Kırşehir'e doğru yol alan Karacakurt aşiretine göçünü bu türküyle anlatır.[277]

[277] Refik Ahmet SEVENGİL, ***Çağımızın Halk Şairleri***, İstanbul, Atlas Kitapevi, 1967, s.310–311

168. NECİP TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR

*Kafiye Şeması: aaab **aaab** cccc **cccb…***
Hece Ölçüsü: 11

Ayşe:
Kapıdan girerken yüzüme baktı
Ciğerimin başını köz etti yaktı
El sözüne uydu, yolundan saptı
Küsüm, bu dünyada söylemem Necip

Necip:
Vücudum dermansız halim pek yaman
Zerrece yokmuş da göğsünde iman
Necip'in niyeti göçmektir hemen
Necip sana kurban derim söyleme

Ayşe:
Geçin ağalar da sedire geçin
Yârimin üstüne ilaçlar saçın
Necip'ten boş kâğıdım aldığım için
Küsüm bu dünyada söylemem Necip

Necip:
Nazlı görümcesin almış yanına
Telli şalını da sarmış beline
Naz ile mi geldin Ayşem yanıma
Necip sana kurban derim söyleme

Ayşe:
Sen gideli hanayımdan çıkmadım
Ellerime al kınalar yakmadım
Dünya güzel olmuş dönüp bakmadım
Küsüm bu dünyada söylemem Necip

Necip:
İhtiyat mı eyledin ger bakmaya
Ne has geldin kefenim dikmeye
Sıva kolların suyum dökmeye
Necip sana kurban derim söyleme

Ayşe:
Hasta dediler de geldim yanına
Şifa gelsin bedenine canına
Böyle işler düşer miydi şanına
Küsüm bu dünyada söylemem Necip

Necip:
Yüklendi barhanam çekildi göçüm
Affeyle günahım bağışla suçum
Necip'i görmeye geldiğin için
Necip sana kurban derim söyleme

Ayşe:
Kabri kazılmış da ettedir canı
Şükürler Mevlâ'ya yanımda bari
Yalvarırım Tanrıya almasın canı
Küsüm bu dünyada söylemem Necip

Burada Necip, son kez Ayşe'ye bakar, ruhunu teslim eder. Ayşe, şu iki haneyi daha söyler:

Evlerinin önü bir dönüm avlu
Avlunun içinde kır atı bağlı
Necip'in yüreği de ulu dağlı
Küsüm bu dünyada söylemem Necip

Yüksekten götürün Necip'in salın
Üstüne atın da bu Acem şalın
Yanıma gelmeden muhannet yârim
Küsüm bu dünyada söylemem Necip[278]

[278] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.386-387

169. NECİP TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ

*Kafiye Şeması: aaab **aaab** cccc **cccb…***
Hece Ölçüsü: 11

Gonümün surûru geldi yanıma
Şifa geldi bedenime canıma
Diş süreyim gerdandaki benine
Küskün müsün sevdiğim küs müsün gene

Aldı ailesi [Necip'in eski karısı]:
Geldim yanına da galdırdım başı
Öpeyim bir kerre garadır gaşı
Üç gün eveli gördüm Necibin düşü
Küstüm bu dünyadan Necip söylemem

Aldı Necip:
Yüklendi barhanam çekildi göçüm
Bilirim gusurum af eyle suçum
Necibi görmeye gelmedin niçin?
Canım sana gurban derim niçin söylemen

Aldı avrat:
Doğruldun yasdıkdan yüzüme bakdın
Ciğerimin başını köz gibi yakdın
El sözüne uydun yolundan çıkdın
Küskünüm Necibim safla gayri söylemem

Aldı Necip:
İstanbul yolları uzakdır uzak
Gözel olana gurallar duzak
Bir mektup yazmışlar da içi fal duzak
Canım sana gurban derim niçin söylemen

Aldı avrat:
Sen gideli de ben evimden çıkmadım
Ağ ellerime al gınalar yakmadım
Necip yârim deyi ele bakmadım
Küstüm bu dünyada Necip söylemem

Aldı Necip:
Gazıldı gabirim de tendedir canım
Şükrolsun Mevlâ'ma yanımda yârim
Necibin gonü göçmekdir hemen
İşde ben öldüm derim söylemem[279]

[279] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.390-391

170. AZ MI ÇEKTİM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda…
Hece Ölçüsü: 8

Ayrılığın acısını
Az mı çektim az mı çektim
İçten içe sızısını
Az mı çektim az mı çektim

Çaldılar şu seni benden
Ayırdılar bizi neden
Bile bile zulm edenden
Az mı çektim az mı çektim

Dünya denen dar bir canda
Mahkûm oldum ben bir anda
Sensiz olan bir zindanda
Az mı çektim az mı çektim

Sakınırdım esen e1den
Ağır zulüm büktü belden
Sensiz olan gurbet elden
Az mı çektim az mı çektim

Dünyaya değişmem seni
Affeyle sevdiğim beni
Sensiz ölmüş bir bedeni
Az mı çektim az mı çektim

Garip gezdim el içinde
Haldan bilmez kul içinde
Bunca acı dil içinde
Az mı çektim az mı çektim[280]

[280] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.89

171. BİR BAKIŞTA ALDIN BENİM AKLIMI

Yöre: Kırşehir merkez
Kaynak Kişi: Kamuran Beyin oğlu Celal GÜVEN

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Toplamış zülfünü dökmüş dalından
Yetişmiş meyvesi yenmez balından
Esmerin beyazı pempe gülünden
Ne söylesem azdır böyle güzele

Siyah kaş altında uzun kirpiği
Sürmeli gözleri dağlar kekliği
Düzgündür deseni ipek ipliği
Ne söylesem azdır böyle güzele

Yıldızım, güneşim, gonca gülümsün
Anlar meyvesi oğul balısın
Endamın süslü, selvi dalısın
Ne söylesem azdır böyle güzele

Bilmiyom güzelin aslı nereli
Sorsam ilini de olsam oralı
Bulunmaz emsalin dünya duralı
Düşürmüş yolunu ummana güzel

Bir bakışta aldın benim aklım
Gülün reyhan sünbüllerin saklı mı
Davacı değilim versen hakkımı
Gel gidelim elden ele yâdlara

İstersen kul eyle istersen köle
Acı Kamuran'a çektirme çile
Bir kötü sarmaşık sarılmış güle
Baharı görmeden yazı getirir[281]

[281] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.180-181

172. KURUSA FİDANIM GÜLLERİM SOLSA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Kurusa fidanım güllerim solsa
Göynümde solmayan gülümsün benim
Yaprakların gazel olsa dökülse
Daha taze fidan dalımsın benim

Ağarsa saçların belin bükülse
Birer birer hep dişlerin dökülse
Vücudun kurusa kanın çekilse
Yine şu gönlümün yârisin benim

Bülbülün gül için zâr-ı misâli
Kerem'in bağrının nâr-ı misâli
İnler Garip gönlüm arı misâli
Tadına doyulmaz balımsın benim[282]

[282] TRT Repertuarı

2.3.1.20. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olan Türküler

173. ÇİÇEKDAĞI DERLER VAR MI SANA ZARARIM (Oyun Havası)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Ahmet YAMACI

Kafiye Şeması: aaab cccb ddde
Hece Ölçüsü:11

Of yar ey...
Çiçekdağı *da derler* var mı sana zararım
Yar yitirdim de uğrun uğrun ararım
Üç güneydi benim kavli kararım
Beş gün oldu nerde kaldı sevdiğim

Of yar ey...
Çiçekdağı derler şanını duydum
Aşkın ateşleriyle eğlendim kaldım
Vebalim boynuna işte ben öldüm
Mezarımı avluna kaz kara gözlüm

Of yar ey...
Aşamadım Çiçekdağ'ın ardını
Çeken bilir ayrılığın derdini
Bülbül ucuz vermiş gülün narkını
Gül alıp satmanın zamanı değil

NOT: Bu eser, nakarat ezgisindeki farklılık ile Ankara ve Keskinde de icra edilmektedir.[283]

[283] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.135

2.3.1.21. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Olan Türküler

174. KARPUZ KESTİM SUYUMUŞ

Yöre: KIRŞEHİR / Mucur / Karacalı Köyü
Kaynak Kişi: Havva CANATAN – Abdullah GÜNDÜZ
Derleyen: TRT ANTALYA RADYOSU MÜZİK MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Karpuz kestim suyumuş	*kara kekilim aman aman aman aman*
Yâr dizimde uyumuş	*aman*
İşmar ettim bilmedi	*kara kekilim aman aman aman aman*
Acep nerde büyümüş	*aman*
Karpuz kestim tırmandan	*kara kekilim aman aman aman aman*
Yâr geliyor harmandan	*aman*
Seni zalimin kızı	*kara kekilim aman aman aman aman*
Beni kestin dermandan	*aman*[284]

[284] TRT Repertuarı

175. SEVDA GİTMİYO SERDEN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Sevda gitmiyo serde	*de amanın Leyla Leyla*
Düşürdün beni derde	*de böyle yârim böyle*
Zülüflerin dökülmüş	*de amanın Leyla Leyla*
Al yanağına perde	*de eyle yârim eyle*
Kaşların kara kara	*da amanın Leyla Leyla*
Gözlerin derde çara	*da eyle yârim eyle*
Senin için yanarım	*da amanın Leyla Leyla*
Kerem misali nara	*da böyle yârim böyle*
Garibim böyle yârim	*de amanın Leyla Leyla*
Merhamet eyle yârim	*de eyle yârim eyle*
Suçum nedir bilmiyom	*da amanın Leyla Leyla*
Ne ise söyle yârim	*de söyle yârim söyle*[285]

[285] TRT Repertuarı

176. BAĞA GEL BOSTANA GEL

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ali CÖKE
Derleyen: Erol CÖKE
Notalayan: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Bağına girmiş gibi	*vay vay vay yar yandım*
Gülünü dermiş gibi	*leylim leylim leylim*
Geç buldum tez yitirdim	*vay vay vay yar yandım*
Oldum düş görmüş gibi	*leylim leylim leylim*
Bağ ayrı bostan ayrı	
Olamam dosttan ayrı	
İnsanoğlu yaşar mı	*vay vay vay yar yandım*
Kalsa nefesten ayrı	*leylim leylim leylim*[286]

NOT: Repertuarda Orta Anadolu türküsü olarak görünüyor.

[286] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.85

177. KAVAKTAN GAZEL İNDİ

Yöre: KIRŞEHİR – Mucur
Kaynak Kişi: Ayşe GÜNDÜZ
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Mansur KAYMAK

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Kayak gazeli yârim	*ey ey amman yar*
Dünya güzeli yârim	de
Askerliğini yap da	*gel ey ey amman yar*
Öyle gezelim yârim	

Gidene bak gidene	*ey ey amman yar*
Boyu benzer fidana	*da*
Fidanda üç gül bitmiş	*ey ey amman yar*
Kokulatmaz adama [287]	

[287] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.222

178. KAVUŞMAK GÜMAN OLDU

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Sevdayı çeken bilir	*de oy oy oy oy*
Gözyaşı döken bilir	*de gel sevdiğim gel gel*
Bu sevdanın elinden	*de oy oy oy oy*
Belini büken bilir	*de sevdiğim gel gel*

Garibim bildir gayri	*da oy oy oy oy*
Yüzümü güldür gayri	*da sevdiğim gel gel*
Ya benim muradım ver	*de oy oy oy oy*
Ya beni öldür gayri	*da sevdiğim gel gel*[288]

[288] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.223

179. GELİN

Yöre: KIRŞEHİR/ Karaarkaç Köyü
Kaynak Kişi: Selvi YAĞMUR

Kafiye Şeması: aaxa bbxb …(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Ördek gollerde olur *gelin gelin*
Şahan çöllerde olur *amman*
Böyle çapkın gezen *gelin gelin*
Gözü ellerde olur *amman*

Ördeksen göle gel *gelin gelin*
Şahansan çöle gel *amman*
Hakıykatlı yar isen *gelin gelin*
Bir sözle yola gel *amman*

Damın üstünde garga *gelin gelin*
Garga sıçıyo garga *amman*
Almayacağım seni *gelin gelin*
Dalga geçiyom dalga *amman.*

Babamın ahırı var *gelin gelin*
Ahırda gatırı var *amman amman*
Çoktan gaçacağam *amma gelin gelin*
Anamın hatırı var *amman*[289]

289 Fatih YAĞMUR, ***"Kırşehir İli Mucur İlçesi Karaarkaç Köyü Derleme Çalışması",*** Lisans

2.3.1.22. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Arasında Bir Mısra Olan Türküler

180. SARI KIZ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani)
Hece Ölçüsü: 7

Sarı saçın yaş durur
Aman yandım aman aman
Yel eser dolaştırır
Sana yandım sarı kız
Benim şu haberimi
Aman yandım aman aman
Sana kim ulaştırır
Sana yandım sarı kız

Sarısın seçemiyom
Bağlantı
Güzelsin seçemiyom
Bağlantı
Sen benden geçtin ama
Bağlantı
Ben senden geçemiyom
Bağlantı[290]

290 Öner ÖZCAN, ***Neşet Ertaş,*** İstanbul, Simurg Yay., 2001, s.264

2.3.1.22. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler

181. KARLI DAĞLAR GEÇİT VERMEZ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab n cccb n dddb
Hece Ölçüsü: 11

Karlı dağlar geçit vermez olunca
Gidilmez o yâre yollar bağlanır
Gül yüzlü sevdiğim elin olunca
Elde bir şey kalmaz gayri ağlanır

Dağlar sevdiğim ağlar

Mah cemale telli duvak örtmüşler
Ak ellere al kınalar yakmışlar
Duydum sevdiğimi gelin etmişler
Gayri bu ellerde durulmaz dağlar

Bağlantı[291]

[291] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.59

182. YÖRÜ BİRE YALAN DÜNYA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: BANTTAN YAZILDI

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Yörü bire yalan dünya
Hiç vefânı göremedim
Geçti ömrüm muradıma
Eremedim eremedim

Ömrüm geçti muradıma eremedim eremedim

Yıllar geçti ömür durdu
Umutlarım hayal oldu
Sevdiğimi eller aldı
Ben yanına varamadım

Bağlantı

Eksilmez başımın garı
Gitmez gönlümün efkârı
Geçti ömrümün baharı
Bir gonca gül deremedim

Bağlantı

Garibim irengim soldu
Gözlerime yaşlar doldu
Gönlüm bana bir dert oldu
Alan bulup veremedim[292]

Bağlantı

[292] TRT Repertuarı

183. HAK MUHABBETTEN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab n cccb n dddb n
Hece Ölçüsü: 11

Gelin dostlar gelin muhabbet edek
Hak muhabbettendir, muhabbet haktan
Biz de bilenlerin yolundan gidek
Hak muhabbettendir, muhabbet haktan

Dost canım dost

Muhabbet ile dost yanına varılır
Muhabbet ile dost cemali görülür
Muhabbet ile can alınıp can verilir
Hak muhabbettendir, muhabbet haktan

Dost canım dost

Garibim muhabbet haktır hak olur
Muhabbet edenler paktır pak olur
Muhabbetin nimetleri çok olur
Hak muhabbettendir, muhabbet haktan

Dost canım dost[293]

[293] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.54

2.3.1.23. Dörtlüklerden Kurulu, Birinci Bağlanıtsı Bir, İkinci Bağlantısı İki Mısra Olan Türkü

184. CEYLAN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: ababb nn cccdd nn eeeff
Hece Ölçüsü: 11

Terk edeli ceylan şu bizim dağı.
Ne laleler açtı ne sümbül bitti.
Bozuk viran oldu gönlümün bağı.
Ne güller açıldı ne bülbül öttü.

Yaralı ceylanı kimler incitti.

Yaralı yaralı yaralı ceylan,
Sensin bu dağların meralı ceylan.

Bilirim bir bahtı karalı ceylan.
Avcılar atıpta vuralı ceylan.
Avcılar elinde yaralı ceylan.
Al kuzunu ceylan gel bizim dağa.

Sensin güneş gözlüm gül bizim bağa.

Bağlantı

Zalim avcılara ben ne söyleyim.
Herkesi kendine hayal eyleyim.
Sen olmazsan bu dağları neyleyim.
Çekinme ceylanım gel bu Garipten.

Bir emanetin var al bu Garipten.

Bağlantı[294]

[294] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.99

2.3.1.24. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler

185. BAHÇADA GÜL AĞACI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa n bbxb n
Hece Ölçüsü: 7

Bahçada gül ağacı *gözelim haydi haydi*
Dibinde iki bacı *aman nidelim nasıl edelim*
Sinamdaki yaranın *gözelim haydi haydi*
Sen olursun ilacı *aman nidelim nasıl edelim*

Devriyeler geliyor nere gidelim

Çiçekler ekiliyor *gözelim haydi haydi*
Bahçaya dikiliyor *aman nidelim nasıl edelim*
Sen orada ben burda *gözelim haydi haydi*
Böyle zor çekiliyor *aman nidelim nasıl edelim*

Devriyeler geliyor nere gidelim[295]

[295] TRT Repertuarı

2.3.1.25. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

186. GÜNEŞ GÖZLÜM

Yöre: KIRŞEHİR

Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab nn cccb nn dddb
Hece Ölçüsü: 11

Evvelim ahirim gönül güneşim
N'olur ahvalimi bil güneş gözlüm
Sensiz bu dünyada zaten ölmüşüm
Yetiş bu gönlümü al güneş gözlüm

Kör olsun feleğin iki gözleri
Bu gariplik mecnun etti bizleri

Ahmak aldatırmış dünyanın malı
Çoğunu isteyen delidir deli
Sensin şu gönlümün varı sultanı
Gel bunu böylece bil güneş gözlüm

Bağlantı

Günahlı bir kulum geldim önüne
Darat zülüflerin dola boynuma
Bir hoş nazar eyle Garip gönlüme
Gönülden gönüle dol güneş gözlüm

Bağlantı[296]

[296] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.105

187. SEVGİDİR SEVGİ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab nn cccb...
Hece Ölçüsü: 11

Dışın güzelliği için kalayı
Yüreği pak eden sevgidir sevgi
Kula kazandıran cennet alayı
Hak ile hak eden sevgidir sevgi

Sevgi dolsun her nefeste içelim
Sevgiler ekelim sevgi biçelim

Sevgi dünyasına yalan giremez
Gönülden sevmeyen hakka eremez
Bakar ama perdelidir göremez
Perdeyi kaldıran sevgidir sevgi

Bağlantı

Garibim aklımı alan bir gözdür
Yanar yüreğimde aşkı bir közdür
Hayvan dünyasının nimeti azdır
İnsana çok eden sevgidir sevgi

Bağlantı[297]

[297] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.73

188. ATA BİNİP SAVUŞMA

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn ccxc..
Hece Ölçüsü: 7

Ata binip savuşma
Çalıları dolaşma
Sen babama dünür say
Gerisine karışma

Sarı lira verelim saydıralım
Beş on lira verelim kandıralım

Al elma kızıl elma
Rafa düzülü elma
Sen alnıma yazıldın
İster al ister alma

Bağlantı

Kaleden iniyordum
Çağırsan duyuyordum
Yârim ateş ben pamuk
Püf desen yanıyordum

Bağlantı

Al elmanın dördünü
Sev yiğidin merdini
Sever isen yiğit sev
Çekme kötü derdini [298]

[298] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.74

189. BAĞA GİRDİM ÜZÜME (Bağlar Gazeli – Çeşitleme)

Yöre: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak Kişi: Ayşe GÜNDÜZ
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Abdullah GÜNDÜZ

Kafiye Şeması: aaba nn
Hece Ölçüsü: 7

Bağa girdim budanmış
Güle bülbül dadanmış
Benim sevdiğim oğlan *bağlar gazeli*
Yâd ellere aldanmış *Avşar güzeli*

Al beni beni sar beni beni yalancı mısın
Omuzunda hâbe ile dilenci misin

NOT: Bu eserin Elazığ, İçel ve Konya'da yakın çeşitlemeleri mevcuttur.[299]

[299] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.87

190. ALAMAN TAKSİSİ GELİR SUSADAN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ahmet TEKKUŞ
Derleyen: Mehmet KARA
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb
Hece Ölçüsü: 11

Arkasına giymiş Alman gocuğu
Yârimin yediği domuz sucuğu
Tez gel yârim tez gel kurban olayım
Senesi geçenin olmaz çocuğu

Eğil dağlar eğil üstüme eğil
Alamancı geliyor sevdiğim değil

Tek tek basar iskarpinin ucuna
Mektup gelmez o gidiyor gücüme
Eğer bu hafta da mektup gelmezse
Ben kendimi vereceğim sicime

Bağlantı

Aşağıdan beri yağmur yağıyor
Zerdali dalları boyun eğiyor
Tez gel yârim tez gel kurban olayım
Anan baban hatırıma değiyor

Bağlantı[300]

[300] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.61

191. MENDİLİM YELE YELE (Çeşitleme)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ömer ÖZTÜRK
Derleyen: Mehmet ÖZBEK
Notalayan: Mehmet ÖZBEK

Kafiye Şeması: aaba nn cded nn
Hece Ölçüsü: 7

Mendilim yele yele
Ben düştüm gurbet ele
Yedi de mendil çürüttüm
Gözyaşım sile sile

Savrulmaz da şeker tozu savrulmaz
Ölmeyince gönül yardan ayrılmaz

Merdivenin altından
Odama gel odama
Essahtan bir yar gibi
Naz ediyon adama

Sallan gel de boylarına kurbanım
Nazik söyle dillerine hayranım

NOT: Aynı yörede icra edilen "Merdivenim Kırk Ayak' adlı türkünün çok yakın çeşitlemesidir.[301]

[301] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.248

192. GARİP BÜLBÜL

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa bb ccxc dd
Hece Ölçüsü: 11

Garip bülbül gül dalında inlesin
Dilinden kim anlar kimler dinlesin
Seveni sevdiğinden ayıran sebep
Ayrılsın da inim inim inlesin

Ayrılırya neler neler çeker bedenler
Onmasın bu ayrılığı icad edenler

Bülbülün feryadı gonca gül için
Yanar ateşine hep için için
Engel diken olur girer araya
Çünkü bülbül Garip olduğu için

Alıverip bağlamamı oymadan
Gidiyorum sevdiğime doymadan[302]

[302] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.114

193. KÖPRÜDEN GEÇTİ GELİN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn
Hece Ölçüsü: 7

Köprüden geçti gelin
Saç bağı düştü gelin
Eğil bir yol öpeyim
Gençliğim geçti gelin

Haldan bilmez dil oy
Söz anlamaz ne fayda

Köprüden geçemiyom
Az doldur içemiyom
Sen benden geçtin amma
Ben senden geçemiyom

Bağlantı[303]

[303] TRT Repertuarı

194. DAĞLAR BAŞI KARL'OLUR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mustafa KÖMÜRCÜ

Kafiye Şeması: aaxa nn aaxa
Hece Ölçüsü: 7

Dağlar başı karl'olur
Âşıklar efkârl'olur
Beni gurbete saldın
Böyle seven yâr m'olur

Ağlarım ağlarım ah
Kaldım gurbette eyvah

Dağlar başı otl'olur
Sevenler umutl'olur
Sevip sevip ayrılan
En sonunda dertl'olur

Bağlantı[304]

[304] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.143

195. ÇORABIN ENİNE BAK

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa nn ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Çorabın enine bak
Dönder de alına bak
Ben aklına düştükçe
Çavuşun dağına bak

Şöyle böyle şu yiğide yanmayım mı
Bin beş yüze topraklıda kalmayım mı

Çorap miline n'olur
Sevda sırrına n'olur
Aç kapıyı nazlı yâr
Gönül birine n'olur

Bağlantı[305]

[305] TRT Repertuarı

196. KEÇELİ (Halay)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Hüseyin KARAHAN
Derleme Yeri: Kargın Yenice

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Doğan ay tutulur mu
Bala duz katılır mı
Geceler çok uzundur
Yalınız yatılır mı

Keçeli dayım geliyo
Sancı sarmış ölüyo

Ay doğar Giresun'dan
Buludun neresinden
Gız memen görünüyo
Düğmeyin arasından

Bağlantı

Gayfenin telvelisi
Olmuşum yar delisi
Güzellerin içinde
Selir cilvelisi

Bağlantı[306]

306 Mehmet BAHAT, ***a.g.e.***

197. KERPİÇ KERPİÇ ÜSTÜNE (Halay)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Şahin GÖÇER
Derleme Yeri: Kaman

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb (mani)
Hece Ölçüsü: 7

Kerpiç kerpiç üstüne
Bu kerpiçin aslı ne
Yârim saray yaptırmış
Ağ memenin üstüne

Uzak gitme boylarına hayranım
Datlı söyle dillerine kurbanım

Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yar kapıdan geçerken
Ne el koydum ne ayak

Bağlantı

Bir daş attım alıca
Bir kuş vurdum delice
Yenice bir yar sevdim
Aman gözler sürmelice

Bağlantı[307]

[307] Mehmet BAHAT, ***a.g.e.***

198. MAVİLİM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Şahin GÖÇER
Derleme Yeri: Kaman

Kafiye Şeması: aaxa nn ccxc(mani)
Hece Ölçüsü: 7

Mavilim sende bende
Bir havyam kaldı sende
Havya gibi saraldım
Din iman yok mu sende

Mavilim vur davulcu davılı
Vur zurnacı zurnayı

Mavilim mavişelim
Yol verde savışalım
Sen orda ben burada
Ahrette buluşalım

Bağlantı[308]

[308] Mehmet BAHAT, ***a.g.e.***

199. HEP SEN Mİ AĞLADIN HEP SEN Mİ YANDIN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab nn cccb nn dddb
Hece Ölçüsü: 11

Hep sen mi ağladın hep sen mi yandın
Ben de gülemedim yalan dünyada
Sen beni gönlünce mutlu mu sandın
Ömrümü boş yere çalan dünyada

Ah yalan dünyada yalan dünyada
Yalandan yüzüme gülen dünyada

Sen ağladın canım ben ise yandım
Dünyayı gönlümce olacak sandım
Boş yere aldandım boşuna kandım
İrengi gözümde solan dünyada

Bağlantı

Bilirim sevdiğim kusurun yoktu
Sana karşı beni ayartan çoktu
Felek bulut oldu üstüme aktı
Yaşlarım gözüme dolan dünyada

Bağlantı[309]

[309] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.201

200. BÜNYANLILAR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Muharrem Ertaş

Kafiye Şeması: aa nn bb nn
Hece Ölçüsü: 11

Bünyanlılar mavi *de* yazma bürünür
Aman sana yandım bürünür
Bürünür *de* uçları yerde sürünür
Aman sana yandım sürünür

Hayriyem camdan bakıyor
Bakışları yüreğimi yakıyor

Başına bağlanmış allı bürücek
Aman sana yandım bürücek
Aklımı başımdan aldın görüncek
Aman sana yandım görüncek

Bağlantı[310]

[310] Öner ÖZCAN, ***a.g.e.,*** s.269

201. ZAM

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: aaba nn ccdd
Hece Ölçüsü: 7

Memurun yüzde yüzü
Harap eyledi bizi
Esnaf nerede ise
Yüzecek derimizi

Ete, zam, yağa zam
Yumurta peynire otobüse zam

Zam milleti şaşırttı
Pilav çorba pişirtti
Yüzde yüzler hiç oldu
Milletin benzi soldu

Bağlantı

Zamlar zamın üstüne
Bu zamların aslı ne
Memleket kalkınırsa
Bu milletin suçu ne

Bağlantı[311]

311 Ali Rıza GÜNEY, ***a.g.e.,***

202. O YARDAN BİR HABER GETİRİN TURNA

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abac nn dddc
Hece Ölçüsü: 11

Hasta düştüm kimse sormaz halımı
O yardan bir haber getirin turnalar
O yar bizden gayri kesti selamı
Bari bizden ona götürün turna

Ara ver ara ver dağlar ara ver
Götürür bu selamı nazlı yara ver

Kırıldı kanadım kaldım çöllerde
İmdat bekliyorum esen yellerde
Hastayım inlerim gurbet ellerde
Derdime bir derman getirin turna

Bağlantı[312]

[312] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.142

203. EZMEYİNEN EZMEYİNEN (Çeşitleme)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: M. Ali GÜRSOY

Kafiye Şeması: aaba nn
Hece Ölçüsü: 8

Ezmeyinen ezmeyinen
Dost bulunmaz gezmeyinen
Kazın derin mezarımı
Altın saplı kazmayınan

Ağam ben yandım paşam ben yandım
Ellerin köyünde eğlendim kaldım

NOT: Bu eser, İç Anadolu bölgesinde yaygın olarak okunan "Çayır İnce Biçilir mi" adlı türkünün çeşitlemesidir.[313]

313 Salih TURHAN vd. ***a.g.e.,*** s.170

204. KAHVE

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn ccxc (mani)
Hece Ölçüsü: 7

Kahveyi kavuranlar
Dumanın savuranlar
Cennet yüzü görmesin
Seveni ayıranlar

Şen olsun bağlamanın telleri vay vay
Şen olsun bağlamanın telleri vay vay

Kahvenin zehirleri
Doyurdu ikimizi
Girdi felek araya
Ayırdı ikimizi

Bağlantı

Kahveyi kaynatırlar
Fincana damlatırlar
Alırlar yâri elinden
Garibi ağlatırlar

Bağlantı[314]

[314] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.136

2.3.1.26. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olup Ve Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

205. HOPTİRLİM (Allılar)

Yöresi: KIRŞEHİR – Mucur
Kaynak Kişi: Ayşe GÜNDÜZ – Bulduk DUVAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Olgun GÖNÜL

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Hoptirlim Allılar akışıyor
Hoptirlim de Çirkinler bakışıyor
Hoptirlim Bizim köyün kızına
Hoptirlim de İp kazak yakışıyor

Hop tirlim de *Hopla sevdiğim hopla*
Hoptirlim de *Çuha şalvarı topla*

Hoptirlim Küllük kayanın yüzü
Hoptirlim de Yenge saldılar bizi
Hoptirlim Esvabı yere çaldı
Hoptirlim de Omar Çavuş'un kızı

Bağlantı

Hoptirlim Elma attım karşıya
Hoptirlim de Yuvarlandı çarşıya
Hoptirlim Bizim köyün kızları
Hoptirlim de Biber tabak turşuya

NOT: Türkünün "Hoptirlim" bölümleri "Allılar" olarak da okunabilir.[315]

315 Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.205

206. HOY NAREY

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn

Hece Ölçüsü: 7

Hoy narey Topak taşın kenarı
Hoy narey Dibinde yedik narı
Hoy narey Küstürdümde yolladım
Hoy narey Gül fidan boylu yarı

Hoy narey *Vur dibekler inlesin*
Hoy narey *Çal göbekler oynasın*

Hoy narey Denize dalayım mı
Hoy narey Bir balık alayım mı
Hoy narey Dudak sende yüz bende
Hoy narey Al istersen vereyim

Bağlantı[316]

316 Mehmet BAHAT, ***a.g.e.***

2.3.1.27. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Birbirinden Farklı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

207. DE BAD-I SABAH

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Muharrem Ertaş

Kafiye Şeması: abbc dddc
Hece Ölçüsü: 8

Açıl gel ömrümün yâri, *yârim hey hey*
Bad-ı sabah olmadan *yürü yürü*
Bad-ı sabah olmadan
Ömrüm belalım sevdalım *yürü yürü*

Vardım zilin sesine yalvardım anasına
Dünya dolu malım olsa sarfetsem cilvesine

Gel beni savuştur burdan *yârim hey hey*
Annen hain duymadan *yürü yürü*
Gız anan kahbe duymadan
Ömrüm belalım sevdalım *yürü*

Seni gidi oyunbaz cilvesine doyulmaz
Senin gibi oynak yar her yerlerde bulunmaz[317]

[317] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.268

2.3.1.28. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler

208. SEN ÇİÇEKSİN BEN ARI

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa nnn bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Sen çiçeksin ben arı
Geceler oldu yarı
Dünya malı istemem
Sensin gönlümün varı

Solmasın da gonca gülüm solmasın
Kavuşalım kıyamete kalmasın
Yat kolumun üstüne sabah olmasın

Muhabbet eyleyelim
Gönlümüz eğleyelim
Şu üç günlük dünyada
Gülelim oynayalım

Bağlantı

Gel garibim gülelim
Gönülü hak bilelim
Bundan iyisi yokmuş
Sevdim sevilelim

Bağlantı[318]

[318] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.27

209. DAĞLAR DAĞLADI BENİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa nnn bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Dağı boran olanın
Hali yaman olanın
Girmez uyku gözüne
Yâri güzel olanın

Leyla, Leyla, Leyla yâr yâr Leyla
Her gün akşam böyle yâr böyle yâr
Küstüysen söyle yâr söyle yâr

Şu dağlar ulu dağlar
Gölgesi koyu dağlar
Derdimi ben söylesem
Gökteki bulut ağlar

Bağlantı[319]

[319] Cahit ÖZTELLİ, ***Evlerinin Önü***, İstanbul, Hürriyet Yay., 1972, s.217

210. PANCAR BEZİK DEĞİL Mİ

Yöre: KIRŞEHİR / Hacıbektaş
Kaynak Kişi: Veli KANGAL
Derleyen: Veli KANGAL
Notalayan: Yücel PAŞMAKCI

Kafiye Şeması: aaxa nnn bbxb nnn (mani)
Hece Ölçüsü: 7

Pancar pezik degil mi
Ciğer ezik değil mi
Ben sevdim eller aldı
Bana yazık değil mi

Hüdayda da hanım gızlar hüdayda
Yenile de çıkmış bu gayda
Ayrılık var ölüm var ne fayda

Karakuşum havada
Yavruları yuvada
Kızlar kahve kavurur
Çıngırdaklı tavada

Bağlantı[320]

[320] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.269

211. YAYLI GELİYOR YAYLI (Bekâr Gezelim)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ali Rıza GÜNEY
Derleyen: Ali Rıza GÜNEY
Notalayan: Salih TURHAN

Kafiye Şeması: aaxa nnn - - (mani)
Hece Ölçüsü: 7

1. GÜFTE:
Yaylı geliyor yaylı
Bizi de alsa bari
Ayşe saraya çıkmış
Doğru söylese bari

Haydi güzelim
Şeker ezelim
Bu sene de bekâr gezelim

Girdim mapushaneye
Ahbaplarım çok imiş
Ayşe kızın yanında
Haysiyetim yok imiş

Bağlantı

2. GÜFTE:
Şu derenin oylumu
Eğri koydun boynumu
Ben bu dertten ölürsem
Yârim koysun suyumu

Aman güzelim şeker ezelim
Bu sene de bekâr gezelim
On bir ay da böyle gezelim

Damlarda yata yata
Sızı girdi belime
Bu nasıl sevda imiş
Kurban olam ölüme

Bağlantı

Şu derenin engini
Bulamadım dengimi
Ben bu dertten ölmedim
Yârim yıktı bendimi

Bağlantı

NOT: Bu türkü 1. güfte ile "Grup Laçin" tarafından okunarak 1998 yılında meşhur oldu. Ancak türkünün orijinal güftesinin 2. güfte olduğu ve bu güfte ile Mucurlu Alı Rıza Güney tarafından yıllar önce okunduğu bilinmektedir.[321]

[321] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.313

212. LELOM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb nnn dddb nnn eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Ta küçükten bir aşk düştü özüme
Ağladı gözlerim güle mi bildim
Felek zehir kattı tatlı aşıma
Uzatıp elimi alamı bildim

Ah Lelom Lelom Lelom
Ben kurbanım sana Lelom
Ben hayranım sana Lelom

Düştü şu gönlüme tatlı bir acı
O oldu dünyada derdim ilacı
O değişik hancı ben garip yolcu
Eğlenip bir yerde kala mı bildim

Bağlantı

Kaldı yüreğimde bu aşkın derdi
Garibim güldüğüm acep kim gördü
Sarhoştum sevgilim içkim zehirdi
Gerçek sen olduğunu bile mi bildim

Bağlantı[322]

[322] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.90

213. ÇİÇEKDAĞI

Yöre: KIRŞEHİR

Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab nnn cccb

Hece Ölçüsü: 11

Yar yar

Çiçekdağı derler çok gezdim gördüm

Kırşehir ilidir vatanım yurdum

Hep orada arttı efkârım derdim

Derdime bir derman ver Çiçekdağı

Ömrüm hey

Şahım hey

Gine mi ben yandım

Yar yar

Çiçekdağı derler methini etmek

Kolaymıdır seni terk edip gitmek

Hele şu gurbetin kahrını çekmek

Gel onu da bana sor Çiçekdağı

Bağlantı

Yar yar

Çiçekdağı derler garibin yurdu

İçinde gizlidir bin türlü derdi

Zalim felek beni yardan ayırdı

Yardan ayrılması zor Çiçekdağı

Bağlantı[323]

[323] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.136-137

214. KOZAN DAĞI ÇATAL MATAL (Çeşitleme)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Celal VURAL

Kafiye Şeması: abbb nnn cded
Hece Ölçüsü: 8

Kozan dağı çatal matal
Arasında aslan yatar
Bir yiğide bir gelin yeter
İk'olursa derdi artar

Olalım olalım serhoş olalım
Hep güzeller polis olmuş
Teslim olalım

Çıktım Kozan'ın başına
Karı dizleyi dizleyi
Yaralarım göz göz olmuş
Cerrah gözleyi gözleyi

Bağlantı[324]

[324] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.237

215. MERDİVANIM KIRK AYAK

Yöre: KIRŞEHİR / Çiçekdağı
Kaynak Kişi: Osman Şevki ÇİÇEKDAĞ
Derleyen: Muzaffer SARIÖZEN

Kafiye Şeması: aaxa nnn bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Merdivanım kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yâr kapıdan gelince *aman aman*
Ne el tutar ne ayak

Sallan gel de boylarına kurbanım aman
Nazik söyle dillerine hayranım aman
Gel yanıma dertlerine dermanım aman

Su gelir millendirir
Çayırı çimlendirir
O sendeki güzellik *aman aman*
Ahrazı dillendirir

Bağlantı

Su gelir akmaynan
Kenarını yıkmaynan
Çirkin güzel olur mu *aman aman*
Sar'altın takmaynan

Bağlantı

Bulut bulut üstüne
Bu buludun kastı ne
Yârim saray yaptırmış *aman aman*
Ak gerdanın üstüne [325]

[325] Mehmet ÖZBEK, ***a.g.e.,*** s.225

2.3.1.29. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler

216. ŞU DAĞLAR ULU DAĞLAR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: ananxna nnn bnbnxnb
Hece Ölçüsü: 7

Şu dağlar ulu dağlar *Vay Leyla'm*
Gölgesi koyu dağlar *Vay Leyla'm*
Derdimi ben söylesem *Vay Leyla'm*
Göğdeki bulut ağlar *Vay Leyla'm*

Leylâ Leylâ Leylâ yâr Leylâ yâr
Her gün akşam böyle yâr böyle yâr
Küstün ise söyle yâr söyle yâr

Şu dağlar olmasaydı *Vay Leyla'm*
Çiçeği solmasaydı *Vay Leyla'm*
Ölüm Allah'ın emri *Vay Leyla'm*
Ayrılık olmasaydı *Vay Leyla'm*

Bağlantı[326]

[326] TRT Repertuarı

2.3.1.30. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Üç Mısra Olan Türküler

217. ALLILAR (Kadın Oyun Havası)

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: nananxna nnn nbnbnxnb
Hece Ölçüsü: 7

Allılar Entaresi allıya
Allılar Ben varmam sakallıya
Allılar Allah nasip ederse
Allılar Boynu gıravatlıya

Allıla, *Al giymişsin alırlar*
Allılar *Mor giymişsin tanırlar*
Allılar *Seni elimden alırlar*

Allılar Allılar akışıyor
Allılar Çirkinler bakışıyor
Allılar Bizim köyün kızına
Allılar İpekli yakışıyor

Bağlantı

NOT: Bu eserin, İç Anadolu Bölgesinde çeşitlemeleri mevcuttur.[327]

[327] Salih TURHAN vd. ***a.g.e.,*** s.63

2.3.1.31. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

218. AYVA TURUNÇ NARIM VARIM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT ANKARA RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Ayva turunç narım var
Benim ah-u zârım var
Hep derdinden ağlarım
Bir vefasız yârim var

Al elmayı ver narı
Ağlarım zarı zarı
Tez günlerde gönderin
O ahu gözlü yâri

Ayva turunç nar bende
Aldı aklım yâr bende
Hiç mehlem kâr eylemez
Yâr yaresi var bende

Bağlantı

Ayva turunç neyleyim
Halimi arz eyleyim
Zaten bende talih yok
Ta güççükten beri böyleyim

Bağlantı[328]

328 TRT Repertuarı

219. DAĞLAR DAĞLADI BENİ (Halay)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Dağlar dağladı beni
Gören ağladı beni
Ayırdı zalim felek
Derde bağladı beni

Vay bana vaylar bana
Su vermez çaylar bana
Gitti yârim gelmedi
Yıl oldu aylar bana

Dağı duman olanın
Hali yaman olanın
Uyku girmez gözüne
Gönlü viran olanın

Bağlantı[329]

[329] TRT Repertuarı

220. İRAFA KOYDUM NARI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Soner ÖZBİLEN

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 7

İrafa koydum narı
Ağlarım zarı zarı
Küstürdüm de yolladım
İreyhan boylu yâri

Yâr yandan yandan yandan yandan
Seviyom seni candan
İki can bir sevilmez
Ya ondan geç ya benden

İraftaki siniler
Hasta olan iniler
Yâri gurbette olanın
Kulakları çiniler

Bağlantı

İraftaki gül suyu
Uyu sevdiğim uyu
Sana sarhoş diyorlar
İçtiğin üzüm suyu

Bağlantı[330]

330 TRT Repertuarı

221. YANAYIM SENİN AŞKINA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT ANKARA RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dbdb
Hece Ölçüsü: 8

Yanarım senin aşkına
Gel kaçma gel gel
Derdinden döndüm şaşkına
Gel kaçma gel gel

Mecnun'um bu çöllerde
Bülbülüm şu güllerde
Kaldım gurbet ellerde
Gel kaçma gel gel

Hasretin dağlar beni
Gel kaçma gel gel
Zülfüne bağlar beni
Gel kaçma gel gel

Bağlantı[331]

331 TRT Repertuarı

222. SUDA BALIK OYNUYOR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Şeması: aaxa nnnn bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Suda balık oynuyor
Canım sana kaynıyor
Düştüm merhametsize
Hiç halimden bilmiyor

Leyli leyli köylü kızı
Sen allar gey ben kırmızı
Yine doğdu tan yıldızı
Doğmaz olsun tan yıldızı

Suda balık yan gider
Açma yaram kan gider
Açma güzel sineni
Cahilim aklım gider

Bağlantı[332]

[332] TRT Repertuarı

223. ADANA YOLLARINDA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaxa nnnn bbxb(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Adana yollarında
Pamuklar dallarında
Allah canımı alsın
Yârimin kollarında

Gel Adanalı kız
Güzel edâlı kız
Şu gurbet ellerinde
Gezilmiyor yalınız

Sepet almış koluna
Düşmüş bağlar yoluna
Şöyle gel de göreyim
Kız salına salına

Bağlantı[333]

[333] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.145

224. GÜLÜŞÜN GÜLDEN GÜZEL

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Ercan EROL

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Gülüşün gülden güzel
Sevdim gönülden güzel
Severim kıskanırım
Ben seni elden güzel

Hop ninnayı ninnayı
Gel oynayı oynayı
Senin için terke ederim
Büsbütün bu dünyayı

Gözlerin aklım aldı
Beni sevdaya saldı
Canım asılı kaldı
Zülfün telinde güzel

Bağlantı[334]

NOT: Bu eserin söz, ezgi ve usûl bakımından çok yakın çeşitlemesi, Samsun repartuarında mevcuttur.

334 Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.188

225. BABASINA CEVAP

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-müzik: Neşet Ertaş

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb

Hece Ölçüsü: 11

Aşkı kimden aldın sevgiyi kimden
Aslı bozuk deme gel şu insana
Soracak olursan eğer ki benden
Aslı bozuk deme gel şu insana

Yazımızı felek yazdı, Mevlam'dan değil
Senin dediklerin evladan değil
Her hata suç bende Leyla'dan değil
Aslı bozuk deme gel şu insana

Ulu arıyorsan, analar ulu
Sevmişiz gönülden olmuşuz kulu
Analar insandır biz insanoğlu
Aslı bozuk deme gel şu insana

Bağlantı

Seni beni kim getirdi cihana
Her oğulu doğurmuştur bir ana
Senin fikrin bozuk, dostluk bahane
Aslı bozuk deme gel şu insana

Bağlantı[335]

[335] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,***

226. ASLI BOZUK DEME

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab nnnn cccb nnnn dddb
Hece Ölçüsü: 11

Aşkı kimden aldın sevgiyi kimden
Aslı bozuk deme gel şu insana
Soracak olursan eğer ki benden
Aslı bozuk deme gel şu insana

Yazımızı felek yazdı Mevla'dan değil
Senin dediklerin evladan değil
Ecir hata suç bende Leyla'dan değil
Aslı bozuk deme gel şu insana

Ulu arıyorsan analar ulu
Sevmişiz gönülden olmuşuz kulu
Analar insandır, biz insanoğlu
Aslı bozuk deme gel şu insana

Bağlantı

Seni beni kim getirdi cihana
Her oğulu doğurmuştur bir ana
Senin fikrin başka, dostluk bahane
Aslı bozuk deme gel şu insana

Bağlantı[336]

[336] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.58

227. KAŞLARIN KARASINA

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa aaxa (mani)
Hece Ölçüsü: 7

Kaşların karasına
Kurbanım arasına
Anca sen melhem olun
Gönlümün yarasına

İnce belinden yârim
Tatlı dilinden yârim
Bir hatıra ver bana
Zülfün telinden yârim

Kaşların kara kara
Açtı bağrıma yara
Başka tabip istemem
Sensin derdime çare

Bağlantı[337]

[337] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.124

228. KARA ÇADIR İS Mİ TUTAR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Hacı BAŞ
Derleyen: Salahaddin BEKKİ

Kafiye Şeması: aaba nnnn ccca nnnn
Hece Ölçüsü: 8

Kara çadır is mi tutar
Yağlı mavzer pas mı tutar
Anam ağlar bacım ağlar
Elin gızı yas mı tutar

Deveyi toz öldürü
Kebabı köz öldürür
Hacı'yı kılıç kesmez
Bir acı söz öldürür

Ayhan dillerde söylenir
Dostlarım benlen eğlenir
Haftaya kalmaz evlenir
Elin gızı yas mı tutar

Bağlantı[338]

338 Salahaddin BEKKİ, ***Hacı Bekir Baş ve Türküleri, Kırşehir'in Günışığı Der.***, s.31-32

229. ÇİÇEKLER EKİLİYOR

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaxa nnnn bbxb (mani)

Hece Ölçüsü: 7

Çiçekler ekiliyor
Bahçeye dikiliyor
Sen orada ben burda
Böyle zor çekiliyor

Aman nidelim
Nasıl edelim
Gel yanıma sevdiğim
Bize gidelim

Bahçene giremiyom
Halını soramıyom
Bağında güller açmış
El atıp deremiyom

Bağlantı

Bahçede gül ağacı
Dibinde iki bacı
Sinemdeki yaramın
Sen olursun ilacı

Bağlantı[339]

[339] Hasibe Yamaner YAMAK, **a.g.t**, s.95

230. TATLI DİLE GÜLER YÜZE DOYULUR MU

Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 8

Tatlı dile güler yüze
Doyulur mu doyulur mu
Aşkınan bakışan göze
Doyulur mu doyulur mu

Doyulur mu doyulur mu
Canana kıyılır mı
Cananına kıyanlar
Hakkın kulu sayılır mı

Zülüf1eri salsa yüze
Yar badeyi sunsa bize
Lebleri meyime meze
Doyulur mu doyulur mu

Bağlantı

Hem bahar hemi yaza
Yârin ettikleri naza
Yar aşkına çalan saza
Doyulur mu doyulur mu

Bağlantı

Garibim geldik gitmeye
Muhabbetimiz bitmeye
Yarinen sohbet etmeye
Doyulur mu doyulur mu[340]

[340] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.132

231. AY GİBİ YÜZLER SENDE (Gel Yanıma – Çeşitleme) (Oyun Havası)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Bayram Bilge TOKEL

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 7

Ay gibi yüzler sende
Tükenmez sözler bende
Can alan gözler sende
Gel yanıma gel gel gel

Aman eller duymasın
Sakın eller görmesin
Aman kimse duymasın
Gel yanıma gel gel gel

Cilvelice nazlıca
Hem sazlıca sözlüce
Yar gizlice gizlice
Gel yanıma gel gel gel

Bağlantı

Gönül uçup gidiyor
Günler aşıp gidiyor
Ömür geçip gidiyor
Gel yanıma gel gel gel

Bağlantı[341]

[341] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.78

232. IRAFA KOYDUM NARI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Çekiç ALİ
Notalayan: Soner ÖZBEK

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Irafa koydum narı
Ağlarım zarı zarı
Küstürdüm de yolladım
İreyhan boylu yâri *yar yandan*

Yandan yandan yandan
Seviyom seni candan
İki can bir sevilmez
Ya ondan geç ya benden

Iraftaki siniler
Hasta olan iniler
Yan gurbette olanın
Kulakları çiniler *yar yandan*

Bağlantı

Iraftaki gül suyu
Uyu sevdiğim uyu
Sana sarhoş diyorlar
İçtiğin üzüm suyu *yar yandan*

Bağlantı[342]

342 Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.206

233. ABDAL DAVULA VURDU

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Mahalli Hanımlar
Derleyen: Mehmet KARA
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Abdal davula vurdu
Yârim halaya durdu *mavilim*
Kırşehir'in kızları
Sarayları doldurdu *mavilim*

Ah mavilim mavilim oy
Çal davulcu davulu oy
Davul paran yoğusa oy
At elini boynuma boynuma

İğne attım söğüde
Gel öğüde öğüde *mavilim*
Leyla kız kurban olsun
Mecnun gibi yiğide *mavilim*

Bağlantı[343]

343 Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.45

234. DEĞİRMENİN ÖZLERİ

Yöre: KIRŞEHİR – Mucur
Kaynak Kişi: Havva CANATAN
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Abdullah GÜNDÜZ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Değirmenin bendine *de*
Döner kendi kendine
Mahlemizde üç kız var *da*
Birisi de kendime

Aman oğlan ne yana *da*
Çalma kekil bi yana
Yat dizimin üstüne *de*
Dön o yana bu yana

Değirmenin taşına *da*
Döner kendi başına
Mahlemizde üç kız var *da*
Birisi kardaşıma

Bağlantı[344]

[344] Salih TURHAN152

235. SEVDA OLMASAYDI (Nar Danesi)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Sevda olmasaydı *da*
Gönüle dolmasaydı
Dünya neye yaradı *da*
Güzeli olmasaydı

Nar danesi danesi de
Seviyom nerdanesi
Güzellerin içinde de
Sevdiğim bir danesi

O yâr zülfünü darar *da*
Gönül dengini arar
Bu dünyada sevmeyenler
Ahrette neye yarar

Bağlantı

Sevda ömür çürüdür
Has bahçenin gülüdür
Sevmeyeni neyleyim *de*
Sevenin sevgilidir

Bağlantı[345]

345 TRT Repertuarı

236. SEHER VAKTİ ÇALDIM YÂRİN KAPISINI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Seher vahti çaldım yârin kapısın *aman aman*
Baktım yârin kapıları sürmeli *aman aman*
Boş buldum otağının yapısın *aman aman*
Çıka geldi bir gözleri sürmeli

Aslanım eller
Kokuyor güller güller
Ne bilsin eller eller
Perişan haller ey

Açtırdım kapıyı girdim içeri *aman aman*
Aklımı aldı başımdan aldı o peri *aman aman*
Dedim sende buldum halis gevheri *aman aman*
Dedi yok yok bir mehenge sürmeli

Bağlantı

Hep gönüller muradıdır aşığın *aman aman*
Nöbetin bekliyen alır keşiğin *aman aman*
Beklemeli şu sultan eşiğin *aman aman*
Günde yüz bin kere yüzler sürmeli

Bağlantı

Gâhî karıştırır kanlı yaş ile *aman aman*
Dost bulunmaz hayal ile düş ile *aman aman*
Yetilmez benzile bu gidiş ile *aman aman*
Hemen aşk atına binip sürmeli

Bağlantı[346]

346 TRT Repertuarı

237. AL YORGAN ATILMIYOR (Sürmelim)*

Yöre: KIRŞEHİR - Hacıbektaş
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: Gürbüz SAPMAZ
Notalayan: İsmet AKYOL – Altan DEMİREL

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Al yorgan atılmıyo	*sürmelim*
Yâr sevdim tutulmuyo	*sürmelim*
Ayrılık var ölüm var	*sürmelim*
Sevda zor çekilmiyo	*sürmelim*

Oy sürmelim sürmelim nazlı yâr
Şu dünyada gülmedim nazlı yâr
El edip de gül verdim nazlı yâr
Ne dedim de gülmedin nazlı yâr

Al giymiş al üstüne	*sürmelim*
Şu ellerin kastı ne	*sürmelim*
Alacaksan al beni	*sürmelim*
Bu sevdanın aslı ne	*sürmelim*

Bağlantı

Hacı Bektaş gülleri	*sürmelim*
Sıva beyaz kolları	*sürmelim*
Al yanaktan kan damlar	*sürmelim*
Kınalıdır elleri	*sürmelim*

Bağlantı[347]

* Repertuarda Nevşehir türküsü olarak görünüyor

[347] Salih TURHAN vd., ***a.g.e***., s.54

238. DAŞ DÖNMÜYO DÖNMÜYO

Yöre: KIRŞEHİR/Kaman
Kaynak Kişiler: Behiye ŞAHİN, Mahmure ŞAHİN, Hacer ŞAHİN.

Kafiye Şeması: aaxa/aaxa bbxb… (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Daş dönmüyo dönmüyo
Daşdan bulgur inmiyo
Safalar gâvur olmuş
Ballı dürüm vermiyo

Burada "gâvur olan" bulguru çekilen ailedir. Kimin işi yapılıyorsa onlara çatılır, şakayla işin karşılığında dürüm istenir. Onlar da artık ballı dürümü getirirler Ardından elle bulgur çekilen taşların başına, kadınlar gruplar halinde otururlar. Bir taraftan işe başlanır, bir taraftan yine hep beraber türkünün bağlantı kısmı okunur. Sonra grubun biri asıl bendi söylerken diğerleri dinler, tekrar bağlantı bölümleri hep beraber okunur, sonra ikinci grup türkünün ikinci bendini söyler böyle devam eder. Asıl bentlerin mısra sayısı grupların performansına göre değişebilir atışma değildir ama atışma ve mizah havası sezilir. Yergiler, lâtifeler yapılır.

Hep beraber:

Kadınım sinin varıyor
Güzelim sinin varıyor
Sinide de neler geliyor
Hangi güzel geliyor

1.Grup:
Safaların Tevfik geliyor
Katip oğlan varıyor
Sakallı sarı, uşağı sürü
Mahmure'nin eskittiği yâri

(Yukardaki bağlantı hep beraber söylenir)

2.Grup:
Kümbülün Nuru geliyor
Ergen oğlan varıyor
Kalkıver kadamı alası
Sana bana kurban olası

(Bağlantı yine hep beraber söylenir)

3.Grup:
Safaların Yaşar varıyor
Kâtip oğlan varıyor
Ne diyon gene gene
Bal yiyon gene gene

Ona da iyi diyolar
Hacer'i verdim ona…….. (Böyle devam eder, hatta başa da dönülür)

İş bittiğinde, kadınlar yine hep bir ağızdan şu iş bitimi bendini söylerler:

Daş dönüyor dönüyor
Daşdan bulgur iniyor
Hep genç kızlar toplanmış
Safalar'da ballı dürüm yiyor.

Ayağa kalkılır, kadın oyunları oynanarak değişik türküler söylenir. Mesela bunlardan birinin sözleri şöyledir:

Gittiğini duyarım
Ben de sana uyarım
Yârden gelen selamı
Can evime goyarım

Ellere gara gözlüm ellere vay
Vermem seni gara gözlüm ellere vay

Gaş gara gader böyle
Başaca gider böyle
Bilmem alnım yazısı
Bilmem gaderim böyle

Bağlantı

Gitme yârim ağlarım
Yollarını bağlarım
Yârden gelen selam,
Can evimde eğlerim

Bağlantı[348]

[348] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.145-146

2.3.1.32. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Ve Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

239. SEBEP MEZARINDA YOSUNLAR BİTSİN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: K. ARISAN – A.GÜNDÜZ – O. GÖNÜL

Kafiye Şeması: aaab bbcb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Sebep mezerinda yosunlar bitsin *vay bitsin*
Yılanlar çiyanlar mekânın dutsun *sebep sebep*
Viran olsun yurdun baykuşlar ötsün *vay ötsün*
Kimsesiz ellerde kalasın sebep *aman aman*

Evin yıkılsın sebeb
Belin bükülsün sebeb
Dalında baykuş ötsün
Gülün dökülsün sebeb

Yekin yekin kalkamaz ol yerinden *yerinden*
Ayrılasın sahibinden serinden *sebep sebep*
Ahirinde ben dutayım elinden *elinden*
İki yüzün kara olasın sebeb *aman aman*

Bağlantı

Nere gitsem geldin girdin arama *arama*
Derman bulasın gizli yarana *sebep* *sebep*
Hep senin ucundan döndüm kereme *kereme*
Bana ettiğini bulasın sebep *aman aman* [349]

[349] TRT Repertuarı

2.3.1.33. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

240. DENİZ DALGASIZ OLMAZ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Vay gülüm Deniz dalgasız olmaz
Vay gülüm Güzel sevdasız olmaz
Vay gülüm Yiğit olan yiğitin
Vay gülüm Başı boransız olmaz

Vay gülüm *Sen nerdesin nerdesin*
Vay gülüm *Galdır camın perdesin*
Vay gurban *Alacağım ben seni*
Vay gülüm *Kalabalık yerdesin*

Vay gülüm Denize dalayım mı
Vay gülüm Bir balık alayım mı
Vay gülüm Ay doğdu şafak attı
Vay gülüm Daha yalvarayım mı

Bağlantı[350]

[350] TRT Repertuarı

241. BAŞIMDA ALTIN TACIM (Yozgat Ağırlaması) (Halay Havası)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Ağırlama Kısmı

Başımda altın tacım
Hem susuzum hem acım
Yârimi bana verin
Gerisi anam bacım

Gidiyom elinizden
Kurtulam dilinizden
Yeşilbaş ördek olsam
Su içmem gölünüzden

Hoplatma Kısmı

Vay gülüm Deniz dalgasız olmaz
Vay gülüm Güzel sevdasız olmaz
Vay gülüm Yiğit olan yiğidin
Vay gülüm Başı sevdasız olmaz

Vay gülüm sen nerdesin nerdesin
Vay gülüm kaldır camın perdesin
Vay gurban alacağım ben seni
Vay gülüm galabalık yerdesin

Vay gülüm Denize dalayım mı
Vay gülüm Bir balık avlayım mı
Vay gülüm Ay doğdu şafak attı
Vay gülüm Daha yalvarayım mı

Bağlantı[351]

[351] TRT Repertuarı

242. TOPAK DAŞIN KENARI (Hey Nari)

Yöre: KIRŞEHİR - YOZGAT
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb
Hece Ölçüsü: 7

Hey nari	Topak daşın kenarı
Nari de	Dibinde yedik nari
Hey nari	Aldattı da gelmiyor
Nari de	Seni alaram deyi

Nari de	*Vur dibekler inlesin*
Nari oy	*Çal bilekler oynasın*
Nari de	*Vur dibekler inlesin*
Nari oy	*Çal bilekler inlesin*

Hey nari	Karşıdan el eyleme
Nari oy	Kız beni del eyleme
Oy nari de	Öldürürsen sen öldür
Nari oy	Kötüye kul eyleme

Bağlantı[352]

352 TRT Repertuarı

2.3.1.34. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Birbirinden Farklı Dörtlük Sonunda Dört Mısra Olan Türküler

243. KESİK ÇAYIR BİÇİLİR Mİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: BANTTAN YAZILDI

Kafiye Şeması: aaxa bbxb
Hece Ölçüsü: 8

Kesik çayır biçilir mi
Soğuk sular içilir mi
Bana yârdan geçti derler
Seven yârdan geçilir mi

Aman desinler desinler
Şeker yesinler
Şu kız şu oğlana
Yanmış desinler

Ankara'nın tiren yolu
Gâhî eğri gahi doğru
Canım benim Anadolu
Gideyim mi senden gayri

Aman ben yandım
Yandım yandım yandım
Ellerin memleketinde
Eylendim kaldı[353]

[353] TRT Repertuarı

244. AL YANAK ALLANIYOR

Yöre: KIRŞEHİR DOLAYLARI
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 7

Aman al yanak allanıyor
Aman yazması pullanıyor
O yâr çıkmış karşımda
Aman dal gibi sallanıyor

Bağlantı 1
Aman etme bana bu nazı
Aman gel bize bazı bazı
Aman yâr ben seni alırdım
Anan baban olsaydı razı

Bağlantı 2
Al yanak gül gül olur
Aman sırma saç tel tel olur
Yârim çıkma dışarı
Aman seni gören del'olur

Bağlantı 1

Bağlantı 2[354]

354 TRT Repertuarı

2.3.1.35. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dört Mısra Olan ve Birinci Bağlantısı Dörtlük Başında, İkinci Bağlantısı Dörtlük Arasında Olan Türküler

245. OCAK BAŞINDA HALI (İlle Şeker Oğlan)

Yöresi: KIRŞEHİR - Mucur
Kaynak Kişi: Ayşe GÜNDÜZ
Derleyen: Abdullah GÜNDÜZ
Notalayan: Abdullah GÜNDÜZ

Kafiye Şeması: nnnn aa nnnn xa (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Ocak başında hali
Boyun ireyhan dalı
Maşallah deyin eller
Kimin var böyle yari

İlle şeker oğlan
Göynüm bekar oğlan

Neye karar veriyon da
Hasta duydum oğlan
Hastalanma ölün ölün
Eller alır oğlan

Girme mapus damına da
Dostun arar oğlan

Bağlantı 1:

Bağlantı 2[355]

[355] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.265

2.3.1.36. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda Yedi Mısra Olan Türküler

246. ÇUBUĞUNA LÜLEYİM (Çeşitleme)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Çekiç ALİ
Notalayan: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaxa bbxb (mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 7

Çubuğuna lüleyim
Yar yüzüne güleyim
Sen kapıdan geçerken
Ben başına belayım

Le le İbram oy
Vay le le le le İbram oy
Ey le le le le İbram oy
Sarılı da yazma kirazdan
Bakma kurban ben olam
Gelirim ben birazdan
Le le le İbram oy

Karşıdan ev kodlanır
Bu derde kim katlanır
İkimizin derdine
Havalar bulutlanır

Bağlantı[356]

[356] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.139

2.3.1.37. Dörtlüklerden Kurulu, Dörtlük Sonunda Birinci Bağlantısı Üç+Dört, İkinci Bağlantısı Dörtlük Olan Türküler

247. BİTER BİTER DE KIRŞEHİR'İN GÜLLERİ BİTER

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Şemsi YASTIMAN
Derleyen: Muzaffer SARISÖZEN

Kafiye Şeması: aaab nnn nnnn nnnn ccxc nnn nnnn nnnn ddxd nnn nnnn nnnn
Hece Ölçüsü: 11

Biter biter *de* Kırşehir'in gülleri biter
Şakıyıp dalında bülbüller öter
Güzelleri çoktur hep yeni yeter
Kaşının üstünde keman görünür

Bağlantı 1
Gülüm ammman amman aman
Sebep amman amman aman
Bir tanem amman

Çırpınıp dalında bülbüller öter
Gülüm ammman amman aman
Sebep amman amman aman
Ben yandım amman

Bağlantı 2
Aynam düştü yerlere
Karıştı gazellere
Tabiyatım kurusun
Düşkünüm güzellere

Beylik martin duvarda
Bir yâr sevdim hovarda
Allah bizi kavuşturur
Su yolunda pınarda

Bağlantı 1

Bağlantı 2

Gün be gün eylerim ah ile zarı
Elimden aldırdım gül yüzlü yâri
Arzum sende kaldı koca Kırşehir
Kervan sarayların duman görünür

Bağlantı 1

Bağlantı 2[357]

2.3.1.38. Beşliklerden Kurulu, Bağlantısı Beşlik Sonunda Dört Mısra Olan

[357] TRT Repertuarı

Türküler

248. YÜZÜN GÜZELLİĞİ ÖZÜN COŞKUSU (Sevgi Mengisi)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Düzgün UÇKAN

Kafiye Şeması: aabbc nnnn dddde
Hece Ölçüsü: 11

Yüzün güzelliği özün coşkusu
Dışın güzelliği için coşkusu
İnsanı var eden sevgidir sevgi
Yaşama sevinci yürek tutkusu
Gönülü yar eden sevgidir sevgidir

Sevgi dolsun badelere içelim
Sevgiler ekelim sevgi biçelim
Sevgi dolsun her nefeste içelim
Sevgiler ekelim sevgi biçelim

Sevgi dünyasına yalan giremez
Sevgiyi bilmeyen dosta eremez
Gönülden sevmeyen dosta eremez
Perdelidir dostluk herkes göremez
Perdeyi kaldıran sevgidir sevgi

Bağlantı[358]

[358] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.326

2.3.2. BOZLAKLAR (Mısraların Kümelenişi, Kafiyeleniş, Ölçü ve Metin)

İslamiyet'ten önceki devirlerde "sagu" deyimiyle karşılanan ve hiç şüphesiz "sıgtamak, ağlamak" fiilinde türemiş ağıta bugün Azerbaycan'da ağı, Kerkük Türklerinde "sazlamak" ve Türkmencede "ağı, tavşa" adları verilmektedir.[359]

Bozlak kelimesi sözlük manasıyla "bağırmak, çağırmak, ses vermek" manasında "bozlamak, bozlatmak" mastarlarından gelmektedir.[360]

Bozlak Türk halk kültüründe bir uzun hava türüdür. Bir ayağın ortak adı, bozlak denilen uzun havalar, Orta Anadolu'ya özgü sayılırsa da Türkiye'nin bir çok yerinde çeşitli uzun havalara da bu ad verilir. Son derece dokunaklı sözleriyle ve kederli ezgileriyle birer ağıt sayılabilecek olan bozlaklar, yaratıldıkları yörenin ya da boyun adıyla anılır. Bozlak ayağı, klasik Türk müziğindeki kürdî makamına yakındır. [361]

Bu kelime tür ismi olarak da karşımıza çıkmaktadır "önceleri sadece sonu acıklı biten aşk hikâyelerini, kan davalarını, aşiretlerin birbiri ile olan kavgalarını anlatan türküler bozlak diye adlandırılmakta iken, giderek hem türküyü hem de türkünün bir çeşit açıklaması demek olan nesirli hikâyeyi anlatan bir kelime haline gelmiştir ".[362]

En az Hun Türklerinden itibaren ölü gömme ve yuğ törenlerine bağlı olarak ananesi zamanımıza kadar gelen ağıtlar bir bakıma ölen için söylenmiş methiye demektir. Ancak zamanla cihanın faniliği, ömrün kısalığı ihanet, sadakatsizlik, gençliğin geçişi, feleğe sitem, ayrılık gibi hal ve durumlar, tasavvurlar, ağıtın ve bozlağın mana ve mahiyetini genişletmiş oldu. [363]

---

359 Şükrü ELÇİN, ***Halk Edebiyatına Giriş,*** Ankara, Akçağ Yay., 1986, s.290

360 ***Divan-i Lügati't Türk: Dizin Endeks*** (Haz: Besim Atalay), Ankara, TDK Yayınları C.4, 1986, s.106

361 ***Anabiritannica,*** cilt 4, s.525

362 Pertev Naili BORATAV, ***Folklor ve Edebiyat***, C.2, İstanbul 1984, s.444

363 Şükrü ELÇİN, ***a.g.e.,*** s.290

Bozlak sözcüğü öz Türkçedir. Feryat etmek, haykırmak, ayrıca deve bağırması anlamına gelen bir kelime olarak ta kullanılmaktadır.[364]

Usulsüz olmalarına rağmen Anadolu insanı genlerinde var olan büyük müzik yeteneğinin yardımıyla belli bir melodik dokunun içinde harikulade bir iç ahenk ve seyir özelliği ile anlam bütünlüğünün örtüştüğü örnekler bu eserlerde oluşturulur. Ağır ve acıklı bir duygu yükünü taşıyan bozlakların dramatik yapısının yanında törensel bir özelliği de vardır. Zaman içinde geçirilen değişimler sonucunda bozlakların günümüzde yorumlanmasına da değişiklik getirilmektedir. İlk yakıldığındaki lezzet anonimleşme süreci içinde koşulların baş döndürücü hızla değişimi yüzünden daha farklı tatlara dönüşmesini sağlar. Bozlakları öykülü halk müziği verileri olarak ta değerlendirmek doğru bir yaklaşımdır. Hatta destan özelliği taşıyan bozlaklar da vardır. Nitekim Dadaloğlu'nun kaleme aldığı Neşet Ertaş'ın havalandırdığı protest haykırışını içeren ünlü "Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri" isimli bozlak örnek olarak gösterilebilir. Bozlakların söz unsur Türk toplumunda yasak tanımayan, gördüğü her aksaklığı toplumun gözü, duyduğu her yanlışı toplumun kulağı, baskı sonunda susturulduğunda da halkın dili olarak değişler yolu ile âşıklar tarafından havalandırılmaktadır.[365]

Bozlak, Yörük-Türkmen aşiretlerinin yüzlerce, hatta binlerce yıldır kendilerini ifade ettiklerini, bir kalıp olduğu için Türkmen aşiretlerinin ilk ve en yoğun olarak kurdukları yöreler olan Orta Anadolu'da sıklıkla karşımıza çıkar. Özellikle Kırşehir keskin hattı bu kültürün en kesif olarak yaşadığı ve yaşatıldığı bölgelerin başında gelmektedir. Bu bölgenin asıl çarpıcı özelliği bizim bu binlerce yıllık feryadımızı, figanımızı soylu bir hüzünle terennüm eden "usta" icracılarında vatanı olmasıdır. Başta Muharrem usta olmak üzere Hacı Taşan, Çekiç Ali ve Neşet Ertaş Kırşehir'in bozlak ustalarıdır.[366]

---

364 Halil ATILGAN, ***Bozlak Nedir? İç Anadolu Bozlaklarının Müzik Yapısı ve Konuyla İlgili Örnekler,*** Akçağ Yay

365 Can ETİLİ, ***"Türk Halk Müziğinde Bozlak Kavramı",*** Musiki Mecmuası, Ekim1998, s.462

366 İsmail KILIÇARSLAN – İbrahim TENEKECİ, ***"Bayram Bilge Tokel İle Bozlak Üzerine Bir Konuşma", Kırklar Kültür Sanat Edebiyat Der.,*** Ekim 2001, Yıl:2, Sayı:15

Tezimizde de ağıt türü olan bozlaklar hayli yer tutmaktadır.

Bozlakların (Türkü-hikâye) birçoğundaki trajik karakter de bunları bizim halk hikâyemizden ayırır. Birçoğunda mevzu acıklı akıbetle biten maceralardır; kaçınılmaz bir alın yazısıdır.[367]

Bozlağın ana özelliği tıpkı hoyrat türü, uzun havalarda olduğu gibi daima yüksek seslerle söylenmesidir. Bozlak ezgilerinin dayandığı metinler koşma biçimindeki şiirleri andırır. Bu şiirin büyük çoğunluğu 6+5 veya 4+4+3 duraklı 11'li hece ölçüsüyle söylenir. Ancak azda olsa 8 heceli şiirlerine değişken uzunluktaki mısralardan oluşan şiirlere de rastlanır. Bozlak türündeki uzun havalar tıpkı anonim türdeki diğer ezgilerimiz gibi genellikle klişeleşmiş, eskiden beri gelen ezgilerin yeni sözlerle veya aynı sözlerle söylenmesiyle oluşmakla birlikte, usta bozlakçılar yeni bozlak ezgileri üretebilmektedir. Nitekim geçtiğimiz elli yıl içinde bozlak ezgilerinde büyük gelişme olmuştur. Muharrem Ertaş, Hacı Taşan gibi kendi muhitlerini yırtıp büyük şehirlere kadar uzanan sanatçılar ile bundan sonra gelen Çekiç Ali, Neşet Ertaş, Aydın Çekiç gibi büyük şiir görmüş ustalar eski ezgi kalıplarına yeni kalıplar eklemişlerdir.[368]

Bozlaklar aman, aydost, ahey, hey gibi nidalarla başlayabildiği gibi nidasızda söylenebilir. Bozlaklar Güneydoğu Anadolu'da "hoyrat", Doğu Anadolu'da "maya", Ege Bölgesinde "gurbet havaları", Doğu Karadeniz Bölgesinde "yol havası" veya "yayla havası", Orta Anadolu ve Çukurova'da "bozlak" olarak adlandırılır.[369]

Bozlaklar başta Türkmen boylarını gezip dolaştığı yerlerdeki acıklı olayları konu alan türküler ve bir türkü makamı iken; gelenek haline gelmiş ve asıl karakterini Orta Anadolu'da, Toroslarda özellikle Orta Anadolu'da Abdalların yoğun olarak yaşadığı yerlerde devam etmiştir.[370]

---

367 Pertev Naili BORATAV, ***a.g.e.,*** s.109

368 Erol PARLAK, ***Bozlaklar,*** Yayımlanmamış YLT, İstanbul Teknik Üni., İstanbul 1990, s.7

369 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.7

370 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.8

Bu türün en makbul örneklerini Orta Anadolu'da; Kırşehir, Kırıkkale, Yozgat, Çorum, Ankara ve Niğde'de rastlanır.

Bozlak geleneğinin devam etmesinde düğünlerin önemli bir katkısı vardır. Orta Anadolu düğünlerinde özellikle Abdallar çağrılır oyun havalarından sonra içki masaları kurulduğunda bozlaklar yerini alır.

Aydost bozlağı ismini başında söylenen aydost nidasından alır. Aydost eydost anlamına gelir.[371]

Yöremizde en çok görülen bozlaklar şunlardır; Teber ağzı Bozlağı (Abdal Bozlağı), Cerit Bozlağı, Avşar Bozlağı ve Aydost Bozlağıdır.

Teber Ağzı Bozlağı: Orta Anadolu'da özellikle Kırşehir ve Keskin yöresinde bulunan "Abdal" topluluklarının yöredeki diğer bozlaklardan farklı bir üslup özelliği taşıyan bozlaktır. Ölüm, aşk ve sevgi, tabiat, göç, iskan, yiğitlik, öğüt, hapishane gibi duyguları içerir.[372]

Cerit Bozlağı: Cerit aşiretinin Suriye Rakka'dan Anadolu'ya göçünü aşiret boylarının özelliklerini ve Cerit kızlarının güzelliklerini anlatır.[373]

Avşar Bozlağı: Aşiretler arası kavgalar, savaşlar ve zorunlu iskan olaylarında yaşadıkları olayları dile getirmenin yanında aşk, sevgi, ölüm gibi olayları da konu edinir.[374]

Aydost Bozlağı: Özlem, sıla, ayrılık, gurbet, dağ seslenme gibi duyguları ele alan bozlaklardır. Zaten Aydost da Ankara dolaylarında bir dağın ismidir.[375]

---

371 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.8
372 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.8
373 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.8
374 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.8
375 Erol PARLAK, ***a.g.t.***, s.8

Büyük sosyal olayların öyküleri niteliği taşıyan ve sadece "uzun hava" deyip geçilmeyecek bozlaklar Kırşehir abdallarının topuzlarında "yavrusu ölen deve gibi bozulayıp inlemekte", ses orada artık sınırlarını zorlayıp aşmaktadır. Ve işte burada işin can alıcı bir yanı vardır ki; icrasının zorluğundan neredeyse yok olmaya yüz tutan bozlak "Kırşehir Abdalları" yla orijin-klasik kimliğini koruyabilmiştir.[376]

Bozlak Kırşehir Abdallarında tok divan sazıyla dipdiri, parlak, kıvrım kıvrım, yanık, dahası iki okkaya yakın bir genişlikteki, ne söylediğini bilen samimim bir sesin olağan üstü gırtlak tekniği eşliğinde yükselmesidir.[377]

376 ***Anabiritannica,*** cilt 4, s.525
377 ***Anabiritannica,*** cilt 4, s.525

2.3.2.1. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı İki Dize olan Türküler

249. ÇOBAN KAVALINI DERTLİ ÇALIYO (Bozlak)

Rep No: 584
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Çoban kavalını dertli çalıyo
Koyunları koygun koygun meliyo
Gül yüzlü yârimi eller alıyo

Çalma çoban kavalını bu günde
Hastadır yârim gönül durmadan inler

Çoban'ın kavalı sinemi deldi
Ağlar iki gözüm ne zaman güldü
Gül yüzlü yârimi yâd eller aldı

Bağlantı[378]

[378] TRT Repertuarı

250. ANAM AĞLAR BAŞUCUMDA OTURUR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Anam ağlar başucumda oturur
Derdim elli iken yüze yetirir
Bu dert beni yiye yiye bitirir

Elçek tabip elçek benim yaremden
Ölürüm kurtulmam ben bu yaremden

Anama babama sözüm kalmadı
Bir su ver demeye yüzüm kalmadı
Doktura tabibe lüzum kalmadı

Baglantı[379]

[379] TRT Repertuarı

251. CAHİLDİM DÜNYANIN RENGİNE KANDIM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Mehmet KARA – Sıtkı AKIN

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 11

Cahildim dünyanın rengine kandım
Hayale aldandım boşuna yandım
Seni ilelebet benimsin sandım

(*Ölürüm sevdiğim zehirim sensin*)
Gözyaşım sel oldu kahirim sensin
Evvelim sen oldun âhirim sensin

Sözüm yok şu benden kırıldığına
Gidip başka dala sarıldığına
Gönlüm inanmıyor ayrıldığına

Bağlantı

Garibim can yakıp gönül kırmadım
Senden ayrı ben bir mekân kurmadım
Daha bir gönüle ikrar vermedim

Batınım sen oldun zâhirim sensin
Evvelim sen oldun âhirim sensin[380]

[380] Salih TURHAN vd., a.g.e., s.126

252. ELİFİM BOZLAĞI

Yöre: Kırşehir merkez-Karaboğaz köyü
Kaynak Kişi: Hasan Çelik

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn ccc nn
Hece Ölçüsü: 11

Şaşdım Allah'ım da gene ben şaşdım,
Bilinmez dağları *da* yol diyi aşdım,
Avşar Bey dediler *de* üsdüne düşdüm

Avşar göçmüş sen niye galdın yurdunda
Ben de ölürüm Elifim senin derdinde

Görünüyo da şu Sivas'ın dağları
Seyre çıkmış Gülyüzlü'nün beyleri
Şahin torda galdı Elifim'in payları

Bağlantı

Yeteydim de şu Avşarın göçüne
Bozgurt gibi dalaydım içine
Soraydım da Elifimin suçu ne

Bağlantı[381]

[381] Sebahattin YAŞAR,, ***a.g.t.,*** s.123

253. KOVA KOVA İNDİRDİLER YAZIYA (Teber Ağzı Bozlak)

Yöre: Orta Anadolu
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Gova gova indirdiler yazıya
Dut ettiler algın ala tazıya
İş başa düşünce bakmaz guzuya

Gaç guzulu ceylan gaç avcı geldi
Avcılar elinden gaç guzun galdı

Zalım avcı düşmüş gelir izine
Alganlar akıtmış iki dizine
Mor sinekler gonmuş ahu gözüne

Bağlantı

Kayserili sanatçı Zekeriya Bozdağ'ın okuyuşunda birinci bent olarak aşağıdaki sözlerde yer almaktadır:

Süre süre avcı dağdan indirmiş
Gaç guzulu ceylan yad avcı gelmiş
Zalim avcı vurmuş seni indirmiş

Bağlantı[382]

[382] Özbay VİCDAN, ***"Bozlaklar",*** Ankara, 1997, Yayımlanmamış YLT, s.255

254. SON BAKIŞIM OLDU TOKLUMEN'İN KÖYÜNE (Bozlak)

Rep No: 535
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Son bakışım oldu Toklumen köyüne
Ağlayarak indim *of* ırmak gıyına
Kan gibi akıyo *da* baktım suyuna

Ağla anam gaderime yazıma
Hem canıma gıydım hem de guzuma

Attım kendimi *de* yokuşa çıktım
Şu fani dünyaya bir dane baktım
Canımdan osandım dünyamdan bezdim

Bağlantı[383]

383 TRT Repertuarı

255. YÜCEDEN Mİ GELDİN SEN SEHER YELİ (Bozlak)

Rep No: 876
Yöre: ORTA ANADOLU
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Yüceden mi geldin sen seher yeli
Acep yârem ellerinen gezer mi
Soldu derler de gül benizinin rengi

Bugün yârim eskisinden güzel mi
O yâr beni defterine yazar mı

O ne dedi sen ne dedin varınca
El bağlayıp divanına durunca
Sual edip hal hatırın sorunca

Bağlantı[384]

384 TRT Repertuarı

256. AKŞAM OLDU KIRAT YEMEZ YEMİNİ (Kırat Bozlağı)
(Beypazarı Kır atı)

Rep No: 17
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Akşam oldu kırat yemez yemini
Çakdım zikkesini gever gemini
Ben sürmedim cingan sürsün demini

Beypazarı mesken oldu elimiz
Kurtbelinden aşar doğru yolumuz

Kör olası cingan nereden geldi
Kuyumcuyum diye çayıra kondu
Alnı top kekilli Halil'i vurdu

Bağlantı[385]

[385] TRT Repertuarı

257. KIZILIRMAK TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Âşık SAİD
Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn...
Hece Ölçüsü: 11

Kızılırmak parça parça olaydın
Her parçanı bir diyara salaydın
Sen de benim gibi yarsız kalaydın

N'ettin Kızılırmak allı gelini
Yazması oyalı pullu gelini

Köprüye varınca köprü yıkıldı
Üç yüz atlı birden suya döküldü
Öksüz Narin'in de beli büküldü

Bağlantı

Köprüye varınca köprü sallandı
Suyuna bakınca midem bulandı
Al duvağı yılgınlara dolandı

Bağlantı

İpek al duvağı bozuldu m'ola
İbrişim kuşağı çözüldü m'ola
Alnının yazısı yazıldı m'ola

Bağlantı

Elinin kınası yakılı kaldı
Gözünün sürmesi çekili kaldı
Muradı koynunda dökülü kaldı

Bağlantı

NOT: Keskin'in Köprü köyünden Kızılırmak'ın karşı tarafındaki köye Narin adlı bir kız gelin götürülmektedir (Âşık Sait'e göre Koçhisar'ın Kaçarlı Köyüne). Gelin alayı eski ve tahta bir köprüden geçmektedir. Kalabalığın ağırlığına dayanamayan köprü, gelin alayı geçerken yıkılmıştır.[386]

[386] Dr. İdris KARAKUŞ, ***Türk Kültüründe Bozlaklar I,*** Ankara, Keskin Belediyesi, 2005,

258. HAPİSHANELERE GÜNEŞ DOĞMUYOR (Bozlak)

Rep No: 641
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn cc nn
Hece Ölçüsü: 11

Hapishanelere güneş doğmuyor
Geçmiyor bu ömrüm *de* günüm dolmuyor
Eşim dostum hiç yanıma gelmiyor

Yok mu hapishane beni arayan
Bu zindanda ölecem gardiyan

Akşam olur kapıları kaparlar
Birer birer yoklamayı yaparlar
Bitmiyo geceler olmaz sabahlar

Bağlantı

Anamdan doğalı Garip kalmışım
Acı hapishane daha genç yaşım
Benim zindanlarda neyidi işim

Bağlantı[387]

[387] TRT Repertuarı

259. DOĞAR YAZ AYLARI ÇİÇEKLER AÇAR (Bozlak)

Rep No: 546
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: ÇEKİÇ ALİ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü:11

Doğar yaz ayları çiçekler açar
Eller yaylasına *da* yavrular göçer
Acep bizim kuzuları *da* kim seçer

Aman ağlama da anacığım buyumuş kader
Takdir böyledir zalim oy sabreyle peder

Yarın bayram gelir de âlem dirilir
Ana baba yavrusuna sarılır
Yetim olanlarında boynu burulur

Bağlantı[388]

388 TRT Repertuarı

260. ERKEN DÜŞER ŞEKERDAĞI'NIN KIRCISI (BOZLAK - AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Erken düşer *de* Şekerdağ'ın kırcısı
Çıkar mı yürekten *de ah anam oy of* ciğer acısı
Ağlıyor başucumdan *ah zalım ah zalım oy of* çifte bacısı

Ağla bacım ağla ben öldüm kalan
Güvenme dünyanın âhiri yalan

Siper almış Tuz gölü'nün yolunu
Ağır yareli de kaldıramaz kolunu
Evde koydum *zalım da neyleyim of of* taze gelini

Bağlantı[389]

[389] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.357

261. YEDİKARDEŞ İDİK BİNDİRDİK ATA

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Yedikardeş idik bindirdik ata
Sevk ettik gavimli kardeşli öte
Köprüye varınca oldu bir hata

Nettin Gızılırmak allı gelini
Gelini gelini benim yârimi

Köprüye varınca köprü yıhıldı
Üç yüz atlı birden suya döküldü
Nice yiğitlerin beli büküldü

Bağlantı[390]

[390] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.319

262. ARADIM DERDİME ÇARE Mİ BULDUM (Bozlak)

Rep No: 459
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Aradım derdime çare mi buldum
Sevda elinden de sararıp soldum *of of*
Sefil Mecnûn gibi sevdadan oldum

Derdimi ellere diye mi bildim
Ağladı gözlerim güle mi bildim

Dutuldum vereme bir genç yaşımdan
Zalım gader gözlerimi çeşmimden *of of*
Dertli diye ayırdılar eşimden

Bağlantı[391]

391 TRT Repertuarı

263. ANKARA'DA YEDİK TAZE MEYVAYI (Bozlak)

Rep No: 31
Yöre: ORTA ANADOLU
Kaynak Kişi: Şemsi YASTIMAN – HACI TAŞAN
Derleyen: Ali CANLI

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Ankara'da yedik taze meyvayı
Boşa çiğnemişim yalan dünyayı
Keskin'den baktırmayın künyayı

Söyleyin anama anam ağlasın
Babamın oğlu var beni neylesin
(Anamdan gayrısı yalan ağlasın)

Tirene bindim de tiren salladı
Zalim doktor ciğerimi elledi
İyi olursun diye köye yolladı

Bağlantı

Ankara'dan çıktım başım selamet
Keskin'e varınca koptu kıyamet
Gelin Hatice'm de kime emanet

Bağlantı[392]

[392] TRT Repertuarı

2.3.2.2. Üçlüklerden Kurulu Bağlantıları Birbirinden Farklı İki Dize Olan Türküler

264. SEHER YELİ HER YELLERİN BAŞISIN (Bozlak)

Rep No: 454
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Refik BAŞARAN
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn
Hece Ölçüsü: 11

Seher yeli her yellerin başısın
Sabah olsun tan yerleri ışısın
Çiğ düşün da gül sineler üşüsün

Yârin ak göğsünü döğ seher yeli
Sen de muradına er seher yeli

Halim arz edeyim selamım götür
Gidersen sılaya var seher yeli
Ne söyler Sultanım bir haber getir

Lütf ü ihsan eyle oy seher yeli
Sen de muradına er seher yeli[393]

[393] TRT Repertuarı

265. GÜZEL İZMİR DUMAN GİTMEZ BAŞINDA (Bozlak)

Rep No: 478
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM. MD.

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn *ccc nn*
Hece Ölçüsü: 11

Güzel İzmir duman gitmez başında
Ahdım kaldı toprağında taşında
Gündüz hayalımda gece düşümde

Eğil dağlar geçeceğim yurduma
Gel cevap ver şu kahraman orduma

Karataş'a benzer senin yatışın
Veran kuşa benzer senin ötüşün
Düşman girdi ordumuza yetişin

Bağlantı 2
Yassıl dağlar geçeceğim yurduma
Evvel Allah kolaylık ver orduma

Aslan yatağına da tilki giremez
Girse bile gonca gülün deremez
Alçak düşman muradına eremez

Bağlantı 2[394]

394 TRT Repertuarı

266. BÜTÜN AHBAPLAR ANSIN ADINI (BOZLAK, AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR - Keskin
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn...
Hece Ölçüsü: 11

Bütün ahbapları ansın adını *aman aman*
Anlayan alırdı onun dadını
Emmisi dayısı garip kadını *aman aman*

Bağlantı 1
Döşeyin evleri Hacı geliyor
Bir garip ölümü acı geliyor

Hizmet için nice dağlar aşanı
Keskinli bilirler Hacı Taşan'ı
Bunca yıllık hizmetleri boşa mı

Bağlantı 2
Açılsın meydanlar Taşan geliyor
İnsan hizmetine koşan geliyor

Var mıdır insandan daha üstünü
Bir bilirdi düşmanını dostunu
(Ayırmazdı düşmanını dostunu)
Diksinler Keskin'e onun büstünü

Bağlantı 1

Anam Keskinlidir, babam Kırşehir
Gönülden geldi de eyledim kahir
Saygım var insana evveli-âhir

Bağlantı 2

NOT: Bu eserin yakın güfte çeşitlemesi ile aynı yörede usullü olarak icra edilen "Yaylalar içinde Erzurum yayla" adlı çeşitlemesi mevcuttur.[395]

[395] TRT Repertuarı

2.3.2.3. Üçlüklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler

267. İKİ BÜYÜK NİMETİM VAR (Bozlak)

Rep No: 253
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab nn cccb nn dddb
Hece Ölçüsü: 8

İki büyük nimetim var
Biri anam biri yârim
İkisine *de* hürmetim var
Biri anam biri yârim

Anam anam garip anam
Bu derdimi kime yanam

Ana deyipte geçilmez
O yâr anadan seçilmez
İkisine *de* kıymet biçilmez
Biri anam biri yârim

Bağlantı

Birisi var etti beni
Birisi yâr etti beni
İkisinin de birdir teni
Biri anam biri yârim

Bağlantı[396]

396 TRT Repertuarı

2.3.2.4. Dörtlüklerden Kurulu Türküler

268. HAMİTLİ NURİ'NİN TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR/Akpınar-Durmuşlu köyü
Kaynak Kişi: Mustafa ŞAHİN

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Sebebim oldu da bir ince yara
Kesildi kısmet de bulunmaz çare
Mevlam kâr eylemez gelirse sıra
Kader böyle kime ne deyim

Gezmekle bitmiyor Ankara yolu
Herkese malûm Nuri'nin halı
Beş tane yavrumun solar mı gülü
Kader böyle kime ne deyim

Gaderim buyumuş, bu alnıma yazıldı
Ahbaplarım salacama dizildi
Gaderin sonunda gabir gazıldı
Kader böyle kime ne deyim[397]

[397] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.281

269. BİR SEHER VAKTİNDE DERYA YÜZÜNDE (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Bir seher vaktinde derya yüzünde
Yaktı beni bir gözleri sürmeli
Can alıcı bakış vardı gözünde
Yaktı beni bir gözleri sürmeli sürmeli

Gemimiz deryada yüzüp giderken
Gönlümüz dünyada yozup giderken
Kipriğin altında süzüp giderken
Yaktı beni bir gözleri sürmeli sürmeli

Karaydı gözleri hilaldi kaşı
Tığ gibi kiprikler inciydi dişi
Yandı gine yandı yandı yüreğim başı
Yaktı beni bir gözleri sürmeli sürmeli[398]

[398] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.349

270. MÜNÜSEN'İN TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Abbas POYRAZ

Kafiye Şeması: aabc dddc eeec …
Hece Ölçüsü: 11

Sürekden ayrılmış sürmeli celep
Saçları boynunda dolalı kelep
Görünce cemalin, yanar melek
Kum gibi kaynıyor iki gözleri

Akıbet bu dünya yıkılır kalır
Baktıkça gözüne göğsünü alır
Ölüm gözümde yok elden ne gelir
Sormuk şekeridir iki yüzleri

Sıtkı bakamıyom kendim orucum
Yareme sarayım seni turuncum
Tor şahin bakışlı, kalpden bilicim
Yoksa tanır mıydın evvel bizleri

Mevlam bir yaratmış süngühar boyu
Cenge hazırlanmış kurulu yayı
Sorarsan meskeni Rahma köyü
Aşkdan haber verdi ilkin sözleri

Görünce güzeli bilin selvi nazı
Niyazi âşık kimle geçirir yazı
Güzele de hatıra atıyın izi
Seni deli eyledi elin kızları[399]

[399] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.71

271. BANA BİR HAL OLDU CUMA GECESİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişiler: Abbas POYRAZ – Said SARGIN – Eşref SAPMAZ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Gafil bir dert oldu Cuma gecesi
Kabirden cennete açık gecesi
İdris Nebi masumların hocası
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Bana vurdun felek kimseye vurma
Genç iken kimsenin kalbini kırma
Ciğer acısı zordur heç de çok görme
Gözlerim canımdan ayrıldım bugün

Giyinmeden soyha galdı işliği
Anasız yavrunun gelmez dışlığı
Gözyaşıyla geşdi Cuma guşluğu
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Gülşenim de iğlek döğer içimi
Beş evlat verdin de aldın üçünü
Altı aylık sanır gören saçını
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Hürüler de toprağını elesin
Has melekler beleğini belesin
Şefaat etmeye karşı gelesin
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Gucağımda eğlenmedi nazına
Çalsam ben ağlasam keman sazına
Yandı sinem bugün konu közüne
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Ölümün küçüğü böyüğü olmaz
Ölüm görmeyenler acısın bilmez
Dünyada gülmeyen ahrette gülmez
Gözlerim canımdan ayrıldım bugün

Çok severim at içinde beyazı
Koç yiğitte yüce sesi avazı
Ölüm uğramadık var mı Niyazi
Evlat için yandım kavruldum bugün[400]

[400] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.76

272. HASTA DÜŞTÜM ELİM DUTMAZ GALEMİ

Yöre: KIRŞEHİR merkez - Toklumen Kasabası
Kaynak Kişi: Seyfullah Kani DEĞİRMENCİ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Hasta düşdüm elim dutmaz galemi
Görür müyüm acep ben de sılamı
Söyleyin pederime benden selamı
Gayrı mezarıma gelsin ağlasın

Sılaya mektubum yazar karalı
Validemin yüreciği bereli
Ta ezelden de ciğeri yaralı
Gözünden kanlı yaş aksın ağlasın

Koklamadım bir çift gonca gülümü
Arzuladım Rakip ile Ali'mi
Beklesinler gelir diye yolumu
Feleğin sillesin çeksin ağlasın

Tarihim yazsınlar mezar taşıma
Selam söyle yarenime eşime
Karalı haberim deyin kardeşime
Gelir diye yola baksın ağlasın

Kara imiş alnımdaki yazılar
Akar kanım yaralarım sızılar
Emanet, pederim körpe kuzular
Feleğin takdiri çeksin ağlasın

Söyleyin valideme olsun sabırda
Kardeş beni aramasın taburda
Yatıyom gurbet ilde kabirde
Gayri gurbet ile çıksın ağlasın

Peder gelip, benim Miktat'ım derse
Sakın söylemeyin gitti den kursa
Felek çarkımı dönderdi terse
Gelsin mezarıma baksın ağlasın

Uzaktan görünür Çankırı dağı
Bir büyük kabristan, hastane sağı
Yazdılar başıma Miktat Akdağ'ı
Kabrime bir çalı diksin ağlasın

Fayda ne Seyfullah, beyhude yanma
Bu dünyanın nakşına gel inanma
Virandır akıbet bakidir sanma
Var ise muradına eren ağlasın[401]

[401] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.166-167

273. GÜLİZAR'IN TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Seyfullah Kani DEĞİRMENCİ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb…
Hece Ölçüsü: 8

Viran olmuş bir bahçam var
Bülbül ötmez Gülüzarım
Siyah zülfün uzak diyar
Elim yetmez Gülüzarım

Basma gumaş, ipek peçe
Kâr itmedi altın akçe
Bir garibim öleneçe
Çilem bitmez Gülüzarım

Kim vefaya postu sermiş
Kim cefaya göğüs germiş
Şu bendeki ne gadermiş
Ele gatmaz Gülüzarım

Tükenmiyo ah u zarım
Hem sitemim hem efkârım
Bir garibim göz yaşlarım
Boşa gitmez Gülüzarım[402]

[402] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.171

274. MEHMET ALİ YAPICININ TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR merkez-Toklumen Kasabası
Kaynak Kişi: Terahim KÖKSAL

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Kara toprak bağrım bastı yatarım
Selam olsun yarenime dostuma
Ölüm geldi gençliğime yanarım
Kara toprak bağrına bastı yatarım.

Toplanmış cerrahlar haberim yoktur
Uçakla İstanbul'dan yetişti doktur
Allah'ın emridir ölüm de haktır
Acı bıraktım Kırşehir'e yatarım

Olan kazayı annem duymasın
Komada olduğumu sakın bilmesin
Ana yüreği olmuşa nasıl dayansın
Üzüntü bıraktım Kırşehir'de yatarım

Hayatta olan beş tane kardeşim
Amenet yavrularım bir de eşim
Kader böyleyimiş ne diyim eşim
Sizi de üzüntüye koydum yatarım

Terahim'im gamın üzüntün yeter
Şu gözün yaşı durmayıp akar
Mehmet Ali Beyim kabirde yatar
Allah'ın emridir çare mi buldum[403]

[403] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.178-179

275. TATAR YAHYANIN TÜRKÜSÜ

Yöre: Kıran Köyü(Mucur)
Kaynak Kişi: Şükrü BARIŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Geze geze çıktım dağ salına
Dere beni terk eyledi ölüme
Azdım ama düşemedim yoluna
Duman çöküp yollarımı bağlama

Yürüyüp bakıyom yüzüm görünmez
Şubatınan Mart ayında ölünmez
Zehmarıda sağ da galınmaz
Duman çöküp yollarımı bağlama

Yürürkene gayıp ettim izimi
Hatırladım eşim ile guzumu
Çağırsam bağırsam duysa sesimi
Duman çöküp yollarımı bağlama

Eşim dostum duysa acep gelir mi
Benim burda azdığımı bilir mi
O da benim gibi azar galır mı
Duman çöküp yollarımı bağlama

Ağbeyim meramım inan gezmekti
Gara bahtım son gaderim yazmaktı
Talihsiz gönlümü yorup üzmekti
Duman çöküp yollarımı bağlama

Dağların başına çöktü bir duman
Gayıp oldum yollar, bak halim yaman
Ölüm aklımdadır geldi bir zaman
Duman çöküp yollarımı bağlama

Bu nasıl dipidir gözüm açamam
Göremiyom yollarımı seçemem
Barış gısmetin var, daha göçemem
Duman çöküp yollarımı bağlama[404]

[404] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.183-184

276. YORULDUM DA YOL ÜSTÜNE OTURDUM

Kırşehir'in Mucur ilçesine bağlı Dalakçı köyünde askerliğini çavuş olarak yaptığı için "Ahmet Çavuş" diye bilinen bir şahsın torunun "Çingene" tabir edilen Göçerler alıp kaçırıyor. Torun acısıyla yüreği yanan Ahmet Çavuş bu olayı şiirleştirerek bir düğünde çalıp söyleyen Çekiç Ali'ye veriyor. Çekiç Ali bu şiiri besteleyip söylemekle kalmıyor, bir de plağa okuyor.

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Yoruldum da yol üstüne oturdum
Derdim atkın idi yüze yetirdim
Ben yavrumu Kırşehir'de yitirdim
Yitirdim kuzumu ben oldum deli

Aşağıdan da gele gele geldiler
Avlumuza dolum dolum doldular
Ağ bebeği de elimizden aldılar
Kınaman komşular ben oldum deli[405]

[405] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.***

277. AYDOST

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Âşık SAİD
Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Turnam nerden gelin Şam'dan Maraş'tan
Kanadın kalkmıyor borandan kıştan
Tatlı canı sakın alıcı kuştan
Yoldurma tellerin yadlara aydost

Bahar selleriyle sökün eyleyin
Seher yelleriyle selam söyleyin
Hallarımı vefasıza demeyin
Yoldurma tellerin yadlara aydost

Hüseyin serini saldı çöllere
Bir yâr için düştü dilden dillere
Sırrını faş etme hoyrat ellere
Yoldurma tellerin yadlara aydost[406]

[406] Bozkırın Sesi, ***Sincan-Kırşehir Derneği,*** Dergi, Yıl 1, sayı 3, Ankara 2003, s.26

278. BU SABAH AĞARDI DAĞLARIN ÖZÜ (Bozlak)

Rep No: 815
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Bu sabah ağardı dağların özü
Allah'ım korusun hep cümlemizi
Bize mezar oldu Kırşehir düzü
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Babam gelmiş beni arar bulamaz
Kar altında kaldı kimse bilemez
Nasip olmayınca geri dönülmez
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

NOT: Bunların dışında aşağıda verilen dörtlüklerde yörede söylenmektedir.

Sabahleyin kalktım havalar ezik
Kaldık bu çöllerde ne kadar yazık
Eşimden ayrıldım dizlerim çözük
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Ne kadar çekiyor Çiğdeli Çölü
Vurdu tipi dostlar şaşırdık yolu
Kesildi dermanım aşamam beli
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Arkadaşım Halit ben de Mustafa
Beraber olarak çıktık yola
Kelime-i şahadet getirdik dile
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Sabahleyin kalktık güzel havada
Benden başka hepsi tamam yuvada
Kendim çöllerde gönlüm sılada
Ezrayil gurbette geldi ağlarım[407]

[407] TRT Repertuarı

279. YÜKLENDİ BARHANAM ÇEKİLDİ GÖÇÜM

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaba abaa cccb
Hece Ölçüsü:11

Yüklendi barhanam çekildi göçüm
Bilirim kusurum affeyle suçum
Necip'i görmeye gelmedin niçin *of*
Küskünsün sevdiğim bilirim söylemem

Geldi yanına da kaldırdım başım
Öpeyim bir kere karadır kaşım
Üç gün evvel gördüm Necib'im düşün
Küstün bu dünyadan Necip söylemem

Gönlümün sürüru geldi yanıma
Şifa geldi bedenime canıma
Yüz süreyim gerdandaki benine
Küskünsün sevdiğim bilirim söylemem[408]

[408] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.314

280. ŞU FÂNİ DÜNYAYA GELDİN GİDİYON

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü:11

Şu fani dünyaya geldin gidiyon
Sıkı dut bir yârin elinden gönül
Yârine yâr isen daha nidiyon
Anca yârin anlar halından gönül

Dünya gözel belki gider hoşuna
Deme sakın bela gelir başına
Doğru get gel halal olan işine
Belki sapıdıllar yolundan gönül

Yâri gaybetme yârsiz olaman
Yârsiz bu dünyanın dadın alaman
Yârin yarasına derman bulaman
Aldırsan yâri elinden gönül

Başın alır diyâr diyâr gidersin
Âhiri gendine mecnûn edersin
Garip bülbül gibi feryâd edersin
Anlayan bulunmaz dilinden gönül[409]

[409] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.295

281. SEHER VAKTİ BÜLBÜL ÖTER EKSERİ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Seher vakti bülbül öter ekseri
Gözümün yaşı da deler mermeri
İnnedikçe gülüm gelsene beri
Yare bir sözünen adam küser mi

Gel beri dedim de öte yıradı
Siyah saçın mah yüzüne daradı
Meğer ayrılmakmış yârin muradı
Ayrılalım ayrı düşen ölür mü[410]

[410] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.285

282. GİNE TELLİ DURNAM YARELENMİŞSİN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab bbab
Hece Ölçüsü: 11

Gine telli durnam yarelenmişsin
Bilmiyorum yaren nerende durnam
Yoksa sen de bahtı garalı mısın
Bilmiyorum yaren nerende durnam

Gel beri derdimi sana söyleyim
Azgın ise yaren melham eyleyim
Gidersen yâre selam söyleyin
Varıp niyaz edin pire de durnam[411]

[411] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.205

283. EVEREK DAĞI

Yöre: Orta Anadolu
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Nice görsem seni Everek dağı
Yüreğimde bir incecik sızı var
Ah ile geçirdim ömrümün çağı
Çoğu gitti bu ömrümün azı var

Güzel keklik gibi goyağına gaydı mı
Güvel guşu gibi yâr boynunu eğdi mi
Sarı çiçek mor meşeye değdi mi
Çoğu gitti bu ömrümün azı var

Seyfullah'ım der ki gel insaf eyle
Derd-i hicrân ile gezeriz böyle
Sunam nerde dağlar bir de sen söyle
Çoğu gitti bu ömrümün azı var

Bu bozlağın Kayserili sanatçı Ahmet Gazi Ayhan'ın okuduğu bir başka dörtlüğü de şöyledir:

Be hey Karadağ gel insaf eyle
Neredeyse yavrum dağlar söyle
İkelim goynumda merhamet eyle
Çoğu gitti şu ömrümün azı var
(Şu alnımda ne bitmedik yazı var)[412]

412 Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.192

284. EMİNE BOZLAĞI

Yöre: Çiçekdağı
Kaynak Kişi: Hüseyin SEREN
Derleyenler: Sabri UYSAL - İsmet DOĞAN - Akın KONAK

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Emine oturmuş yolun üstüne
Doldurur doldurur verir dostuna
Yedi sene bir yanıyın üstüne
Sekiz ayda can veresin Emine'm

Boğazına takmış mor-ala boncuk
Ağzıyın içinde çıksın yılancık
Sol memenden emsin enikli gancık
Daha derdim az diyesin Emine'm

Evinizin önü çahıldaş olsun
Gözlerinden ahan ganlı yaş olsun
İntizar vermiyom sana neyse
Goynu dolu gucakların boş olsun[413]

[413] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.190

285. IRAST GELDİM BİR KAŞLARI KEMANE

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak kişi: Seyfullah Fuzuli Değirmenci

Kafiye Şeması: abab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Irast geldim bir kaşları kemane
Ruhumu okşadı dili Yeter'in
Dedim teşrif nere, dedi Kaman'a
Sarı saçı Ebru teli Yeter'in

Varınca Kaman'a çıkma pazara
Uğratırlar sunam seni nazara
Öldürüp şıkları koyma mezara
Demesinler, yatan ölü Yeter'in

Daramış kekillerin eylemiş desde
Bıraktın gönlümü sen kara yasda
Sen bir tabib olsan ben de bir hasda
Yatsam, yastık olsa kolu Yeter'in

Uğurla git, bir hayırlı yol olsun
Yokluk görme, hanümanın bol olsun
Başın pınar ayakların göl olsun
Solmasın yeşili alı Yeter'in

Tenasüp endamı düzgün boyunun
Evsafını soramadım huyunun
Dediler mahsulü Acıkuyu'nun
Yanağı gül, tombul eli Yeterin

Toplamış kekilin bir hoş düzetmiş
EI göz üstüne kirpik uzanmış
Seni saran bu lemler kazanmış
Uzun boyu, ince beli Yeter'in

Rüzgar değmiş selvi gibi sallanır
Söyledikçe kiraz dudak ballanır
Seni gören bağrı yanık dellenir
Olsam ince belinde şah Yeter'in

Hangi dağdan tezikmiş bu ceren
Yitirir aklını cemalin gören
Ölse de gam yemez yavruyu saran
İçsem bir elinden dolu Yeter'in

Andırır cemalin şems ile mahi
Sen misin acaba güzeller şahı
Ölmeden cemalin görsem bir dahi
Geçse kapımızdan yolu Yeterin

Yeter Seyfullah'ım uzattın sözü
Bir görüşte peri mest etti bizi
Sorarsan Acıkuyu'dan Çavuş'un kızı
Bir harabe köydür ili Yeter'in[414]

[414] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.154

286. DOSTLARINAN BOZUK GİTTİ ARAMIZ (Avşar Bozlağı)

Yöre: Orta Anadolu
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ

Kafiye Şeması: aaab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Dostlarınan bozuk gitti aramız
Düşmana yeke yek varmak sıramız
Biz düşmana sardırmayız yaremiz
Hazır ol bahtına diyenlerdeniz

Bineyidim gır atımın üstüne
Alayıdım martinimi destime
Gafil varmayız bir düşmanın üstüne
Hazır ol bahtına diyenlerdeniz

Çıhaydım Dinek dağı salına
At gataydım mal yemezin malına
Sıtgı bütün arkadaşın yoluna
Biz kelleyi verenlerdeniz[415]

[415] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.186

287. BİLEMEDİM KIYMATINI KADRİNİ

Yöre: KIRŞEHİR
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü: 11

Bilemedim kıymatını kadrini
Hata benim, günah benim, suç benim
Eliminen içtim derdin zehrini
Hata benim günah benim suç benim

Bir günden bir güne sormadım seni
Körümüş gözlerim görmedim seni
Boşa Mecnun eylemişim ben beni
Hata benim günah benim suç benim

Bilirim suçluyum kendi özümden
Gel desen gelirdim senin izinden
Her ne çektiyisen benim yüzümden
Hata benim günah benim suç benim

Bilirim sevdiğim kusurun yoktur
Sana karşı benim hayalim çoktur
Haklısın sevdiğim karanın haktır
Hata benim günah benim suç benim[416]

[416] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.347

288. AĞ ELLERİN SALA SALA GELEN YÂR (Bozlak)

Rep No: 805
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaab bbba
Hece Ölçüsü: 11

Ağ ellerin sala sala gelen (yâr)
Nasıl getireyim seni ele ben
Ben bir şahin olsam sen bir balaban
Daksam cırnağıma gitsem çöle ben

Koyunları kuzu ile karışık
Yüze küskün amma kalbi barışık
Siyah perçemli de zülfü dolaşık
Yeni düştüm düzen dutmaz tele ben[417]

[417] TRT Repertuarı

289. ANLADIM EVVELDEN BÖYLEDİR TAKDİR (Bozlak)

Rep No: 33
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Anladım evvelden böyledir takdir
Gider bu ayrılık başaca böyle
Aradım derdime bir çare yoktur
Yoksa tecellay-ı gader mi böyle

Aman Aksine çark etti devran-ı felek
Hep havaya gitti çektiğim emek
Sevda çöllerinden Leyla diyerek
Mecnûn da gezerdi ben gibi böyle[418]

[418] TRT Repertuarı

290. AŞK ATAŞI DÜŞTÜ GARİP GÖNLÜME (Bozlak)

Rep No: 501
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Aşk ataşı düştü garip gönlüme
Yanıyor bu gönlüm yar senin için
Derdin oku battı garip gönlüme
Kanıyor bu gönül yar benim için

Ağlayıp gözlerim yaş eyliyerek
Şu garip bağrımı taş eyliyerek
Yaz gününde gönlüm kış eyliyerek
Bu başıma yağan kar senin için

Kerem gibi yansam aşk ataşından
Bülbülüm ayrılmam gülün peşinden
Yar aşkına yolum dağlar başından
Aşsa da giderim yol senin için[419]

[419] TRT Repertuarı

291. BAHAR GELİR BOZ BULANIK AKARSIN

Rep No: 875
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Aydın ÇEKİÇ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Bahar gelir boz bulanık akarsın
Karışır dağlardan sel Kızılırmak
Zannederim sen de sevda çekersin
Hasbihal edelim dur Kızılırmak

Hazin hazin çağlayıp akışın senin
Sevdalı gönlümü mest etti benim
Yârin hasretiyle cefada canım
Can-ı tabiyatın var Kızılırmak[420]

[420] TRT Repertuarı

292. ANAM AĞLAR İÇİN İÇİN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc
Hece Ölçüsü: 8

Anam ağlar için için
Ben bilirim kimin için
Yansım anam ile babam
Benim bu gençliğim için

Penceresi kara perde
Yeni düştüm ben bu derde
Gençliğime doyamadan
Nasıl yatmam kara yerde

Penceremden kar geliyor
Dünya bana dar geliyor
Açtım baktım yorganımı
Yiğidim de can veriyor[421]

[421] Salih TURHAN, ***a.g.e.,*** s.98

293. CÜMLE MAHLÛKATI YARADAN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık SAİD

Kafiye Şeması: abcb dddb …
Hece Ölçüsü:11

Cümle mahlûkatı yaradan Yezdan
Yetmiş iki buçuk millet kulu var
İsmin bilir misin cihan-ı yârın
Ebubekir Ömer Osman Ali var

Nereden akar Kevserin başı
Sağıken kabirde kim kıldı beşi
Anadan doğmadan öldü bir kişi
Hüsnü Yusuf gibi hup cemali var

Bir şehre uğradım iki çark döner
Birisi açılır birisi sınar
Ziyasız şulesiz kandiller yanar
Nazar kıldım iki tane yolu var

Kudretten verildi bizlere beyin
Çoktandır çekeriz bu aşkın yayın
Durmayıp anayı emer bir koyun
Emer emer memeleri dolu var

Der Said'im bir ummana dalanlar
İlim deryasına gemi salanlar
Bu sözlerimizden hisse alanlar
Bunu bilmeyenin ne kemali var[422]

---

[422] S.Nazan KIRIMHAN, ***XIX. Yüzyılda Yaşamış Kırşehirli Âşıklar ve Âşık Said,*** Ankara, 1995, s.227

294. DERE Mİ BİLDİM

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık SAİD

Kafiye Şeması: abab cccb dddb..
Hece Ölçüsü: 11

Yine bir yel esti ömrüm bağına
Soldurdu gülümü dere mi bildim
Bir güzel avladım düştüm ağına
Çırpınıp tuzağı yola mı bildim

Hiç gitmiyor şu başımın dumanı
Kesemedim şu dünyanın gamını
Çok aradım bulamadım lokmanı
Derdime bir çare bula mı bildim

Ben dünyada muradıma ermedim
Geçti ömrüm demi devran sürmedim
Feleğin yüzünden vefa görmedim
Her zaman ağlarım güle mi bildim

Sağımda solumda hain gidiler
Beni aldattılar düşman kişiler
Güzelin kalesi sarptır dediler
Yardım olmayınca ala mı bildim

İsmim Said mahlasımdır İlhami
Sürmedim dünyada devranı demi
Kendime eş ettim şu derdi gamı
Gelmedi ecelim öle mi bildim[423]

[423] S.Nazan KIRIMHAN, ***a.g.e.,*** s.147

295. BAHÇADAN AŞIYO AYVANIN DALI

Rep No: 810
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaaa bbcb
Hece Ölçüsü: 11

Bahçadan aşıyo ayvanın dalı
Yüzüme dalandı yazmanın alı
Güzel ne'deceksin bu kadar malı
İşte görünüyo dünyanın halı

Karadır kaşları sürmeli dayil
El ele veripte deymeli dayil
Fırsat elde iken sarmadım yâri
Beni öldürmeli döğmeli dayil

NOT: Bu uzun hava güçlü bir olasılıkla Sivas orijinlidir.
(Bu uzun havayı Âşık Hasan Turan ve Zaralı Halil okur: Bahçadan aşıyo Ayvanın dalı). Ancak bugün Kırşehir ve dolaylarında yöre tavrı içinde abdal sanatçılar arasında sıkça, sevilerek okunan bir uzun hava hüviyetini kazanmıştır.[424]

[424] TRT Repertuarı

296. BAŞIM ALIP DİYAR DİYAR GİDEYİM (Bozlak)

Rep No: 505
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab bbba
Hece Ölçüsü: 11

Başım alıp diyar diyar gideyim
Kader benim yollarımı bağlama
Gülmedim dünyaya eli niderim
Kader benim yollarımı bağlama

Anadan öksüzüm yüzüm gülmedi
Akdı gözyaşlarım kimse silmedi
O vefasız kıymetimi bilmedi
Kader benim yollarımı bağlama[425]

425 TRT Repertuarı

297. BEN GİDİYOM EMANETİM ALLAH'A

Rep No: 79
Yöre: KIRŞEHİR – KIRIKKALE / Keskin dolayları
Kaynak Kişi: Hacı TAŞAN
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abcb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Ben gidiyom emanetim Allah'a
Kara gözlüm bu ellerde kal gayri
Attı kısmet gurbet ele gidiyom
Dost elinden ayrılıyo yol gayrı

Benim arzumanım kaşı kemandır
Dost elinden zalım halim yamandır
Gidiyorum geleceğim gümandır
Halelleşek nazlı yârim gel gayrı

NOT: Söz Kırşehirli Âşık Sait'e aittir.[426]

[426] TRT Repertuarı

298. BEN MİYİM DÜNYADA BİR BAHTI KARA

Rep No: 798
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab bbba
Hece Ölçüsü: 11

Ben miyim dünyada bir bahtı kara
Tabipler bulmadı derdime çare
Muhtaç ettin beni o zalım kula
Kula muhtaç olmak zordur yareden

Aradım derdime bir çare yoktur
Anladım ezelden böyledir takdir
Ele düğün bayram bize mi kahır
Ne çekilmez kahrın vardır yareden[427]

[427] TRT Repertuarı

299. BIRAKTIN YALNIZ GURBET ELLERDE (Bozlak)

Rep No: 802
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab bbba
Hece Ölçüsü: 11

Bıraktın da yalnız gurbet ellerde
Aradım bahçanda nar bulamadım
Gezdim Mecnûn gibi nice çöllerde
Şu yanan gönlüme kar bulamadım

Yamandır feleğin kahrı yamandır
Gözlerim yolları hayli zamandır
Bülbül gibi işim daim figandır
Ben göynüme sadık yar bulamadım[428]

[428] TRT Repertuarı

300. BİR ÇİFT DURNA GÖRDÜM GÖKTE YORULMUŞ (Tor Şahin)

Rep No: 456
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cdcd eeed fffd
Hece Ölçüsü: 11

Bir çift durna gördüm gökte yorulmuş
Avcı vurmuş ganatları gırılmış *vay*
O da benim gibi yârdan ayrılmış *of*
Durma ben mahkûmum avcı değilim

Tor şahin misali eğdirip bakma
Atar bülbül gibi *vay* yare gözlerin
Cemalin şavkına cihanı yakma
Çeker Mansur gibi dara gözlerin

Cemalin gören ah ider mi ider
Seni seven yiğitte dünyayı nider
Ezrail misali can alır gider
Kasdeder canıma kara gözlerin

Kaşların katlime ferman yazdırır
Esir gibi *vay anam* diyar gezdirir
Lokman hekim gelse yaram azdırır
Ancak bu derdime çare gözlerin

Dermansız sallanma sen de bulursun
Dünya baki değildir *vay anam* birgün ölürsün
Etme bu cefayı kanlım olursun
Açtı bu Sayid'e yâre gözlerin[429]

[429] TRT Repertuarı

301. BANA KAHPE FELEK SEN YARDIM EYLE (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Bana kahpe felek sen yardım eyle
Varımış kaderde, tecellim böyle
Almasın canımı ey sen emir eyle
Acı bıraktın da Kırşehir'de yatarım

Toplanmış cerrahlar haberim yoktur
Uçakla İstanbul'dan yetişti doktur
Allah'ın emridir; ölüm de haktır
Acı bıraktın da Kırşehir'de yatarım

Der Bahri'm bu gamın üzüntün yeter
Sil gözüyün yaşın durmayıp akar
Mehmet Ali Beyim kabirde yatar
Acı bıraktın da Kırşehir'de yatarım

NOT: Bu türkü: Bir trafik kazasında vefat eden, dönemin Kırşehir Belediye Başkanı Mehmet Ali YAPICI'nın hatırasına yakılmıştır.[430]

[430] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.344

302. BİRGÜN ŞU DÜNYADAN YÜKLENİR GÖÇÜM (Bozlak)

Rep No: 528
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gazi ÖZDEMİR
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM.MD.

Kafiye Şeması: abab cccd eeed
Hece Ölçüsü: 11

Bir gün şu dünyadan yüklenir göçüm
Doyulmaz dünyadan varır da gider
Melekler gelir de sorulur suçum
Dostlar kefenimi sarar da gider

Şeyda bülbül gibi güle konmadım
Murad alıp şu dünyada gülmedim
Gittim ela gözlüm gri dönmedim
Hiçbir ikrarından ahdın bulunmaz

Garipler gurbette ah çekip ağlar
Bu ayrılık benim yolumu bağlar
Gideceğim yâre yol vermez dağlar
Dağlar engel oldu sıla bulunmaz[431]

[431] TRT Repertuarı

303. BU NASIL TALİHTİR BU NASIL KADER (Bozlak – Ağıt)

Rep No: 116
Yöre: KIRŞEHİR – KIRIKKALE / Keskin dolayları
Kaynak Kişi: Ekrem ÇELEBİ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM .MD.

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Bu nasıl talihtir bu nasıl kader
Yüreğimi yaktı sızın kardaşım
Anam feryat eder ağlıyor peder
Niye açılmıyo gözün kardaşım

Zalım gurbet mekânımız yerimiz
Daima ağlamak bizim kârımız
Getti ümüdümüz gönül varımız
Ne yatıyon biraz gezin kardaşım

Yörümüyo kırılası dizlerim
Heç görmüyo kör olası gözlerim
Bayramlar gelse de gene özlerim
Düğününü yaptın gözün kardaşım[432]

[432] TRT Repertuarı

304 ABİDİN BEY'İN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Kaman Sarıömerli Köyü
Kaynak Kişi: Mehmet Pehlivanlı, Aslan Avşar

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü: 11

Gene bir "hay" oldu Malya'dan beri
Haberime de gelenler ağlasın
Küheylana binersem dönmem geri
Benim bu halimi gören ağlasın

Haniya benimle harbe girenler
Sen ölme de ben ölürüm diyenler
Durmasın Avşar gızına gidenler
Saçı sümbül telli sunam ağlasın

Dokuz boğum idi kargımın boyu
Düşmana atlatmak ecdadım huyu
Gitti gelmedi Abidin'im deyu
Eli koynunda da anam ağlasın

Takdir böyle imiş de benim kaderim
Karalar bağlasın kalan pederim
Yetim kaldı Paşa Efendim, Haydarım
Ağlarsa da benim elim ağlasın

Ne yaman çeker de Malya'nın düzü
Zalım Tülek Hasan yelledi bizi
Evvelinden sadıksın dayım kızı
Top top kekillerin yolsun ağlasın

Dadaloğlu'm der de, maslahat bitmez
Torun'un uşağı da başımdan gitmez
Kardeşlerim kötü yerimi tutmaz
Abidin'im deyi anam ağlasın[433]

[433] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.216

305. GAVAS GÜNGÖR'ÜN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR – Karaarkaç
Kaynak Kişi: Fethiye YAĞMUR
Söz: Âşık Hasan

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Aşık Hasan gelmiş destane dizer.
Oturmuş albayın meyyitin yazar.
Isparta dağana ben oldum mezar.
Hayli kıydın felek şu genç yaşımda

Ağlatman annemi, ben de giderim.
Kukum kalmış yanar goca pederim.
Takdır biyleymiş benim kaderim.
Çaresiz dertlere salıyon felek.

Koşun arabamı kişnesin atlar.
Derunumdan akan kan ile yaşlar.
Sıladan ötüşür hasret kuşlar.
Çaresiz dertlere salıyon felek

Mektubum gelmişte, yanımda durur.
Yanıyor çiğerim dillerim gurur.
Hasret gözlerim, sılayı görür.
Çaresiz dertlere salıyon felek

Sıladan da mektup aldım, elime.
Yaşım güççük kıyma felek telime.
Ecel kemerini vurma belime.
Çaresiz dertlere salıyon felek.

Hasdanenin önü paket daşlı.
Anamın,bacımın gozleri yaşlı.
Irıza ile Hacer gızım sim saçlı.
Çaresiz dertlere salıyon felek[434]

[434] Fatih YAĞMUR, ***a.g.tez,*** s.81

306. GAVAS GÜNGÖR'ÜN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR - Karaarkaç
Kaynak Kişi: Fethiye YAĞMUR

Kafiye Şeması: aaxa bbbx cccx ddxd eeex …
Hece Ölçüsü: 11

Trenler makası ne yannı çaldı.
Isparta dağanda bir yiğit kaldı.
Dayzam da diyo ki gayrın ağlama.
Anamın kolları ha bağlı geldi.

Kemal'de gelsin de iderim töbe
Sığır güdeydin de alaydın haba.
Acı'nın camuruna garışmış baba.
Bizim nefer orda galdı gelmedi.

Garipli Garipli sen beri yolla.
Kurtlar geliyosa dineği salla.
Hastanedeysen, bir mektup yolla
Bir saatliğine görüşek oğlan.

Nerde olsa ben bilirim sesini.
Kapıdan gelirken ses virir gelir.
Allah'dan diliyom anamın oğlu.
İnşallah yakında ha bacın ölür.

Gelinini Osman oğlan alıyo.
Hacı Ekber kızın öksüz galıyo.
Camın aşılanmış dayzan ölüyo.
Ölüyoruz ne geliyor elimizden.

İyi geldin Hilmi Ağa gönlüm hırgatlı.
Makine getirmiş, ekini katlı.
Atını arabasını çıkardık sattık.
Sizi de arabasına gurban iderim.

Sıkı bağla pantuluyun bağını.
Dolanda gel Isparta'nın dağını.
Sen erittin, yürağmin yağanı.
Ben ölüyüm uşağını güdemem.

Büyük develeğa buğur giriyo.
Ihsan süylüyoda gelin gulüyo.
Nevşeher'in de sarmışlar çantaya.
Haşim'de demiş ki sılam kalıyo.

Sılıyada babam oğlu sılıya.
Yayla halaya da Ihsan turuya.
Bulmuşlar çıkı, çıkmış turuya.
Maşallah da Çelebi'nin uşağa.

Öğlene geliyoda gelin binecek.
Çığrın İhsan'a, vursun kurşağa.
Anam al dikmiş, babam gadife.
Anayın sözüne, uyma Fedime.[435]

[435] Fatih YAĞMUR, ***a.g.tez,*** s.83

307. HACI İSMAİL'İN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Necip Yağmur

Kafiye Şeması: aaax bbbx cccx
Hece Ölçüsü: 11

Hastanenin önü çınar ağacı
Doktor çalıyo da ağlı ilacı
Anam babam elim obam duacı
Dua idin Allah kurtarsın beni

Çatal kapıdan da çıktı da baktı
Düşmanlar eline al gına yaktı.
Sen yaradansın hep hüya çıktı
Dut elimden nazlı yarim gidelim

Niyaz gelir çifti öküzüm koşulur
Güz gelir çifte koçum aşılanır
Niyazınan Seyfali öz arkadaşım
Elif'e de selam iyle gardaşım[436]

[436] Fatih YAĞMUR, ***a.g.t.,*** s.96

308. ÇAMALAKLI İRAŞİD'İN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR - Karaarkaç
Kaynak Kişi: Fethiye Yağmur

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Çekin ala atım nalbant nallasın
Galdırman yorganı ganım damlasın
Sallan mendilimi sinek gonmasın
Uyan İraşid 'im uyanamıyom

Çiftlikten çıktımda saat beş idi
Gale köprüsünde şafak ışıdı
Beni vuran bağler beş gardaşıdı
Uyan İraşid'im uyanamıyom

Uyan İraşid'im ben hu dayandım
Ağ gonaktan nazlı yardan ayrıldım
Cigerim yandı, ben senden ayrıldım
Uyan İraşid'im uyanamıyom

İraşid oturmuş, kakülün darar.
Şükrü Bağ oturmuş mavzer yağlar
Şu imi dünyede ağ ile bağler
Uyan İraşid'im uyanamıyom

Meğer sizde hiç merhamet yoğumuş
Küçücük Mesud'em beşikte uyumuş
Uyan İraşid'im uyanamıyom
Kame yarasına dayanamıyom[437]

[437] Fatih YAĞMUR, ***a.g..t,*** s85

309. HASAN AYDIN'IN HAPİSHANE AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR Mucur-Babür köyü
Kaynak Kişi: Hasan Aydın

Kafiye Şeması: abab bbba ccca…
Hece Ölçüsü: 11

Yine efkâr geldi arefe günü
Uyumaz mahkûmlar sıkılır canı
Yavrular ağlaşır, yoktur geleni
Yavrular bayramınız mübarek olsun

Bayram gelir çocuklarım ağlaşır
Çoluk çocuk, birbiriyle gaynaşır
Gonşular da birbirine sarmaşır
Yavrular bayramınız mübarek olsun

Oturup derdimi yazamaz oldum
Eşim dostum ile gezemez oldum
Mapusanelerde saraldım soldum
Dostlar bayramınız mübarek olsun

Musluklar dakılı suları akmaz
İçerim ağlıyor gözyaşım çıkmaz
Mahkûmun yüzüne hiç kimse bakmaz
Dostlar bayramın iz mübarek olsun

Âşık Hasan ağlaşıyor bacılar
Böyleyimiş dostlar bizim yazılar
Boynu bükük ağlar körpe guzular
Yavrular bayramınız mübarek olsun"[438]

[438] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,*** s.230

310. HASAN DOĞAN'IN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Çiçekdağ-Safalı köyü
Kaynak Kişi: Kamber Dağ

Kafiye Şeması: aaxa bbxb ccxc …
Hece Ölçüsü: 11

Dinlen beyler *de* şu başıma geleni
Üç haftalık *da* güvağayken öleni
Perişan etmesin *de* Yareden Allah
Gülhanim'in gözyaşını sileni

Yirmi bir gün deyincek yatağa düştüm
Atmış gün deyincek canımdan geçtim
N'ola dutaydım da doktur sözünü
Ecel şerbetini *de* elimle içtim

Doktor bey de dedi: oğlum evlenme
Evlenirsen Gülhanim'le eğlenme
Evlenirsen yaşamazsın ölürsün
Destan olup sen dillerde söylenme

Çağırın *da* Bekir'inen Gamber'i
Açtırmaz gözümü *de* ecelin teri
Sakın Gülhanim'e geydirmen gara
Bağlasın başına *da* telli cemberi

Anam gile gara haber salarım
Ben yârimin yüzlerini yalarım
Hasan eşimden de ayrı düşersem
Hem ağlarım hem saçımı yolarım

Al duvak vuruldum ben güle güle
Sanki gelin oldum ben bu köye
Eğer ilkbahara kadar yârim ölürse
Yaşatmam kendimi atarım sele

İki gardaşım var *da* birisi hoca
Hem elif okur da hemi de hece
Bana dediler ki yârin ölecek
Safalı köyüne vardığın gece

Köyüm Dayılı da ismim Gülhan'ım
Yara gurban olsun *da* bu datlı canım
Her sabah Mevla'ya çevirdim yönüm
Beni Hasan eşime gavuşdur deyi[439]

[439] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.***

311. ARİF BOZKURT'UN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Mucur-Dalakçı köyü
Kaynak Kişi: Zeynep Bozkurt

Kafiye Şeması: aaaa bbbc dddc …
Hece Ölçüsü: 11

Gavga gurduk Çiğdemliğin başına
Yiğen Hoca, fitil goydu döşüne
Zalım düşman ne düşüyon peşine
Ölmez diyi daş vurdular başına

Gavgayı gurduk da Seyfe'nin sağa
Al gana boyandı yeleğin ağa
Dört oğlunun biri Ferzi ufağa
Büyüdün oğlumu alsın ganımı

Dört oğlunun biri Ferzi ufağa
Büyüdün Ferzi'yi alsın ganımı
Bir vatan yoluna verdim canımı
Kesin burda düşmanların yolunu

Mor goyunun meler gelir sıcakta
Öküzlerin mahsun mahsun bucakta
Dört oğlumun biri Ferzi gucakta
Büyüdün Ferzi'yi alsın ganımı

Harman yerine de harman dökmeyin
Mezarımın baş daşını çekmeyin
Garip diyi göz ardına atmayın
Büyüdün oğlumu alsın ganımı

Garip diyi göz ardına atmayın
Büyüdün oğlumu alsın ganımı
Bir vatan yoluna verdim canımı
Kesin burda düşmanların yolunu[440]

[440] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,***

312. NURİ'NİN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR-Kaman-Çağırgan Kasabası
Kaynak Kişi: Rasim Baysal, Hacı Mustafa

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Bağlar ıssız galdı bülbül ötmeye
Evler viran galdı figan etmeye
Kızlar azık aldı üç gün gitmeye
Zilfi'yü sorguna çal Gızılırmak

Gızılırmak ne belli başın var
Hakka yaramadık senin işin var
Nuri yavrucuğum, üç kardeşi var
Al gitme Nuri'mi dur Gızılırmak

Ala ördek olsam uçmam kıyından
Zaten hoşlanmazdım senin huyundan
Âb-ı zemzem olsa içmem suyundan
Suyunu böğrüme çal Gızılırmak

Ganlı Gızılırmak pek coşkun akar
Ayrılık ateşi ciğerimi yakar
Gözleyin Nuri'mi nereden çıkar
Nuri'mi kenara vur Gızılırmak

Gızılırmak edirafın dağ mıdır
Dört tarafın sümbül bağ mıdır
Haber ver, nerede Nuri'm, sağ mıdır
Ciğerin acısı zor Gızılırmak

Gızılırmak talkın verir guşları
Akar durmaz gözümün yaşları
N'ittin adadaki kanlı leşleri
Hasret kefenine sar Gızılırmak

Gark olup gemimiz deryaya daldı
Gelin gız galmadı yüzüne ağdı
Zülfü hanımdan bir haber gelmedi
Zülfü'yü sorguna sür Gızılırmak

Bahar gelir senin suyun çoğalır
Eser poyraz, düz ovaya dağılır
Pek zor etme Nuri'm suda bunalır
Nuri'mi kenara çal Gızılırmak

Nuri'min bahçesi bülbülün yurdu
Çıkar tan yüzüne feryat ederdi
Bahçesinde elvan güller biterdi
Nice canlar yedim der Gızılırmak

Gızılırmak hızlı akma yorulun
Yorulun da düz ovaya serilin
Bir gün gelir durup hem de durulun
Mahşerde davacın var Gızılırmak

Haykırıp akarsın çekersin demi
Asla taşımıyon efkârı gamı
Bir gün olur ağzına vururlar gemi
Çekersin ah ile zar Gızılırmak

Gızılırmak ovalarda yayılır
Yayılır da varıp suyu durulur
Senden ahirette hesap sorulur
Mahşerde davacın var Gızılırmak

Der Said'im arşa çıktı figanım
Elimden uçurdum bir çift doğanım
Biri yiğenimdi biri ciğerim
Mahşerde davacın var Gızılırmak[441]

[441] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.129

313. HAŞİM İLHAN'IN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Çiçekdağ Orta Hacıahmetli Köyü
Kaynak Kişiler: Ayşe DUMAN - Osman ÇETİN - Hafız KOL

Kafiye Şeması: aaba cccd eeed …
Hece Ölçüsü: 11

Sağıma soluma taksim geçtiler
Gurdular masamı rakım içtiler
Dede yurdum Hacı Ahmetli Ortaköy
Al ganımı duvarlara saçtılar

Güle geldim ağlar döndüm geriye
Aniden garıştım eyvah ölüye
Oğlum Memmet Bey de yârim Nuriye
Al ganla gösterme halımı benim

Annem Ahile'dir babamsa Bekir
İstemem bu zevki olsaydım fakir
Rakı diye sundular bir ganlı zehir
Ganla zevk ettiler yerimi benim

Memmet Bey de değiştirir vitesi
Bilmem son günümüş bunun ötesi
Ali Beyim al ganımı ödesin
Memmet Bey'im tutar yerimi benim

Dede yurdum Hacı Ahmetli deriken
Her ahbaplarımdan hörmet görürken
Yaprağında türlü meyva verirken
Suçsuz goparttılar dalımı benim[442]

[442] Sebahattin YAŞAR, a.g.e., s.356

314. JANDARMALARIN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Boztepe-Karacaören Kasabası
Kaynak Kişi: Yusuf Kahraman

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Bir sabah azdı *anam* da dağların yüzü
Allahım gorusun da hepimizi
Bize mezar oldu Gırşehir düzü
Evin bir oğluydum ona ağlarım

Araplı'dan çıktık havalar ezik
Galdım bu çöllerde ne gadar yazık
Ayrıldım yavrumdan döşlerim çözük
Evin bir oğluydum ona ağlarım

Ne yaman çekiyor da Çiğdeli Çölü
Vurdu dipi dostlar şaşırdık yolu
Kesildi dermanım aşamam beli
Nişanlım ellere galdı ağlarım

Üç ay galdı teskireyi almıya
Çekindik çavuştan geri dönmeye
Felek gast eylemiş canım almaya
Cenazemiz nerde galdı ağlarım

Vilayetim Antep köyüm de Zindan
Ağla babam ağla ayrıldım senden
Bundan sonra mektup gözleme benden
Evin bir oğluydum ona ağlarım

Vilayetimi sorarsan yeşil Adana
Yazın künyemi da verin babama
Zalım felek doyurmadı dünyama
Nişanlım ellere galdı ağlarım.

Osman Çetin'in (Âşık Cemal) torunu Şükrü Çetin ise yörede okunan
bu bozlak için "Dedemin destanlarından diyerek" bize şu dörtlükleri okudu:

Ne yaman çekiyo Çiğdeli çölü
Dipi vurdu dostlar şaşırdık yolu
Tükendi dermanım aşamam beli
Azrail gurbette aldı canımı

Gana dipi duttu göğün yüzünü
Çok dedik, kumandan gönderme bizi
Bize mezar oldu Kırşehir düzü
Azrail gurbette aldı canımı

Ecel suyu Araplı'da içmiştik
Tüfeklerde emniyeti açmıştık
Ölüm için Çiğdeli'yi seçmiştik
Azrail gurbette aldı canımı

Emri kumandanım verdi alamaz
Asker mirine karşı gelemez
Kar'altında kaldık kimse bulamaz
Azrail gurbette aldı canımı[443]

[443] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.193

315. NAZİK GELİN TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR/ Kaman
Kaynak Kişiler: Behiye Şahin-Hacer Şahin-Mahmure Şahin

Kafiye Şeması: aaab cccc dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Arpa yetti anam burçak biçilir
Ayran yerine de ağu içilir
Nazik gelin senden nasıl geçilir
Kara yerler senin ilen doydu mu

Hekim geldi bıçağını biliyor
Nazik gelin dileğini diliyor
Türkmen kızı çifte bebeğini beliyor
Beliyor da sebebine ileniyor

Kırk beliklim emmilerin duydu mu
Gardaşları gara yere verdi mi
Uyan Nazik uykuların kandı mı
Uyan Nazik kara yerler doydu mu

Naziğin giydiği allı alaca
Akşam oldu kalktı kanlı salaca
Satın çeyizini verin ilca
Kara yerler senin ilen kandı mı[444]

.

[444] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.195

316. MUSA ŞAHİN'İN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Kaman
Kaynak Kişi: Mehmet Yaşar Şahin

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Başladım destana gözlerim yaşda
Böyle acı ölüm görülmez düşde
Sardı gara toprak on sekiz yaşda
Birden geniş dünyam dar ettin felek

Yirmi dört gün çektim tifo derdini
Açın tabutumu annem gördü mü
Zalım felek muradına erdi mi
Üstümde duman tüttürdün felek

Ahbaplar mezarımı gayet bol gazın
Ben murad almadım yumuldu gözüm
Eller gibi şad olup gülmedi yüzüm
Pek tezden ömrümü çürüttün felek

Evlenip elime yakmadım gınam
Sanki viran kaldı yıkıldı binam
Gelsin başucuma o dertli anam
Birden ciğerimi erittin felek

Gülüm gonca idi yaprak döküldü
Gan gurudu damarlarım çekildi
Ahbaplar içinde boynum büküldü
Mahşere yolumu yürüttün felek

Kesildi dünyada ekmeğim aşım
Dutmadı dizlerim ağrıyor başım
İsmim Musa Şahin pek gençtir yaşım
Açmış güllerimi guruttun felek

Benim için bülbül ötsün dalında
Hiç gözüm galmadı dünya malında
Getir Kamil emmim yatam golunda
Gecemle gündüzüm dar ettin felek

Dört bacım var, ağlar bırakmaz peşim
Dilim dönmez oldu, kilitlendi dişim
Yerimi dutacak yok bir kardeşim
Bu derdi ciğerime kan ettin felek

Zalım tifo kül edermiş adamı
Sıktı boğazımı kesti sedamı
Heves ile süslediğim odamı
Sanki bir virane yer ettin felek

Çare yoktur bu derdime bakmayın
Gelin hastaneden beni yoklayın
Resmimi mahşer gününe saklayın
Yumdum gözlerimi kör ettin felek

Biter mi validem ciğerden “vah”im
Bir yuva gurmaktı dünyada “ah”im
Tevfiğin oğluyum, soy ismim Şahin
En sonu toprağa gahr ettin felek

Doktor bey, bir çare yok mudur aman
Ciğerim gopuyor, halim çok yaman
Bir dostlarım değil, hep yandı Kaman
Var iken dünyayı yok ettin felek

Yeter Âşık Hasan tamamdır sözüm
Galem yazmaz oldu gan doldu gözüm
Daha çok yazardım dutmadı özüm
Genç iken ölüme yâr ettin felek."[445]

[445] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.195

317. ŞEHİT ASKER REMZİ DURMUŞ'UN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Kaman Hamit Kasabası
Kaynak Kişi: Dursun Kaya

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Kuşandım teçhizatım tüfek elimde
Hapishanelerde nöbet yerinde
Şehit oldum anam İzmit elinde
Kanlı elbisemi soyan ağladı

Vuruldum göğsümden boyandım kana
Karalı haberim duymasın ana
Çocukların emaneti nazlı yâr sana
Kanlı tabutuma koyan ağladı

Kurşunu yedim de tezkerem doldu
Şerefli bayrağım göğsüme kondu
Su diye bağırdım, ciğerim yandı
Kanlı gömleğimi silen ağladı

ViIâyetim Kırşehir, kazam Kaman
Zalım azrail vermedi aman
Hamit köyüne vardığım zaman
Götürüp mezara koyan ağladı

Der Âşık Dursun, bu imiş kader
Künyesi geldi de duyuldu haber
Takdir böyle imiş ne yapsın peder
Şehit namazını kılan ağladı[446]

[446] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,*** s.237

318. ÇERKEZİN AĞIDI

Yöre: MUCUR – Geycek Köyü
Kaynak Kişi ve Müzik: Said SARGIN
Söz: Niyazi SAPMAZ
Derleyen: Sebahattin YAŞAR

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Gidiyom Çerkez'im çabuk dön geri
Cennet mi şehidin acap öz yeri
Sitemini çektim yıllardan beri
Gurban verdim ben Obruğ'un Gölü'ne

Çerkezim sağ mıdır gidip görenler
Gurtarın yavrımı yüzme bilenler
Esme deli diye bana gülenler
Gurban verdim ben Obruğ'un Gölü'ne

Kırlangıç dağının yaylası serin
Obruğ'un Gölü'nün dibi bek derin
N'ola validen'de dönerim bir gün
Gurban verdim ben Obruğ'un Gölü'ne[447]

[447] ***Kırşehir ve Geycekli Niyazi Sapmaz***, Ankara, Kırşehir Konsepti Yay., 2003

319. VİLAYETİM ANTEP KÖYÜM DE SULTAN (Ağıt)

Rep No: 814
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık Hacı OSMAN
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaab cccb ddda …
Hece Ölçüsü: 11

Vilayetim Antep köyüm de Sultan
Ağla anam ağla ayrıldım senden
Bundan sonra mektup beklemen benden
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

İlimi sorarsan yeşil Adana
Künyemi yazında verin babama
Felek doyurmadı beni dünyama
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Üç ay kaldı tezkeremi almaya
Çekindik çavuştan geri dönmeye
Felek kasteylemiş canım almaya
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

İsmimi sorarsan yaralı Halit
Gençliğime doymadım Allah şahit
Vazife uğruna olmuşum şehit
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Araplı köyüne serdik postları
Kayıp ettik anne baba dostları
Bulunmaz başıma mezar taşları
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

Söyleme Hacı Osman söyleme yeter
Bülbülün dalında serçeler öter
Ocağım söndü de dostlar yas tutar
Ezrayil gurbette geldi ağlarım

NOT: Şiir; Kırşehirli Âşık Hacı Osman'a aittir. Kırşehir'de uzun yıllar önce askerlik yapan Adana ve Antep'li iki jandarma erinin soğukta kar altında donmaları üzerine yakılmıştır.[448]

[448] TRT Repertuarı

320. TARLADAN ÇIKTIM VURDUM BAYIRA (BOZLAK, AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Tarladan çıktım vurdum bayıra
Zalım Azrail de gelmiş oraya
Çaresi yok ki kaçam nereye
Kader böyleyimiş kime ne deyim

Sabahleyin gittim ben de işime
Azrail de düştü benim peşime
Hepisi Allah'dan geldi başıma
Kader böyleyimiş kime ne deyim

Acı haber gelmiş köyde dolaşır
Al kanlarım da motora bulaşır
Babam annem başucumda ağlaşır
Kader böyleyimiş kime ne deyim[449]

[449] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.393

321. UZAK YOLDAN GELDİM HASRETİM NİÇİN (BOZLAK, AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab ccca ddda
Hece Ölçüsü:11

Uzak yoldan geldim hasretim niçin
Hani nerde babam Muharrem nerde
Yaralı bülbülüm ses vermez niçin
Yüreği yanığım o Kerem nerede

O garip gönüllüm dertli bakışlım
Feleğin elinde sinesi daşlım
Yüreği yaralım gözleri yaşlım
Gönül evi yıkık viranım nerde

Okula gidemedim bu dert benimdi
Hemi benim derdim hem babamındı
Hemi babam hemi öğretmenimdi
Garibim dersimi verenim nerde[450]

[450] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.394

322. OTURDUM DA YOL ÜSTÜNE YORULDUM

TRT Repertuarı No:401,
Yöre: Orta Anadolu, Bozlak
Kaynak Kişi: Çekiç Ali,

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb …
Hece Ölçüsü: 11

Yoruldum da yol üstüne oturdum
Derdim artığında yüze yetirdim
Ben yavrumu Gırşeer'inde yitirdim
Gınaman gomşular ben oldum deli

Aşağıdan gele gele geldiler
Avlumuza dolum dolum doldular
Ağ yavrumu da elimizden aldılar
Gınaman gomşular ben oldum deli

Dağlara düştüm de geyikler gibi
Yollara düştüm de seyikler gibi
Ne dağlar goydum ne daşlar dibi
Gınaman gomşular ben oldum deli

Bu parçanın devamı Sebahattin Yaşar'ın eserinde şu şekilde devam eder.

Yoruldum da yol üstüne oturdum
Derdim artgın idi yüze yetirdim
Ben yavrumu Gırşeer'de yitirdim
Gınaman gomşular ben oldum deli

Yitirdim yavrumu ben bulamadım
Bu nasıl derdimiş ben bilemedim
Ben yavrumu Gırşeer'de yitirdim
Gınaman gomşular ben oldum deli

Aşağıdan gelim gelim geldiler
Havlumuza dolum dolum doldular
Ağ bebeyi elimizden aldılar
Gınaman gomşular ben oldum deli

Dağlara düştüm de geyikler gibi
Yollara düşdüm de seyikler gibi
Ne dağlar goydum ne daşlar dibi
Gınaman gomşular ben oldum deli

Bir elekçi gelse de bir elek alsam
Sallanı sallanı toprak elesem
Ağ bebeyi ak beleğe belesem
Gınaman gomşular ben oldum deli[451]

[451] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.e.,***

323. KIZILIRMAK CAN İNCİTME SEN BUGÜN

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Gızılırmak can icitme sen bugün
Mübarek günlerde sel bayram eder
Kitabın gavlince dağlar al deymiş
Garışmış çiçeğe çöl bayram eder

Bülbül ile saka yapar hep uçan kuşlar
Gece bu aylarda figana başlar
Eser yel eğilir dallar ağaçlar
Mübarek günlerde dal bayram eder

Yavru şahin bir kekliği salaklar
Bugünlerde kabul olur dilekler
Cennette huriler gökte melekler
Sevinir mahlûkat kul bayram eder[452]

[452] TRT Repertuarı

324. SUDA BOĞULAN GELİN

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Âşık SAİD
Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb..
Hece Ölçüsü: 11

Yedi kardeş idik bindirdik ata
Sevkettik kavimli kardeşli öte
Köprüye varınca oldu bir hata
Nettin Kızılırmak allı gelini

Kayığa varınca kayık yıkıldı
Beşyüz sağmen birden suya döküldü
Fakir fukaranın beli büküldü
Nettin Kızılırmak allı gelini

Tüfek getirin kartalı vuralım
Dalgıç getirin gelini bulalım
Biz gelinsiz köye nasıl varalım
Nettin Kızılırmak allı gelini

Sağmenler de kaya gibi dolaşır
Yengeler de kuzu gibi meleşir
Güveye karalı haber ulaşır
Nettin Kızılırmak allı gelini

Kaynanası der ki gelin gelmedi
Kayınbabası der gönlü olmadı
Cehizler geldi de damlar almadı
Nettin Kızılırmak allı gelini

Der Said'im orda ben olmasaydım
Ölü yüzlü gelin hiç görmeseydim
Şu yalan dünyada murat alsaydım
Nettin Kızılırmak allı gelini

Engin öter şu ırmağın kuşları
Yanar durur ciğerimin başları
Önüne yığılsa köyün taşları
Ahdin gitmez sen deli Kızılırmak

Der Sadi çok coşma durulun bir gün
Akıbet ah çeken yorulun bir gün
Bağlarlar bendini durulun bir gün
Yeter kuruyasın el Kızılırmak[453]

[453] Cahit OBRUK, ***Kırşehirli Aşık Said***, Ankara, Kırşehir Belediyesi Yay. Ulus Matbaası, 1983 s.159

325. KÜÇÜK YAŞTAN BERİ ÇİLE ÇEKERİM

Yöre: KIRŞEHİR/ Babür Köyü
Kaynak Kişi: Âşık Hasan Aydın

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü: 11

Küçük yaştan beri çile çekerim
Dokunmayın bana gönlüm yaralı
Annem babam yoktur boyun bükerim
Dokunmayın bana gönlüm yaralı

Değmeyin ciğere ateş yanıyor
Şu yalan dünyada kimler galıyor?
Yaralı ceylanı kimler bağlıyor?
Dokunmayın bana gönlüm yaralı

Arı olup çiçeklerde galsaydım
Guş olup ağaçlara gonsaydım
Gendi işimi gendim görseydim
Dokunmayın bana gönlüm yaralı

Yaralı gönlüme merhem kâr etmez
Eyvah gaderimin çilesi bitmez
Küçükten evimin dumanı tütmez
Dokunmayın bana gönlüm yaralı

Söyleme Hasanım derdini ele
Allah'ım gulların düşürme dile
Âdemoğlu gapılmış akıyor sele
Dokunmayın bana gönlüm yaralı[454]

[454] Sebahattin YAŞAR, a.g.e., s.232

326. BU YIL BU DAĞLARIN KARI ERİMEZ (Bozlak)

Rep No: 445
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü: 11

Bu yıl da dağların karı erimez
Eser bad-ı sabah yel *bozuk bozuk*
Türkmen kızı yaylasına yörümez
Bozulmuş aşiret el *bozuk bozuk*

Giden yolcuyu da döndü eyledim
Susuz değirmene bend mi bağladım
Ben yârimi gönül ilen eyledim
Gönül bahçasında gül *bozuk bozuk*

Elim deymez güllerini deremeye
Dilim tutmaz hasta halin sormaya
Dört kitabın manasını bilmeye
Sazım düzen tutmaz tel *bozuk bozuk*

Pir Sultan der yaratıldık kul deyi
Hızır Paşa elinde mi öl deyi
Dostlar bizi ısmarlamış gel deyi
Geleceğim ama yol *bozuk bozuk*[455]

455 TRT Repertuarı

327. ÇIKTIM ÇİÇEK DAĞINA AYGAR GÖRÜNÜR (Bozlak)

Rep No: 130
Yöre: KIRŞEHİR / Çiçekdağı
Kaynak Kişi: Dede Bekâr
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaxa ccxc ddxd (mani tarzı)
Hece Ölçüsü:11

Çıktım Çiçekdağ'na Aygar görünür
Güzel olan sarı yazma bürünür
Size diyom size duyun ahbablar
Sevdiğini alamayan sürünür

Kırşehir tarafından çıktı bir gelin
Gınalanmış boğum boğum ak elin
Yazdırmış fermanın almış eline
Buzluk sana uğradı mı bir gelin

Eline vurmuş da boğum kınayı
Nerde bulayım senin gibi sunayı
Gözle Çiçekdağ'ı hanen veran sunayı
Çiçakdağ'ı sende galdı bir gelin[456]

[456] TRT Repertuarı

328. GİRDİM TÜNELE DAYALI KÜREK (Bozlak)

Rep No: 449
Yöre: ORTA ANADOLU
Kaynak Kişi: Aydın ÇEKİÇ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaab ccdc eefe
Hece Ölçüsü:11

Girdim tünele de dayalı kürek
Girdim içine de kan gölek gölek
Ben sana ne yaptım *ey* zalım felek
Daha amelenin biri gelmedi

Ne kanlıymış şu yaylanın soykası
Aldım'ola zalım felek öfkesi
Mendilimi iç koynumda saklarım
Derler'mola yârim ölü soykası

Trenci emmi trenini süreyim
Aç koynunu nazlı yârim gireyim
Şevket'imi yarmada gördüm diyene
Yavru cerenimi müjde vereyim[457]

[457] TRT Repertuarı

329. GİYE GİYE ESKİTMİŞSİN ALLARI (Bozlak)

Rep No: 807
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Giye giye eskitmişsin alları
Getirdin başıma türlü halları
Gelir diye çok bekledim yolları
Yoksa yemin mi ettin gemlemezlere

Seher vakti bülbül öter ekseri
Gözümün yaşları deler mermeri
Ne dedim sevdiğim gelsene beri
Yoksa yemin mi ettin gemlemezlere[458]

[458] TRT Repertuarı

330. GÖÇ EYLEYİP HER DAĞLARDA YAYLANMAZ

Rep No: 215
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Göç eyleyip her dağlarda yaylanmaz
Başı bölük bölük kar olmayınca
Dünya malıyınan gönül eğlenmez
Gönülden bilecek yâr olmayınca

Dost elinden gel olmazsa varılmaz
Irızasız bahçanın gülü derilmez
Gönül yarasına derman bulunmaz
Yâr eliyle yarem sarılmayınca

İstemem dikeni güle istemem
Fena kelamları dile istemem
Cennet-i alayı bile istemem
Ne'dem iki gönül bir olmayınca[459]

[459] TRT Repertuarı

331. GÖKYÜZÜNDE UÇAN BÖLÜK DURNALAR (Bozlak)

Rep No: 217
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dddb (ilk kıta bozuk)
Hece Ölçüsü: 11

Gökyüzünde uçan bölük durnalar
Yok mu himmetiniz aldı dert beni
Gece gündüz hayalına yeldiğim
Mecnûn gibi çöle vurdu dert beni

Bu dert beniminen inat oturdu
Hicran ocağını bağrıma kurdu
Keskin kılıcını sinama vurdu
Vurdu bölük bölük böldü dert beni

Bilmem hayal gibi bilmem düş gibi
Geldi geçti buralardan kış gibi
Şahin pençesine düşmüş kuş gibi
Duttu birer birer yoldu dert beni[460]

[460] TRT Repertuarı

332. GİNE HABER GELMİŞ DOSTUN ELİNDEN (Bozlak)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Gine haber gelmiş dostun elinden
Durmayıp sevdiğim de gelsin demiş *oy oy of demiş*
Bergüzar göndermiş zülfün telinden *oy of* telinden
Saldığım haberden bilesin demiş *vay* demiş

Böyle selam salmış kaşları karam
Tazeledi yine yürekte yaram *oy oy of yaram*
Yârdan haber gelmiş ben nasıl duram *oy of* duram
Tez günler içinde gelesin demiş *vay* demiş

Ele selam salmış şiveli nazlım
Bir eli kadehli bir eli sazlım
Taman ebruları tor şahin gözlüm
Tez günler içinde gelesin demiş[461]

[461] Mansur KAYNAK. ***a.g.e.,***

333. ŞİFA BEY İLE SULTAN KIZ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Hacı TAŞAN
Derleyen: Müjgan CUMBUR

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Bu ellerden göçtü m'ola obalar
Üzerine giyer türlü dibalar
Daha yar seversen olsun töbeler
Mestane gözlü yar gittikten sonra

Dünya zindan oldu bir firkat geldi
Ayrılık oldu da sinemi deldi
Yürü fani dünya sende nem kaldı
Mestane gözlü yar gittikten sonra

NOT: Kul Yusuf'a ait olup on kıtalı bir şiir olup iki kıtası Hacı Taşan tarafından plağa okunmuştur.[462]

462 Müjgan CUMBUR, ***Karacaoğlan, şiirler,*** Ankara, MEB. Yay., 2001, s.46

334. GÖNÜL ARZEYLİYOR DOSTU GÖRMEYİ

Rep No: 801
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab ccca ddda eeea
Hece Ölçüsü: 11

Gönül arzeyliyor dostu görmeyi
Engel bırakmıyo buna ne dersin
Eller beğenmezken balı hurmayı
Evdeki tükenen una ne dersin

Kimisi dünyada muradın almış
Kimi zevki sefa keyfine dalmış
Kimi dert elinden çaresiz kalmış
Biçare dolaşır buna ne dersin

Kimi yaptığına öğünür durur
Kimi pişman olmuş döğünür durur
Kimi bağrı yanmış göyünür durur
Kerem gibi yanan kula ne dersin

Kimi datlı dilli güler yüzlüdür
Kimi daştan katı ağır sözlüdür
Sormayın garibimi derdi gizlidir
Başındaki binbir hala ne dersin[463]

[463] TRT Repertuarı

335. SIRA DAĞLAR GİBİ SAHİBİM BABAM

Yöre: MUCUR – Geycek Köyü
Kaynak Kişi ve Müzik: Said SARGIN
Söz: Niyazi SAPMAZ
Derleyen: Sebahattin YAŞAR

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb…
Hece Ölçüsü: 11

Gurumuş yaprağı düşmüş dalından
Arzumanım galdı kâbe yolundan
Ordudan gıymatlı nişan golundan
Sıra dağlar gibi sahibim babam

Çalışır yorulmaz yiğin yel gibi
Kimsenin ayıbın demez el gibi
Çocuklara teslim olmuş gul gibi
Sıra dağlar gibi sahibim babam

İsmi tarihlerde saldılar garbe
Yaprak düşer daldan uğramış darbe
Gudüs çöllerinde gaç girdin harbe
Sıra dağlar gibi sahibim babam

İncitmez kimseyi sever huyunca
Gider arkadaşının gendi suyunca
Adın söyleniyo tarih boyunca
Sıra dağlar gibi sahibim babam

Madalya dakınmış ordunun merdi
Kıbrıs adasında çok esir durdu
Gaderden gayıtlı çoğumuş derdi
Sıra dağlar gibi sahibim babam

Ayırı yurdundan goparır teli
Sevinir belleyim bir Geycek eli
Çok uzak duyamam Alaman yolu
Sıra dağlar gibi sahibim babam

Gırık gönülleri ulamak ister
Gökteki guşları sulamak ister
Gribim bu köyde bir yol göster
Sıra dağlar gibi sahibim babam[464]

[464] ***Kırşehir ve Geycekli Niyazi Sapmaz***, Ankara, Kırşehir Konsepti Yay., 2003

336. KALKTI KISMET BU ELLERDEN GİDELİM (Bozlak)

Rep No: 806
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab ccca
Hece Ölçüsü:11

Kalktı kısmet bu ellerden gidelim
Size bırakarak ellerimizi
Eşe dosta gayrı vedâ edelim
Belki bekler vardır yollarımızı

Ayrılık efkârı serimden gitmez
Virâne bahçede bülbüller ötmez
Azgındır yaralar melham kâr etmez
Kime arz edelim hallerimizi[465]

[465] TRT Repertuarı

337. KIZILIRMAK EDİRAFIN DAĞ MIDIR (Bozlak)

Rep No: 289
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Haydar AKYOL
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Kızılırmak edirafın dağ mıdır
Dört bir yanın lale sümbül bağ mıdır
Haber ver nerede Nuri'm sağ mıdır
Nuri'mi kenara çal Kızılırmak

Der Said'im arşa çıktı figanım
Elimden aldırdım bir çift doğanım
Biri yeğenim de biri ciğerim
Ciğerin acısı zor Kızılırmak[466]

NOT: Bu dörtlük de yörede okunmaktadır

Kızılırmak aka aka bulanır
Bulanır da karlı dağlar dolanır
Nuri'm çok küçük de suda bulanır
Nuri'mi kenara çal *Kızılırmak*

[466] TRT Repertuarı

338. MECNUN GİBİ DOLAŞIYOM ÇÖLLERDE (Bozlak)

Rep No: 675
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Mecnun gibi dolaşıyom çöllerde
Hayat beni gezdiriyo yel gibi
Ah eder ağlarım gurbet ellerde
Durmaz akar gözüm yaşı sel gibi

Bir güzelin mecnunuyum evvelden
Terk edemem onu gelmiyor elden
Yandım ataşına canı gönülden
Görmesem günlerim uzar yıl gibi

Durmadan haftalar aylar geçiyo
Evvel benim idi şimdi kaçıyo
Varıp yâd eller de derdin açıyo
Beni görüp saklanıyo el gibi[467]

[467] TRT Repertuarı

339. NASIL METHEDEYİM KARAKURT SENİ (Bozlak)

Rep No: 310
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Veli ERTEN
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Nasıl methedeyim (koca) kara kurt seni
Gördüm sur içinde hareli gelin
Ne kadar vasfetsem acizim seni
Gelmemiş cihana sen gibi gelin

Kendi Savculudur Türkmendir aslı
Dünyanın kıymeti koynunda besli
Nişanlısı ölmüş onun için yaslı
Bağlamış alnına karalı gelin[468]

[468] TRT Repertuarı

340. GURBET ELLERİNDE ALMA CANIMI (Bozlak)

Rep No: 224
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık SAİD
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab bbba
Hece Ölçüsü:11

Gurbet ellerinde alma canımı
Duyar düşmanlarım şadıman olur
Yıkıp viran etme fakirhanemi
Yavrularım ufak perişan olur

Bu dert beniminen geldi oturdu
Hicran ocağını sineme kurdu
Gönül seyyah olup yollara durdu
Belki nazlı yârdan bir haber olur[469]

[469] TRT Repertuarı

341. NERDE KALDI VATANIMIZ ELİMİZ

Rep No: 315
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Nerde kaldı vatanımız elimiz
Sıladaki dağlar görünmez oldu
Uzak düştü nazlı yâre yolumuz
Kaldım gurbet elde dönülmez oldu

Yetişmiştir yeşil yapraklı bağlar
Elvan çiçeklere boyandı dağlar
İşittim sılada nazlı yâr ağlar
Gayrı gurbet elde durulmaz oldu[470]

[470] TRT Repertuarı

342. NEYNEYİM YALAN DÜNYA MALI ZİYNETİ (Bozlak)

Rep No: 318
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaca bbba
Hece Ölçüsü: 11

Neyneyim yalan dünya ziyneti
Akibeti ölüm olduktan keyri
İsterim bahçanda bülbülün ötsün
Benim gonca gülüm solduktan keyri

Yalandır bu dünyanın ahiri yalan
Aldadıp gül yüzlüm elinden alan
Mısır'a sultan etsen de istemem kalan
Ben ölüp ellere kaldıktan keyri[471]

[471] TRT Repertuarı

343. SARI YAZMA YAKIŞMAZ MI GÜZELE (Bozlak)

Rep No: 334
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Sarı yazma yakışmaz mı güzele
Sarardı gül benzim döndü gazele
Ben gidiyom sen yârini tazele
Al da beni daştan daşa çal güzel

Sevda köşesine bıraktım postu
Muhabbet kadimdir unutmam dostu
O ek ellere de olayım desti
Al da beni daştan daşa çal güzel[472]

[472] TRT Repertuarı

344. SİTEM TAŞLARINA VURDUM BAŞIMI

Rep No: 343
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç Ali
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab cdcd
Hece Ölçüsü: 11

Sitem taşlarına vurdum başımı
Gece gündüz zar eyledim işimi
Hiçbir zaman boşlamadın peşimi
Kahbe felek omzumdan in gayri

Bir zaman keyfini yetiremedim
Beni candan usandırdın sen gader
Vurdun gam yükünü götüremedim
Dayanmıyor bu cefaya can gader[473]

[473] TRT Repertuarı

345. ŞAD OLUP GÜLMEDİM ELLER İÇİNDE (Bozlak)

Rep No: 809
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Şad olup gülmeden eller içinde
Benim gülüm soldu güller içinde
Bir bahtı karayım kullar içinde
Gitti yârim gurbet elden gelmedi

Gurbete gideni dönmez diyorlar
Akar gözyaşları dinmez diyorlar
Garipler murada ermez diyorlar
İşte benim nazlı yârim gelmedi[474]

[474] TRT Repertuarı

346. ŞAD OLUP GÜLMÜYOR KALBİ YASLIDIR (Bozlak)

Rep No: 350
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Şad olup gülmüyor kalbi yaslıdır
Karlı dağlar gibi başı pusludur
Ela gözler nemli kirpik ıslıdır
Düşmüş Almanya'ya yolu Zeyneb'in

Emsali yok da elden aşiretten
Destan olup söyleniyor dillerden
Garip bülbül gibi ıssız çöllerden
Solmuş bahçasında gülü Zeyneb'in[475]

[475] TRT Repertuarı

347. TAZE HABER GELDİ DOSTUN ELİNDEN (Bozlak)

Rep No: 472
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab ccca ddda
Hece Ölçüsü: 11

Taze haber geldi dostun elinden
Durma ki sevdiğim gelesin demiş
Bergüzar göndermiş zülfün telinden
Tez günler içinde gelesin demiş

Böyle selam salmış gaşları gare
Yine tazelendi yürekte yâre
Yârdan haber gelmiş ben nasıl duram
Saldığım haberden bilesin demiş

Ele selam salmış şiveli nazlım
Bir eli kadehali bir eli sazlım
Tama ebruları tor şahin gözlüm
Tez günler içinde gelesin demiş[476]

[476] TRT Repertuarı

348. YAĞMUR YAĞDI BULANDI HAVA (Avşar Bozlağı)

Rep No: 369
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb ddda…
Hece Ölçüsü: 11

Yağmur yağdı *da* bulandı hava
Ezelden gamlıydın sen Çukurova
Gitti erlerimiz boş kaldı yuva
Çukurun kilidi beyler nic'oldu

Dokuz boğum da kargımın boyu
Düşmana at sürmek ecdadın soyu
Binmiş Abidin'im varıyom deyi
Boynu uzun arap atlar nic'oldu

Kılıç kabzesinde kınalı parmak
Ne yaman müşküldür yârdan ayrılmak
Hepimiz kırılırık yurdumuz vermek
Silahına güvenenler nic'oldu

Bu Bozlak'ın Kırşehir'li bir başka sanatçı Şemsi Yastıman tarafından okunan aşağıdaki bir dörtlüğüde vardır.

Arşın arşın çuha şalvar giyenler
Kazan kazan pilavları yiyenler
Sen ölme de ben öleyim diyenler
Emmim dayım yiğenlerim nic'oldu
(Dünya beyim diyenlerim nic'oldu)[477]

[477] TRT Repertuarı

349.YARİN YAYLASINA SEYRANA VARDIM

Rep No: 381
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Aydın ÇEKİÇ

Kafiye Şeması: abab ccca
Hece Ölçüsü: 11

Yârin yaylasına seyrana vardım
Bozulmuş bahçası düzen kalmamış
Zümrüt ovalarını matemli gördüm
Sallanıp içinde gezen kalmamış

Bozuktur bahçası soluktur güller
Elvedam eyledi garip bülbüller
Yâre gölge olan o taze dallar
Erişmiş mahsule deren kalmamış[478]

[478] TRT Repertuarı

350. YÜCE DAĞLAR SENİN KARIN VARM'OLA (Bozlak)

Rep No: 816
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gürbüz SAPMAZ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: aaba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Yüce dağlar senin karın varm'ola
Yâre gidecek yolların darm'ola
Eteğinde Türkmen gözeli yaylar
Çifte yanağında beni varm'ola

Sarı çiğdem pervaz kurmuş oturur
Azgın yaralarım dile getirir
Alır selamımı yâre götürür
Aşıp dağları yâre gitmek zorm'ola[479]

[479] TRT Repertuarı

351. ZAHİDE KURBANIM N'OLUCAK HALİM (Bozlak)

Rep No: 756
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü: 11

Halk arasında "Zahidem adıyla ün yapan türkünün şairi Âşık Arap Mustafa, 1901 yılında Çiçekdağı'na bağlı Orta Hacı Ahmetli köyünde dünyaya gelmiştir. Babasını annesini çok küçük yaşta yitirir. İlk önce bir akrabasının himayesinde, daha sonrada onun bunun yanında büyür.

Arap Mustafa'nın babası düğünlerde, toplantılarda "koca oyunu" adı verilen oyunda "Arap" rolünü üstlenir. Bu nedenle Mustafa'ya lakap takılmıştır. Kimsesiz kalan Arap Mustafa 10 yaşına gelince Yukarı Hacı Ahmetli köyünden Hacı Bürozadelerden Mehmet'e çiftçi durdu ve burada ağasının yeni yetişen Zahide'ye gönlünü kaptırdı. Fakir ve kimsesiz olduğundan sırrını açığa vuramadı. Yirmisinde askere giden Mustafa'nın aklı Zahide'de kalmıştı. Köydeki dostlarından mektupla haber alan Arapoğlu Zahide'nin bir hafta sonra düğününün olacağını duyunca aşağıdaki içli mısraları kaleme dökmüştür. Türküyü Neşet Ertaş plağa okumuştur.

Zahide kurbanım n'olacak halim
Gine bir laf duydum kırıldı belim
Gelenden gidenden *of* haber sorarım
Zahide'm bu hafta oluyor gelin

Ezeli de deli gönlüm ezeli
Çiçekdağ'da döktü m'ola gazeli
Dolaştım gurbet *of* of alemi gezeli
Bulamadım Zahide'mden güzeli

Ay ile doğarda gün ile aşar
Zahim'i görenin tebdili şaşar
İyinin kaderidir kötüye düşer
Diken arasında kamış gül gibi

Zahidem kurbanım kurtar bu dertden
Baban anlamadı bizim bu haldan
Kekiline sürmüş kokulu yağdan,
Derdin beni del'ediyor Zahide'm.

Ziyaret'ten çıktım Cender'in özü
Kum gibi kaynıyor Zahide'm gözü
Aslını sorarsan asalet yerden
Hacı bürolardan Mehmet'in kızı

Gurbet ellerde of esirim esir
Zahide kurbanım hep bende kusur
Eğer anan seni bana verirse
Nemize yetmiyo el kadar hasır

Çiçekdağın'da da hiç gitmez duman
Zahide'm gurbanım hallarım yaman
Yapamadım şu babayın gönlünü
Fakir diye bana vermedi baban

Anamdan doğalı çok çektim cefa
Şu yalan dünyada sürmedim sefa
Adımı namımı soran olursa
Orta Hacı Ahmetli Arap Mustafa

Araboğlu Musatafa'nın kendisine Mecnun gibi âşık olduğundan etkilenen Zahide Mustafa için şiir söylemiştir. Bu şiirin üç kıtasını Hacı Vahit Bulut, 1973 yılında

Zahide'nin arkadaşı ve sırdaşı Fatik'ten derlemiştir. Baştaki iki kıta ise Baki Yaşar Altınok tarafından derlenmiştir.

Bu nasıl sevdaymış geldi başıma
Felek ağu kattı tatlı aşıma
Sevda çekenlere zor gelir gurbet
Gece gündüz elim kalkmaz işime

Aşağıdan sap kağnısı geliyor
Derdin beni elik elik eliyo
Kurbanlar olayım Kara Mustafa'm
Babam beni yâd ellere veriyo

Arapoğlu derler gayeten atik
Gözleri karada, kaşları çatık
Git nazlı yâre bir haber getir
Bastığın yerlere kurbanım Fatik

Ağlayarak yağımı yayarım
Yârim gitti günlerini sayarım
Çıksa Büyük öze mendil sallasa
Islık çalsa ıslığını duyarım

Çoşkuna da deli gönül çoşkuna
Aşkından Zahide döndü şaşkına
Sensiz idemiyom nazlı civanım
N'olur bir yol görün Allah aşkına

Bu türkünün 1., 2. ve 5. kıtaları repertuarda vardır. Diğerleri ise Öyküleriyle Kırşehir Türküleri, Destanları, Ağıtları (s.206-208), Baki Yaşar Altınok, Oba Kitapevi, 2003, Ankara.[480]

480 TRT Repertuarı

352. AL YEŞİL DÜNYAYI BEN DE BİLMEDİM

Yöre: Çiçekdağı
Kaynak Kişi: Hüseyin SEREN
Derleyenler: Sabri UYSAL, Akın KONAK, İsmet DOĞAN

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Al yeşil dünyayı ben de bilmedim
Her zaman ağladım bir gün gülmedim
Şu yalan dünyada ben mi rıza vermedim
Gülmedim ağladım yalan dünyada

Âşık Hüseyin gaderine ağladı
Coşgun seller gibi akıp çağladı
Zalım felek iki gözün bağladı
Gülmedim ağladım yalan dünyada[481]

[481] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.226

353. BAŞKALDIRDI YUNAN DURMAZ GÖRÜNDÜ

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü:11

Başgaldırdı Yunan durmaz göründü
Sabrile sabretti durdu Türkiye
Zabdetti Gırbısı vermez göründü
Bu işi dünyaya sordu Türkiye

Anlattı derdini dünyaya Türkçe
Çaresiz galınca başına tekçe
Düşündü daşındı merdoğlu mertçe
Yerinde bir garar verdi Türkiye

Gırh mılyonuh bir olunca hepimiz
Açıldı Ahdeniz'e gemilerimiz
Sarıldı süngüye Mehmetlerimiz
Sonunda zafere erdi Türkiye

Bir Garip âşığım gendi halımda
Adımız söylendi dünya dilinde
Girne, Magosa şimdi Türk'ün elinde
Mertliğin gününü gördü Türkiye[482]

[482] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.151

354. BİR YARATMIŞ ALLAH TÜM İNSANLARI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Bir yaratmış Allah insanoğlunu
Ayrılık insanın sözünden olur
Ayrı görme gel şu insanoğlunu
Her niyet kişinin özünden olur

Guneşi bir guvvet garaldır mı *heç*
Allah sevmediğini yaradır mı *heç*
İnsan olanı insan darıldır mı *heç*
Hahsızlık hahsızın yüzünden olur

İnsana âşığım Hak özümdedir
Garibim özümde hem sözümdedir
Ruhunun aynısı bak yüzündedir
Hakikat insanın gözünden olur[483]

[483] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.161

355. YİNE Mİ GURBETE DÜŞTÜ YOLUMUZ (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab ccca ddda
Hece Ölçüsü:11

Yine mi gurbete düştü yolumuz
Seyirettim bizim dağlar görünmez
Aşk elinden çok perişan halimiz
Bî-çare gönlümüz eyler bulunmaz

Ben göreli Mecnun oldum Leylâ'yı
Gönül yıkma seviyorsan Mevlâ'yı
Gezdim Yunus gibi yedi deryayı
Gözüm yaşı gibi Çağlar bulunmaz

Ayrıldı sıladan bizim yolumuz
Eşe dosta malum olsun halimiz
Korkarım gurbette kalır ölümüz
Garip ölüsüne ağlar bulunmaz[484]

[484] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.397

356. YÜKLENDİ BARHANAM ÇEKİLDİ GÖÇÜM (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Yüklendi barhanam çekildi göçüm
Bilirim kusurum affeyle suçum
Necib'i görmeye gelmedin niçin *of*
Küskünsün sevdiğim bilirim söylemem

Geldim yanına da kaldırdım başım
Öpeyim bir kere karadır kaşım
Üç gün evvel gördüm Necib'im düşüm
Küstün bu dünyadan Necip söylemem

Gönlümün sürûru geldi yanıma
Şifa geldi bedenime canıma
Yüz süreyim gerdandaki benine
Küskünsün sevdiğim bilirim söylemem[485]

NOT: Repertuarda Yozgat türküsü olarak görünüyor.

485 Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.399

357. TOR ŞAHİN MİSALİ EĞDİRİP BAKMA (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab ccca ddda
Hece Ölçüsü:11

Tor şahin misâli eğdirip bakma
Atar bülbül gibi *vay* zara gözlerin
Cemlin şavkına cihanı yakma
Çeker Mansur gibi dara gözlerin

Cemalini görenler hep Mecnun gezer
Seni seven yiğit dünyayı neder
Ezrail misali han harap eder
Kasdeder canıma kara gözlerin

Pek densiz sallanma sen de bulursun
Dünya bâkî değil bir gün ölürsün
Etme bu cefayı kanlım olursun
Açtı bu Said'e yara gözlerin

NOT: Bu uzun hava şiir olarak Kırşehirli Âşık SAİD'e aittir ve aslı altı kıtadır. Bkz: Kırşehirli Aşık SAİD; sh. 112 Haz. Cahit OBRUK, Ank, 1983
1. kıta 4. mısra: "Yaktı bu cihanı nâra gözlerin'[486]

[486] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.393

358. SABAHLEYİN KALKTIM DAĞLAR ALACA (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Veli ERTEM
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: Kafiye düzeni bozuk
Hece Ölçüsü: 11

Sabahleyin kalktım dağlar alaca
Cenazen beni de kana salacak
Yok bir kardaşım da selamlıca
Benim yaram kayak, balta yarası

Sabahleyin kalktım ağı yusunlar
Bana sebeb olan şu soyka duvar
Yetim olanları da kim olsa döver
Benim yaram kayak, balta yarası[487]

[487] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.387

359. CAN YAKIP KALP KIRMA EY İNSANOĞLU (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Can yakıp kalp kırma ey insanoğlu
Senin de gül benzin solacak bir gün
Her canlının kalbi Allah'a bağlı
Herkes ettiğini bulacak bir gün

Görmüyon mu gökte parlayan günü
Hangi güz soldurur onun rengini
Allah şahit etmiş sana bu teni
Amel defterlerin dolacak bir gün

Garip'im ölmeden kendini tanı
Unutma O Hakk'ı, atma vicdanı
Alır toprak bir gün verdiği canı
Ruh Allah'a teslim olacak bir gün[488]

[488] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.354

360. ÇIKTIM ÇİÇEKDAĞI'NA KAR GÖRÜNÜR (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR - Çiçekdağı
Derleyen: Dede BEKÂR
Kaynak Kişi: Dede BEKÂR

Kafiye Şeması: aaba ccdc eeec
Hece Ölçüsü:11

Çıktım Çiçekdağı'na *oy* kar görünür
Güzel olan sarı yazma bürünür
Size diyom size *oy oy* duyun ahbaplar
Sevdiğini alamayanlar sürünür

Kırşehir tarafından çıktı bir gelin
Kınalanmış boğum boğum ak elin
Yazdırmış fermanın almış eline
Buzluk sana uğradı mı bir gelin

Eline vurmuş da boğum kınayı
Nerden bulam senin gibi sunayı
Gözle Çiçekdağı hanen viran sunayı
Çiçekdağı sende kaldı bu gelin

NOT: "Çıktım Çiçek Dağı'na oy kar görünür" Bu bozlağın 2. ve 3. kıtası Âşık SAİD'e aittir. Bkz: Kırşehirli Âşık SAİD Haz. Cahit OBRUK. Ank. 1983.[489]
Türkünün aslı aygardır, oy gar değil; Türkün bu çeşitlemesini de tezimize aldık.

[489] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.354

361. GİNE BİR HÂL OLDU GARİP GÖNLÜME (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab ccca
Hece Ölçüsü:11

Gine bir hal oldu garip gönlüme
Bu dünya başıma dar oldu gitti
Attı kısmet bizi gurbet ellere
Her günüm her ânım zâr oldu gitti

Yandı ciğer yandı bir su veren yok
Azgın yaralara melhem süren yok
Bir Garip'im şu hâlimi bilen yok
Yandı garip bağrım nâr oldu gitti[490]

[490] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.358

362. GİTME LEYLA'M GİTME YOLUMUZ IRAK (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü:11

Gitme Leylâ'm gitme yolumuz uzak
Yolumuza Leylâ'm kurarlar tuzak
Derdimizi Leylâ'm romana yazak
Biliyorum Leylâ'm sonu ayrılık

Gel gidelim Ley1â'm bizi görmezler
Ay karanlık izimizi sürmezler
Baban zengin seni bana vermezler
Biliyordum Leylâ'm sonu ayrılık[491]

[491] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s 361

363. AĞ ODANA KARA TABAN YAPTIRDIM (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaba cccd eefe
Hece Ölçüsü: 11

Ağ odana kara taban yaptırdım
Saya saya üç seneyi geçirdim
Eller tezkeresin almış geliyor
Ben yârimin künyesini getirdim

Kara tren de dolanıyor bucakdan
Kaplanoğlu el ediyor kucakdan
Emmim oğlu künye salmış uzakdan
Baksın emmim kızı ağlasın deyi

Akşamınan yüklettiler göçümü
Bilmeyenler bilenden sorar suçumu
Babamın evine vardığım akşam
Ben ağlarım Kaplan çeker içini[492]

[492] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.338

364. MUSTAFA ÜNAL'IN KAVUŞAMADIĞI KIZ İÇİN YAKTIĞI BOZLAK

Yöre: Çiçekdağ-Küçük Teflek köyü
Kaynak kişi: Rıfat Köroğlu

Kafiye Şeması: aaax bbbx cccx dddx..
Hece Ölçüsü: 11

Yorma güzel yorma şanına yazzık
Ölmezsem babana çalarım gazzık
Mendilime goymuş bir büküm azzık
Yemeyinen tükenmedi sevdiğim

Güzeller içinde sevdiğim gıyak
İskarpin içinde *de* oynamış ayak
Ölmezsem babana *da* çalarım dayak
Sevdiğimi bir Türkmene veriyo.

Otur güzel otur *da* garşıma otur
Gapınıza gelmiş *de* Masaris motur
Meğer güzel bende *de* yoğumuş görün
Get *de* gurbet elin keyfini yetir

Suya gider *de* suculardan seçilir
Yel vurmuş da perçemleri açılır
Duydum guzum *da* senin şerbet içilir
Şerbet içen dillerine gurbanım

Oturmuş garşıma *da* oya örüyor
Yanına varsam da köylü görüyo
Babayın gönlü olsa anan veriyo
Verdi ise muradına erdi mi

Aman sizin itler *de* bizim ite yeriyo
Çocuğun eline de dürüm dürüyo
Geri dönmüş de bize gülüyo
Orada ben yok muydum gurbanım[493]

[493] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.t.,***

365. BÂD-I SABÂ BİR MEVLÂY'I SEVERSEN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb dddb
Hece Ölçüsü:11

Bâd-ı sabrı bir Mevlâ'yı seversen

Başın için nazlı yâre de gelsin *vay gelsin*

Vücudum şehrine düştü bir ateş

Yeter oldu sitemkâra de gelsin

Karşıdan karşıya yanmaz mı ışık

Herkes sevdiğine olmaz mı âşık *vay âşık*

Kaşları kara da zülfü dolaşık

Mecnun'uyum o dilbere de gelsin

NOT: "Bâd-ı Saba bir Mevla'yı Seversen" sözleriyle başlayan bozlak şiir olarak Erzurumlu EMRAH'a attir. Bkz. Erzurumlu Emrah; s.110; Haz. Orhan URAL şiirin üçüncü kıtası şüyledir:

Emrah eder yârin destime

Rakibler oturmuş benim kastıma

Taze merhem koyun yaram üstüne

Yaralarım azgın, yâre de gelsin

Bu uzun havanın 2. kıtası Erzurumlu EMRAH adlı çalışmada yoktur.
Aynı bozlak Neşet ERTAŞ tarafından da okunmuştur ve Erzurumlu EMRAH adlı kitaptaki şiirin ilk iki kıtasının aynısıdır.

Ak elleri boğum boğum kınalı

Altın kemer incebelden mineli

Bir hun bakışlı, melek simalı

Meftunuyum o dildare de gelsin[494]

[494] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.342

366. BİR ZAMAN KEYFİNİ YETİREMEDİM (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ali ÇEKİÇ
Derleyen: Ekrem ÇELEBİ

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü:11

Bir zaman keyfini yetiremedim
Beni candan usandırdın *sen* kader
Vurdun gam yükünü götüremedim
Kahpe felek omuzumdan in gayri

Sitem taşlarına vurdum başımı
Gece gündüz zâr eyledim işimi
Hiç bir zaman boşlamadın peşimi
Dayanmıyor bu cefaya can gayri

NOT: "Bir zaman keyfini yetiremedim." Bu Bozlak Âşık SAİD'e aittir ve asıl beş kıtadır. Bkz. Kırşehirli Âşık SAİD: Sh. 208. Haz. Cahit OBRUK: Ank. 1983.[495]

[495] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.350

367.HOYRAT-I ÂLEMDE (Uzun Hava)

Yöre: KIRŞEHİR
Söz- Müzik: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Hoyrat-ı âlemde kadere boyun
Zulmeyledi felek büktürdü bana
Yokluğun yükünü sardı sırtıma
Çekilmez çileler çektirdi bana

Zalim kader omuzumdan inmedi
Talihimde istediğim olmadı
Kahpe felek hiç halimden bilmedi.
Ağlattı gözyaşı döktürdü bana

Garibim dünyada gülmedi yüzüm
Kahretti ağladı her iki gözüm
Kadere talihe feleğe sözüm
Ölmeden kefenim diktirdi bana[496]

[496] Hasibe Yamaner YAMAK, ***a.g.t.,***

368. HELE BAKIN ŞU FELEĞİN İŞİNE

Rep No: 241
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaba ccca
Hece Ölçüsü:11

Hele bakın şu feleğin işine
Ne çileler vermiş kulun başına
Mecnûn'u Leyla'ya hasiret etmiş
Kerem yanmış Aslıhan'ın aşkına

Eyüp dert elinden ne hale gelmiş
Hüseyin aşkına başını vermiş
Ferhat Şirin için dağları delmiş
Nesimi yüzülmüş mevla aşkına[497]

[497] TRT Repertuarı

369. OSMAN BÖLÜKBAŞI (AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Âşık Hasan

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb…
Hece Ölçüsü:11

Türkiye ah çeker, Kırşehir ağlar
Duydu dost, düşman karalar bağlar
Sen olmassan gayri bizi kim neyler
Sendin tutunacak dal Bölükbaşı

Altı şubat sabahı saat beş otuz
Kuşlar yuvasından çıkmamış henüz
Doksan yıllık çınar yatıyor sessiz
Düştü içimize kor Bölükbaşı

Soğuk bir kış günü esiyor poyraz
İçimiz kan ağlar, dışımız ayaz
Çağrışır bulutlar kabında durmaz
Sensiz yaşamamız zor Bölükbaşı

Doktorlar ümitsiz kalmamış çare
Bu feleğin bize acep kastı ne
Yetim, öksüz kaldık, sensiz biçâre
Ayrılığın bize zor Bölükbaşı

İbn-i Sinanın da tüter bacası
O da bizim gibi çekiyor yası
Seçildi gitti de insanın hası
Dünya başımıza dar Bölükbaşı

Önce vatan, sonra parti diyendin
Ömrünce namerde boyun eğmedin
Her türlü baskıya göğsünü gerdin
Vermedin kimseye ser Bölükbaşı

Vatanın uğrunda saçın ağarttın
Doğruyu söyledin öğüt dağıttın
Bu yolda zindanda, hapiste yattın
Yılmadın bir zaman sen Bölükbaşı

İmanın padişah sen de vezirdin
Çalı dibi benim sarayım derdin
Bu davranışından önder kişiydin
Sözüyün eriydin sen Bölükbaşı

Dolambaçlı yolda doğru yürüdün
Elinde terazi, hak-hukuk derdin
Ispatın vesika, sözde kesindin
Prensip sahibi, sen Bölükbaşı

Fazilet yolundna çok çektin çile
İkbâle kul olup düşmedin dile
Her zaman gerçeği getirdin öne
Dimdik yürüyendin sen Bölükbaşı

Siyasette mertlik örneği oldun
Gönüller fethedip, kalplere doldun
İnletirdi meclisi keskin gür sesin
Canlı bir tarihtin sen Bölükbaşı

Sana yakışırdı büyük meydanlar
Kime nasip oldu bunca hayranlar
Sendeydi emsalsiz şerefler, şanlar
Bu eşin benzerin yok Bölükbaşı

Sana inanana önder başı idin
Hak bildiğin yolda sanma şaşırdın
Doğruluk, yükünü az mı taşıdın
Alnın açık, leken yok Bölükbaşı

Hürriyet bir Şirin, sen Ferhat oldun
Devirler boyunca ne günler gördün
Bir ömür yitirdin şan, şeref buldun
Takdire lâyıktın hep Bölükbaşı

Kökün Boz Ulus'a dayanır senin
Oğuzhan neslisin, büyüktür ünün
Karacakurt soyun, Hasanlar köyün
Yiğitlerin başı sen Bölükbaşı

Hasan der bu dünya kimseye kalmaz
Millete malolan, bir zaman ölmez
Kendin gittin amma ünün silinmez
Nesilden nesile söylenir namın
Yüzyıllar geçse de silinmez adın[498]

[498] Hasan ŞAHİN, ***Mucur ve Köyleri,*** Ankara, Ocak Yay., 2006

370. SENDEN AYRI BU DÜNYAYI GÖREMEM (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Dost Senden ayrı bu dünyayı göremem
Gözlerimin nuru sen olmayınca
Azrail gelse ruhum verememem
Şu gönlümün yeri sen olmayınca

Dost Ömrüm geldi-geçti döndü gidiyo
Bağrım boş hayale yandı gidiyo
İçimin ataşı söndü gidiyo
Bu sinemin narı sen olmayınca
(Gönlümün ışığı söndü gidiyo)

Dost Garip kulum bir gönüle değemem
Gerçek gönül sohbetine doyamam
Çalar söylersem de başka diyemem
Gönlümün efkârı sen olmayınca[499]

[499] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.***

371. KARŞIDAN KARŞIYA ELMALI DAĞLAR

Rep No: 276
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Karşıdan karşıya elmalı dağlar *oy anam*
Elması yetişmiş suları çağlar
On beş yaşında bir güzel ağlar
Kaş kaldırıp gözlerini süzerek

Mestine de deli gönül mestine *oy anam*
Deste deste gül yolluyo dostuna
Sallanıp sallanıp gelir üstüme
Ölmüş uruhumu söyletir gelin[500]

[500] TRT Repertuarı

372. NEDİR BU BAŞIMDA BU SEVDA NEDİR (Bozlak)

Rep No: 688
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Nedir bu başımda bu sevda nedir *of*
Yandım ataşına ben kaç senedir
Sevgili sultanım derman sendedir
Derdimin dermanın ver de öyle git

Gönül mecnun olup çölde geziyo
Halis kalem olmuş kara yazıyo
Gün geçtikçe yaralarım azıyo
Mevlayı seversen sor da öyle git

Bülbül gibi arzum kaldı güllerde
Baykuş gibi öttün viran ellerde *oy*
Bir garibim kaldım gurbet ellerde
Perişan halimi sor da öyle git[501]

[501] TRT Repertuarı

373. GÖR Kİ FELEK BİZİ NELER EYLEDİ (Bozlak)

Rep No: 222
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abcc aaab
Hece Ölçüsü: 11

Gör ki felek bize neler eyledi
Attı gurbet ele parelerimiz *aman aman*
Kimse bulamadım derdim söyleyem
Gel tabip incitme yarelerimiz *of of*

Aşkın çileleri doldu eksildi
Hasret gönlümün *de* yayı asıldı *aman aman*
Kime dost dedimse umut kesildi
Her yandan kesildi çarelerimiz *of of*[502]

[502] TRT Repertuarı

2.3.2.5. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Olan Türküler

374. GÖNÜL NE GEZERSİN SEYRAN YERİNDE (Bozlak)

Rep No: 220
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abcb ddda eeea
Hece Ölçüsü: 11

Aydos Gönül ne gezersin seyran yerinde
Âlemde her şeyin var olmayınca
Olura olmaza verme sırrını
Kıymatını bilir yâr olmayınca

Aydos Varıp bir kimsenin kuyusunu kazma
İçine düşersin yolundan azma
Olura olmaza sırrını çözme
Ahdine bütün yâr olmayınca

Aydos Olura olmaza eyleme nöker
Değer çarkına dolunu döker
Ne haktan korkar ne hecap çeker
İki başı sadık yâr olmayınca[503]

[503] TRT Repertuarı

375. SAİD'İN ÇEKER DE GAM İLE KEDER

Yöre: Çiçekdağı
Kaynak Kişi: Esat ERDEM
Derleyen: Sabri UYSAL - İsmet DOĞAN - Akın KONAK

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Aydost… Said'in çeker de gam ile keder
Fâni dünya dirler gelenler gider
Hakkına âşık olan dünyayı nider
Az bulunur ahireti düşünen

Ya dost... Çıkdım yücesine eyledim sevran
Yandı ciğerciğim oluyor büryan
Gözüne dikilmiş anadan üryan
Sağında solunda kimdir bilemen
(Korkarım Said'im sen de ölemen)

Ya dost... Dünyanın üstünde cihanın server
Günah çoğusa da Allah'a yalvar
Âlemi gettiği bir uzun yol var
Çok kötü gayli gelemem

Ya dost… Tor şahanımda engininde gışlamaz
Felek galip geldi peşin başlamaz
Gönül galesine gulle işlemez
Vurur yıkar bir muhanet daşınan[504]

[504] Özbay VİCDAN, ***a.g.e.,*** s.280

376. AŞAĞIDAN KALKTI BİR AĞÇA GEYİK (Bozlak)

Rep No: 41
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Ey yar ey Aşağıdan kalktı bir ağça geyik
Kırıktır kollarım tutmuyor seyik
Mah camalım görünce titrer kayık
Kızılırmak senden geçti bir gelin

Ey yar ey Daramış zülfünü kırkmış kabadan
Ayrı düşmüş anayınan babadan
Bir gelin tezikmiş büyük obadan
Yayla sana sökün etti bir gelin

Ey yar ey Aşağıdan kalktı cenderenin özü
Aşgınan ağlattın sen bizi
Şöyle duruşunda değer yüz bin kırmızı
Yayla san sökün etti bu gelin[505]

NOT: Şiir Kışehir Toklumen'li Âşık Said'e aittir.

[505] TRT Repertuarı

377. GELELİ GÜLMEDİM BEN BU CİHANA (Bozlak)

Rep No: 194
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab bbba
Hece Ölçüsü: 11

Ay dost aman Geleli gülmedim ben bu cihana
Şu dünyayı başıma yâr dar eden *oy*
Ay dost aman Giriftar olmuşum bunca isyana *of*
Çektiğim ah ile zardır yâr eden *sunam oy*

Ay dost aman Tabiblere devran verdin dem verdin *oy*
Saadet istedim bana gam verdin
Aman Ömrümün bağrında bir de sam verdin *of*
Açılmış güllerin hardır yâr eden *sunam* *oy*[506]

[506] TRT Repertuarı

378. BANA BİR HAL OLDU CUMA GECESİ (Bozlak)

Rep No: 504
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bakır ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Bana bir hal oldu Cuma gecesi
Hele Âhirden ötesi *of of* açık bacası
Aman İdris Bey de mahzunların hocası *of oy hocası*
Gözlerim yavrumda ayrıldı kaldı

Aman Bana verdin mevlam kimseye verme
Hele Gençlikte de kimsenin kalbini kırma
Aman Zordur ciğer acısı *da* gardaş *of oy* sen *de* çok görme
Gözlerim yavrumda ayrıldı kaldı[507]

[507] TRT Repertuarı

379. BİNBİR HAYALINAN DOĞDUM ANAMDAN (Aydos Bozlağı)

Rep No: 803
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Erol PARLAK

Kafiye Şeması: abab bbba
Hece Ölçüsü:11

Aydos Bin bir hayalınan doğdum anamdan
Şu fani dünyaya geldim gidiyom
Muradımı alamadım dünyadan
Derdin çeşmesinden doldum gidiyom

Aydos Cahil ömrüm geldi geçti yel gimi
Şad olupta gülmedim el gimi
Yaprağı sararmış gonca gül gimi
Daha fidanıhan öldum gidiyom[508]

[508] TRT Repertuarı

380 BİR ANADAN BU DÜNYAYA GELİNCE

Rep No: 94
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Ay dost Bir anadan bu dünyaya gelince
Türlü türlü hallerim de var idi
Büyüyüp de gendime gelince
Hayal gerçek oldu aşkın yar idi *vay*

Ay dost Sığdırmadı felek beni cihane
Gönül mecnun oldu Leyla bahane
Sanki Kerem oldum ben yane yane
Yandı bağrım için için eridi *vay*

Ay dost Gader dağ başından aşırdı beni
Ayrılık ateşi bişirdi beni
Ahiri gurbete düşürdü beni
Garip ömrüm gurbet elde çürüdü *vay*[509]

[509] TRT Repertuarı

381. BİR SEL GELDİ DE ÖZÜ BÜRÜDÜ (BOZLAK - AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR/ Kırıkkale-Keskin
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Bir sel geldi de *anam* vay *anam* özü bürüdü
Çözdü direğini *sebeb of of of,* çadır yürüdü
Aramızda Mulla *vay Mulla* oğlu bindi
Buldum amma cansızımış neyleyim neyleyim

Aman Her ana doğurmaz böyle Mulla'yı
Biner atına da oynar deyneği
Gelinler bölüşür kanlı gömleği
Buldum amma cansızımış neyleyim neyleyim[510]

[510] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.349

382. BİR GÜZEL KIZ GÖRDÜM TUTMUŞ YOLUNU (Bozlak)

Rep No: 572
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Bi güzel kız gördüm tutmuş yolunu
Uzatmış gerdana *zalım of* eğri telini
Geldi geçti bilmem kimin gelini
Sorsam öldürürler sormasam öldüm

Aman Dön beri güzel de yüzün göreyim
Gerdan da benine *zalım of* yüzüm süreyim
Dedi gel yanıma da haber vereyim
Varsam öldürürler varmasam öldüm[511]

[511] TRT Repertuarı

383. ŞÜKRÜ ŞEKER'İN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR/ Çiçekdağ-Küçük Teflek köyü
Kaynak Kişi: Rıfat KÖROĞLU

Kafiye Şeması: aaxa bbxb…(mani tarzı)
Hece Ölçüsü: 11

Aman Yozgad'ın boyrazı *da* yazıdan eser
Doktorun ilacı *da* sancıyı keser
Çağırdım dayıma da duymadı sesim
İnsan yiğenine böyle mi küser.

Ulan Hacı, abılama *da* yüzün azdırma
Azdırıp *da* bizi candan üzdürme
Sana gurban olurum *da* dayımın oğlu
Salif güççük yetim gibi gezdirme

Atı gunnamış *da* gulumu gözel
Maşallah deyin *de* daamesin nazır
Siloon başında bir aslan gezer
O da benim dayım oğlu değil mi

Aman Şükrü'nün oğlan *da* gağnısını dayaklar
Salif oğlan *da* babasını sayıklar
Size gurban ollum *da* gınaman gonşu
Sürmeli gelin *de* evde uyuklar[512]

[512] Sebahattin YAŞAR, a.g.e., s.298

384. DİNEK BAĞI YENİ GELDİM GURBETTEN (Avşar Bozlağı)

Rep No: 596
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Ay dost Dinek bağı yeni geldim gurbetten
Başım halas olmaz kadadan dertten
Adama kemlik mi gelir merdoğlu mertten
Kötülerin dalı gölgesi olmaz

Ay dost Yiğit olan at biner atlanır
Yiğit olan her cefaya katlanır
Yiğit gölgesinde yiğit saklanır
Kötülerin dalı gölgesi olmaz

Ay dost Meydan da deşinir yiğidin atı
Her nere gitsede söylenir methi
Altına batırsan ey'olmaz kötü
Aslı kara demir mücevher olmaz[513]

[513] TRT Repertuarı

385. GİRDİM TÜNELE DE DAYALI KÜREK (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Aydın ÇEKİÇ
Derleyen: Aydın ÇEKİÇ

Kafiye Şeması: aaab ccdc
Hece Ölçüsü: 11

Aman... Girdim tünele de dayalı kürek *oy*
Aman... Girdim içine de kan gölek *gölek*
Aman... Ben sana ne yaptım *da ay vay* zalim felek
Aman... Daha amelenin biri gelmedi

Aman... Kanlıymış da şu ırmağın söykesi
Aman... Aldım'ola da zalım felek öykesi
Aman... Mendilini de iç koyunda saklarım
Aman... Deller m'ola yârin ey ölü soykası[514]

514 TRT Repertuarı

386. GÜZELİN ÇADIRI BOYRAZA YAMAÇ (Bozlak)

Rep No: 639
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Sabri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Güzelin çadırı boyraza yamaç
Güzel kurban olam *da* bir yol yüzün aç
Bu güzellik senden *oy* derdime ilaç
Kerem eyle de sunam *ah* versen ayranı

Aman Var git oğlan git deli mi oldun
Aklın yoğudu *da oy* sararıp soldun
Elde güzel çoktur *da oy* beni mi buldun
Var git oğlan var git *ey* vermem ayranı[515]

[515] TRT Repertuarı

387. GÜNAHIM ÇOKTUR GÖZÜM DOLAR YAŞINAN (Bozlak)

Rep No: 638
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Günahım çok *da* gözüm dolar yaşınan *ey*
Gece gündüz sinem *oy oy* döverim daşnan *ey*
Ya Rab habîbine bağışla afnan *ey*
Rahimsin Rahmansın kalma noksana *ey*

Aman Hep seni zikrediyor dağlar taşlar *ey*
Akar durur sularda havada kuşlar *oy*
Kul kusur işler *de* sultan bağışlar *ey*
Muhtaçtır bütün kulların hep sana ey[516]

[516] TRT Repertuarı

388. IRIZGIM ÇOK DEYİP MALA GÜVENME (Bozlak)

Rep No: 251
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Aydost Irızgım çok deyip mala güvenme
Aman Binip aşk atına da odlara yanma
Nazlı yarınan birez galırım sanma
Yiğit ölüp nazlı yari galanlar

Aydost aman Bir gün alıp getirirler evinden
Aman Hakkın kelamın *da* koyma dilinden
Kurtuluş yok ezrailin elinden
Pençe vurup ciğerini alanlar

Aydost aman Aşığın çeker de gam ile keder
aman Hakka aşık olan dünyayı nider
Bu dünya fanidir gelenler gider
Götür azığını orada kalanlar[517]

[517] TRT Repertuarı

389. KADERİM BENİM KADERİM (Bozlak)

Rep No: 655
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaba cccd
Hece Ölçüsü: 11

Aman Kaderim kaderim benim kaderim
Aman Karalar mı giymiş ağlar pederim
Aman Hasta düşmüşte paşam benim *Haydar'ım*
Aman Öldü bülbül soldu gülün neyleyim

Aman Cenazemde tekbirini şaşıran
Aman Hele kavimden kardaştan ayrı düşüren
Aman Kulak ver de dört köşeyi dinle de
Aman Bir değil de cümle âlem perişan[518]

[518] TRT Repertuarı

390. KISMET KALKTI BU ELLERDE DURULMAZ (Bozlak)

Rep No: 453
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RADYOSU YHM MD.

Kafiye Şeması: abab bbba ccca
Hece Ölçüsü: 11

Aydos Kısmet kalktı bu ellerde durulmaz
Gel beni yolumdan eyleme dostum
Böyle fırkatınan gönül eğlenmez
Yas çekip karalar bağlama dostum

Aydos Kaderim böyle bahtım kem getmez
Ağladıkça anam gözden lem getmez
Ele düğün bayram benden gam getmez
Sil gözünün yaşın ağlama dostum

Aydos Söyleyim derdimi eveli başdan
Dertli yüreciğim demirden daştan
Yanmıssım ben pervam yokdur ateşden
Tekrar ciğerim dağlama dostum[519]

[519] TRT Repertuarı

391. KALKTI GÖÇ EYLEDİ AVŞAR ELLERİ (Avşar Bozlağı)

Rep No: 208
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RODYOSU THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü: 11

Aman Kalktı göç eyledi Avşar elleri
Aşıp aşıp giden eller bizimdir
Aman Arap atlar yakın eder ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Aman Belimizde kılıcımız kirmanı
Daşı deler mızrağının dermeni
Aman Devlet vermiş hakkımızda fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir

Aman Der Dadaloğlu da kavga duruldu
Silahşörler davlumbazlar derildi
Aman Nice koçyiğitler yere serildi
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir[520]

[520] TRT Repertuarı

392. SABAHINAN DOĞAR SEHER YILDIZI (Bozlak)

Rep No: 698
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccd
Hece Ölçüsü: 11

Sabahınan doğar seher yıldızı
Ne kostak geliyon gavurun kızı
Aman Yanağı bal olmuş dudak kırmızı
Her yanı da mahmur olmuş sevdiğim

Atımı bağladım ben bir yoncaya
Selam söylen gülü goncaya
Aman Ben de meraklıydım beli inceye
Saramadım da saran kollar kırılsın[521]

[521] TRT Repertuarı

393. AK KOLLARIN SALA SALA

Yöre: KIRŞEHİR
Söz: Karacaoğlan – Âşık SAİD
Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaaa bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü:11

Aman Ağ ellerin sala sala da gelen *yâr*
Nasıl geçireyim seni ele ben
Ben bir şahin olsam sen bir balaban
Daksam çırnağıma çıksam çöle ben

İlinizde yok mu idi kadılar
Ak ellerin altun tasta yudular
Seni bana yeşil ördek dediler
Onun için dolaşırım göle ben

Yüklettim yedeğim deste katarım
Yüküm kumaş ben alana satarım
İki bülbül bir kafeste öterim
Konmaz mıyım yeni açmış güle ben

Hemene de Karacaoğlan hemene
Çanlı kervan indirmişim Yemen'e
Sevdim ise ben yârimi kime ne
N'ettim ola şu koğlaşan ile ben[522]

[522] Cahit OBRUK,, ***a.g.e.,*** s.44

394. AK ELLERİN SALA SALA GELEN YÂR (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab bbba ccca ddda
Hece Ölçüsü:11

Aman.. Ak ellerin sala sala gelen yâr
Nasıl getireyim seni ele ben
Ya bir şahin olsam ya bir balaban
Taksam cırnağıma gitsem çöle ben

Aman.. Koyunları kuzu ile karışık
Yüzü küskün amma gönlü barışık
Siyah perçemlidir zülfü dolaşık
Yeni düştüm düzen tutmaz tele ben

NOT: Ak ellerin sala sala gelen yâr; bu bozlak Âşık SAİD'e aittir ve aslı dört kıta'dır. (Bkz. Kırşehirli Âşık SAİD, sh. 122; Haz: Cahit OBRUK.)[523]

[523] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.338

395. HARMAN ZAMANIYDI HERKES İŞİNDE (BOZLAK, AĞIT)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaaa bbbc
Hece Ölçüsü:11

Aman... Harman zamanıydı *da* herkes işinde
Hele... Kanlı ölüm *de* dolanırmış peşimde
Aman... Terziyan köyünde nişanlım Hatice
Benim öleceğimi mi görmüş düşünde

Aman... Mesaris de son fitese takınca
Ne var dedin *de* Yerköy bize yakınca
Aman... Garip anam peşim sıra bakınca
Hayırlı yolculuk *da ey* olsun demedi[524]

[524] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.372

396. HASTA OLUP BAŞ YASTIĞA DÜŞÜNCE (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü:11

Ay dost aman Hasta olup *da* baş yastığa düşünce
Aman Kavim-kardeş *da* başucuma gelince
Aman Azrail *de* canıma pençe vurunca
Aman Titrer azalarım *da* ey derman bulunmaz

Ay dost aman Said'in çektiği *de* gam ile keder
Aman Hele talih olmayınca başaca gider
Aman Buna yalan dünya derler gelenler gider
Aman Getir erzağımı *da* belki dönemem dönemem[525]

[525] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.372

2.3.2.6. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Sonunda Olan Türküler

397. AĞ GELİN DE İNDİ M'OLA

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişiler: Muharrem ERTAŞ, Ali Rıza GENÇ, Aslan AVŞAR, Elif KAMAN

Kafiye Şeması: aaa nn bbb nn...
Hece Ölçüsü: 11

Ağ gelin de indi m'ola yayladan
Gaşın değil gözün beni ağladan
Bu güzellik sana gadir Mevla'dan
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Ağ gelin oturmuş daşın üstüne
Daramış kekilini gaşın üstüne
Bir selamın geldi başım üstüne
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Bir daş attım garlı dağın ardına
Vardı düşdü Ağ gelinin yurduna
Beniminen bu beylerin derdi ne?
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Ağ gelin oturmuş çorap örüyor
Çorabın üstüne güller deriyor
Kör olsun gözlerim neler görüyor
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Yüce dağ başında yayılır yılan
Avcısı gitmiş de hanesi viran
Var mı şu dünyada dengini bulan
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Bir bostan ektim de içi pezili
Bir goyun saldım da yanı guzulu
Olan işler alnımıza yazılı
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Uluyol üstüne gurarlar bazar
Yatma uykuya da benzini bozar
Kendi küçük amma kesimi gözel
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Başpınar başında koyun güderken
Gördüm Ağ gelini suya giderken
Dürzü baban seni gelin ederken
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Atımın guyruğu cura saz gibi
Divana durmuş da ergen gız gibi
Alarmış yanağı bahar yaz gibi
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim*

Dadaloğlum der de oldum kastana
Gelir geçer selam verir dostuna
Kocayıp da dayandırdın postuma
Alırım ahtımı gomam ellere *Ağ gelin sürmelim* [526]

[526] Sebahattin YAŞAR,, ***a.g.e.,*** s.227

398. NEDEN GARİP GARİP ÖTERSİN BÜLBÜL (Bozlak)

Rep No: 118
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Neden garip garip ötersin bülbül	*oy*
Yoksa sen de bahtı gareli misin	*ey ey*
Durmaz feryat edip coşarsın bülbül	*oy*
Sen de benim gibi yareli misin	*ey ey*
Bu derdin elimden kaldım bi çare	*oy*
Aradım derdime bulmadım çare	*ey ey*
Yüreğimde vardır bilinmez yâre	*oy*
Sen de yüreğinden yareli misin	*ey ey*[527]

[527] TRT Repertuarı

399. NE SÖYLEYİM ŞU DÜNYANIN HALİNİ (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cccb / aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

1.Örnek

Ne söyleyim şu dünyanın halini
Dağlar ayrı ayrı çöl ayrı ayrı
Şu insanlar bölüşmüşler dünyayı
Hudut ayrı ayrı yol ayrı yayrı *ayrı ayrı*

İnsanlık kastine silah yapılmış
Belli insan kötülüğe kapılmış
Tetikler çekilmiş atom atılmış
Tetik ayrı ayrı el ayrı ayrı el ayrı *ayrı*

2. Örnek

O Hakk gökte, güneş yerde yâr olmuş
Şüphesiz ki her canlıda var olmuş
Neden kimse bilmez çünki sır olmuş
İrenk ayrı ayrı dil ayrı ayrı *dil ayrı ayrı*

Kulak vermiş dört köşeyi dinlemiş
Gönül yârsiz bu dünyayı neylemiş
Garip bülbül gül dalına tünemiş
Dallar ayrı ayrı gül ayrı ayrı *ayrı ayrı*[528]

[528] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.384

400. BOYNUNU BÜKEREK GELİP GEÇENİN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Deneyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Boynunu bükerek gelip geçenin
Kederi gariptir hali gariptir *ey ey*
Her köşe başında avuç açanın
Kaderi gariptir eli gariptir ey ey

Hakkı vardır yetimlerin, dulların
Senin olsun türlü türlü taam balların *ey ey*
Hakk rızası için diyen kulların diyen kulların
Yüreği gariptir dili gariptir ey ey

Yardım etmiyorsan bari hor görme bari hor görme
Vurmuş felek zaten zaten bir de sen vurma vurma
Vurup da Garip'in omuzun kırma omuzun kırma
Omuzu gariptir kolu gariptir ey ey[529]

[529] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.350

401. YARALANDIM AŞK ELİNDEN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab cdc efe
Hece Ölçüsü: İlk iki kıta 11'li, son kıta 8'li dir.

Yaralandım aşk elinden *oy oy*
Yarama bir merhem çalan olmadı *oy*
Yaralı yaralı gezdim gurbetten *oy oy oy*
Şu benim derdimden bilen olmadı *vay beni beni vay*

Ah... Âhu gözü görünce yürek sızlar *oy oy*
Yaktı beni kül eyledi vay beni beni *vay vay*
Soğutmaz bağrımı buzlar *oy oy oy oy*

*Ah…*Ben ni'dem nere gidem
Dermansız bir derde düştüm
Dermanına kime gidem *oy oy beni beni vay*[530]

[530] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.396

2.3.2.7. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında ve Sonunda Olan Türküler

402. AĞ GELİN DE İNDİ M'OLA YAYLADAN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Bahri ALTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Ağ gelin de indi m'ola yayladan *ağ gelin oy oy*
Aman Kaşın değil *de* gözün beni ağladan *ağ gelin sürmelim*
Sana bu güzellik Kadir Mevlâ'dan *ağ gelin oy of of*
Aman Ölürüm sevdiğim alırım seni *ağ gelin* sürmelim

Ağ gelin *de* oturmuş taşın üstüne ağ gelin *oy oy*
Aman Taramış zülfünü dökmüş kaşın üstüne *ağ gelin sürmelim*
Bir arzun varısa başım üstüne ağ gelin *oy of of*
Aman Ölürüm sevdiğim alırım seni *ağ gelin* sürmelim

NOT: Repertuarda Yozgat bozlağı olarak görünüyor[531]

[531] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.337

403. BAŞINDA PARE PARE GARIN VAR SENİN (Bozlak)

Rep No: 79
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ – Muharrem – Neşet ERTAŞ – Hacı TAŞAN
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abcb ddda
Hece Ölçüsü: 11

Ay dost Başında pare pare gar var senin *ah senin de oy*
Yarinen yaylayacak zaman dağlar *oy oy*
Aman Seni çıkmaya mecalim mi var benim
Goymadın takadim *de* gümenim dağlar *oy oy*

Ay dost Yağmur yağar *da* her otları bitirir *ay bitirir oy*
Gül gelirde ireyhanı yetirir *oy oy*
Sarı çiçek pervaz kurmuş oturur *oy oy*
Karışmış laleye çimenin dağlar *oy oy*[532]

[532] TRT Repertuarı

404. ŞU YALAN DÜNYADAN USANDIM DOYDUM (Bozlak)

Rep No: 495
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab ccda eeea
Hece Ölçüsü: 11

Aman Şu yalan dünyadan usandım doydum *doydum da*
Elveda eyledim gayri cihana *cihana ey*
Aldanıp şeytana nefsime uydum *ey ey*
Garip bülbül gibi düştüm figana *ey ey*

Aman Günahım çoktur *da* gözüm dolar yaşınan *ey*
Gece gündüz sinemi *oy* döverim daşınan *ey*
Ya Rabbim sen habibine bağışla *ey ey*
Rahimsin Rahmanım kalma noksana *ey ey*

Aman Hep seni zikrediyor dallar ağaçlar *ey*
Akar durur sular *da* havada kuşlar *oy*
Kul kusur işler *de* sultan bağışlar *ey*
Muhtaçtır ben kulun İhsan'a *ey İhsan'a* *ey*[533]

533 TRT Repertuarı

405. YENİ GELDİNİZ DİNEK DAĞI GURBETTEN (Bozlak)

Rep No: 471
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü:11

Of aman Yeni geldiniz *de* Dinek dağı gurbetten *oy oy*
Başın halas olmaz gadadan dertten *vay dertten*
Adama kemlik mi gelir mert oğlu mertten *vay mertten*
Kötülerin dalı gölgesi olmaz *vay olmaz ey*

Aman Yiğit olan ata biner atlanır *oy oy*
Ah Yiğit olan her cefaya katlanır *of saklanır oy oy*
Aman Yiğit gölgesinde yiğit saklanır
Kötülerin dalı gölgesi olmaz *vay olmaz ey*[534]

534 TRT Repertuarı

406. ZÜLF-Ü SİYAHIMI GÖMDÜM KAMAN'A

Rep No: 870
Yöre: KIRŞEHİR / Kaman
Kaynak Kişi: Yesari Cemal KANDEMİR
Derleyen: Nurettin ÇAMLIDAĞ

Kafiye Şeması: abab cccb
Hece Ölçüsü: 11

Amanin Zülf-ü siyahımı *yâr yâr* gömdüm Kaman'a
Dedim nazlı yavrum yat garip garip
Bülbül seher vakti gel de figana *amman figana*
Sesini sesimede kat garip garip *oy felek uy uy*

Amanin Gine boz duman var baran dağında
Baykuşlar ötüşür de *aman* gönül bağında
Bir yavru yitirdim gelin çağında *amman çağında*
Yesari yasını da tut garip garip *oy felek uy uy*[535]

[535] TRT Repertuarı

407. TARAMIŞ ZÜLFÜNÜ KIRKMIŞ KABADAN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Ay dost.. Taramış zülflünü kırkmış kabadan *aman ey kabadan da of*
Bir ceren tezikmiş Büyük Oba'dan *Oba'dan*
Ayrı düşmüş anayınan-babadan
Cihana ateşin saçtı bir gelin

Ay dost.. Aşağıdan kalkdı bır akça geyik
Kırıktır kollarım tutmuyor seyik
Mahcemalini görünce titirer kayık kayık
Kızılırmak senden *de* geçti bu gelin

Ay dost aman Aman ay mıydı da gün müydü yüzü *aman ey*
Aşkına ağlattın gelin sen bizi...
Şöyle duruşun değer de yüz bin kırmızı
Âlemi ataşa da *oy oy oy oy oy of* yaktı bu gelin

NOT: "Taramış zülfünü kırkmış kabadan": Bu bozlak Âşık SAİD'e aittir ve aslı yedi kıt'adır. Bkz. Kırşehirli Âşık SAİD: s.110, Haz. Cahit OBRUK, Ank. 1983[536]

[536] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.390

408. KADER KADER DERLER DE BU NASIL KADER (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaba ccca
Hece Ölçüsü:11

Kader kader derler *de* bu nasıl kader	*sebeb oy* kader
Kader kötü olsa başaca gider	*zalim oy* ben n'iderim *oy*
Gurbet ellerinde bir yetim gibi	
Aman... Ellerim koynumda bıraktı kader	*zalım oy* ben n'iderim *oy*
Bulamadım şu dünyanın dadını	*sebeb oy* dadını
Almadım dünyada ben muradımı	*zalım oy*
Kırdı felek kolunu kanadımı	
Aman... Bu dalımdan inmiyo kader zalım	*oy* ben n'iderim *oy*[537]

[537] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.376

409. DÜŞMANLA DA BOZUK GİTTİ ARAMIZ (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Derleyen: Mehmet KARA
Kaynak Kişi: Şemsi YASTIMAN

Kafiye Şeması: aaba cccd eeef
Hece Ölçüsü: 11

Aman Düşmanla bozuk gitti de aramız
Ah... Altmışına karşı koyar birimiz, *birimiz* *oy oy*
Ula Biz düşmana yaramızı sardırmak, *sardırmak*
Kendinden sarılır bizim yaramız *yaramız* *oy*

Aman İleri gidilir de geri durulmaz
Ah... Suçu yoksa düşman bile vurulmaz
Ula Kelle verilir de vatan verilmez, *verilmez*
Meydanına güvenenler nic'oldu nic'oldu *ey*

Babına da Dadaloğlu babına
Ah... Koç yiğitler sığmaz oldu kabına
Ula Ala çamın da boz meşenin dibine *dibine ey*
Silah çatıp yatmamıza ne kaldı ey ne kaldı[538]

[538] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.365

410. AÇTIM PERDEYİ DE DURNAMI GÖRDÜM (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Bahri ALTAŞ
Derleyen: Bahri ALTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb
Hece Ölçüsü:11

Aman... Açtım perdeyi de durnamı gördüm
Aman... Dost yüzünden artıyor *da* efkârım derdim *ey vay*
Aman... Yareden aşkıynan *da* bir selam verdim *ey ey*
Aman... Durnam ben mahkûmum avcı değilim *değilim ey değilim*

Aman... Bir çift durna gördüm de göğde yorulmuş
Aman... Avcı vurmuş da kanatları kırılmış *ey ey kırılmış*
Aman... O da benim gibi yârdan ayrılmış *ey ey ayrılmış ey*
Aman... Durnam ben mahkûmum avcı değilim *değilim ey değilim*

NOT: Repertuarda Keskin bozlağı olarak görünüyor.[539]

[539] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.337

411. AY DOST DEYİNCE YERİ GÖĞÜ İNLEDEN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Mehmet KARA
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb
Hece Ölçüsü:11

Ay Dost deyince yeri-göğü inleden
Muharrem ustaydı bunu dinleden
Gönülü kırmazdı bilerekten bilmeden
İnsan velisini neyledin dünya *vay dünya ey*

Ay dost. Sazını çalarken kendinden geçen
Gönülden gönüle kapılar açan *açan*
Aşkın dolusunu nefessiz içen
Gönül delisini neyledin dünya *vay dünya ey*

Ay dost Garip babamdı Muharrem usta
Bilirim aşığıdı sevdiği dosta dosta
Sazımın emaneti diyen en son nefeste
Sazın ulusunu neyledin dünya *vay dünya ey*[540]

[540] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.341

2.3.2.8. Dörtlüklerden Kurulu Bağlantısı Bir Dize olan Türküler

412. BAŞIM ALIP ÇIKSAM YÜCE DAĞA

Rep No: 65
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Kafiye Şeması: abab n cccb
Hece Ölçüsü:11

Başım alıp çıksam yüce dağlara
Acep bizim eller görünür m'ola
Şu dünyada muradın alanlar
Başka birisine yerinir mi m'ola

Oy dağlar dağlar… dertliler ağlar

Gurbet ellerinde garip olanlar
Ayrılığın acısını bilenler
Ta küçükten öksüz yetim kalanlar
Bayramlar gelse de sevinir m'ola

Bağlantı[541]

[541] TRT Repertuarı

413. HACI AHMET'İN AĞIDI

Yöre: KIRŞEHİR – Yeniyapan
Kaynak Kişi: Hacı Mustafa YAĞMUR

Kafiye Şeması: aaab ccccb n dddb n eeeb
Hece Ölçüsü:11

Mucur dağının başını duman bürüdü
Cumadan çıktıkda köylü yürüdü
Oğlan senin üç gardaşın varidi
Birisin anadan olsa nolurdu.

Guveriyo Hacı Ahmed'in ekini
Al gana boyanmış perçem kekili
Evinede vekil ettik Bekiri
Uyan Hacamedim uyanamadın

Gurşun yaresine dayanamadın

Yanmadın Cemile sen çalım sattın
Yiğidin ölümünü ardına attın
Güley kızıda bırakıp gittin
Uyan Hacamedim uyanamadın

Bağlantı

Böyle onun gibi ölmüş varmı ola
Pullu tarlada kalmış varmı mola
Ne işin vardı şu dağların başında
Güley kızın kaldı buçuk yaşında[542]

542 Fatih YAĞMUR, ***a.g.e.,*** s.100

414. BUNCA YILDIR DALDAN DALA KONARSIN (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab n cccb n dddb n eeeb
Hece Ölçüsü: 11

Bunca yıldır daldan dala konarsın
Yuva yap bir dala kal gayri gönlüm
Beyhude yerlere boşa yanarsın
Canının kıymetini bil gayri gönlüm

Sen de eller gibi gül gayri gönlüm, yaralı gönlüm

Gönülüm sevdiği nazla geliyo
Aşk oku bağrıma hızla geliyo
Bunca dert yükledim fazla geliyo
Derdine bir ortak bul gayri gönlüm

Bağlantı

Garip gönlüm gayri feryad ediyo
Gönül yârsiz bu dünyayı nediyo
Umut hayal olmuş gençlik gidiyo
Yokuşa düşüyo yol gayri gönlüm

Bağlantı[543]

[543] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.352

415. SEHER VAKTİ BÜLBÜL EYLEME FİGIAN(BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Gazi ÖZDEN
Derleyen: Gazi ÖZDEN

Kafiye Şeması: aaab n cccb n dddb n
Hece Ölçüsü:11

Seher vakti bülbül eyleme figân
Gözümün yaşları dinmedi bir an
Şu garip gönlümü eyledi virân
Virâne gönlümü eyler bulunmaz

Dost bulunmaz yâr bulunmaz

Şeyda bülbül gibi güle konmadım
Murad alıp şu dünyada gülmedim
Gittim el gözlü geri dönmedim
Hiç bir ikrarından ahdın bulunmaz

Bağlantı

Garipler gurbette ah çekip ağlar
Bu ayrılık her an kolumu bağlar
Gideceğim yâre yol vermez dağlar
Dağlar engel oldu sıla bulunmaz

Bağlantı[544]

[544] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.,*** s.388

2.3.2.9. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda Bir Mısra Olan Türküler

416. AŞAĞIDAN YUSUF PAŞA'M GELİYOR

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: abcb n dddb
Hece Ölçüsü: 11

Aman... Aşağıdan Yusuf Paşam geliyor
Düşmanına göğüs geren mert olur
Şahin kocasada vermez avını
Aslı kurttur, kurt yavrusu kurt olur

Aslan yurdu garip vatan gal gayrı

Aman... Arap atlar yedim yedim ye derler
Olan cemalini talan ederler of…
Emek çekip yaptırdığım odalar
Korkarım ki düşman konar yurt olur

Bağlantı[545]

[545] Mansur KAYNAK. ***a.g.e.,*** s.28

417. ÇİÇEKDAĞI DERLER VAR MI SANA ZARARIM

Rep No: 586
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab n cccd n eeef n
Hece Ölçüsü:11

Of yâr ey Çiçekdağı *da* var mı sana zararım
Aman Yâr yitirdim *de* uğrun uğrun ararım
Hey Üç güneydi benim kavli kararım
Beş gün oldu nerde kaldın sevdiğim *vah*

Anadan yosmam hey

Of yâr ey Çiçekdağı *da* derler şanını duydum
Aşkın ateşleriyle eğlendim kaldım
Hey Vebalin boynuna işte ben öldüm
Mezarımı havluna kaz kara gözlüm

Bağlantı

Of yâr ey Aşamadım Çiçek dağın ardını
Çeken bilir ayrılığın derdini
Hey Bülbül ucuz vermiş gülün narkını
Mezarımı havluna kaz kara gözlüm

Bağlantı[546]

[546] TRT Repertuarı

2.3.2.10. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

418. BİR BABANIN OĞLU İÇİN SÖYLEDİĞİ AĞIT

Yöre: KIRŞEHİR

Kafiye Şeması: aaab nn ccc nn dddb nn eeeb nn
Hece Ölçüsü:11

Tarlada biter de otun iyisi
Yüreğine düştü derdin koyusu
Ahmet oğlanın da Hacı dayısı
Okuntuya koç almışda geliyor

Duyun eller ben oğlumu aldırdım
Gonca iken bir gülümü soldurdum

Mavi şalvar giymiş, siğne ezmemiş
Kutmentari giymiş, burcun üzmemiş
Ahmet oğlan bu dünyada gezmemiş
Bir hançer ki ata kalbin deliyor

Bağlantı

Benim oğlum şu dünyada yanmış
Elbiz olmuş dudakları kurumuş
Açtım baktım kefenleri çürümüş
Elden bir şey gelmez toprak oluyor

Bağlantı

Bük içinde şıvga gibi bitenim
El içinde suçlu suçlu itenim
Kara yere varıp çadır tutanım

Bağlantı

Çiçekdağı derler boranlı, buslu
Beş bile bacım var hep kara yaslı
Oniki yağlıklı gülgülü fesli
Kara tasaların bizi buluyor

Bağlantı[547]

[547] Ali Rıza GÜNEY, ***a.g.e.***

419. DALAKÇILI MAHİRE ÖZDEMİR'İN HASRETLİK TÜRKÜSÜ

Yöre: KIRŞEHİR Mucur-Dalakçı köyü
Kaynak Kişi: Pakize Köksal

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn ccxc
Hece Ölçüsü: 11

Gızlar dakınıyo naylon da toka
Boynunu kesiyo golalı yaka
Üç senedir hasiretim sevdiğim
Uzad ellerini yapıyım toka

Elim görür cebim görmez parayı
Sarı gızlar terk ettirir sılayı

Bağına yardım da yağmır yağayo
Dikdiğin dallar boynun ağayo
İzine gel ala gozlüm izine
En güççuğün üç yaşına dağayo

Bağlantı

Heç bitmez yârim de Dalakçı gışı
Dumandan gorünmez dağımın başı
Tez gel nazlı yârim gurban olurum
Mendili çürüttü gozümün yaşı

Bağlantı

Binsem uçağa da insem aşşağa
Gelme bağlamış Alman kuşağa
Unutma hasiretlerin sevdiğim
Başıma topladım altı uşağa [548]

[548] Sebahattin YAŞAR, ***a.g.e.,*** s.83-84

420. SANKİ SAM YELİSİN ESRİN BAĞIMA (Bozlak)

Rep No: 703
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ

Kafiye Şeması: abab nn cccb
Hece Ölçüsü:11

Sanki sam yelisin estin bağıma *oy*
Soldurdun bağımda gülümü kader *oy*
Düşürdün yolumu gönül dağına *oy*
Aman aman belalı kader oy

Aşırdın dağlardan yolumu kader
Ayırdın dağlardan yolumu kader

Yâr aşkına gizli gizli ağlarken *oy*
Hasretiyle ciğerimi dağlarken *oy*
Gönül sazı yâr aşkına çalarken *oy*
Aman aman belalı kader oy

Bozma düzenimi telimi kader
Bozma düzenimi belalı kader

Sanki mecnun gibi attın çöllere *oy*
Düşürdün beni dilden dillere *oy*
Düşürdün garibi gurbet ellere *oy*
Aman aman belalı kader oy

Gelip de halimi sormadın kader
Bir kere halimi sormadın kader[549]

549 TRT Repertuarı

2.3.2.11. Dörtlüklerden Kurulu, Bağlantısı Mısra Başında Ve Dörtlük Sonunda İki Mısra Olan Türküler

421. KAHRAMAN DA BENİM YÂRİM KAHRAMAN (Bozlak)

Rep No: 656
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Ali ÇEKİÇ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: aaxa nn bbxb nn (mani)
Hece Ölçüsü:7

Kala yeri kala yeri
Oğul Yıkılsın *aney* kala yeri
Kıyamet o gün kopar
Yâr gide kala yeri

Di gel evimi yıkanım sen oldun di gel
Kürd evimi viran eden sen oldun

Türkmendim rışvan oldum
Oğul Dost iken *aney* düşman oldum *düşman oldum*
El sevdi mıraz aldı
Ben sevdim *aney* pişman oldum

Bağlantı[550]

[550] TRT Repertuarı

2.3.2.12. Dörtlüklerden Kurulu Bağlantısı Üç Dize olan Türküler

422. TÂ KÜÇÜKTEN BİR AŞK DÜŞTÜ ÖZÜME (BOZLAK)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Mehmet KARA

Kafiye Şeması: abab nnn cccb nnn dddb nnn
Hece Ölçüsü:11

Ta küçükten bir aşk düştü özüme
Ağladı gözlerim güle mi bildim
Felek zehir kattı tatlı aşıma
Uzatıp elimi ala mı bildim

Ah Leylom Leylom
Ben kurbanım sana Leylom
Ben hayranım sana Leylom

Düştü şu gönlüme tatlı bir acı
O oldu dünyada derdim ilacı
O değişik hancı ben garip yolcu
Eğlenip bir yerde kala mı bildim

Bağlantı

Kaldı yüreğim de bir aşkın derdi
Garib'im, güldüğüm acep kim gördü
Sarhoştum sevdiğim içkim zehirdi
Gerçek sen olduğunu bile mi bildim

Bağlantı[551]

[551] Salih TURHAN vd., ***a.g.e.***

II. BÖLÜM

3.1. KIRŞEHİR TÜRKÜLERİNDE KULLANILAN ÇEŞİTLİ UNSURLAR VE KALIP İFADELER

Ceylan bakışlı; ala, kara, kömür gözlü, bal kiraz dudaklı, zülfünü gerdana dayayışlı, top perçemli, ak gerdanlı, tavus kuşu gibi göğsü nakışlı, selvi gibi nazlı salınışlı, keklik sekişli, elleri kınalı, yayla çiçeği kokuşlu, ay ile bahşetmiş gün ile doğan, has bahçenin gülü, al tülbent mavi yazmalı, ibrişim şal kuşaklı, altın küpeli, gümüş halhallı, kadife şalvarlı güzeller, bazen ibrişim halı dokumakta, bazen pınar başında su doldurmakta, bazende yayık yaymaktadır[552] ki Karacaoğlan'daki bu nitelemelerin büyük çoğunluğu Kırşehir Abdallarında vardır.

3.1.1. Sevgiliye Ait Uzuv Motifleri:

Ağız-Burun: Burnu fındık ağzı kahve fincanı
Baş: İki baş bir yastıkta
Bel: Sırma belikleri anam inmiş beline
Dudak: Şeker yemiş dudakları ballanıyor
Gerdan: Gerdanına liralar takayım
Göbek: Hoy narey çal göbekler oynasın
Kalp: Kalpten kalbe bir yol vardır görülmez
Kaş: Kaşlar yakışmış yüze amman
Kaş-Göz: Kaşıyınan gözü gel gel ediyor
Kirpik: Kirpiklerin oku (yâr yâr) cana batarken
Leb: Lebleri meyime meze
Perçem: Yel vurmuş da perçemleri açılır
Saç: Yürü güzel yürü de saçın sürünsün
Sine: Sinemdeki şu yarayı kimse bilmiyo
Topuk: Topuktan bağla şalvarı
Zülüf: Zülüf dökülmüş yüze
Yanak: Al yanakta benin var

552 Müjgan Cumbur, ***Karacaoğlan, Şiirler***, İstanbul, M.E Basımevi, 1993, s.20

3.1.2. Formel Sayılar:

Altmış: Atmış gün deyincek canımdan geçtim
Beş: Bir o yandan beş bu yandan
Binbir: Başındaki binbir hala ne dersin
Bir: Kalpten kalbe bir yol vardır.
Dört: Dört kitabın manasını bilmeye
Elli: Derdim elli iken yüze yetirir
İki: İkimizin kalbi birdir.
Kırk: Kırk beliklim emmilerin duydu mu?
On: On günlük avımı ele vermezdim
Onbeş: Daha on beş idi bizim yaşımız
Oniki: Oniki öküzü bir kazana doldurdu
Üç: Üç oğlanın bir, şu üç günlük dünyada
Üçyüz: Üç yüz atlı birden suya döküldü
Yedi: Yedi gardaştık bindirdik al ata
Yüz: Dertim atkın idi yüze yetirdim
Yüz Bin: Yüz bin sarraf gelse bilmez kıymeti

3.1.3. İtibari Varlıklar:

Azrail: Ezrail misali (yâr yâr) canım alırsın
Cennet-Cehennem: Cennettir bu dünya insan olana.
Felek: Feleğin yazdığı kara yazıyınan
Huri-Melek: Cennette huriler gökte melekler
Melekler: Münkür menekirler cezanı versin
Pir: Güzel pirim sultan pirim şah pirim, ozanlar içinde pîrimiz olan
Ruh: İnsan ölür ama uruhu ölmez
Şeytan: Şeytanın kazancı nafile hile.

3.1.4. Renk Motifleri:

Al: Aman al yanak allanıyor
Beyaz: Beyaz fes, sıva beyaz koları
Boz: Benzim bozardı
Elâ: Ela gözüne
Gö: Beş gö suvan, üç kaynamış yımırta
Kara: Kara kekilim, kaşların kara kara
Kırmızı: Yeşil yaprak arasında kırmızı gül goncası
Kızıl: Al elma kızıl elma
Mavi: Ah mavilim mavilim
Mor: Boğazına takmış mor-ala boncuk
Pembe: Esmerin beyazı pempe
Sarı: Sarı çiçek pervaz kurmuş oturur *oy*
Yeşil: Yeşil kınam altın taşta özendi

3.1.5. Çiçek Motifleri:

Çiçek: Çiçekler ekiliyor
Gül: Gül yüzlüm,gül olmak, gül boylum, susuz kalmış gül, Gül gibi sarardım, gonca gülüm
Karanfil: Karanfil suyu neyler
Lale: Lalenin sümbülün kokusunu keser
Menekşe: Sarı çiçek mor menevşe zamanı
Reyhan: İreyhan olmuş da koku saçıyor
Sarmaşık: Bir kötü sarmaşık sarılmış güle
Sümbül: Gülün reyhan sünbüllerin saklı mı

3.1.6. Hayvan Motifleri:

Arı: Sen çiçeksin ben arı

Aslan: Nen aslan karam nen

At: Atı olan el atına biner mi, kır atım

Balaban: Ben şahin olsam sen bir balaban

Balık: Hoy narey bir balık alayım mı?

Baykuş: Sebebin evinde bayguşlar ötsün
Bozkurt: Bozgurt gibi dalaydım içine

Bülbül: Bülbül feryât eder güllere karşı

Celep: Sürekden ayrılmış sürmeli celep

Ceylan-Kuzu: Kaç kuzulu ceylan kaç avcı geldi

Deve: Çek deveci develeri

Eşek: Emim oğlu eşek soyu

Geyik: Dağlardan tezikmiş bir akça geyik

Gövel Kuşu: Gövel kuşu boynun büker, güvel kuşu gibi boynun eğdi mi?

Güvercin: Gördüm güvercin donunda oturur

İnek-Koyun-Tavuk: İneği koyunu tavuğu sattık

Karga: Garga sıçıyo garga amman.

Katır: Ahırda gatırı var amman amman
Keklik: Yavru şahin bir kekliği salaklar

Kırlangıç: Kırlangıç dağının yaylası serin

Mercan: Yumdukça gözünden döker mercanı

Öküz: Oniki öküzü bir kazana doldurdu

Ördek: Ördek göllerde olur gelin gelme de

Saka: Bülbül ile saka yapar hep uçan kuşlar

Tay: Arap atı taydan olur

Şahin: Yavru şahin kimseye vermez avını

Tazı: Tut ettiler algın ala tazıya

Tilki: Aslan yatağına da tilki giremez

Turna: Havadaki turnalardan

Yılan: Yılanlar, çayanlar gözünü oysun

Yüz: Aldım yaşmağını öptüm yüzünü

3.2. KIRŞEHİR'İN TÜRKÜ ÂŞIKLARI

3.2.1. Âşık Hüseyin

19. yy.ın güçlü ozanlarından olan Âşık Sülük Hüseyin'in doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 1938 kıtlığına söylediği bir destan, onun 1815–1820 yıllarında doğmuş olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Kışın Anadolu'da yazın Toroslarda ki yaylalarda yaşayan Ozan'ın son ikamet ettiği yer Kırşehir'in Mucur ilçesi, Küçük Kavaklı köyüdür. Burada Boz Bıyıkoğlu Hüseyin adıyla Mucur Nüfus Müdürlüğüne kayıtlıdır. Âşık Hüseyin ve ailesi diğer Türkmen aşiretleri gibi devlet tarafından zor kullanılarak Toroslulardan Orta Anadolu'ya iskân ettirilmiştir. Neşet Ertaş'ın söylediği şu türkü Âşık Hüseyin'e aittir:[553]

AY DOST

Turnam nerden gelin Şam'dan Maraş'tan
Kanadın kalkmıyor borandan kıştan
Tatlı canı sakın alıcı kuştan
Yoldurma tellerin yadlara aydost

Bahar selleriyle sökün eyleyim
Seher yelleriyle selam söyleyin
Hallarımı vefasıza demeyin
Yoldurma tellerin yadlara aydost

Hüseyin serini saldı çöllere
Bir yar için düştü dilden dillere
Sırrını faş etme hoyrat ellere
Yoldurma tellerin yadlara aydost

553 ***Bozkır'ın Sesi Kırşehir***, Sincan Kırşehirliler Derneği, yıl 1, sayı 3 Ankara, 2003

3.2.2. Âşık Hasan Nebioğlu

Âşık Hasan Nebioğlu 1902 yılında Mucur ilçcsine bağlı Geycek köyünde dünyaya gelmiştir.

Âşık Hasan okuma yazma bilmeyen bir ümmidir. Onun şiirleri ve söyleyişi herkesi kendine hayran bırakır. Allah, Peygamber doğa, olaylar, yurt, ulus ve özellikle de ölüm üzerine birçok eseri vardır. Saz çalmayı bilmemesine rağmen ağıtlarıyla Kırşehir de meşhurdur. O Yunus Emre de gerçek değerini bulan Karacaoğlanlar, Emrahlar, Dertliler ve Ruhsatilerle bu güne dek sürüp gelen Halk şiiri geleneklerini yaşatmış belli başlı ozanlar arasındadır.[554]

Âşık Hasan çevresinde olan acılı olaylardan çok duygulanırdı. Bastırdığı kitapların yanında destanlaştırdığı olayları broşürlere bastırıp satardı. Gurbet ve Asker Destanı, Kore Gazilerine Destan, Şehit Tahir Canatan'a Destan gibi destanları bilinen ünlü destanlarıdır. Âşık Hasan eserlerini "Âşık Hasan'ın Bütün Şiirleri adı altında bir kitapta toplamıştır.[555]

3.2.3. Şemsi Yastıman

Asıl adı Mehmet Galip Şemsettin olan Şemsi Yastıman Şeyh Süleyman Türkmani'nin soyundan gelen bir aileye mensuptur.[556] 10 Temmuz 1923 yılında Kırşehir de doğmuştur.[557]

1946'da memuriyet için Ankara'ya yerleşmiştir. Memuriyet hayatı kendisine sıkıcı geldiğinden istifa etmiştir. Ankara da tanınmış saz üstatlarıyla tanışmış, daha önce saza olan merakı burada iyice artmıştır. Yağcının Mehmet Efe, Ankaralı Genç

554 H. Vahit BULUT, ***Kırşehir Halk Ozanları***, Ankara, Filiz Yay., 1983, s.95-96
555 H. Vahit BULUT, ***a.g.e.,*** s.95-96
556 Cevat Hakkı TARIM, ***Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar*** , Kırşehir, Filiz Yay., 1938, s.79
557 İlyas SÜRMELİ, ***Kırşehir Tarihi***, Filiz Yay., 1977, s.44

Osman Efe Şemsi Yastıman'ın sazda ilerlemesinde sözde ustalaşmasında Yastıman'a büyük katkı sağlamışlardır. Ankara'da günlerini çeşitli saz toplantılarında geçiren Yastıman'ın ünü günden güne artmakta ve saz meclislerinde takdirle dinlenmekteydi. 8 Ozan'ın 1949 yılında fiilen sanat hayatına başlamıştır.[558]

Şemsi Yastıman, irticali olmasına rağmen daha ziyade bir kalem şairidir. Sanatçı olarak şiirlerinde daha çok devrimin sosyal konularını işlemiş bunlardan destan, taşlama, övgü ve nasihat türünden eserler vermiştir.[559]

Şemsi Yastıman'ın en tanınmış eserleri şunlardır: Şeytan Bunun Neresinde (1950), Kore Destanı(1950), Tahta Kurusu(1951), Zenaat Destanı(1955), Kırşehir Destanı(1959), Halk Dilinde 27 Mayıs Destanı(1960), Memleket Hasreti(1962), Acep Evlensek mi Evlenmesek mi(1962), (Konya Âşıklar Meydanında birincilik ödülü aldığı şiir)Muradım(1966), Harap Etti Tütün Beni(1971), Uzaylılarla Sohbet(1974), Vah Haline Vay Haline(1975), Arıyomda Bulamıyom(1975), Şemsi Yastıman'ın Zamnamesi(1988)[560]

Şeytan Bunun Neresinde, Şekeroğlan, Keskinli Seferin Türküsü ve Biter Kırşehir'in Gülleri Biter gibi parçaları plağa okumuş ve TRT repertuarına kazandırmıştır.

3.2.4. Muharrem Ertaş (1913–1984)

Muharrem Ertaş, 1913 yılında Kırşehir'in Yağmurlu Büyük Oba köyünde doğdu. Babası Zurnacı Kara Ahmet, annesi Ayşe Hanım'dır. Muharrem Ertaş belli bir öğrenim görmedi ama kendini "Hayat Mektebi" denilen halkımızın engin halk kültürü üniversitesi, gelenek-görenek ve yaşantısı içerisinde yetiştiren sanatçılarımızdan biridir.

---

558 Erol ÜLGEN, ***Şemsi Yastıman Hayatı ve Eserleri,*** Ahi Kültürünü Araştırma Vakfı yayınları No:4, s.40

559 Emir KALKAN, ***XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi***, Ankara, KB Yay., 1991 s.309

560 İhsan HINÇER, ***Aşık Şemsi Yastıman***, İstanbul, TFA Yay., 1960, Cilt 6, s.2231

Muharrem Ertaş, 5–6 yaşlarında dayısı Bulduk Ustanın yardımıyla bağlama çalmaya başladı. Bir süre sonra kendi kendine sürdürdüğü çalışmalarını yeterli bulmayıp daha iyi ustalardan yararlanmayı istemiş yörenin ünlü saz ustalarından Yusuf Ustanın yanında çalıp söylemeye başlamıştır. Yusuf Usta Muharrem Ertaş'a yörenin eski ustalarından ve saz şairlerinden olan Âşık Sait'in şiirlerini koşma ve deyişlerini Muharrem Ertaş'a öğretmiştir. 15 yaşından sonra sazını ve sesini geliştiren repertuarında ki parçaları artıran Ertaş yörenin aranılan müzisyeni olmuştur. Gün geçtikce ünü Kırşehir, Yozgat ve Ankara'ya kadar yayılmıştır. Bu yıllarda eşi Hatice Hanım ile evlenen Muharrem Ertaş eşinin ölümü üzerine Kırşehir'i terk etmiş Çiçekdağı, Yerköy, Keskin ve Kırtıllar gibi yerleşim alanlarında sanatına devam etmiştir. Kırtılların köyünde Döne Hanımla evlenmiş Çiçekdağının İbikli köyüne yerleşmiştir. Bu eşinden Necati, Neşet, Ayşe, Nadiye ve Muhterem adında beş çocuğu olmuştur.

Gerek sesi gerek sazı ile yerli ve yabancı birçok bilim adamı, araştırmacı ve uzmanların dikkatini çekmiştir.[561]

Muharrem Ertaş, Osmanlı'ya kafa tutan Avşar Türkmenleri'nin ünlü şairi Dadaloğlu'nun "Ferman Padişahın dağlar bizimdir" deyişini havalandırıp Abidin Ertem'in deyimiyle Bozlağı Çukurova'dan Kırşehir'e indiren ozan olarak kendini tanıtmıştır. Repertuarlarında oyun ve halay türküleri başta olmak üzere Karacaoğlan'dan, Kerem'den, Âşık Garip'ten, Pir Sultan Abdal'dan ve Âşık Sait'ten pek çok türkü okuduğu bilinmektedir.[562]

Ustalar ustası Muharrem Ertaş Türk Cumhuriyeti tarihinin Bozlak geleneğinin zirve şahsiyetlerindendir. Ses genişliği, rengi ve tınısının yanı sıra gırtlak nameleri, çarpma, titreme, kendine has ses kullanma teknikleri ve bütün bunların yanı sıra iyi

---

561 Mansur KAYNAK, ***Muharrem Ertaş Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler***, Ankara, THM Yay., 1989, No:3 syf 6

562 ***Bozkır'ın Sesi Kırşehir,*** Sincan Kırşehirliler Derneği, Ankara, 2003, yıl 1, sayı 1, s.22-23

bir Bozlak icracısı için olmasa olmaz şartlardan biri olan "Yiğitçe Edası" ile gelmiş geçmiş en büyük Bozlak okuyucusu kabul edilir.[563]

1984 yılının 3 Aralık gününde Kırşehir'in Bağbaşı Mahallesindeki gecekondusunda 71 yaşında hayata gözlerini yummuştur.

3.2.5. Ali Rıza Güney

Güftesi, bestesi ve sesi ile üne kavuşan Ali Rıza Güney 1934 yılında Mucur'da doğdu. Saz çalmayı ağabeyi Hüsamettin'den öğrendi. Aynı zamanda şiirler de yazıyordu. Bu şiirler sevgi üstüne ve çevredeki olaylarla ilgiliydi. Ozan o zamanlar amatörce yazdığı şiirlerini saklamayı akıl edememiştir. Diyor ki "Ne bileyim sonradan bu yapıtlarımın lazım olacağını. Elimde olsaydı sazımla dile getirirdim.

Gerçekten Güney ailesi yetenekli bir ailedir. Rahmetli Büyükanneleri Güvel'in Meryem Hala hiç okumuşluğu olmadığı halde çok güzel şiirler okurdu ve türküler söylerdi.

Ozan Güney askerlik dönüşü sazını içli gümbürdetmeyi daha da ilerletti. O arada Ankara'da EGO işletmesine memur olarak girdi. Bir kızı iki oğlu olan Ozan'ın çocuklarının üçüde müziğe karşı sonsuz ilgi duymaktadır. Emel Güney(Taşçıoğlu) 5 yaşında solist olarak sahneye çıkmıştır. Halen de TRT sanatçısı olarak türkü söylemektedir. Ağabeylerinden Ekrem darbuka, Ertuğrul kaşık çalar. Ozan Güney sazı ile çocuklarına eşlik ederdi.[564]

3.2.6. Çekiç Ali

1932 yılında Kaman'ın Meşe köyünde doğan Çekiç Ali'ye "Çekiç" lakabı çevikliği ve ataklığının yanı sıra, saz çalısındaki canlılık, dinamizminden dolayı verilmiştir.

563 ***Bozkır'ın Sesi Kırşehir, a.,g.d.,*** s.22-23
564 H. Vahit BULUT, ***a.g.e,*** s.95-96

Asıl soya adı Ersan'dır. Henüz çocuk yaşlarında iken köy odalarında saz çalmaya başlayan sanatçıya büyükleri tarafından takılan bu lakap o kadar yaygınlaşmış ki asıl adı olan Ali'nin önüne geçerek adeta onun tek ismi olmuştur.[565]

Muharrem Ertaş'ı yetiştiren Yusuf Usta Çekiç Ali'nin dayısıdır. Çekiç Ali Muharrem Ertaşla aynı mecliste pek çalıp söylememiştir. Muharrem Ertaş'ın ışığı ile Çekiç Ali'nin ışığı aynıdır. Çünkü ikisininde ustası ortaktır. Çekiç Ali de Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Neşet Ertaş gibi küçük yaşlarda yöre düğünlerinin çalgıcı olarak giderek meslekte kendini yetiştirmiştir. Neşet Ertaş babası olmadan tek başına düğün çalmaya ilk olarak Çekiç Ali'nin yanında gittiği söylenir. Düğün çalmanın dışında, yöre folklorik oyunları ve müzikleriyle de ilgilenen Çekiç Ali'nin 1969 yılında düzenlenen ulusal bir yarışmada ekibine kazandırdığı bir birincilik vardır. [566]

Özel bir bankanın düzenlediği Halk Oyunları Festivaline katılan Kırşehir Halk Oyunları ekibinin başında elinde sazı ile Çekiç Ali vardır. Çekiç Ali'yi diğer sanatçılardan ayrı tutan saz çalışında ki asaletidir. Çekiç Ali'nin sazında bazen uda, bazen cümbüşe benzer sesler duyarız ve teller üzerinde ki parmakların, tezenenin kelebekler gibi uçtuğunu hissederiz.[567]

Çekiç Ali henüz olgunluk döneminin başları sayılabilecek yaşta, 41 yaşında 13 Eylül 1971'de beyin felcinden hayata gözlerini kapar.

3.2.7. Hacı Bekir Baş

1933 yılında Kırşehir de doğmuştur. Kayseri Muhabere Taburunda er olarak askerliğini yapmıştır. 1956 da terhis olmuştur. Çok küçük yaşlardan itibaren saz çalmaya ve türkü söylemeye başlar. Geleneğe uygun olarak Usta malı türküler

565 ***Bozkır'ın Sesi Kırşehir,*** Sincan Kırşehirliler Derneği, Ankara, 2003, yıl 1, sayı 1, s.25-26
566 Emir KALKAN, ***a.g.e.,*** s.309
567 ***Bozkır'ın Sesi Kırşehir,*** Sincan Kırşehirliler Derneği, Ankara, 2003, yıl 1, sayı 1, s.25-26

söylemiştir. Neşet Ertaş Kırşehir'e gelip Hacı Başla tanıştığında 13 yaşındadır. Yaklaşık 6 yıl Hacı Baş'a çıraklık etmiştir.[568]

Hacı Baş ağarlıklı olarak Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali tarafından icra edilen türküleri söylemekle birlikte Orta Anadolu türkülerini de icra etmekte başarılıdır. Hacı Başı yakından tanıyanlar, onun türkülerini dinleyenler ağırlıklı olarak Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin etkisi altında kaldığını söylemekteler. Fakat Hacı Baş'ın repertuarını bunlarla sınırlı kalmadığı o dönemlerde plak ve radyo yoluyla halka ulaşan Aşık Veysel, Refik Başaran, Ahmet Gazi Ayhan gibi bir çok sanatçının söylediği türküleri de okuduğunu görüyoruz. Şu an hayatta olan Hacı Baş pek türkü söylememektedir.[569]

3.2.8. Neşet Ertaş

Neşet Ertaş'ın hayatını birçok kitapta detaylarıyla bulabiliriz. Neşet Ertaş'ın hayatı Ozan'ın kendi ağzından bir şiirle anlatmayı daha uygun buldum.

1938 Cihana Kırşehir'in Kırtıllar köyünde geldin dediler.
Babama Muharrem Anama Döne dedim, sen atayı bildin dediler.

Dizimde sızıydı anamın derdi
Tokacı saz yaptı elime verdi
Yeni bitirdiydim, üçünen dördü
Baban gibi sazcı oldun dediler

O zaman babamdan öğrendim sazı
Engin gönülünen Hakka niyazı,
O yaşımda yaktı bir ahu gözlü
Mecnun gibi çölde kaldın dediler

568 Salahaddin BEKKİ, "Hacı Bekir Baş ve Türküleri", Kırşehir'in Günışığı Der., s.31-32
569 Salahaddin BEKKİ, ***a.g.d.,*** s.31-32

Zalım kader devranını dönderdi
Tuttu bizi Çiçekdağı'nın İbikli Köyüne gönderdi.
Babam saz çalarken bana zil verdi.
Oynadım meydanda köçek dediler.

Anam İbikli köyünde ölünce
Beş dene öksüz yetim kalınca
Beşimizde hep perişan olunca
Babam bile buradan göç et dediler.

Yürüdü göçümüz Yozgat'ın Kırıksokulu köyüne doğru
Bu halı görenin yanıyor bağrı,
Üç aylık çocuğun çekilmez kahrı
Bunlara bir ana bulun dediler.

Evimizinen Yozgat'ın Kırıksoku köyüne vardık
Bize ana yok mu diye sorduk.
Adı Arzu derler bir ana bulduk
İşte bu anadır buldun dediler

En küçük kardaşı kayıp eyledik
Onun için gizli gizli ağladık.
Üstelik babamı asker eyledik
Yine öksüz yetim kaldın dediler

Zalım kader tebdilimizi şaşırttı.
Habe verdi dalımıza deşirtti.
Yardım etti Yozgat'ın Yerköy'üne göçürttü
Biraz da burada kalın dediler
Yerköyünden Kırıkkaleye geldik
Babam saz çalarken biz cümbüş çaldık

Kırşehirne varınca kemanı çaldık
Aferim arkadaş çaldın dediler

Yârin aşkıynan arttı hep derdim,
Babamı bir yâre dünür gönderdim
Başlığı çok istemişler haberini aldım
İstemiyor seni yârin dediler

Kırşehir de yedi sene kalınca
Düğün düzgün hepsi bize gelince
Ne yapsın çalgıcı arkadaşlar yer daralınca
Ankara ya gider yolun dediler.

Geldim Ankara'ya bizim sünnetçi Veysel Ustayı buldum.
Epeyce eğleştim yanımda kaldım.
Bana yüz lira verdi bir pamuk yatak aldım.
İttiysen böyle buldun dediler

Bir ev kiraladım münasip bir yerde
Kaldı ağam kardaşım hep Kırşehir'de
Bu aşk hançerini vurdu derinden
Çaresini bulamassan öldün dediler

Yârin aşkıynan döndüm şaşkına
Arada içerim *sizden de sır çıkmaz ya* yârin aşkına
Canan acımaz mı garip dostuna
Bunu da içeriye alın dediler.

Neşet Ertaş okuduğu her eseri yeni baştan öyle bir yorumlar ona öyle bir ruh ve hava verir ki adeta yeni bir beste ile karşı karşıya olduğunuzu sanarsınız. Bu durumu yeteneği, kültür ve birikimi oldukça sınırlı, sığ ve sıradan sanatçıların yorum adına yaptıkları yozlaşma ile karıştırmamak gerekir. Çünkü Neşet Ertaş kendisine ait

olmayan bir türküyü öyle bir okur ve yorumlar ki o türkü o şekliyle yıllar öncesine ait bir Neşet Ertaş türküsü gibi olur.

Olağanüstü denilebilecek yeteneği geleneğe hâkimiyeti, gelenekten kopmadan yeniye bağlılığı, yeni zamanların modern zevk ve eğilimleri gözeten Neşet Ertaş hep gündemde kalmış bir sanatçıdır. Yoğun yöresel özellikler ve baskın mahallilik unsurları ile donanmış bu müziği yöresinin dışına çıkarmış, ülke genelinde ve hatta yurt dışında bilinmesini ve tanınmasını sağlamıştır.

3.3. ABDALLAR

Abdallar Türkmenlerden Çaudar (çavdar) oymağına mensupturlar. Çaudarlar Ülksü'nün sol sahillerinin muhtelif yerlerinde Kunduz'un Astırabad ve Üstyurttan Paropamis'e kadar olan yerlerde otururlar. Abdal: Iğdır, Essenli, Kara Çaudar, Bozacı, Buruncuk ve Şeyh adlı kabilelerden müteşekkildirler. Kısmen Kızıl-Takı, Buldumsuz, Porsu havalisinde göçebelik ederler.[570]

Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi'nin birinci fasikülününde yayımladığı "Abdal" maddesinde geniş ve etraflı bilgiler veren Prof. Dr. Sayın Fuat Köprülü'ye göre: "Abdallar Horasan'dan Yağmur Dede adında birisinin başkanlığı altında Anadolu'ya gelmişlerdir. Bu dedenin türbesinin Konya'da olduğu anane halinde rivayet edilmektedir. (Abdalların Kırşehir'de Yağmurlu Köyünde oturuşları bu rivayeti teyit etmektedir=Cevat Hakkı Tarım). Abdal zümrelerinin ekseri Kızılbaş ve Bektaşi'dirler. Bunlar doğrudan doğruya Türk telakki edilmekte olup çingenelik isnadına asla maruz kalmamışlardır. Anadolu'daki Abdallar halk arasında hikâyecilik, çalgıcılık ve oyunculukla şöhret kazanmış oldukları gibi, Kafkas Azerbaycan'ındaki Abdallar köyü de bilhassa âşıklar yani saz şairleri yetiştirmekle meşhurdurlar.

Abdalların etnik menşei hakkında kesin hükümler verebilen bir belge olmamakla beraber; Fuat Köprülü'nün aynı adı taşıyan makalesinden öğrendiğimize göre "Abdal" sözü Türkler arasında, en ziyade Oğuz Türklerin şark ve garp şubeleri arasında çok yayılmış bir sözdür. "Şaşkın, sersem, ahmak, budala" manalarına gelen bu söz bir kısım sersem dilenci dervişlere verilen hususi bir isimdir. Bu kelime daha sonra anlamını genişleterek "Dünyadan kesilmiş, tanrıya yaranmak için haktan ayrılmış olan veli" manalarına gelen abdal kelimesi XII-XIV. asırlarda İran'da derviş manasına kullanılmıştır. XV. asır metinlerinde ise artık bu kelimenin meczup, divane manasında kullanıldığı görülmektedir. XVI. asır metinlerinde abdal kelimesiyle

570 Hüseyin Namık ORKUN, ***Türk Dünyası s:III***

kalenderlere benzeyen serseri dervişlerin de kastedildiği görülmektedir. XVII.-XVIII. asırlarda daha ziyade serseri ve dilenci manasında kullanılmaktadır.[571]

Prof. Dr. Fuat Köprülü'nün Abdulkadir Beyden edindiği bilgiye göre her Türkmen aşiretinin davul zurna çalan abdalları varmış. XVIII. yy başlarında Anadolu'ya gelen Türkmen aşiretleri arasında "Abdallu" veya köçek isimlerini taşıyan Türkmen oymaklarının mevcut olduğu görülmektedir.[572] Özellikle saz şairleri arasında hala Dede Korkut destanlarının yaşamakta olduğunu kuvvetli delillerle görmekteyiz

Güney Anadolu'da Türkmenler arasında araştırmalar yapan Ali Rıza Yalgın, Topal Abdal isimli bir saz şairinden aldığı bilgiye göre Abdallar şu şekilde sınıflandırılır:

a) **Fakçılar**: Bunlar aşirete av avlayan abdallardır.
b) **Tencili Abdalı:** Cambazlık, kuyumculuk, üfürükçülükle geçinen abdallardır
c) **Beğdili Abdalı:** Türkmenlere yamak ve yardımcı olan Abdallardır.
d) **Gurbet ve Cesis Abdalı:** Sepetçi Abdallardır. Bunlar adetlerine göre geceleyin ateş ve ışık yakmazlar, yazın çadırda yatmazlar.
e) **Karaduman Abdalları:** Mısırlı İbrahim Paşa'nın iskân kanunundan sonra Mısırdan gelen musiki ve oyun heyetinin kalıntılarıdır.

Abdallar kendilerine çok zaman "teberci" adını vermektedir. Abdal dilinde bu kelimenin anlamı davulcudur.[573]

Abdallar ekseriyetle halk arasında çalgıcılıkla, türkücülükle yahut hikâyecilikle iştigal ediyorlar. Ali Rıza Yalgın "Cenup'ta Türkmen Oymakları" adlı eserinde tanbur çalan Abdal âşıklardan bazı türküler naklettiği gibi Abdulkadir Bey de Abdallar'ın hikayecilikle Köroğlu hikayeleri anlatmakla meşhur olduğunu

571 Fuat KÖPRÜLÜ, ***Edebiyat Araştırmaları II***, İstanbul, TTK Yay., 1988, s.262-272
572 Fuat KÖPRÜLÜ, ***a.g.e,*** s.262-272
573 Ali Rıza YALGIN, "***Cenupta Türkmen Oymakları I"***, (Haz. Sebahat Emir, Ankara, KB Yay., 1993, s.19)

söylemektedir Kafkas Azerbaycan'ındaki Abdallar köyü de bilhassa aşıklar, yani saz şairleri yetiştirmekle meşhurdur.[574]

Günümüzde de Abdallar, düğün nişan sünnet gibi törenlerde eğlencenin temel direğini teşkil ederler ve geçimlerini bu yolla sağlarlar. "Abdal düğünden çocuk oyundan usanmaz." Atasözü de bunların düğünlerde çalgıcılık yaptıklarını davul zurna çaldıklarını teyit etmektedir.

Müziğin Abdal yaşantısında geçim kaynağı olmaktan öte çok önemli bir yeri vardır. Yaratılışlarından gelen özel yetenekleri ile Abdallar müziği bir başka algılar bir başka severler. Bu sevgi müziğin Abdal yaşantısında çağlar boyu ibadet edercesine yapılan bir gelenek olmasını sağlamış ve günümüze kadar yaşanmasına en büyük etken olmuştur. Kırşehir de Keskin civarında Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali, Neşet Ertaş gibi ünlü bozlak ustaları yetişmiş bozlağın yaygınlaşmasında geniş kitlelerce sevilmesinde en önemli etken olmuşlardır. Kendilerine has ağızları ile çalıp söyledikleri bozlaklar çoğu zaman bir Türkmen sanatçınınkinden daha duygulu, çok daha ifadeli ve sanat yönünden çok daha zengindir. Üstün söz ve hançere tekniklerinin yanında bu yörelerde yerleşmiş bir saz düzeni "Abdal düzeni" ve bozlak türü (Teber ağzı bozlak) de vardır. Abdallar, Orta Anadolu'da Kırşehir Keskin ve Kırıkkale'nin bozlağın merkezi olmasında en büyük katkıyı sağlamışlardır. Kırşehir, Keskin türküsü olarak bilinen çoğu türkü birer Abdal ürünüdür. Abdallar ayrıca gezgin sanatçılar olmaları nedeni ile gittikleri yerlerden ezgiyi, sözü kendi yörelerine taşımışlar ve onlara yeni bir şekil vererek yöre kültürüne kazandırmışlardır.

Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu "*Kırşehir Tarih ve Coğrafya Lügatı"* adlı eserinde ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi "*Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi"* nin *cilt II* ve 1–2 sayılı nüshasında yayımladıkları "*Kırşehir Vilayeti'nin Bugünkü Etnik Teşekkülüne Dair Notlar*" başlıklı çok kıymetli eleştirmenlerinde abdallar hakkında şu dikkate değer bilgiyi vermektedirler: Tipçe biraz uzun boylu ve bize nispetle

574 Fuat KÖPRÜLÜ, ***a.g.e.,*** s.396-398

esmer ve sürmeli gözlü olduklarından yerli ahali bunları kendilerinden saymaz, daha fazla "Kıpti" olarak kabul ederler. Kendileri de yerli ahaliye karışmazlar, kimseye çalışmadıkları gibi zaruret halinde kimseden para istemezler. Gelenek ve görenek bakımından da yerli ahaliden ayrılırlar. Zevklerini horoz, tavuk bilhassa keklik dövüştürmekle temin ederler. Ava fevkalade düşkündürler. Perşembe geceleri hususi eğlenceler tertip ederler. Mutlaka bu gece evde bulunmak şarttır. Söylendiğine göre her Perşembe gecesi içkili meclisler kurarak çalgılı eğlenceler tertip ederler. Yerli ahaliye tamamen yabancı olan bu gelenek etnolojik teşekküllerindeki farklar, bilhassa yabancı sayılmalarına başlıca sebep teşkil etmektedir.[575]

Kırşehir Abdallarının, bir Muharrem Ertaş'ın, Çekiç Ali'nin, Hacı Taşan'ın ve benzerlerinin, Dadaloğlu ve Karacaoğlan'a ilişkin yayımlanmış kitaplardan parçalar çalarak, havalandırdıklarını düşünmek bütünüyle doğru olmasa gerek. "bu duruma bir geleneğin sürdürülmesi ve de doğal bir etkileşim" olarak bakmak gerekir.[576]

Ahmet Caferoğlu, abdalların çingenelerle, konuştukları gizli dilinde çingene dilleriyle hiçbir ilgilerinin olmadığını, bunların elekçilerle ve dillerinin de elekçilerin gizli dillerin ilgisi bulunmadığını ısrarla belirtir. Anadolu'nun muhtelif bölgelerine dağılmış bulunan abdallar, içtimai ve siyasi sebepler dolayısıyla, birçok bölgelerde ya tamamıyla ortadan kalkmış yahut haksız yere çingenelerle karıştırılmıştır. Hâlbuki abdalların ne çingenelerle, nede elekçilerle bir ilgileri vardır. Sırf zanaat ve ticaret hayatındaki benzerlik, bunların birbirlerine karıştırılmasına sebep olmuş, bir bakımdan ise her birisi kendi etnik varlığını aynen muhafaza etmiştir.[577]

Teberler, kendilerinin ayrı bir dilleri olduğu iddiasını kesin olarak reddederler. Teber dilinin, el içinde mesleklerini icra ederken bazı kelimelere şifreli anlam yükleyerek kendi aralarında anlaşma ihtiyacından geliştirdikleri bir avuç kelimeden ibaret bir dil varlığı sayılması gerektiğini, ayrı bir dil sistemi olmadığını ifade ediyorlar. Bunun da

---

575 Cevat Hakkı TARIM, ***Abdal Maddesi, Kırşehir Ansiklopedisi, Fasikül I***, Ankara, Sevinç Matbaası, 1960, s.29

576 Adnan YILMAZ, ***Küçük Asya'nın Kır-Şehri***, Ankara, Takav Matbaası, 2001, s.237

577 Ahmet CAFEROĞLU, ***"Anadolu Abdallarının Gizli Dillerinden Bir-İki Gizli Örnek, Fuat Köprülü Armağanı"***, DTCF Yay, İstanbul, s.77-79

değişik dillerden alınmış, özel şifreli anlamlar yüklenmiş olduğunu, bu yönüyle uydurma bir dil anlaşma aracı sayılması gerektiğini söylüyorlar.[578]

Anadolu abdalları arasında okur-yazarlık oranı çok düşüktür. Okula gitmeyen çocuklar babalarına ve annelerine yardımcı olurlar. Beş altı yaşına gelen bir abdal çocuğunu müzik eğitim yaşı gelmiş demektir. Abdallarda kadı müzikle uğraşmadığı için bu düşünce kız çocukları için geçerli değildir. Her abdal çocuğu genellikle babasının çalgısını çalar, yani babası zurnacı ise oğluda zurnacı olur. Bu durumun istisnalarına son dönemlerde rastlıyoruz.[579]

Anadolu'da gönüllerle ve kalplerle kaynaşan Kırşehir Abdallarının yerleşik yaşama geçmeleri henüz çok uzak bir tarih değildir. Onlar yine kendi tabirleriyle "ekseriyetle gezginci" idiler. Bu gezginciliklerinin Anadolu kültürüne en büyük katkısı, eski Türkmen kültürünü taşıyıcı rolü oynamış olmalarıdır. Nitekim ünlü bozlak ustası Muharrem Ertaş'ın da gerek kendisinin gerekse soy kütüğünün yaşamında "gezgincilik" vardır.[580] Kırşehirli gazeteci Mehmet Atılgan *"Abdalın Dünyası"* adlı şiirinde abdalların iç dünyalarını şöyle ortaya koyar:

ABDALIN DÜNYASI

Horasan'dan çıktık, tebdil göçeriz
Kavga, mizah olmaz, yurdumuz bizim
Güzele aşığız, insan severiz
Sevgidir, gönüldür derdimiz bizim

578 Mahmut SARIKAYA-Mahmut SEYFELİ, ***Kırşehir Abdal/Teber Dili ve Anadolu, Azerbaycan, Özbekistan Gizli Dilleriyle İlgisi, Türklük Bilim Araştırmaları,*** Niğde, yy, 2004 Bahar, 15.sayı

579 Melih DUYGULU, ***Anadolu Abdallarında Müzik, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Bildirileri***, Ankara, KB Yay., 1997, s.117

580 Adnan YILMAZ, ***a.g.e.,*** s.237

Üstünden de geçer bazen altından
Kırlangıç misali, kaçar beladan
Ayırmaz kimseyi, kendi canından
Hor görmez insanı, ferdimiz bizim

Kemlik vermez dosta, insanın eri
Sevgi leke tutmaz, gönüldür yeri
Bozkırda açılan gonca gülleri
Derip dosta verir merdimiz bizim

Üstünden de geçer, bazen altıdan
Kırlangıç misali, kaçar beladan
Ayırmaz kimseyi kendi canından
Hor görmez insanı ferdimiz bizim[581]

Tüm insana yeter dünya nimeti
Gönlü hoş tutarsan olur kıymeti
Bilirsen canlara düstur hizmeti
Telli turnam olur, kurdumuz bizim

Üstünden de geçer, bazen altıdan
Kırlangıç misali, kaçar beladan
Ayırmaz kimseyi kendi canından
Hor görmez insanı ferdimiz bizim

Gülmeyen bahtımız bir gün gülerse
Cehalet yok olur, devran dönerse
Erenlerin sazı dersiz çalarsa
Yüceltir dünyayı ardımız bizim

[581] Adnan YILMAZ, ***a.g.e.,*** s.248

3.4. TAHRİP EDİLEN VE HAKSIZ SAHİPLENMELERE MARUZ KALAN KIRŞEHİR TÜRKÜLER

Farklı yerlerde, insanı etkileyen değişik söz ve ezgiler ilk hallerini kaybederler. Ezgisi oyun havası olan türkü bir bakılır ki ağıt olmuş ezgisi ağıt olan türkü birde bakılır ki oyun havası olmuş. Kimisi türkü sözlerini gayri ihtiyari değiştirir, bir yerde dinlediği türküyü üç beş yıl sonra kendiliğinden mırıldanmaya başladığında kendim yazdım zanneder kimisi bilerek kasten beğendiği türkünün üç beş sözünü değiştirir, bir kıtasını siler kendi uydurma bir kıta ekler ve türkü yazdım zanneder. Hatta kimisi bununla kalmaz tutup mahlası değiştirir kendi mahlasını tapşırır. Bu haksız sahiplenmeler izlenimlerimize göre aynı dönemin ve aynı yörenin sanatçıları arasında pek görülmez. Genellikle farklı dönemin ve farklı yörenin icracıları arasında sıkça görülen bir hadisedir. Seyyah konumundaki icracılar için dönem ve mekan hiç önemli değildir. Teknolojinin ve haberleşmenin zayıf olduğu dönemlerde bu haksız sahiplenmeler sıkça görülürken günümüzde pek karşılaşılan bir durum değildir. Teknolojinin ve haberleşmenin yanında günümüzde noter onaylı parçalar bile mevcuttur. Haliyle haksız sahiplenmelerde bitme konumuna gelmiştir.

Türküler ağızdan ağza dilden dile dolaşır. Dolaşırken değişir. Kimi bir şeyler ekler, kimi bir şeyler çıkarır. Hem söz hem ezgi değişir. Değişme oranı ise hep aynı olmaz söz ve ezgide. Bazen söz, bazen ezgi daha çok değişir. Yazılı olarak saptanmayan bölümlerin türküleri sahipsizleşir. Bir kişinin türküsü olmaktan çıkar duyguda bireysel olarak paylaşılmasına karşın kime ait olduğu belirsizleşir giderek.[582]

Hatta Karacaoğlan, Kerem, Âşık Garip, Dadaloğlu gibi ünlü halk şairlerinin türkülerinin bir kısmı bugün sahipleri belli olmayan türküler arasına karışmıştır.

582 Halil ATILGAN, ***Türkülerin İsyanı***, Ankara, Akçağ Yay. 2003, s.13

KALKTI GÖÇ EYLEDİ AVŞAR ELLERİ (Avşar Bozlağı)

Rep No: 208
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Muharrem ERTAŞ
Derleyen: TRT İSTANBUL RODYOSU THM MD.

Aman Kalktı göç eyledi Avşar elleri
Aşıp aşıp giden eller bizimdir
Aman Arap atlar yakın eder ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Aman Belimizde kılıcımız kirmanı
Daşı deler mızrağının dermeni
Devlet vermiş hakkımızda fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir

Aman Der Dadaloğlu da kavga duruldu
Silahşörler davlumbazlar derildi
Aman Nice koçyiğitler yere serildi
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

NOT: 2. Kıtada ki "Belimizde kılıcımız kirmani" dizesi İran'daki Kirman şehri kılıcından bahsetmektedir. Pekiyi; "Taşa geçer mızrağının dermanı" dizesinde, dermanla taşın ne ilgisi olabilir. "Temren" i bilmeyenler "derman" olarak okumaktadır. Doğrusu aşağıdaki gibidir:

Belimizde kılıcımız Kirman'i
Taşa geçer mızrağının temreni[583]

583 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.95-96

ÇIRPINIP DA ŞANOVAYA ÇIKINCA (Acem Kızı)

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: Osman ÖZDENKÇİ

Çırpınıp da Şanova'ya çıkınca
Eğlen Şanova'da eğlen acem kızı
Uğrun uğrun taş altından bakınca
Can telef ediyor gül acem kızı

Seni seven oğlan neylesin malı
Yumdukça gözünden döker mercanı
Burun fındık ağzı kahve fincanı
Şeker mi şerbet mi bal acem kızı

NOT: Emir Kalkan'ın XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisinde sözler Âşık Cinâni adınadır. Kaynakta yedi dörtlük olan "Acem Kızı" aşağıdaki gibi kayıtlara geçmiştir. Fakat sözler kimi kaynakta Neşet Ertaş kimi kaynakta Çekiç Ali adına geçmektedir [584]

Silkinip de Şamova'ya çıkınca
Eğlen Şamova'da kal Acem Kızı
Gerdan domur domur rengin kırmızı
Seherde açılmış gül Acem Kızı

Canım gurban olsun kıymet bilene
Belin ince boyun benzer fidana
Ateşine yandı Tarsus Adana
Getirdin başıma hâl Acem Kızı

584 Emir KALKAN, ***a.g.e.,*** s.278

Silkinipte Şamova'ya çıkarsın
Misk-ü amber gül yanağa takarsın
Kaş altından uğrun uğrun bakarsın
Can alır sendeki tel Acem Kızı

Seni saran oğlan neylesin malı
Yumdukça gözünden dökerler câmı
Burnu fındık ağzı kahve fincanı
Şeker mi şerbet mi bal Acem Kızı

Amerika gurban olsun kara kaşına
İngiliz Fransız değmez döşüne
Avrupa Belçika düşmüş peşine
Birde Alman kurban bil Acem Kızı

Yavru şahin gibi bende döneyim
Yeleli de kıratıma bineyim
Bürdül Yaylası'dan gökçek yanağın
Dudağından akar bal Acem Kızı

Cananî âşık'da der ki naz olur
Yavaş salın belki sonun hız olur
Mısır haznesini versem az olur
Beni de üstüne al Acem Kızı

Repertuarda Acem Kızının sözleri iki dörtlüktür. Aslı yedi dörtlük olan şiirin birinci, dördüncü, beşinci dörtlükleri alınmış, beşinci dörtlük aynı kalmak kaydıyla diğer dörtlükler değiştirilmiştir. Halk şiirinde yer adlarının önemi düşünülürse, Şamovası'nın Şanova'sı kayıtlara geçmesi gayet doğaldır.

Mehmet Gökalp'e göre Şamovası Kars il sınırları içerisinde bir ovanın adıdır.

Ayriyeten Bayram Bilge Tokel'in Neşet Ertaş Kitabının 278. sayfasında aynı türkünün söz/müziği: Selli Yusuf/Neşet Ertaş adınadır.[585] Neşet Ertaş Bayram Bilge Tokel ile yaptığı söyleşide bu parça Selli Yusuf"a aittir demez. Sadece ondan duyduğunu söyler. Bizde Halil Atılgan'a burdaki nüans farklılığını hatırlatmak isteriz. Belki parçaya Çekiç Ali sahiplenmiş olabilir fakat Neşet Ertaş asla böyle bir girişimde bulunmamıştır. Elbetteki sözler bizcede Âşık Cinaniye aittir. Fakat müzik bizce Neşet Ertaş'a aittir. Çünkü müzikalite halinde biz bu parçayı ilk defa Neşet Ertaş'ta duyuyoruz.

SEHER VAKTİ ÇALDIM YARİN KAPISINI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Seher vakti çaldım yarin kapısını *aman aman*
Baktım yarin kapıları sürmeli *aman aman*
Boş buldum otağının yapısını *aman aman*
Çıka geldi bir gözleri sürmeli

Aslanım eller
Kokuyor güller güller
Ne bilsin eller eller
Perişan haller ey

Açtırdım kapıyı girdim içeri *aman aman*
Aklımı aldı başımdan aldı o peri *aman aman*
Dedim sende buldum halis gevheri *aman aman*
Dedi yok yok bir mehenge sürmeli

[585] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.112-113

Hep gönüller muradıdır aşığın *aman aman*
Nöbetin bekliyen alır keşiğin *aman aman*
Beklemeli şu sultan eşiğin *aman aman*
Günde yüz bin kere yüzler sürmeli

Bağlantı

Gahi karıştırır kanlı yaş ile *aman aman*
Dost bulunmaz hayal ile düş ile *aman aman*
Yetilmez benzile bu gidiş ile *aman aman*
Hemen aşk atına binip sürmeli

Bağlantı

SEHER VAKTİ ÇALDIM YARİN KAPISINI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Seher vahti çaldım yarin kapısını
Baktım yarin kapıları sürmeli
Boş buldum otağının yapısını
Çıka geldi bir gözleri sürmeli

Açtırdım kapıyı girdim içeri
Aklımı aldı başımdan aldı o peri
Dedim sen de buldum lâl-ü gevheri
Dedi yoh yoh bir mehenge sürmeli

Dedim dilber hiç yapı yok yapında
Oynanılmaz urganında ipinde
Ölene dek kul olayım kapında
dedi yok yok seni burdan sürmeli

Dedim dilber niçin yüzümden bezdin
Etim kebap edip derimi yüzdün
Aşığın kastına silah mı düzdün
Ne martin ne mavzer ne de sürmeli

O kevn-ü mekânı tuttu ışığın
Nöbetin bekleyen alır keşiğin
Beklemeli o sultanın eşiği
Günde yüzbin kere yüzler sürmeli

Âgâhi karıştırır kanı yaş ile
Hak bulunmaz hayal ile düş ile
Eremen menzile bu gidiş ile
Binip aşk atına hemen sürmeli[586]

Ali İhsan Tunca'nın "Emekli Alevi Âşıkları" (Pim Ajans Ankara Mayıs 2000) adlı kitabında da adı geçen şiir Âgâhi adına kayıtlıdır.[587]

En son dörtlüğün birinci dizesindeki "Âgâhi" âşığın mahlasıdır. "Âgâhi"den "A" yı kaldırırsanız "Gâhi karıştırır kanlı yaş ile" olur. Böylece dizeden "Âgâhi" tapşırması kalkar. "Bazan karıştırır kanlı yaş ile" şeklinde bir anlam ifade eder. Neşet Ertaş "Âgâhî"yi "gâhi" olarak okumuş, türkünün sözlerinide repertuara böyle geçmiştir.[588]

---

586 Nejat BİRDOĞAN, ***Emlek Çukuru'nun Bir Büyük Ozanı Âgâhi, 1. Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu Bildirileri***, 16–17 Mayıs Ankara, 1998

587 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.21

588 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.28

AK KOLLARIN SALA SALA

Aman ağ ellerin sala sala gelen yâr
Nasıl geçireyim seni ele ben
Ben bir şahin olsam sen bir balaban
Daksam çırnağıma çıksam çöle ben

İlinizde yok mu idi kadılar
Ak ellerin altun tasta yudular
Seni bana yeşil ördek dediler
Onun için dolaşırım göle ben

Yüklettim yedeğim deste katarım
Yüküm kumaş ben alana satarım
İki bülbül bir kafeste öterim
Konmaz mıyım yeni açmış güle ben

Hemene de Karacaoğlan hemene
Çanlı kervan indirmişim Yemen'e
Sevdim ise ben yarimi kime ne
N'ettim ola şu koğlaşan ile ben[589]

Piyasadaki kasetlerinde bu parçanın Neşet Ertaş üzerine olması Neşet Erteş'ın bir suçu değildir. Çünkü son kıtada Neşet Ertaş Karacaoğlan'ın tapşırmasını yapar ve kesinliklede ortada bir sahiplenme söz konusu görülmemektedir. Zaten ilk kıta harici söz tamamiyle Neşet Ertaş'a aittir. Bunu Halil Atılgan'da kabul eder. Karacaoğlan'a ait ilk dörtlük şu şekildedir.

Ak kolların sala sala yürüyen
Nasıl getireyim seni ele ben

589 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.101

Ben bir şahin olsam da sen bir balaban
Alsam çırnağıma çıksam yola ben

KOVA KOVA İNDİRDİLER YAZIYA (Çeşitleme)

Rep No: 2099
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Gova gova indirdiler yazıya
Dut ettiler al kınalı tazıya
İş başa düşünce bakmaz kuzuya

Bağlantı:
Kaç kuzulu ceylan kaç avcı geldi
Avcılar elinde kaç avcın kaldı

Zalım avcı düşmüş gelir izine
Al kanlar akıtmış iki dizine
Mor sinekler konmuş ahu gözüne

Bağlantı:

Bu türkü Dârü'l Elhân tarafından 1928 yılında Niğdeli Ahmet Hulusi'den derlenmiştir. Dârü'l Elhân kayıtlarına göre türkü şu şekildedir:

Kova kova indirdiler yazıya
Tut ettiler al kınalı tazıya
İş başa düşünce bakmaz kuzuya
Kaç kuzulu ceylan kaç avcı geldi

Neyin düştü şu ceylanın izine
Kurşun değmiş al kan saçar gözüne
Mor sinekler konmuş ela gözüne
Kaç kuzulu ceylan kaç avcı geldi

Ceylanların ardında olur kuzusu
Koç yiğidin altında olur yazısı
Meme mi ister hey ananın kuzusu
Kaç kuzulu ceylan kaç avcı geldi

Ayrıca bu sözler Âşık Kerem'e ait bir koşmadan alınmıştır. Koşmanın tamamı altı dörtlüktür.

Sürü sürü avcu dağdan indirmiş
Kaç kuzulu ceylan kaç avcu geldi
Zalım avcu vurmuş seni sindirmiş
Kaç kuzulu ceylan yâd avcu geldi

Şogin Deresin'den indi sürüsü
Sürüden ayrılmış onun birisi
Avcular post etmiş nazik derisi
Kaç kuzulu ceylan yâd avcu geldi

Zalım avcu düşmüş gelir izine
Al kanın akıtmış iki dizine
Mor sinekler konmuş iki gözüne
Kaç kuzulu ceylan yâd avcu geldi

Böyle'molur avcıların töresi
Koltuğundan vurmuş sızlar yarası
Hekime göstermiş yoktur çaresi
Kaç kuzulu ceylan yâd avcu geldi

Kova kova indirdiler yazıya
Tut ettiler al kınalı tazıya
İş başa düşünce bakmaz kuzuya
Kaç kuzulu ceylan yâd avcu geldi

Süre süre indirdiler dağlardan
Mor sümbüllü bahçalardan dağlardan
Kerem eder şu geçtiğim yollardan
Kaç kuzulu ceylan yâd avcu geldi

Sözler incelendiğinde; Neşet Ertaş Kerem'in koşmasının üçüncü ve beşinci dörtlüğünü beğenmiş, beğendiği dizelerin bazı sözcüklerini değiştirerek ve iki yeni dörtlük eklemiş türküyü bu şekilde söylemiştir.

AHU GÖZLERİNİ SEVDİĞİM DİLBER

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Nida TÜFEKÇİ

Ahu gözlerini sevdiğim dilber
Sana bir sözüm var diyemiyorum
Bilmem deli miyim mecnun gezerim
Sırrımı ellere veremiyorum
(Derdimi ellere diyemiyorum)

Helal olsun al yanaktan aldığım
El uzadıp gonca gülün verdiğim
İnce belini datlı dilini sevdiğim
Gırılsın gollarım saramıyorum

Al yanaktan aldıcağım azıktır
Darama zülfünü gönlüm bozuktur
Öksürür garibim bana yazıktır
Destursuz yanına varamıyorum

Karacaoğlan'a ait koşma aşagıda şu şekilde geçmektedir

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Sana bir sözüm var diyemiyorum
Bilmem deli miyim mecnun gezerim
Sırrımı yâdlara veremiyorum

Helal olsun al yanaktan emdiğim
El uzadıp gonca gülün derdiğim
İnce belini usul boyun sardığım
Alışmış gollarım duramıyorum

Al memeden emdiceğim azıktır
Darama zülfünü gönlüm bozuktur
Öksürür garibim bana yazıktır
Destursuz yanına varamıyorum

Karacaoğlan derki Hasanpaşalı
Aşk sevdası gönlümüzden taşalı
Sen gibi güzele gönlüm düşeli
Uyuyup uykuya kanamıyorum[590]

Halil Atılgan repetuardaki parçanın son kıtasındaki garip sözcüğünü mahlas olarak adletmiş olabilir. Fakat biz bunu kabul etmiyoruz. Karacoğlan'daki metne bakarsak

[590] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.142

garip ifadesi görülmektedir. Metnin aslında vardır garip ifadesi. Neşet Ertaş'ın mahlası olan garip tapşırma şeklinde anlaşılmamalıdır. Halil Atılgan MESAM Müzik Şirketini arayıp bu parçanın söz ve müziğinin kime ait olduğunu sorduğunda şirket Neşet Ertaş cevabını vermiş olabilir. Fakat keşke durumu birde Neşet Ertaş'a sorsaydı. Eminim ki şu cevabı alırdı; söz Karacaoğlan'ın fakat müzik benimdir. Karacaoğlan'ın adının geçtiği son kıta türkü şeklinde söylenseydi daha etik olurdu.

BAĞIŞLA SEVDİĞİM HAKKI SEVERSEN

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Altan DEMİREL

Bağışla sevdiğim Hakk'ı seversen
Ağlatma garibi eller içinde
Hep bizi söyleşir bu halk-ı âlem
Beni destan ettin diller içinde

Hasretin sinemde yaralar açtı
Kaybettim aklımı fikrim dolaştı
Aktı gözüm yaşı sele karıştı
Dost eline gider seller içinde

Yıllar yılı çektim bu zalım derdi
Yandı Kerem gibi gönlümün yurdu
Güller dost bağında nideyim gülü
Soldu benim gülüm güller içinde

Bu garip başımı sevdaya saldım
Senin hasretinle sarardım soldum
Şaşırdım yolumu perişan oldum
Bir Mecnun'a döndüm çöller içinde

Turabî'ye kayıtlı sözler :

Lutfeyle sevdiğim Hakk'ı seversen
Ağlatma şu beni eller içinde
Hep biziz söyleşir bu halk-ı âlem
Beni destan ettin eller içinde

Ben seni seveli bir an gülmedim
Arayıp derdime derman bulmadım
Çok gülistan gördüm böyle görmedim
Sencileyin taze güller içinde

Can şikâr olsun yürü naz ile
Sür zevk-ü sefayı şimdi saz ile
Sen yeşiller giyde salın naz ile
Ben karşında gezem çullar içinde

Turabî der bu dem çeşmime bakar
Nâr-ı hasret ile bağrımı yakar
Yollarında durmaz bulanık akar
Gözlrimin yaşı seller içinde

Aynı türde Kayıkçı Kul Mustafa'ya ait başka bir dört dörtlük bir koşma vardır. İlk dörtlük hariç Neşet Ertaş'ın sözlerine kesinlikle benzememektedir. Kayıkçı Kul Mustafa'nın ilk dörtlüğü şu şekildedir;

Gele dilber gel Allah'ı seversen
Gel ağlatma beni eller içinde
Ne acaip olur şu halkı âlem
Söyleşir bizleri diller içinde[591]

[591] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.28

Bizce Halil Atılgan meseleyi fazla zorlamıştır. Bırakalımda hafiften âşıklar arasında bazı söz esinlenmeleri olsun. Kim bu devirde tamamiyle özgün olabilirki! Türkü bir ağaçsa en üstte birkaç meyve kalmıştır. Alttaki meyvelerin hepsi toplanmıştır. Üstte kalan meyveleri toplamak yürek ister. Bunu toplamak da her babayiğidin harcı değildir. Evet, çalıntıya bizde karşıyız ama esinlenmelere asla.

AÇMA ZÜLÜFLERİN YELLERE KARŞI

Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ
Derleyen: TRT MÜZİK DAİ. BAŞK. THM MD.

Açma zülüflerin yellere karşı
Senin zülfün benim telim değil mi
Bülbül feryat eder güllere karşı
O yâr benim gülüm gülüm değil mi

Sallama saçların *yâr yâr* sende bulunsun
Ezrail misali *yâr yâr* canım alırsın
Etme bu cefayı *yâr yâr* kanlım olursun
Bu kul senin kulun kulun değil mi[592]

Bu kaynakta Pîr Sultan Abdal adına belirtilen koşmanın sözleri şu şekildedir;

Gönül niçin ahvalimi bilmez
Yürekte yaralar türlü türlüdür
Öğüt versem öğüdümü almazsın
Yürekte yaralar türlü türlüdür

[592] İsmail ASLANOĞLU, ***Pîr Sultan Abdallar***, İstanbul, Erman Yayınevi, 1984, s.350

Esme zülüflerin yellere karşı
Senin zülfün benim telim değil mi
Gel beni ağlatma illere karşı
Yürekte yaralar türlü türlüdür

Ah neyleyim karşımızda ölüm var
Ölüm dedikleri kanlı zalim var
Ne ağlayıp ne gülecek halim var
Yürekte yaralar türlü türlüdür

Pîr Sultan Abdal'ım bende böyleyim
Emir Haktan geldi kime ne deyim
Derdim çoktur hangi birin söyleyim
Yürekte yaralar türlü türlüdür[593]

Karacaoğlan'ın koşmasındaki ikinci kıtayı Neşet Ertaş ufak değişiklerle hemen hemen aynen almıştır. Fakat kendisine ait olan bölümde ikinci kıta tamamiyle Neşet Ertaş'a aittir. Halil Atılgan İkinci kıtanın anlamına ve uyağına ne kadar söz atsada gayet anlamlı ve uyaklıdır.

KIRŞEHİR TÜRKÜSÜ

Çıktım yükseğine, seyran eyledim
Al yeşil, bahçeli Kaman görünür,
Firkat geldi ah eyledim, ağladım,
Kılıçözü, çayır çimen görünür.

Biter Kırşehir'in gülleri biter
Çırpınır dalında bülbüller öter,
Çok olur güzelleri hep yeni yeter,
Kaşının üstünde keman görünür.

[593] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.145

Gün be gün artırdım ah ile zarı
Elimden aldırdım gül yüzlü yari,
Arzum sende kaldı, koca Kayseri,
Erciyes başında duman görünür.

Saidim her zaman çekersin keder
Gurbetlik daim benimle gider,
Bu aşkın elinden çektiğim yeter,
Sevdiğim yollar, yaman görünür.

Türkü repertuarda şu şekildedir:

BİTER KIRŞEHİR'İN GÜLLERİ BİTER

Rep No: 630
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Şemsi YASTIMAN
Derleyen: Muzaffer SARIÖZEN

Biter Kırşehir'in gülleri biter
Şakayıp dalında bülbüller öter,
Güzelleri çoktur hep yeni yeter,
Kaşının üstünde keman görünür.

Gün be gün eylerim ah ile zarı
Elimden aldırdım gül yüzlü yari,
Arzum sende kaldı, koca Kırşehir,
Kervansarayda duman görünür.

Ahmet Z. Özdemir'in Dadaloğlu ve Afşarlar kitabında sözler şu şekildedir;

Çıktım yücesine, seyran eyledim
Cebel önü çayır çimen görünür,
Bir firkat geldi de coştum ağladım,
Al yeşil bahçalı Kaman görünür

Şaştım hey Allah'ım ben de pek şaştım
Devrettim Akdağ'ı Bozok'a düştüm
Yozgat'ın üstüne bir ateş saçtım
Yanar oylum oylum duman görünür

Biter Kırşehir'in gülleri biter
Çağrışır dalında bülbüller öter
Ufacık güzeller hep yeni yeter
Güzelin kaşında keman görünür

Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u
Gün günden artmaktadır yiğidin zârı
Çifte bedastallı koca Kayseri
Erciyes karşımda yaman görünür

Dadaloğlu'm der de zatıdan zatı
Çekin eğerleyin gökçe kıratı
Göçmek değil bizim elin muradı
Akyare gitmemiz güman görülür[594]

Bizde Halil Atılgan'a katılıyor türkünün Dadaloğlu'na ait olduğuna inanıyoruz.

[594] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.116

KEKİLLERİN NEŞTE NEŞTE

Rep. No: 3008
Yöre: KIRŞEHİR
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ
Derleyen: PLÂKTAN YAZILDI

Kekillerin neşte neşte
Aklımı aldın bir bakışta

Ali'lerinde Ali sensin
Üç oğlanın biri sensin

Beyaz fesli esmer oğlan
Sensin benim aklımı alan

Ercişli Emrah'ta ise sözler şu şekildedir

Zülüflerin rişte rişte
Aklın aldın bir görüşte
Ya hurisen ya ferişte
Gel ki sarılalım Selbi

Zülüflerin tutum tutum
Arasına güller katım
Bir gece sarılım yatım
Gel ki sarılalım Selbi

Zülüflerin burma burma
Sallanıp karşımda durma
Ölürsem sen kanlım olma
Gel ki sarılalım Selbi

Zülüflerin deste deste
Topla sal al yanak üste
Naz olmaz sevecen dosta
Gel ki sarılalım Selbi

Zülüflerin lüle lüle
Düştük yine dilden dile
Emrah gitse gelmez yola
Gel ki sarılalım Selbi

Repertuara geçen sözlerde anlam bütünlüğü ve şiiriyet yoktur[595]. Bizce de şiir tamamıyla Ercişli Emrah'a aittir. Zaten rişte rişte tel tel demektir. Neşte neşte ikilemesi ise pek bir anlam ifade etmemektedir.

KANDİLDEN NUR İKEN SEVMİŞİM SENİ

Yöre: KIRŞEHİR
Söz-Müzik: Aydın ÇEKİÇ
Derleyen: Erol PARLAK

Kandilden nur iken sevmişem seni
Güzel pirim sultan pirim şah pirim
Her güzelde güzel görmüşüm seni
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

Allah deyip pirler erenler
Hakkın didarını aynan görenler
Hak yoluna canlarını verenler
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

595 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.28

İlk dize, "Kandilden nur iken sevmişem seni" dir. Kandilden nur iken nasıl sevilir. Söyleyiş sakattır. "Kandilde nur iken sevmişem seni" doğrusudur. "Sevmişem, gelmişem, gitmişem" daha çok Azeri lehçesinde karşımıza çıkmaktadır. Türkünün sözleri kaynakta Genci Abdal'a aittir.[596]-[597] Kaynaktaki sözler:

Kandilden nur iken sevmişem seni
Güzel pirim sultan pirim şah pirim
Her güzelde güzel görmüşüm seni
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

Muhabbetle kalbimizi silelim
Muhammed Ali'ye doğru gidelim
Pirim himmet eyle sema edelim
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

Gaziler erenler pirler geldiler
Bir taraftan üçler besler geldiler
Bir niyaz eyledim kırklar geldiler
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

Allah Allah deyen pirler erenler
Hakkın cemalini ayan görenler
Hak yoluna canlarını verenler
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

Genci Abdal sözün cümlesi haktır
Hak'tan gayrı kalpte bir nesne yoktur
Pirin nazarında özümüz paktır
Güzel pirim sultan pirim şah pirim

---

596 İsmail ÖZMEN, Alevî ***Bektaş-î Şiirleri Antolojisi***, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1998, C.IV, s.284

597 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.27

Repertuarda "Allah deyip pirler erenler" dizesi dokuz hecelidir ve yapıyı bozmaktadır. Dize "Allah Allah deyip pirler erenler" şeklinde olması gerekir.[598]

GÜZELE BAKMASI SEVAPTIR DERLER

Yöresi: KIRŞEHİR
Kaynak: Neşet ERTAŞ
Derleyen: Neşet ERTAŞ
Notalayan: Salih TURHAN

Güzellere bakması sevap derler
Güzellere güzel bakmak güzeldir
Güzel yar sevenler cennetlik olur
Güzelinen sohbet etmek güzeldir

Güzelin gün doğar güzel kaşında
Güzelin inci var güzel döşünde
Güzel ile güzel sofra başında
Güzel ile lokma yemek güzeldir

Güzellere bakan gözler ağrımaz
Güzel seven ölür amma çürümez
Ah şu gönlüm güzellerden farımaz
Güzelleri candan sevmek güzeldir[599]

[598] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.28
[599] İsmail ÖZMEN, ***a.g.e.,*** s.288

Pir Mehmet adına kayıtlı bölümde sözler şu şekildedir;

Sabahtan uğradım bir mah güzele
Göz üstünden göze bakmak güzeldir
Güzelin buyruğu başım üstüne
Güzel ile yola gitmek güzeldir

Güzel ile güzel gezmeli imiş
Güzel ile bade süzmeli imiş
Güzel okuyup güzel yazmalı imiş
Güzelin lebinden tatmak güzeldir

Güzel ağlar güzel güler naz ile
Güzel söyler güzel dinler söz ile
Güzel bahar gelir güzel yaz ile
Güzel ile gül toplamak güzeldir

Güzel gezer güzel ile obayı
Güzel giyer güzel şalı abayı
Güzel doğar güzel muharrem ayı
Güzel tutup güzel görmek güzeldir

Pir Mehmet'im güzellerden söz ara
Güzelleri güzellerden süz ara
Yalınız koymayın beni mezara
Güzel gelip güzel gitmek güzeldir[600]

Salahaddin Bekki'den aldığımız bilgiye göre bu türkü Âşık Ali İzzet Özkan'a aittir. Bkz: İlhan Başgöz, Âşık Ali İzzet Özkan, İşbankası Yay., Ankara, 1979, s.78.

[600] Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.28

Halil Atılgan'a bu konuda hiç mi hiç katılmıyoruz. İki şiirinde teması aynı olabilir. Tema aynı olduğundan dolayı Neşet Ertaş'a Pir Mehmet'ten çalıntı yaptın demeninde pek mantıklı olduğunu düşünmüyoruz.

BANA BİR HAL OLDU CUMA GECESİ

Gafil bir dert oldu Cuma gecesi
Kabirden cennete açık gecesi
İdiris Nebi masumların hocası
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Bana vurdun felek kimseye vurma
Genç iken kimsenin kalbini kırma
Ciğer acısı zordur heç de çok görme
Gözlerim canımdan ayrıldım bugün

Giyinmeden soyha galdı işliği
Anasız yavrunun gelmez dışlığı
Göz yaşıyla geşdi Cuma guşluğu
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Gülşenim de iğlek döğer içimi
Beş evlat verdin de aldın üçünü
Altı aylık sanır gören saçını
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Hürüler de toprağını elesin
Has melekler beleğini belesin
Şefaat etmeye karşı gelesin
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Gucağımda eğlenmedi nazına
Çalsam ben ağlasam keman sazına
Yandı sinem bugün konu közüne
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Ölümün küçüğü böyüğü olmaz
Ölüm görmeyenler acısın bilmez
Dünyada gülmeyen ahrette gülmez
Gözlerim canımdan ayrıldım bugün

Çok severim at içinde beyazı
Koç yiğitte yüce sesi avazı
Ölüm uğramadık var mı Niyazi
Evlat için yandım kavruldum bugün

Bu uzun havayı Kamanlı Abdal Bahri Atlaş uzun havanın sözlerini tam olarak ezberleyemediği ve yanlış duyduğu için aşağıdaki gibi yanlış okumuştur.[601]

Bana bir hal oldu Cuma gecesi
Ahirden ötesi açık pecesi
İdiris Nebi masumların hocası
Ciğerim yavrumdan ayrıldım bugün

Bana vurdun felek kimseye vurma
Genç iken kimsenin kalbini kırma
Ciğer acısı zordur heç de çok görme
Gözlerim canımdan ayrıldım bugün

601 Halil ATILGAN, ***a.g.e.,*** s.36

KARA ÇADIR İS Mİ TUTAR

Kara çadır is mi tutar
Yağlı mavzer pas mı tutar
Anam ağlar bacım ağlar
Elin gızı yas mı tutar

Deveyi toz öldürü
Kebabı köz öldürür
Hacı'yı kılıç kesmez
Bir acı söz öldürür

Ayhan dillerde söylenir
Dostlarım benlen eğlenir
Haftaya kalmaz evlenir
Elin gızı yas mı tutar

Bağlantı

1950 yılında yılbaşı gecesi Hacı Baş ve arkadaşları bir otelde muhabbet ortamını kurmuş çalıp söylemektedirler. Yoğun kar yağışı nedeniyle Kırşehir- Kayseri yolu kapalıdır. O gün yolda kalanlar arasında Ahmet Gazi Ayhan ile nişanlı olduğu Yıldız Ayhan'da bulunmaktadır. Hacı Baş'ı ogece otekde tanıyan Ahmet Gazi Ayhan yukarıda sözlerini verdiğimiz türküyü dinler ve kendisine vermesini ister. Hacı Baş'ta hiçbir karşılık beklemeksızın türküyü verir. Ahmet Gazi Ayhan bağlantı kısmındaki "Hacı" tapşırmasını "yiğidi" şeklinde değiştirerek plağa okur. Bundan sonra türkü Kayseri türküsü olarak bilinmeye başlar. Türkünün Ahmet Gazi Ayhan okuyuşundaki dizeleri şöyledir.

Kara çadır is mi tutar
Yağlı mavzer pas mı tutar
Anam ağlar bacım ağlar
Elin kızı yas mı tutar

Halimi kimse sormaz
Derdime ortak olmaz
Sen gurbete gideli
Akar gözyaşım durmaz

Adım dillerde söylenir
Ahbablar benlen eğlenir
Öldüğüm hafta evlenir (Bir hafta geçmez evlenir)
Elin kızı yas mı tutar[602]

[602] Salahattin BEKKİ, ***"Hacı Bekir Baş ve Türküleri, Kırşehir'in Günışığı Dergisi",*** s.31-32

SONUÇ

Milli kültürde etkin role sahip olan yüzyılların süzgecinden geçerek günümüze gelen türkülerimiz kültür aktarımında etkin rol üstlenmiş; bunun yanı sıra Anadolu insanımızın vasıflarını ortaya koyan güçlü bir vasıta olma özelliğini hep muhafaza etmiştir. Halk müziğindeki ahengi, kelime hazinesindeki asaleti, dilindeki yalınlığı, türkülerin müziğindeki zenginlikte duymaktayız. Bu bağlamda zengin bir birikimin ürünü olan Kırşehir türküleri sanatçı ve ustalarıyla türkü denilince akla ilk gelen yörelerden olmuştur.

Türküler kimi zaman sevinç olup yüreği coşturmuş; kimi zaman feryad olup göğe çıkmıştır. Duygular türkülerle şaha kalkmış yitikler hep türkülerde aranmıştır. Geçmişten gelerek aziz milletimizin derdine, kederine, sevincine rehber olmuş günümüze kadar da bu özelliğini korumuştur. Netice itibariyle Kırşehir türküleri de yöre insanının hayatının her alana işlemiştir.

Ayrıca türkülerin bu kadar ön planda olması şiirin Türk toplum hayatına ne denli yerleştiğinin en büyük kanıtıdır. Her türkü ezgiye dökülmeden önce şiirdir. Karacaoğlan'ın, Dadaloğlu'nun, Âşık Kerem'in, Âşık Garib'in, Âşık Said'in şiirleri türkülerde canlı kalabilmeyi başarmıştır. Türkülerin zamanla anonimleşmesi ilk sahiplerinin unutulması, sözlerinin değişmesi bütün türkülerde görüldüğü gibi Kırşehir türkülerinde de görülmektedir.

Tükenişler bitişler, feryatlar, hasretler, dolup taşmalar, türkülerle havalanırken tükenen biten umutlar tekrar canlanır, cana gelir. Dert, keder türkülerle dile getirilip paylaşılır. Gam dolup taşar, gözyaşı dinmez, göz hep yoldadır. Gönül dardadır. Ama saza vuran, bu duygularla mutludur, mesuttur. Velhasıl türkü hayattır.

İleride Kırşehir türküleri adına yapılacak olan çalışmalarda ufak bir meşale olabilmek dileğiyle…

BİBLİYOGRAFYA

Anabiritannica, cilt 4.

ALTINOK Baki Yaşa, ***Öyküleriyle Kırşehir Türküleri,*** Destanları, Ağıtları, Ankara, Oba Kitapevi, 2003.

ALTIN Yakup, ***Yeşil Kaman***, Ankara, Kaman Belediyesi, 1996.

ARAT Reşit Rahmeti, ***Eski Türk Şiiri***, Ankara, TDK Yay., 1991, s.XI.

ARSEVEN Veysel, ***Halk Müziğinde Otantizm***, İstanbul, TFA Yay. Vl, 1961.

Namık ASLAN, "***Divânü Lûgati't-Türk'te Geçen "Küğ" Kelimesi Üzerine***", Haz.: KÖKSAL M. Fatih, BAYKOCA, Ahmet Naci, "***Diriözler Armağanı Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz"***, Ankara, 2003s.149-154

ASLANOĞLU İsmail, ***Pîr Sultan Abdallar***, İstanbul, Erman Yayınevi, 1984.

ATILGAN Halil, ***Bozlak Nedir? İç Anadolu Bozlaklarının Müzik Yapısı ve Konuyla İlgili Örnekler,*** Akçağ Yay.

ATILGAN Halil, ***Türkülerin İsyanı***, Ankara, Akçağ Yay. 2003.

AVCI Ali Haydar, ***Halk Bilimi Konuları ve Araştırma Yöntemleri***, Ankara, 1992.

BAHAT Mehmet, ***Kaman Folkloru,*** Ankara 1972-1973.

BANARLI Nihat Sami, ***Metinlerle Edebi Bilgiler,*** İstanbul 1950.

BEKKİ Salahaddin, ***Baş Yastıkta Göz Yolda Sivas Türküleri,*** İstanbul, Kitapevi 2004.

BEKKİ Salahaddin, "***Hacı Bekir Baş ve Türküleri, Kırşehir'in Günışığı Der.***", s.31-32.

BİRDOĞAN Nejat, ***Emlek Çukuru'nun bir büyük ozanı Âgâhi, 1. Emlek Yöresi ve Çevresi Halk Ozanları Sempozyumu Bildirileri 16–17 Mayıs***, Ankara, 1998.

BORATAV Pertev Naili, ***Folklor ve Edebiyat***, C.2, İstanbul 1984.

BORATAV Pertev Naili, ***100 Soruda Türk Halk Edebiyatı,*** Ankara, Gerçek Yay., 1982.

BARTOK Bela, **Küçük Asya'dan Türk Halk Musıkisi**,(Çev: Bülent Aksoy) , Pan Yay., İstanbul, 1991.

Bozkır'ın Sesi Kırşehir, Sincan-Kırşehir Derneği, Ankara, 2003, yıl 1, sayı 1, s.22–23.

Bozkır'ın Sesi Kırşehir, Sincan-Kırşehir Derneği**,** Dergi, Yıl 1, sayı 3, Ankara 2003, s.25–26.

BULUT H.Vahit, ***Kırşehir Halk Ozanları,*** Ankara, Filiz Yay., 1983.

CAFEROĞLU Ahmet, ***Anadolu Abdallarının Gizli Dillerinden Bir-İki Gizli Örnek, Fuat Köprülü Armağanı***, DTCF Yay, İstanbul.

CUMBUR Müjgan, ***Karacaoğlan, Şiirler,*** Ankara, MEB. Yay., 2001.

ÇAKIR Ahmet, ÖCAL Mehmet, OZANOĞLU Tanju, ***Türk Halk Ezgileri III***, Ankara 2000.

Divan-i Lügati't Türk: Dizin Endeks (Haz: Besim Atalay), Ankara, TDK Yayınları C.4, 1986.

DİZDAROĞLU Hikmet, "***Halk Şiirinde Türler" Türk Dili Halk Edebiyatı Özel Sayısı***, Ankara, TDK Yay., 1968.

DUYGULU Melih, "***Anadolu Abdallarında Müzik, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Bildirileri***", Ankara, KB Yay., 1997.

ELÇİN Şükrü, ***Halk Edebiyatına Giriş***, Ankara, Akçağ Yay., 1986.

ELÇİN Şükrü, ***Türkiye Türkçesinda Ağıtlar,*** Ankara 1990, s.1; BALİ, Muhan, ***Ağıtlar,*** Ankara, 1997.

ERGÜN Muzaffer, ***Toklumenli Âşık Said***, Kırşehir, Kırşehir Basımevi, 1938

ERÖZ Mehmet, ***Yörükler***, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., 1991.

ETİLİ Can, ***"Türk Halk Müziğinde Bozlak Kavramı",*** Musiki Mecmuası, Ekim 1998.

GAZİMİHAL Mahmut Ragıp, ***"Anadolu Türkülerine Musikî İstikbalimiz",*** Haz.: ÖZARSLAN Metin, İstanbul, 2006.

GÖZAYDIN Nevzat, ***"Anonim Halk Şiiri Üzerine", Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı III.*** (Halk Şiiri), Sayı 445-450, Ankara, TDK Yay., 1989.

GÖZAYDIN Nevzat, ***Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı III*** (Halk Şiiri "Anonim Halk Şiiri Üzerine Başlıklı Bölüm"), Ankara, TDK Yay., 1989

GÜNEY Ali Rıza, ***Mucur Tarihçesi,*** Ankara, Ocak Yay., 1997.

GÜNEY Eflatun Cem, ***Folklor ve Halk Edebiyatı,*** MEB. Devlet Kitapları, İstanbul, 1971.

GÜNEY Eflatun Cem, ***Halk Türküleri,*** İstanbul, Yedi Tepe Yay., 1959.

HINÇER İhsan, ***Aşık Şemsi Yastıman***, İstanbul, TFA, 1960, Cilt 6.

KALKAN Emir, ***XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi***, Ankara, KB Yay., 1991.

KARADENİZ Bekir, ***Kömür Gözlüm Türküler,*** Özgür Yay., 1999.

KARAKUŞ İdris, ***Türk Kültüründe Bozlaklar I,*** Ankara, Keskin Belediyesi, 2005.

Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I, Ankara, TDK Yay., 1991.

KAYA Doğan, ***Anonim Halk Şiiri***, Ankara, Akçağ Yay., 1999.

KAYNAK Mansur, ***Muharrem Ertaş Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler,*** Ankara 1989, THM Yayınları No:3.

KILIÇARSLAN İsmail, TENEKECİ İbrahim, "***Bayram Bilge Tokel İle Bozlak Üzerine Bir Konuşma***", Kırklar Kültür Sanat Edebiyat Der., Ekim 2001, Yıl:2, Sayı:15, s.28.

KIRIMHAN S.Nazan, ***XIX. Yüzyılda Yaşamış Kırşehirli Âşıklar ve Âşık Said,*** Ankara, 1995, Doktora Tezi.

Kırşehir Dergisi, Kırşehir, 1984, s.26.

Kırşehir Yıllığı 1998, Kırşehir 1998 s.38.

KÖPRÜLÜ Mehmet Fuat, ***Edebiyat Araştırmaları***, Akçağ Yay.

KÖPRÜLÜ Mehmet Fuat, ***Türk Edebiyatının İlk Mutasavvıfları,*** Ankara, Akçağ Yay., 1976.

NEVÂYÎ Ali Şîr, ***Mizânü'l Evzan,*** Haz.: Kemal ERASLAN, Ankara, KB Yay.,1993.

OBRUK Cahit, ***Kırşehirli Âşık Said***, Ankara, Kırşehir Belediyesi Yay. Ulus Matbaası, 1983.

ORKUN Hüseyin Namık, ***Türk Dünyası s:III***

ÖCALAN Koray, ***"Mucur ve Köyleri Halk Edebiyatı Ürünleri Üzerine Bir Araştırma",*** Konya 1996, Yayımlanmamış YLT.

ÖZBEK Mehmet, ***Folklor ve Türkülerimiz,*** İstanbul, Ötüken Yay., 1975.

ÖZMEN İsmail, Alevî ***Bektaş-î Şiirleri Antolojisi***, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi,1998, C.IV.

ÖZTELLİ Cahit, ***Evlerinin Önü***, İstanbul, Hürriyet Yay., 1972.

ÖZTÜRK Ali, ***Türk Anonim Edebiyatı***, İstanbul, Akçağ Yay.,

PARLAK Erol, ***Bozlaklar,*** Yayımlanmamış YLT, İstanbul Teknik Üni., İstanbul 1990.

PEHLİVAN Battal, ***Bahçe Biziz Gül Bizdedir,*** İstanbul 1983.

SARIKAYA Mahmut –SEYFELİ Mahmut, ***Kırşehir Abdal/Teber Dili ve Anadolu, Azerbaycan, Özbekistan Gizli Dilleriyle İlgisi, Türklük Bilimi Araştırmaları,*** Niğde, yy, 2004 Bahar, 15.sayı.

SEVENGİL Refik Ahmet, ***Çağımızın Halk Şairleri***, İstanbul, Atlas Kitapevi, 1967.

SEYFELİ Mahmut, ***Kırşehir Halk Edebiyatı – Folklor ve Etnografyası,*** Erciyes Ün. Sos. Bil. Enst. Kayseri 1995,YLT.

SÜRMELİ İlyas, ***İlimiz Kırşehir,*** Kırşehir, Filiz Yay. No:5, 1971.

SÜRMELİ İlyas, ***Kırşehir Tarihi***, Filiz Yay., 1977.

ŞAHİN Hasan, ***Mucur ve Köyleri,*** Ankara, Ocak Yay., 2006.

TARIM Cevat Hakkı, ***Abdal Maddesi, Kırşehir Ansiklopedisi, Fasikül I***, Ankara, Sevinç Matbaası, 1960.

TARIM Cevat Hakkı, ***Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar***, Kırşehir, Filiz Yay. 1938.

TURHAN Salih, ***Anadolu Halk Türküleri ve Ezgileri,*** Kültür Bakanlığı Yay: 1498, TTK Basımevi, Ankara, 1992.

TURHAN Salih, ***Türk Halk Musıkisinde Çeşitli Görüşler,*** Kültür Bakanlığı Yay: 1414, TTK Basımevi, Ankara, 1992.

TURHAN Salih, KARA Mehmet, TAN Nail, GÜNDÜZ Abdullah, ***Kırşehir Halk Müziği***, Ankara, Kırşehir Valiliği Yayınları No:11, 2000.

Türk Alk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 1, Ankara, TRT Müzik Dairesi Yay.,2000.

Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 2, Ankara, TRT Müzik Dairesi Yay.,2000.

Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisi 3, Ankara, TRT Müzik Dairesi Yay.,2002.

Türk Dili ve Ed. Ansiklopedisi, "Türkü" Mad., İstanbul, Dergâh Yay., 1998, C.8.

Türkçe Sözlük, Ankara, TDK Yay. 2005.

ÜLGEN Erol, ***Şemsi Yastıman Hayatı ve Eserleri,*** Ahi Kültürünü Araştırma Vakfı Yay. No:4.

VİCDAN Özbay, ***"Bozlaklar",*** Ankara, 1997 yayımlanmamış YLT.

YAĞMUR Fatih, ***"Kırşehir İli Mucur İlçesi Karaarkaç Köyü Derleme Çalışması",*** Lisans Tezi Niğde 2003.

YALGIN Ali Rıza, ***Cenupta Türkmen Oymakları I***, (Haz. Sebahat Emir, Ankara, KB Yay. 1993.

YALMAN (Yalkın) Ali Rıza, ***Cenupta Türkmen Oymakları II***, Ankara, KB Yay., 1977.

YAMAK Hasibe Yamaner, ***"Neşet Ertaş'ın Hayatı ve Eserleri",*** İzmir 2003, Yayımlanmamış YLT.

YASTIMAN Şemsi***, Türk'ten Türküler***, İstanbul, Sazevi Yay. No:1, 1977.

YAŞAR Sebahattin, ***"Kırşehir Türkülerinin Hikâyeleri",*** Ankara 2002, Yayımlanmamış YLT.

YAŞAR Sebahattin, ***Kırşehir ve Geycekli Niyazi Sapmaz***, Ankara, Kırşehir Konsepti Yay. I, 2003.

YILMAZ Adnan, ***Küçük Asya'nın Kır-Şehri,*** Ankara, Takav Matbaası, 2001.

TÜRKÜ İSMİ İNDEKSİ

A

Abdal Davula Vurdu 326
Abidin Bey'in Ağıdı 414
Açma Zülüflerin Yellere Karşı 107
Açtım Perdeyi De Durnamı Gördüm 540
Adana Yollarında 316
Ağ Ellerin Sala Sala Gelen Yâr 398
Ağ Gelin De İndi M'ola 526
Ağ Gelin De İndi M'ola Yayladan 532
Ağla Sazım 249
Ağ Odana Kara Taban Yaptırdım 489
Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber 108
Ak Ellerin Sala Sala Gelen Yâr 523
Ak Kolların Sala Sala 522
Akşam Oldu Kırat Yemez Yemini 359
Al Alma Boyanır Mı 115
Alaman Taksisi Gelir Susadan 16
Allah Etmesin 139
Allılar 310
Almanya Türküsü 245
Al Yanak Allanıyor 341
Al Yeşil Dünyayı Ben De Bilmedim 478
Al Yorgan Atılmıyor 331
Anam Ağlar İçin İçin 402
Anam Ağlar Başucumda Oturur 353
Anam Kirmenini Alsın Eline 102
Anavatanımsın Baba Yurdumsun 116
Ankara'da Yedik Taze Meyvayı 367
Anladım Evvelden Böyledir Takdir 399

Aman Dünya Ne Dar İmiş 110
Aradım Derdime Çare Mi Buldum 366
Arif Bozkurt'un Ağıdı 425
Arife Tarif 194
Aslı Bozuk Deme 319
Aşağıdan Kalktı Bir Ağca Geyik 505
Aşkın Beni Del'eyledi 117
Aşağıdan Yusuf Paşa'm Geliyor 546
Aşk Ataşı Düştü Garip Gönlüme 400
Ata Binip Savuşma 279
Atı Olan El Atına Biner Mi 69
Aydost 385
Ay Dost Deyince Yeri Göğü İnleden 541
Ay Gibi Yüzler Sende 324
Ayrılığın Acısını Az Mı Çektim 118
Ayrılık 183
Ayva Turunç Narım Varım 311
Az Mı Çektim 259

B

Babasına Cevap 318
Bâd-I Sabâ Bir Mevlây'ı Seversen 492
Bad-I Sabah 299
Bağa Gel Bostana Gel 267
Bağa Girdim Üzüme 281
Bağında Gülün Var 119
Bağışla Sevdiğim Hakkı Seversen 120
Bahar Gelir Boz Bulanık Akarsın 401
Bahar Gelmiş Türlü Çiçek Açılmış 121
Bahçada Gül Ağacı 277

Bahçadan Aşıyo Ayvanın Dalı 295
Bana Bir Hal Oldu Cuma Gecesi 507
Bana Kahpe Felek Sen Yardım Eyle 411
Başım Alıp Çıksam Yüce Dağa 542
Başım Alıp Diyar Diyar Gideyim 406
Başımda Altın Tacım 337
Başında Pare Pare Garın Var Senin 533
Başkaldırdı Yunan Durmaz Göründü 479
Ben Gidiyom Emanetim Allah'a 407
Ben Miyim Dünyada Bir Bahtı Kara 408
Bekir Sağlam'ın Türküsü 168
Beni Eller Gibi Görme 219
Benim Gülüm Benim Nazlım 78
Bilebilseydi 177
Bilemedim Kıymatını Kadrini 397
Bilmem Neden Böyle Soldun 122
Bin Bir Hayalınan Doğdum Anamdan 508
Bir Anadan Bu Dünyaya Gelince 509
Bir Anadan Dünyaya Gelen Yolcu 123
Bir Bakışta Aldın Benim Aklımı 261
Bir Çift Durna Gördüm Gökte Yorulmuş 410
Bir Çift Güzel Gördüm Yolda Yolakta 221
Birgün Şu Dünyadan Yüklenir Göçüm 412
Bir Güzel Kız Gördüm Tutmuş Yolunu 511
Bir Nazar Eyledim 182
Bir Seher Vaktinde Derya Yüzünde 374
Bir Sel Geldi De Özü Bürüdü 510
Bir Yaratmış Allah Tüm İnsanları 480
Bir Zaman Keyfini Yetiremedim 493
Biter Biter De Kırşehir'in Gülleri Biter 344
Bıraktın Yalnız Gurbet Ellerde 409
Boynunu Bükerek Gelip Geçenin 530

Bu Ayrılık Sana da mı Kâr Etti 216
Bu Dünyada Muradına Ermeyen 222
Bugün Bana Bir Hal Oldu 210
Bugün Bayram Günü 238
Bu Nasıl Talihtir Bu Nasıl Kader 413
Bunca Erler Evliyalar 217
Bunca Yıldır Daldan Dala Konarsın 544
Bu Sabah Ağardı Dağların Özü 386
Bu Yıl Bu Dağların Karı Erimez 449
Bünyanlılar 292
Bütün Ahbaplar Ansın Adını 370

C

Cahildim Dünyanın Rengine Kandım 240
Can Yakıp Kalp Kırma Ey İnsanoğlu 485
Ceketli Medine 154
Cennette İnsan 178
Cümle Mahlûkatı Yaradan 403

Ç

Çarşıda Bal Var 101
Çek Deveci Develeri Engine 73
Çerkezin Ağıdı 438
Ceylan 275
Çıktım Çiçek Dağına Aygar Görünür 450
Çıktım Çiçekdağı'na Kar Görünür 486
Çırpınıp Da Şamovaya Çıkınca 109
Çiçekdağı 306

Çiçekdağı Derler Var Mı Sana Zararım 264
Çiçekler Ekiliyor 322
Çit Sürerde Şu Goyağın Düzünde 160
Çoban Kavalını Dertli Çalıyo 352
Çorabın Enine Bak 287
Çubuğuna Lüleyim 343
Çubuk Uzun Bağlama 66

D

Dağlar Başı Karl'olur 286
Dağlar Dağladı Beni (Muharrem Ertaş) 301
Dağlar Dağladı Beni (Neşet Ertaş) 312
Dalakçılı Mahire Özdemir'in Hasretlik Türküsü 550
Dane Dane Benleri Var Yüzünde 91
Daş Dönmüyo Dönmüyo 332
Davar Sürdüm Hozana 104
De Bad-I Sabah 299
Deniz Dalgasız Olmaz 336
Deli Boran 197
Değirmenin Özleri 327
Derde Düştüm Dermanını Ararım 125
Dertli Yoldaş 81
Deverek Dağı 156
Dinek Bağı Yeni Geldim Gurbetten 513
Dinle Sana Bir Sözüm Var 126
Doğan Ayın Işığı 180
Doğar Yaz Ayları 85
Doğar Yaz Ayları Çiçekler Açar 363
Doktor Mehmet Ali Altın 223
Dostlarınan Bozuk Gitti Aramız 396

Düşmanla Da Bozuk Gitti Aramız 539
Düşmüş Almana Yolu Zeyneb'in 158

E

Elifim Bozlağı 355
Erken Düşer Şekerdağı'nın Kırcısı 364
Emine Bozlağı 393
Emmoğlu 166
Everek Dağı 392
Evimizin Önü Çayır 79
Evlerinin Önü Bulgur Sokusu 93
Evlerin Önü Marul 99
Evvelden Dutmadın Neşet Sözümü 187
Evvelim Sen Oldun 240
Ezmeyinen Ezmeyinen 295

F

Figan Etme Garip Bülbül 165

G

Garip Bülbül 284
Garipler 173
Gar Mı Yağmış Yüce Dağlar Başına 92
Gavas Güngör'ün Ağıdı 416 - 418
Gece Gündüz Baharında Yazında 128
Gel Bana Güle Güle 212
Gele Gele Geldik Bu Kara Taşa 159

Geleli Gülmedim Ben Bu Cihana 506
Gel Sevelim 190
Gel Yanıma 105
Gelin 270
Gelin Cafiye 169
Geldim Ekecik Dağı Sana 75
Gine Bir Hâl Oldu Garip Gönlüme 487
Gine Haber Gelmiş Dostun Elinden 455
Gine Telli Durnam Yarelenmişsin 391
Girdim Tünele De Dayalı Kürek 451
Gitme Leylam 237
Gitme Leyla'm Gitme Yolumuz Irak 488
Giye Giye Eskitmişsin Alları 452
Gova Gova İndirdiler Yazıya 89
Göç Eyleyip Her Dağlarda Yaylanmaz 453
Gök Yüzünde Uçan Bölük Durnalar 331
Gönlümün Surûrî 211
Gönül Arzeyliyor Dostu Görmeyi 457
Gönül Dağı Yağmur Boran Olunca 106
Gönül Ne Gezersin Seyran Yerinde 503
Gönül Yârin Bulmayınca 88
Gördüm Güvercin Donunda Oturur 224
Gör Ki Felek Bizi Neler Eyledi 502
Gurbet Ellerinde Alma Canımı 464
Gurbet Gel 202
Gülizar'ın Türküsü 380
Gülüşün Gülden Güzel 317
Günahım Çoktur Gözüm Dolar Yaşınan 516
Güneş Gözlüm 278
Güzele Bakması Sevaptır Derler 129
Güzelin Çadırı Boyraza Yamaç 515
Güzel İzmir Duman Gitmez Başında 369

H

Hacı Ahmet'in Ağıdı 543
Hacı İsmail'in Ağıdı 420
Hakkın Var Ettiği Cansız Ruhum Ben 130
Hak Muhabbetten 274
Halime Kız Çay Aşağı Gidiyor 70
Halime'nin Âşıkları 67
Hamitli Nuri'nin Türküsü 373
Hapishanelere Güneş Doğmuyor 362
Hapishane Türküsü 241
Harman Yeri Üç Evlek 218
Harman Zamanıydı Herkes İşinde 524
Hasan Aydın'ın Hapishane Ağıdı 422
Hasan Doğan'ın Ağıdı 423
Hasan Oğlan Türküsü 94
Hasret Düştü Gönlüme 131
Hasta Düştüm Elim Dutmaz Galemi 378
Hasta Olup Baş Yastığa Düşünce 525
Haşim İlhan'ın Ağıdı 430
Hele Bakın Şu Feleğin İşine 495
Hep Sen Mi Ağladın Hep Sen Mi Yandın 291
Her Gün Akşam Bulgur Pilavı 225
Helal Et Hakkını 251
Hey Allah'ım 246
Hoptirlim 297
Hoy Narey 298
Hoyrat-I Alemde 494

İ

İki Büyük Nimetim Var 372
İnsanlar Kendini Bilebilseydi 132
İrafa Koydum Narı 313
İsterdim Ki Bu Dünyada Hiç Kimse Cahil Kalmasın 133
İşte Geldim İşte Gittim 209

I - J

Irafa Koydum Narı 325
Irast Geldim Bir Kaşları Kemane 394
Irızgım Çok Deyip Mala Güvenme 517
Jandarmaların Ağıdı 431

K

Kaderim Benim Kaderim 518
Kader Kader Derler De Bu Nasıl Kader 538
Kahraman Da Benim Yârim Kahraman 552
Kahve 296
Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri 520
Kalktı Kısmet Bu Ellerden Gidelim 460
Kalktı Kısmetimiz 201
Kandilden Nur İken Sevmişim Seni 111
Karacakurt Aşireti'nin Göç Türküsü 252
Kara Çadır İs Mi Tutar 321
Karadır Bu Bahtım Kara 87
Karanfil Suyu Neyler 112

Karlı Dağlar Geçit Vermez 272
Karpuz Kestim Suyumuş 265
Karşıdan Karşıya Elmalı Dağlar 500
Kaşların Karasına 320
Kaşları Kara Kara Da 243
Kavaktan Gazel İndi 268
Kavuşmak Güman Oldu 269
Kayalar Buz Bağlamış 74
Keçeli 288
Kekillerin Neşte Neşte 64
Kerpiç Kerpiç Üstüne 289
Kesik Çayır Biçilir Mi 340
Keten Köynek Filfili 68
Kına Türküsü 83
Kırşehir Türküsü 208
Kısmet Kalktı Bu Ellerde Durulmaz 519
Kızılırmak 207
Kızılırmak Can İncitme Sen Bugün 445
Kızılırmak Edirafın Dağ Mıdır 461
Kızılırmak Türküsü 360
Kız Pınar Başında Yatmış Uyumuş 100
Kibar Kızın Saçları Sallanıyor 86
Kova Kova İndirdiler Yazıya 356
Kozan Dağı Çatal Matal 307
Köprüden Geçti Gelin 285
Kurban Olam 250
Kurusa Fidanım Güllerim Solsa 263
Küçük Yaştan Beri Çile Çekerim 448
Küstürdüm Gönülü Güldüremedim 113

L - M

Lelom	305
Mavilim	290
Mapushanelere Attım Postumu	80
Mustafa Ünal'ın Kavuşamadığı Kız İçin Yaktığı Bozlak	490
Mecnun Gibi Dolaşıyom Çöllerde	462
Mehmet Ali Yapıcının Türküsü	381
Mendilim Yele Yele	283
Merdivanım Kırk Ayak	308
Mezar Arası	97
Mucur Türküsü	96
Musa Şahin'in Ağıdı	434
Mutlu Olsun	90
Mühür Gözlüm Seni Elden Sakınırım	226
Münüsen'in Türküsü	375

N

Nasıl Methedeyim Karakurt Seni	463
Nasıl Vasvetmeyim Sevgilim Seni	135
Nazik Gelin Türküsü	433
Nedir Bu Sevda Nedir	199
Ne Güzel Yaratmış Seni Yaradan	213
Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz	465
Ne Yaşamiş Ne Yaşıyor Ne Yaşar	239
N'ettin Kızılırmak Allı Gelini	232
Necip Türküsü	257
Necip Türküsü(N.Ertaş)	254
Neden Garip Garip Ötersin Bülbül	528
Nedir Bu Başımda Bu Sevda Nedir	501

Nerde Ne Arıyorsun 189
Ne Sevincin Ömrü Varmış 179
Ne Söyleyim Şu Dünyanın Halini 529
Neyneyim Yalan Dünya Malı Ziyneti 466
Niye Çattin Kaşlarını 193
N'olur Gelin N'olur 137
Normak Motor 162
Nuri'nin Ağıdı 427

O - Ö

Ocak Başında Halı 342
Olmaz Mıydı 164
On Beşinde Sevda Düşer 140
Osman Bölükbaşı 496
O Şirin Sözlerine 94
Oturdum Da Yol Üstüne Yoruldum 443
O Yardan Bir Haber Getirin Turna 294
Öksüz Ali 185
Öldü Dediler 167
Ördek Göllerde Olur 136
Öz Gönülden Yüze Gülen 227

P

Pancar Bezik Değil Mi 302
Perişan Hallerim Aşkın Elinden 138

S

Sabahınan Doğar Seher Yıldızı 521
Sabahleyin Kalktım Dağlar Alaca 484
Said'in Çeker De Gam İle Keder 504
Sakın Ol Ha İnsanoğlu İncitme Canı Cananı 228
Sanki Sam Yelisin Esrin Bağıma 551
Sallan Boyuna Bakayım 84
Sarı Kız 271
Sarı Yazma Yakışmaz Mı Güzele 467
Saygı Duvarını 206
Sazımın Türküsü 247
Sebeb Türküsü 148
Sebep Mezarında Yosunlar Bitsin 325
Seher Vakti Bülbül Eyleme Figıan 545
Seher Vakti Bülbül Öter Ekseri 390
Seher Vakti Çaldım Yarin Kapısını 329
Seher Yeli Her Yellerin Başısın 368
Sen Benimsin Ben Senin 248
Sen Çiçeksin Ben Arı 300
Senden Ayrı Bu Dünyayı Göremem 499
Semah 234
Seksen Bin Evinen İskan Olunca 172
Sevda Gitmiyo Serden 266
Sevda Olmasaydı 328
Sevdayı Çekip De Gönülü Bilen 139
Sevdiğim 204
Sevgidir Sevgi 279
Sıra Dağlar Gibi Sahibim Babam 335
Sitem Taşlarına Vurdum Başımı 468
Son Bakışım Oldu Toklumen'in Köyüne 357
Suda Balık Oynuyor 315
Suda Boğulan Gelin 446

Ş

Şad Olup Gülmedim Eller İçinde 469
Şad Olup Gülmüyor Kalbi Yaslıdır 470
Şehit Asker Remzi Durmuş'un Ağıdı 437
Şifa Bey İle Sultan Kız 456
Şirin Kırşehir 175
Şu Dağlar Ulu Dağlar 309
Şu Garip Gönlüm 236
Şu Benim Garip Gönlümü Bilecek 230
Şu Garip Halimden Bilen İşveli Nazlım 114
Şu Fâni Dünyaya Geldin Gidiyon 389
Şu Yalan Dünyadan Osandım Doydum 155
Şu Yalan Dünyadan Usandım Doydum 534
Şu Zelve'nin Ufak Tefek Taşları 77
Şükrü Şeker'in Ağıdı 512

T

Tâ Küçükten Bir Aşk Düştü Özüme 553
Taramış Zülfünü Kırkmış Kabadan 537
Tarladan Çıktım Vurdum Bayıra 441
Tatar Yahyanın Türküsü 382
Tatlı Dile Güler Yüze Doyulur Mu 323
Taze Haber Geldi Dostun Elinden 471
Telli Turnam 200
Terk Edeli Ceylan Şu Bizim Dağı 275
Topak Daşın Kenarı 339
Tor Şahin Misali 152
Tor Şahin Misali Eğdirip Bakma 483

U – Ü - V

Uzak Yoldan Geldim Hasretim Niçin 442
Üç Oğlan 65
Vatanım Memleketim Bu Mutlu Günde 142
Vilayetim Antep Köyüm De Sultan 439
Viran Dağlar Viran Dağlar 76
Vur Sineme Güzel 174

Y

Yağmur Yağdı Bulandı Hava 472
Yalan Dünya 203
Yanayım Senin Aşkına 314
Yandı Bağrım 143
Yandım Ateşine Yandım 220
Yardan Ayrı Düşeli 198
Yaralandım Aşk Elinden 531
Yare Gidem Yare Gidem 144
Yardan Bir Haber 242
Yarın Aşkıyınan Gurbet Ellerde 205
Yarimin Kaşları 195
Yarin Yaylasına Seyrana Vardım 473
Yaylı Geliyor Yaylı 303
Yazımı Kışa Çevirdin 145
Yedi Kardeş İdik Bindirdik Ata 365
Yeni Geldiniz Dinek Dağı Gurbetten 535
Yeşil Yaprak Arasında Kırmızı Gül Goncası 214
Yiğit Türküsü 141
Yine Bir Hal Oldu 196
Yine Mi Gurbete Düştü Yolumuz 481

Yolcu 192
Yoruldum Da Yol Üstüne Oturdum 384
Yörü Bire Yalan Dünya 273
Yüce Dağlar Senin Karın Varm'ola 474
Yüceden Mi Geldin Sen Seher Yeli 358
Yüklendi Barhanam Çekildi Göçüm 388
Yürü Durma Yürü Yolundan Olma 147
Yürü Güzel Yürü Saçın Sürünsün 71
Yüzün Güzelliği Özün Coşkusu 346

Z

Zahide Kurbanım N'olucak Halim 475
Zam 293
Zaman Sana Uymaz Boşa Çalışma 231
Zamana Uymasını Bil 98
Zebo 181
Zülf-Ü Siyahımı Gömdüm Kaman'a 536
Zülüf Dökülmüş Yüze 215

GENEL DİZİN

A

Abdal: 55, 59, 326, 569
Acem: 9, 75, 99, 109
Afganistan: 149
Ahmet Şükrü Esen: 39
Alevî –Bektaşî: 12
Ali İzzet Özkan: 226
Ali Öztürk: 3
Ali Rıza Güney: 303, 304, 563
Ali Rıza Yalman: 28
Ali Şir Nevâyî: 1
Alî-Osmanoğlu: 172
Ankara: 56, 60, 350
Antep: 253, 431, 439
Arap Mustafa: 475, 476
Arap: 10, 84, 241
Araplı: 431, 440
Âşık Dursun: 160, 161, 437
Âşık Garip: 562, 575
Âşık Kul Ahmet: 138
Âşık Seyfullah: 379
Avşar: 281, 348, 350, 520
Aydın Çekiç: 56, 349
Aygar: 450, 486
Ayin-i Cem: 25, 34, 48
Azeri Türkleri: 2

B

Bağdat: 11
Bakşı: 6
Başkurtlar: 2
Başpınar: 527
Battal Pehlivan: 3, 31
Bekir Karadeniz: 4
Bergama: 141
Beydilli: 172

C

Cahit Öztelli: 3, 27, 30, 54
Cender: 476, 505
Cerit Bozlağı: 350
Cerit: 172, 350
Cevat Hakkı Tarım: 569
Cura: 527

Ç

Çankırı: 60, 379
Çekiç Ali: 55, 64, 348, 384, 563
Çiçekdağı: 60, 163, 264, 475, 547
Çiğdeli Çölü: 386, 431
Çorum: 350

D

Dadaloğlu: 15, 55, 348, 415, 520
Dalakçı: 384, 421, 550
Daru'l-elhan: 10
Deverek Dağı: 156
Divân-ü Lûgat't-Türk: 8
Doğan Kaya: 4, 24, 35

E

Ekecik Dağı: 75
Ekrem Çelebi: 162, 164, 413
Enbiya: 217
Erciyes: 61, 208, 253, 591
Erzurum: 80, 168, 371, 492
Erzurumlu Emrah: 492
Eyüp: 495

F

Frayliç: 29
Fuat Özdemir: 39, 42

G

Garip: 15, 21, 56, 81, 98
Genç Osman: 11
Geycek: 438, 458, 459, 560
Girne: 479
Göktürkler: 46
Gürcistan: 154

H

Hacı Ahmetli: 430, 475, 476
Hacı Bektaşı Veli: 224, 331
Hacı Taşan: 1, 348, 349, 367, 456
Halep: 252
Hama: 252
Hasan Dağı: 253
Hasanpaşa: 586
Hatai: 224
Hızır Paşa: 449
Hicran Ocağı: 454, 464
Hikmet Dizdaroğlu: 27, 36
Hun Türkleri: 347
Hunlar: 46
Hüseyin Saadettin Arel: 10
Hz Yunus: 117
Hz.Harun: 179
Hz.Lokman: 152

I – İ - J

Ir: 6
İdiris Nebi: 598
İstanbul: 10, 92, 258, 381, 471
İzmir: 101, 168, 369
İzzet Altınmeşe: 146
Jerom Bujead: 30

K -L

Kadıoğlu Yusuf Paşa: 172
Kaman: 60, 74, 154, 161, 208
Kamber: 139, 176, 423
Karacaoğlan: 15, 183, 252, 522, 555
Karayurt: 252
Kaşgarlı Mahmut: 7, 8
Kayabaşı: 47
Kazaklar: 2
Kerem – Aslıhan: 50, 176
Kerkük: 347
Keskin: 264, 348, 350, 361, 454
Kıbrıs: 459
Kılıçözü: 208, 590
Klasik Türk Müziği: 10, 347
Kojan: 5
Konya: 51, 60, 281, 261, 569
Koşma: 2, 5, 8, 49, 562
Koşuk: 5
Kozan: 54, 307
Kumuklar: 2
Kurtbeli: 359
Kutadgubilig: 7
Küg: 6
Leyla: 55, 156, 187, 196, 237
Lûgat-ı Çagatâyî ve Türkî: 7

M - N

Magosa: 479
Mecnun: 108, 117, 20, 122, 139
Mehmet Fuat Köprülü: 2,6
Mehmet Kartalkanat: 138
Mehmet Özbek: 30, 38, 41, 146, 283
Mısır Hicazı: 578
Millien: 29
Mucur: 60, 61, 63, 96, 384
Muharrem Ertaş: 388, 390
Nevzat Gözaydın: 2, 37
Niğde: 55, 60, 63, 10, 350
Nihat Sami Banarlı: 2

O - Ö

Oğuzlar: 6
Ortaköy: 430
Öner Özcan: 62, 63, 124, 134, 212
Özbekler: 2

P - R

Padak: 6
Pertev Naili Boratav: 2, 25
Rakka: 252, 350
Recz: 5

Remel-İ Müsemmen-İ Mahzûf: 1
Reşit Rahmeti Arat: 5
Rubaî: 7

S - Ş

Salahaddin Bekki: 4, 32, 40
Semah: 12, 48
Seyfe: 425
Sivas: 4, 60, 226, 231, 355, 405
Şaman: 7, 48
Şamova: 577, 578
Şekerdağı: 364
Şemsi Yastıman: 591
Şeyh Süleyman: 560
Şlok: 6
Şükrü Elçin: 3

T - U

Takşut: 5
Tatarlar: 2
Teber Ağzı: 350, 356, 571
Toklumen: 158, 357, 378, 381
Tonguzlar: 6
Topaklı: 169
Turap: 588
Tuyug: 8
Tuz Gölü: 364
Türkî: 1, 2, 4, 7
Türkîgûy: 1
Türkmenler: 2, 55, 562, 569, 570

U

Urumeli: 148
Uygur Türkleri: 2

Y - Z

Yemen: 582
Yerköy: 162, 162, 524, 562, 566
Yörük: 19, 348

SÖZLÜK

Sözlük kısmındaki kelimeler türkülerdeki anlamlarına göre alınmıştır.

A

Ağlen: 1. Beklemek, kalmak, 2. Bir yerde yaşamak

Ahd: Söz, yemin

Ahu: Ceylan

Ah-u Zar: Ağlayıp inleme

Ahiri: Sonunda

Ahraz: Dilsiz, sağır ve dilsiz

Aksine Çarketti: Tersine çevirdi

Alamaç: Alevli yanan ateş.

Aygar: Bir yer adı

Ay-: Fakına varmak, aklı başına gelmek

Azık: Evin dışındaki bağ, bahçe, tarlaya yada yolculukta beraberinde götürülen yiyecek.

B

Barhana: Kafile, göç, yük, takım

Başaca: Sona dek, sona kadar

Başangı: Yaramaz, haşarı çocuk

Beniminen: Benim ile

Bergüzar: Hediye

Bez-: Usanmak, bıkmak

Biçare: Çaresiz

Boran: 1.Rüzgâr, şimşek ve gök gürültüsü ile yağmur getiren sert ve geçici yel. 2. Dert, bela, karmaşa,

Boşlama: Bırakma, vaz geçmek

Buzluk: Kırşehir yöresinde bir dağ adı

C

Cem: Toplantı, ayin töreni

Cemal: Yüz (güzelliği)

Cırnak: Tırnak, pençe

Cingan: Çingene

Ç

Çalpı: Bahçeyi çevreleyen set biçiminde çalı, çırpı

Çiniler: Çınlar

Çik: Bir çeşit çocuk oyunu

D

Dabaz: Kaşınma hastalığı, isilik

Davlumbaz: Savaş davulu

Dayak: Bir şeyin yıkılmaması için dayatılan ağaç, destek

Dem-i Devran Sür-: Rahat ve istenilen gibi bir hayat yaşamak

Deril-: Toplanmak

Dermen: (Temren) Mızrağın ucundaki keskin madeni kısım

Destur: İzin

Deşir-: Toplamak, dilenmek

Devran-I Felek: Feleğin devri

Devramel: Ayçiçeği

Dıranı: Bir üzüm türü.

Didar: Yüz

Düzen-: Dizilmek, sıralanmak

E

Elbiz: Örümcek

Ele Gat-: Ele katmak. Eller gibi sevdiğine kavuşmak

Eşim: Kızların kendi aralarında akranım, yaşıtım anlamında hitap sözü

F

Felek: Dünyayı yönettiğine inanılan güç

Figan: Ağlayarak bağırma, inleme

Filfil: Yonca otu

Firgat: Ayrılık

G

Gah: Bazen, ara sıra

Gardaş Yolu: Nişandan sonra oğlan evinin; kızın erkek kardeşine verdiği hediye.

Garip: Neşet Ertaş'ın kullandığı mahlas

Gendeğeme: Kendime

Gevher: Mücevher

Giriftar: Tutulmuş, bağlanmış

Goyak: Korunaklı, kuytu yer,

Goygun: İçten, dertli derinden

Güman: Şüphe

H

Habib: Seven, sevgili
Halas: Kurtulmak
Havlı: Avlu
Har: Diken
Hecap = Hucap: Utanma duygusu, ar, haya
Herg: Sürülmüş, ekilmiş toprak, tarla
Hızma: Burun kanadına takılan süslü altın veya gümüş halka
Hozan: İşlenemeyecek duruma gelen arazi

I - İ

Irızg = Rızk: Allah'ın herkese bahşettiği nimet.
İğlek: Hiç durmadan, ha bire
İflâh Ol-: Kurtulmak, iyileşmek
İnficar: Fecir, şafak vakti
İraf: Raf sözcüğünün halk arasındaki söyleniş biçimi
İşmar Et-: İşaret vermek

K

Kalan: Bundan sonra
Kâr: İş
Kâr Et-: İyileştirmek, düzeltmek
Kargı: Eskiden silah olarak kullanılan ucu sivri ve demirli uzun sırık. Mızrak
Kavil: Sözleşme, anlaşma; gereğince
Kekil: Alından sarkan kâkül
Kelâm: Söz
Kemlik: Kötülük
Keri: Sonra

Kesek: Katılaşmış toprak parçası, kerpicin kırılmasıyla ortaya çıkan ufak parçacıklar

Keşik: Sıra, nöbet

Keyri = Gayri: Sonra

Kırmızı: Altın

Kirmani: Kirman bölgesinde yapılan bir Selçuklu - Türkmen kılıç tipi.

Köğtür: Köftür, pekmez ve nişastayla yapılan tatlı bir yiyecek.

Köynek: Gömlek

Kutmentari: Kutnu adı verilen bir kumaş çeşidinden yapılmış elbise

M

Mâil: İstekli, hevesli

Mahlukat: Yaratılan canlılar

Malıyınan: Malı ile

Martin: Bir silah markası

Mecal: Derman, kuvvet, güç

Mehenk: Denek taşı, mihenk (Altının ayarını test için kullanılan taş)

Menzil: Durak, erişilecek yer

Merdin: Sert

Mesarih: Masraf (Traktör için kullanılır)

Mıraz: Murat

Mil: Türlü işlerde veya örgüde kullanılan, ince uzun metal çubuk

Mirre: Çocuk oyunu

Murad: Dilek, istek

N

Neşte: İnce, iplik biçimde, saç lülesi

Neyneyim: Ne yapayım

Nöker: Hizmet eden, asker

O-Ö

Opban: Çocuk oyunu
Öz: Pınar, göze
Özen-: Kıvamına getirmek

P - R

Pala: Kilim, üzerine oturulan örtü
Pervaz: Çevresindekilere yüksek bakan, kendisine yüksek bir yer edinen.
Rıza: İzin

S - Ş

Sağmen: Damadın arkadaşları, düğün alayına katılanlar
Salakla-: Fırlatıp atmak
Sam: Çölden esen sıcak rüzgar
Sar'altın: Sarı altın , sikke
Ser: Baş
Seyik: Kırık organları iki taraftan tahtayla korumaya almak
Sızgıt: Kavrulmuş et
Sina = Sine: Göğüs
Soyka: Ölünün üstünden çıkan giysi
Söyke: Eğri yer, bayır, yamaç
Şad: Şen, neşeli, mutlu
Şadıman: Mutlu kişi
Şıvga: Filiz, bir bitkinin taze sürgünleri

T

Tecelliy-i Gader: Kaderin gerçekleşmesi

Tekin-: Davranmak, çabalamak

Telef Et-: Öldürmek, yok etmek

Tezik-: Tez elden aceleyle uzaklaşmak, kaçmak

Tırman: İki tarla arasında sınır

Toklumen: Kırşehir'de bir kasaba adı

Tor: Acemi

Töhmele-: Çok yemekten dolayı bağırsakları bozulmak, ishal olmak

U - V

Uc: Yüz

Uğru: Yön, bir şey için yönelme

Uğrun: Gizli, saklı

Urgan: Kalın ip

Uruh: Ruh

Uşak: Çocuk

Vefa: Sevgide sebat, sevgi bağlılığı

Viran: Harabe, ören

Y

Yarma: Arazinin engebeli yeri

Yeğin: Çok, fazla

Yeğni: Hafif

Yenge: Gelin almaya giden erkek tarafının kadınları

Yerin-: Üzülmek

Yetiremedim: Keyfini sürdürmek, hazzını yaşamak

Z

Zalım: Zalim

Zar Eyle-: İnlemek

Zay: Yitme, kaybetme

Zehmarı: Kış ayları

Zikke: Hayvan bağlamak için yere çakılan kazık

Zülüf: Saçın yanaklara düşen kısmı

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Kırşehir ili Mucur ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kırşehir de tamamladıktan sonra 1999 yılında Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. Üniversite sonrasında 1 yıl Milli Eğitim'de 3 yıl dershanede öğretmenlik yaptı. Ayrıca üniversite eğitiminden sonra büyük ilgi duyduğu Halk Edebiyatı alanında yüksek lisansa başladı. Şu anda Bilecik Polis Meslek Eğitim Merkezinde eğitim görmektedir**.**